



ANEXA

Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice 2022-2032

**Proiectul „Monumente istorice – planificare strategică și
politici publice optimizate”
SIPOCA 389/SMIS 115895**



MINISTERUL CULTURII



Institutul
Național al
Patrimoniului
Ministerul Culturii



Structura generală

Structura generală	2
Listă abrevieri	3
I. Introducere	5
Viziune.....	5
Premise	5
Etape de elaborare a strategiei	9
II. Informații generale	12
III. Priorități, politici și cadru juridic existent	72
IV. Definirea problemelor	82
I.	89
V. Principii generale.....	90
VI. Obiectivele Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice	91
VII. Rezultatele preconizate ale Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice	97
VIII. Direcții de acțiune, acțiuni pentru îndeplinirea obiectivelor strategice, rezultate, indicatori de monitorizare și evaluare, autorități și instituții responsabile pentru implementare și evaluare, termene de realizare.....	100
IX. Implicații bugetare	180
X. Implicații juridice (normative)	191
XI. Proceduri de monitorizare, evaluare	194
XII.Etape ulterioare și instituții responsabile.....	195
ANEXĂ - Documente relevante pentru patrimoniu cultural, 2015- 2020	210



Listă abrevieri

AEPC – Anul european al patrimoniului cultural 2018
AMR – Asociația Municipiilor din România
ANAP – Agenția Națională pentru Achiziții Publice
ANC – Autoritatea Națională pentru Calificări
ANR – Arhivele Naționale ale României
ANCPI – Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară
ANEVAR – Asociația Națională a Evaluatorilor Autorizați din România
ANFP – Agenția Națională a Funcționarilor Publici
AOR – Asociația Orașelor din România
APCS – Administrația publică centrală de specialitate
APL – autorități publice locale
APUR – Asociația Profesională a Urbaniștilor din România
AsoP – Asociația Peisagiștilor din România
BCMI – Buletinul comisiei monumentelor istorice
CDI – Cercetare, dezvoltare, inovare
CFSN – Consiliul Frontului Salvării Naționale
CJ – Consiliu județean
CL – Consiliu local
CNA – Comisia Națională de Arheologie
CNMASI – Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice
CNMI – Comisia Națională a Monumentelor Istorice
CNUAT – Comisia Națională pentru Urbanism și Amenajarea Teritoriului
COE – Consiliul Europei
CPPCSINR/Comisia prezidențială - Comisia prezidențială pentru patrimoniul construit, siturile istorice și naturale
CSD – Compartimentul Servicii de Concentrate
CZMI – comisiile zonale ale monumentelor istorice
DCMB – Direcția pentru Cultură a Municipiului București
DDD – Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Secretariatul General al Guvernului
DJC – direcție/direcții județene pentru cultură
DMASI – Direcția Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice
DPC – Direcția Patrimoniu Cultural
ESPON – European Spatial Planning Observation Network
FAI – Fișa analitică de inventariere
GUV – Guvernul României
ICD – Institut de cercetare și dezvoltare
ICOMOS - Consiliul Internațional al Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice
IGSU – Inspectoratul General pentru Situații de Urgență
INA – Institutul Național de Administrație
INCERC – Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare în Construcții, Urbanism și Dezvoltare Teritorială Durabilă
INCFC – Institutul Național pentru Cercetare și Formare Culturală
INP – Institutul Național al Patrimoniului
INS – Institutul Național de Statistică
LMASI – Lista monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice
LMI – Lista monumentelor istorice
LPM – Lista Patrimoniului Mondial
MADR – Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale
MC – Ministerul Culturii
MDRAP – Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice



ME – Ministerul Economiei
MEC – Ministerul Educației
MF – Ministerul Finanțelor
MI – monumente istorice
MIPE – Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene
MJ – Ministerul Justiției
MDLPA – Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației
MLPM – Monumente înscrise în Lista Patrimoniului Mondial
MM – Ministerul Muncii
MMSS – Ministerul Muncii și Solidarității Sociale
M.Of. – Monitorul Oficial al României
MAT – Ministerul Antreprenoriatului și Turismului
OAR - Ordinul Arhitecților din România
OCPI – Oficiu de Cadastru și Publicitate Imobiliară
OFMI – Obligații de folosință pentru obiectivele înscrise în LMI
OJPCN - Oficiul Județean pentru Patrimoniul Cultural Național
OM – Ordin al ministrului
ONG – Organizație Neguvernamentală
ORDA – Ordinul Român pentru Drepturi de Autor
PCI – Patrimoniul cultural imobil
PNDL – Programul Național de Dezvoltare Locală
PUD – Planul Urbanistic de Detaliu
PUG – Planul Urbanistic General
PUZ – Planul Urbanistic Zonal
RAN – Repertoriul Arheologic Național
RENNS – Registrului electronic național al nomenclaturilor stradale
RUR – Registrul Urbaniștilor din România
SDTR – Strategia de dezvoltare teritorială a României, România policentrică 2035, Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni
SF – Studiu de fezabilitate
SGG – Secretariatul General al Guvernului
SPD – Servicii publice deconcentrate ale Ministerului Culturii
SPF – Studiu preliminar de fezabilitate
Strategia, Strategia MI – Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice
ST21 - The European Cultural Heritage Strategy for the 21st century, Consiliul Europei
TMI - Timbrul monumentelor istorice
UAT – unitate administrativ-teritorială
UE – Uniunea Europeană
UEFISCDI - Unitatea Executivă pentru Finanțare în Învățământul Superior, Cercetare, Dezvoltare și Inovare
UMP – Unitatea de Management a Proiectului, Ministerul Culturii
UNESCO – Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură
UPP – Unitatea de Politici Publice
ZCP – zone construite protejate



Viziune

Patrimoniul cultural este un reper fundamental al civilizației umane, al identității naționale, regionale și locale, integrat în realitatea cotidiană a societății, recunoscut ca resursă pentru dezvoltarea durabilă, generator de beneficii socio-economice, catalizator al investițiilor în comunități și facilitator pentru creșterea calității vieții.

Premise

Prin „Raportul Comisiei Prezidențiale pentru patrimoniul construit, siturile istorice și naturale”, elaborat în perioada 2009-2010, s-a propus un set de 12 măsuri urgente destinat opririi distrugerilor la care este supus patrimoniul cultural, măsuri transmise Guvernului de către Președintele României, odată cu recomandarea de realizare a unei strategii, care să își propună, prin măsuri generale și specifice, o protejare eficientă a patrimoniului cultural și natural de pe teritoriul țării.

Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice pornește de la premisa că patrimoniul cultural este o resursă esențială pentru identitatea României și pentru dezvoltarea unei societăți prospere, bazate pe incluziune socială și participativitate, o resursă strategică ce trebuie să adauge comunității plusvaloare economică, socială și culturală, printr-o gestionare modernă și eficientă.

Documentul stabilește prioritățile de acțiune din domeniul monumentelor istorice și al patrimoniului cultural imobil în ansamblul său, și va avea rol de structurare și coordonare a activității din sector, indicând și direcția generală, principiile, noile orientări teoretice și practice și principalele soluții pentru protejarea patrimoniului cultural imobil, într-un orizont de timp de 10 ani.

În ultimele decenii a avut loc o schimbare de paradigmă semnificativă în înțelegerea patrimoniului cultural, la nivel internațional, prin care sunt recunoscute multiplele beneficii pe care patrimoniul le poate aduce societății:

- politicile publice contemporane au mutat discursul de la noțiuni de protecție axate pe conservare - monumentul ca obiect, la o abordare generată de valoare - monumentul ca subiect, în care patrimoniul are un impact semnificativ în mediul social și economic; această modificare de perspectivă a dus la perceperea patrimoniului ca **motor de dezvoltare socială și economică a comunităților**;
- principiile de sustenabilitate și economie circulară au adus o nouă viziune asupra patrimoniului, identificat ca resursă neregenerabilă pentru dezvoltarea durabilă a mediului construit, având impact asupra creșterii calității vieții și bunăstării generale a societății; reutilizarea fondului existent, inclusiv a celui istoric clasat, a devenit un **instrument de combatere a urgențelor climatice**;
- contextul recent al pandemiei Covid-19 a pus accentul pe sănătatea generală a societății și a mediului înconjurător; din această perspectivă, patrimoniul reprezintă un potențial de creștere a bunăstării psihice și fizice, primind un **rol important în strategiile și politicile publice care vizează educația și sănătatea publică**.

Documentele relevante în domeniu, elaborate în perioada 2015–2020, la nivel internațional, fuzionează domeniul protecției patrimoniului cultural cu cel al reutilizării resurselor și al economiei circulare, în care accentul este pus pe păstrarea a cât mai mult din structura existentă, intervenția cu materiale compatibile, naturale și ecologice, cu un interes crescut pentru reducerea consumului și utilizarea energiilor regenerabile. Astfel, tendințele ultimilor ani în protecția și valorificarea patrimoniului cultural vizează sunt:



- sublinierea necesității tratării patrimoniului cultural în context mai larg, nu ca obiect izolat, de sine stătător (principiul conservării integrate și al valorii adăugate);
- implicarea comunității în procesul decizional și de gestiune a patrimoniului cultural;
- recunoașterea rolului crescut al patrimoniului în economie, în generarea de noi locuri de muncă și în creșterea investițiilor;
- digitalizarea și utilizarea tehnologiilor avansate în documentare, cercetare și inovare în domeniul patrimoniului cultural;
- prioritizarea regenerării fondului construit și reutilizarea patrimoniului ca măsură de combatere a schimbărilor climatice.

Strategia prezentată în documentul de față pornește de la înțelegerea situației actuale a patrimoniului cultural din România unde, deși s-a înregistrat o creștere importantă la nivelul discursului public în ceea ce privește conștientizarea rolului patrimoniului, nu există însă instrumentele necesare pentru fructificarea beneficiilor socio-economice și de sustenabilitate aferente acestuia. Prin urmare, patrimoniul este încă privit drept un obiect extern interesului de dezvoltare, atât din cauza precarității pieței lucrărilor de restaurare și construcții ce vizează obiectivele de patrimoniu, care au costuri ridicate și termene lungi de realizare și un randament scăzut, cât și din lipsa de înțelegere a rolului patrimoniului cultural în îmbunătățirea calității vieții și a efectelor sale secundare pozitive în economie. Restaurarea patrimoniului este actualmente asimilată mai degrabă unei operațiuni de ordin tehnic, lipsind proiectele integrate, care să prevadă funcțiuni și programe apte să recupereze potențialul social și economic al patrimoniului și să asigure sustenabilitatea acestuia.

La nivel internațional, problematica protejării patrimoniului cultural imobil este tratată de o serie de convenții avansate de principalele organizații internaționale cu activitate în domeniu, statul român fiind, în mod lăudabil, parte la cele mai multe dintre acestea, chiar dacă modalitatea de transpunere în practică a prevederilor acestor documente internaționale rămâne perfectibilă.

Protejarea patrimoniului cultural se regăsește în dreptul internațional încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea, în Convenția de la Haga din 1899, referitoare la reglementarea războaielor terestre, careia i-a urmat o nouă convenție în anul 1907, ambele cuprinzând și prevederi ce vizau protejarea bunurilor culturale în contextul conflictelor armate. România devine parte a În 1954, se semnează o nouă Convenție la Haga, pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat, la care și România devine parte, în 1957¹.

Abordarea holistică a patrimoniului cultural a fost exprimată de Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural (UNESCO, 1972)², care a impus conceptul de conservare integrată prin conexiunea cu patrimoniul natural, promovând integrarea conservării patrimoniului cultural în politicile de planificare teritorială, economică și socială.

Un alt moment important pentru relația de interdependență dintre patrimoniu cultural și patrimoniu natural a fost adoptarea Convenției europene a peisajului (2000)³ de către Consiliul Europei, document ratificat⁴ și de România, în care se recunoaște contribuția peisajului la formarea culturii locale și faptul că acesta este o componentă esențială a patrimoniului natural și cultural european.

Anterior ratificării Convenției Europene a Peisajului, România a devenit parte și a altor convenții cu impact major în protejarea patrimoniului cultural imobil, la nivel mondial, principalele acte normative interne reflectând orientarea științifică și normativă a acestor documente - Convenția europeană pentru

¹Decretul nr. 605/1957 privind ratificarea Convenției pentru protecția bunurilor culturale în caz de conflict armat și aderarea la Protocolul acestei convenții, încheiate la Haga la 14 mai 1954.

²Decretul nr. 187/1990 pentru acceptarea Convenției privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată de Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la 16 noiembrie 1972.

³Consiliul European, Convenția Europeană a Peisajului, Florența, 2000, <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f80c6> (Data accesării: 04.02.2021).

⁴Legea nr. 451 din 8 iulie 2002 pentru ratificarea Convenției europene a peisajului, adoptată la Florența, la 20 octombrie 2000.



protecția patrimoniului arheologic, La Valetta, 1992⁵ și Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, Granada, 1985⁶.

În anul 2007, Convenția asupra protecției patrimoniului cultural subacvatic, inițiată la Paris, în anul 2001,⁷ devine parte a cadrului normativ intern, nefiind, însă, detaliată spre aplicare prin norme subsecvente, pentru o lungă perioadă de timp, la începutul anului 2021 fiind pusă în dezbatere publică, de către Ministerul Culturii, o primă propunere în acest sens.

Aplicabilitatea Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice se realizează într-un cadru mai larg, fără a se referi exclusiv la monumentele istorice – patrimoniul cultural imobil clasat până la această dată -, ci la patrimoniul cultural imobil în ansamblul său, acordându-se o atenție specială conservării cadrului constituit din elemente fizice, vizuale și naturale (în acord cu Declarația de la Xi'an, 2005, ICOMOS⁸) și recunoașterii valorilor patrimoniului cultural ca motor al dezvoltării durabile (în concordanță cu Declarația de la Hangzhou, „Cultura: cheia dezvoltării durabile”, 2013, UNESCO⁹).

La nivel național, patrimoniul cultural a fost abordat până în prezent în două documente strategice de referință pentru cultură care, deși nu au fost adoptate prin acte normative, au reprezentat un moment relevant în domeniu, identificând problemele și oportunitățile MI și PCI:

- *Strategia sectorială în domeniul culturii și patrimoniului național pentru perioada 2014-2020*, document ce a fundamentat principalele obiective specifice și direcții de acțiune pe termen scurt, mediu și lung ce ar trebui să stea la baza politicilor naționale și strategiilor locale în domeniul culturii în România;
- *Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022*, proiect elaborat de Ministerul Culturii, care urmărește să definească direcțiile politicilor publice din România, în care cultura este factor de dezvoltare durabilă, este vizată creșterea economiei creative, dezvoltarea industriei creative și culturale și intensificarea accesului la cultură.

Patrimoniul cultural a fost inclus printre obiectivele naționale de securitate ale *Strategiei Naționale de Apărare a Țării pentru perioadele 2015-2019 și 2020-2024*. Aceasta fost o inițiativă care a indicat domeniul protejării patrimoniului cultural ca fiind unul de interes major pentru dezvoltarea socială, economică și culturală a României.

Patrimoniul și identitatea națională au constituit una dintre prioritățile cu relevanță publică ale *Strategiei naționale de cercetare, dezvoltare și inovare 2014-2020* și constituie baza viziunii prezentate în propunerea de *Strategie Națională pentru Dezvoltarea Turismului 2019-2030*. Pe de altă parte, viziunea generală asupra patrimoniului cultural, așa cum este reflectată în *Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă a României. Orizonturi 2013-2020-2030*, este în continuare dominată de tendința de a reduce patrimoniul cultural exclusiv la capacitatea sa de a produce efecte economice și de a fi subiect pentru turism.

În S.D.T.R., *Strategia de dezvoltare teritorială a României, România policentrică 2035, Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni*, document adoptat de Guvernul României, în anul 2016, în analiza teritoriului național, patrimoniul cultural și infrastructura culturală sunt cuprinse într-unul din cele patru domenii ale sistemului teritorial al așezărilor umane, și anume

⁵Legea nr. 150/1997 privind ratificarea Convenției europene pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuită), adoptată la La Valetta la 16 ianuarie 1992.

⁶Legea nr. 157/1997 privind ratificarea Convenției pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, adoptată la Granada la 3 octombrie 1985.

⁷Legea nr. 99/2007 privind acceptarea Convenției asupra protecției patrimoniului cultural subacvatic, adoptată la Paris la 2 noiembrie 2001.

⁸Xi'an Declaration on the Conservation of the Setting of Heritage Structures, Sites and Areas, 15th General Assembly of ICOMOS, 21 octombrie 2005 - <https://www.icomos.org/charters/xian-declaration.pdf> (Data accesării: 04.02.2021).

⁹Declarația de la Hangzhou, adoptată în cadrul congresului internațional „Cultura: cheia dezvoltării durabile” al UNESCO (15-17 mai 2013). - http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/pdf/final_hangzhou_declaration_english.pdf (Data accesării: 04.02.2021).



identitatea teritorială, celelalte domenii fiind rețeaua de localități, serviciile comunitare și cooperarea teritorială.

Lipsa adoptării strategiilor sau a documentelor oficiale care să vizeze exclusiv protejarea patrimoniului rămâne dovada lipsei de asumare, până în prezent, a unor măsuri concrete în beneficiul bunurilor culturale din România.

Cadrul instituțional cu atribuții în protejarea patrimoniului este vulnerabilizat de lipsa capacității de a acoperi serviciile publice strict necesare, activând într-un cadru sensibil la fluctuațiile pieței imobiliare și ale economiei liniare, care domină în continuare evoluția mediului construit. Scăderea constantă a numărului de specialiști din aparatul public a avut un impact negativ asupra sistemului de protecție a patrimoniului cultural, în general, accentuând problemele deja existente ale domeniului: agresiunile asupra patrimoniului au rămas nesancționate, permițând perpetuarea practicilor negative – lipsa de întreținere și lăsarea în ruină a clădirilor încă funcționale, abandonul precoce, specula imobiliară, intervenții neautorizate sau de slabă calitate etc.

Lacunele actuale principale în protejarea patrimoniului cultural sunt:

- neincluderea patrimoniului în planurile de dezvoltare, prin măsuri de regenerare urbană și conservare integrată;
- lipsa datelor care să permită elaborarea de politici și strategii relevante, cele existente fiind deseori documente fără operabilitate;
- sistemul de protejare a patrimoniului este precar, nu încurajează proprietarii și utilizatorii în întreținerea și valorificarea proprietăților lor, în special a celor aflate în categorii speciale de risc;
- clădirile de patrimoniu sunt considerate ineficiente din punct de vedere al utilizării, ca urmare a lipsei întreținerii și a măsurilor de creștere a eficienței lor energetice;
- lipsa de înțelegere privind clădirile istorice și tehnicile tradiționale utilizate în edificarea acestora conduce la alterări de substanță istorică și reconstrucții prin analogie care scad valoarea patrimoniului.

Restaurarea în România este preponderent definită de reconstrucții și refaceri sub semnul analogiei, lipsind discursul critic care să evidențieze mai multe scenarii de acțiune care să țină cont de prezervarea componentelor istorice (de exemplu, intervențiile contemporane de calitate asupra ruinelor arheologice lipsesc) una dintre urmările acestei situații fiind reducerea capacității societății de a înțelege diversitatea domeniului.

În acest context general, România elaborează prima strategie pentru protejarea monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imobil, care să răspundă cerințelor actuale ale societății. Această nouă abordare strategică asupra MI și PCI răspunde nevoilor identificate în practică, inclusiv prin corelare cu obiectivele Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă elaborate de Organizația Națiunilor Unite și cu Agenda Uniunii Europene pentru Cultură 2021- 2027 și are ca scop:

- redefinirea cadrului general de înțelegere a MI și PCI, în contextul restructurării legislației din domeniul protecției patrimoniului, prin elaborarea Codului patrimoniului cultural;
- recunoașterea patrimoniului cultural ca obiectiv strategic național, definitoriu pentru dezvoltarea sustenabilă a mediului construit;
- actualizarea abordării privind protecția și valorificarea MI și PCI, prin analiza evoluției conceptelor, măsurilor legislative și a direcțiilor strategice de la nivel european și internațional;
- facilitarea înțelegerii MI și PCI ca motor de dezvoltare locală și ca resursă neregenerabilă esențială în combaterea schimbărilor climatice;
- promovarea bunelor practici în protecția și valorificarea patrimoniului cultural ca soluții sustenabile și urmărirea prelungirii duratei de viață a monumentelor istorice.

Această schimbare de paradigmă este posibilă cu aportul tuturor actorilor implicați în protejarea și valorificarea patrimoniului, atât prin necesitatea creșterii calității intervențiilor de restaurare pentru asigurarea prezervării valorilor istorice și estetice, cât și prin asigurarea acțiunilor complementare restaurărilor, posibile prin implicarea comunității și colaborarea dintre sectorul public și cel privat.



Implicarea comunității în procesul decizional și de gestiune a patrimoniului cultural este deja o realitate, oferind mai multe soluții care pot să genereze dezvoltare și să contribuie, astfel, la o abordare integrată a patrimoniului cultural.

Etape de elaborare a strategiei

Prezentul document este realizat în cadrul proiectului „**Monumente istorice – planificare strategică și politici publice optimizate**”, cod SIPOCA 389/SMIS 115895, derulat de **Ministerul Culturii** în parteneriat cu **Institutul Național al Patrimoniului**, proiect ce vizează crearea cadrului strategic și operațional pentru realizarea de politici bazate pe dovezi, în domeniul patrimoniului cultural imobil. Prin implementarea proiectului mai sus menționat, s-a urmărit sistematizarea și simplificarea fondului activ al legislației aplicabile patrimoniului cultural, prin elaborarea Codului patrimoniului cultural, și promovarea unei politici publice, „Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice”, pornind de la dovezile colectate în cadrul activităților de inventariere și analiză a legislației din domeniul patrimoniului cultural, respectiv de la analiza ex-ante a impactului politicilor bazate pe dovezi, activități realizate, de asemenea, în cadrul proiectului „Monumente istorice – planificare strategică și politici publice optimizate”.

Activitățile preliminare elaborării Strategiei MI au constat în:

- colectarea și analiza dovezilor care vor fundamenta elaborarea Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice;
- elaborarea unui studiu preliminar asupra protejării patrimoniului cultural imobil în România;
- analiza ex-ante a impactului politicilor bazate pe dovezi și integrarea concluziilor în Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice.

Pe parcursul primei activități derulate în elaborarea Strategiei, au fost solicitate date și informații de la o serie de autorități și instituții publice, instituții de cercetare și educație și specialiști care activează în domeniul monumentelor istorice și al patrimoniului imobil. De asemenea, au fost consultate platforme digitale publice pentru colectarea de date statistice privind situația actuală a monumentelor, acte normative, documente strategice, ghiduri, convenții, cărți și alte documente elaborate în cadrul proiectului „Monumente istorice - planificare strategică și politici publice optimizate” (rapoartele de inventariere și analiză a legislației din domeniul protejării patrimoniului cultural¹⁰, premergătoare elaborării proiectului Codului patrimoniului cultural). Urmărind aceste date, a fost realizată o amplă cercetare calitativă și cantitativă care a relevat situația actuală a legislației cu incidență asupra monumentelor istorice, a modului de inventariere, evidență, cercetare și gestionare a monumentelor istorice, precum și a resurselor alocate acestui domeniu.

De asemenea, în cadrul celei de-a doua activități desfășurate în cadrul proiectului, s-a continuat colectarea datelor și completarea analizei preliminare, prin integrarea în analiză a situației de *facto* și *de jure* a patrimoniului cultural imobil, a capacității administrative a instituțiilor cu responsabilități privind protejarea monumentelor istorice și privind formarea (inițială și continuă) a experților și specialiștilor în domeniu, a relațiilor instituționale dintre autoritățile naționale, județene și locale din domeniul patrimoniului cultural imobil și operatorii privați (proprietari, experți, organizații neguvernamentale), a situației înscrierii statutului de monument istoric al imobilelor în Cartea funciară, a obligațiilor de folosință pentru obiectivele din Lista monumentelor istorice și a activităților Ministerului Culturii de monitorizare, control și aplicare de sancțiuni. Astfel, au fost semnalate limitele cadrului normativ din domeniul patrimoniului cultural imobil, precum și provocările și oportunitățile asociate politicilor și practicilor actuale de protejare, conservare și valorificare a patrimoniului.

Au fost realizate următoarele analize:

- **analiza-diagnostic cu privire la cadrul normativ din domeniul protejării MI**, cu incidență în domeniul conexe în ceea ce privește limite, practici, constrângeri; identificarea cadrului strategic național existent, dedicat MI, și corelarea cu alte strategii naționale privind măsurile și acțiunile

¹⁰https://www.umpcultura.ro/monumente-istorice_doc_983_rezultatele-proiectului_pg_0.htm (Accesat: 30.03.2021).



propuse de strategii naționale aprobate din domeniile conexe, cu impact asupra protejării și punerii în valoare a MI;

- **analiza cu privire la situația protejării și punerii în valoare a patrimoniului**, la nivel internațional, prin consultarea unor ghiduri, convenții, carte, recomandări actuale la nivel european, prevăzute de strategiile europene și documente similare din alte țări;
- **analiza - diagnostic cu privire la inventarierea și evidența MI**, pentru a se înțelege modul în care au fost inventariate monumentele istorice, modul în care s-a ținut evidența acestora, situația lor actuală, făcându-se posibilă vizualizarea dimensiunii teritoriale și regionale a domeniului: distribuția în teritoriu, în regiuni și UAT-uri a valorilor de patrimoniu și a problemelor acestora, urmărindu-se cu precădere fondul construit istoric, obiectivele înscrise în LMI, RAN, listele UNESCO, precum și diferite niveluri de abordare a patrimoniului;
- **gestiunea MI**- proprietari, monitorizare, control, măsuri, proceduri, intervenții;
- **analiza-diagnostic privind cercetarea, conservarea, restaurarea și punerea în valoare a MI** - instituții, organizații și tematici, accesibilitate, vulnerabilitatea MI;
- **analiza-diagnostic cu privire la resursele existente și potențiale, dedicate MI** și la dezvoltarea acestora, ce a cuprins atât analiza părților interesate, rolul și capacitate administrativă a autorităților și instituțiilor publice cu atribuții în domeniu, a operatorilor de drept privat din domeniul patrimoniului cultural imobil, cât și relațiile instituționale, intrasectoriale și intersectoriale;
- **analiza calitativă privind specializarea celor care profesază în domeniu**, inclusiv componente privind formarea (inițială și continuă) a experților și specialiștilor în domeniu, a funcționarilor publici și a celorlalți angajați din structurile instituționale;
- **analiza fondurilor nerambursabile disponibile, semnificația socio-economică a patrimoniului cultural imobil** în context local și național, ținând cont de poziționarea MI în circuitul public, gradul de utilizare, funcțiuni, accesibilitate și impact socio-economic.

Rapoartele de inventariere și analiză a legislației din domeniul protejării patrimoniului cultural¹¹, prealabile elaborării Codului patrimoniului cultural – componentă a proiectului „Monumente istorice – planificare strategică și politici publice optimizate”, întăresc cercetarea elaborată în cadrul celor două activități menționate mai sus și propun alternative de reformare a cadrului de reglementare în domeniu. Aceste documente au inventariat și clarificat problemele de terminologie și definire a categoriilor de patrimoniu construit care se răsfrâng și asupra activităților de inventariere, gestionare, monitorizare și control al valorilor de patrimoniu și al zonelor protejate construite. De asemenea, au fost tratate problematicile delimitării topografice a imobilelor monumente istorice și zonelor de protecție ale monumentelor istorice, ale stabilirii regimului juridic al monumentelor istorice, ale cadastrului monumentelor istorice, ale corelării Listei monumentelor istorice cu Registrul Electronic Național al Nomenclaturilor Stradale.

În urma activităților premergătoare elaborării Strategiei, au fost identificate următoarele domenii care generează disfuncții: administrativ, legislativ, financiar, formare profesională.

Analiza ex-ante aferentă „Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice” a evidențiat impactul social, de mediu, administrativ, financiar, precum și asupra cunoașterii și educației, pentru trei seturi de soluții de intervenție propuse, facilitând, astfel, procesul de luare a deciziei asupra alegerii celor mai bune opțiuni pentru protejarea și valorificarea patrimoniului imobil, la toate nivelurile de guvernare, care să fie dezvoltate în cadrul Strategiei.

De asemenea, Strategia cuprinde un plan de acțiune ce va indica prioritățile de intervenție pe termen scurt, mediu și lung, însoțit de un set de indicatori viabili de monitorizare și evaluare, care vor arăta nu numai progresele în implementarea Strategiei, ci și contribuția culturii la procesele de dezvoltare durabilă.

¹¹Documentele pot fi consultate pe pagina de internet a Unității de Management a Proiectului din cadrul Ministerului Culturii: https://www.umpcultura.ro/monumente-istorice_doc_983_rezultatele-proiectului_pg_0.htm (dată accesare: 04.02.2021).



Elaborarea Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice s-a realizat în acord cu prevederile legale în vigoare, respectiv H.G. nr. 870/2006.



II. Informații generale

1. Informații privind situația actuală a MI și PCI

„Patrimoniul cultural național este format din totalitatea bunurilor care reprezintă o mărturie și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor naționale, indiferent de regimul de proprietate al acestora.”¹²

Principalele categorii ce compun patrimoniul cultural național sunt: patrimoniul cultural imobil, patrimoniul cultural mobil și patrimoniul cultural imaterial; patrimoniul natural nu este distinct asimilat patrimoniului cultural, în legislația românească, însă elementele ale acestuia sunt circumscrise tuturor categoriilor patrimoniului cultural național enumerate mai sus.

Patrimoniul cultural imobil (PCI), căruia, în limbajul de specialitate îi este subsumat și „patrimoniul construit”, constituie una dintre cele mai vaste și cunoscute componente ale patrimoniului cultural.

PCI cuprinde: obiectivele înscrise în Lista monumentelor istorice, obiectivele înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, obiectivele înscrise în Lista Indicativă a Patrimoniului Mondial, imobilele cuprinse în zonele de protecție ale monumentelor istorice și imobilele incluse în zone construite protejate, construcții cu valoare arhitecturală sau istorică deosebită stabilite prin documentații de urbanism aprobate potrivit prevederilor legale, siturile arheologice înscrise în Repertoriul Arheologic Național.

„Patrimoniul construit nu poate fi restrâns la exemplarele sale de excepție – imobilele clasate monumente istorice – în el trebuie incluse și numeroasele clădiri care, deși nu sunt monumente, au o indiscutabilă valoare culturală – fie în mod individual, fie ca părți ale unui ansamblu – formând împreună substanța zonelor de protecție ale monumentelor sau zonelor [construite] protejate din teritoriul urban.”¹³

Actul normativ principal prin care se instituie cadrul legal pentru protejarea patrimoniului cultural imobil este **Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice**¹⁴, aceasta stabilind drept obiect al protecției legale următoarele categorii de monumente istorice, *bunuri imobile situate suprateran, subteran și subacvatic*:

a) **monument** - construcție sau parte de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acestea, precum și lucrări artistice comemorative, funerare, de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturie cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic;

b) **ansamblu** - grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic ori muzeistic de construcții urbane sau rurale care împreună cu terenul aferent formează o unitate delimitată topografic ce constituie o mărturie cultural-istorică semnificativă din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic;

c) **sit** - teren delimitat topografic cuprinzând acele creații umane în cadru natural care sunt mărturie cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural.

¹²Art. 1, alin. (2) din Legea nr. 182/2000 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, republicată 2014, cu modificările și completările ulterioare (în vigoare la data de 08.02.2021).

¹³Raport CPPCSINR, p. 71.

¹⁴Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată în anul 2006, cu modificările și completările ulterioare (în vigoare la data de 08.02.2021).



Procedura cu caracter științific, administrativ și juridic prin care se instituie regimul de protecție ca monument istoric este **clasarea bunurilor culturale imobile**, stabilită, în prezent¹⁵, prin Normele metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice aprobate prin Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2260/2008.

Pe baza LMASI și a modificărilor și completărilor ulterioare, se constituie **Lista monumentelor istorice** actualizată periodic (în prezent, o dată la 5 ani, potrivit prevederilor Legii nr. 422/2001), prin grija Institutului Național al Patrimoniului, instituție publică de specialitate, din subordinea Ministerului Culturii, cu sprijinul direcțiilor județene pentru cultură. Ultima LMI în vigoare¹⁶ a fost publicată în anul 2015, fiind aprobată prin Ordinul ministrului culturii nr. 2828/2015¹⁷.

Din punct de vedere al importanței, Legea nr. 422/2001 împarte monumentele istorice în două **grupe valorice**: „**A**” - **monumente de interes național** și „**B**” - **monumente de interes local**. Din punct de vedere structural, LMI este organizată după UAT - județe și municipiul București -, monumentele fiind grupate în **patru categorii**, în funcție de natura lor: **I. Monumente de arheologie; II. Monumente de arhitectură; III. Monumente de for public; IV. Monumente memoriale și funerare.**

Până la apariția *Normelor Metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice*, în anul 2003, actualizarea LMI s-a realizat inclusiv empiric, multe dintre obiective nefiind evaluate pe baza unor criterii metodologice unitare sau clar stabilite. De aici provin diferențele cantitative și calitativ, dintre județe/regiuni cu privire la obiectivele clasate.

Lista monumentelor istorice (LMI) este principalul instrument scriptic, utilizat în protejarea patrimoniului cultural imobil. Este cel mai vechi instrument de protecție a patrimoniului cultural imobil de pe teritoriul României, prima sa formă, cea din anul 1904, fiind denumită „Inventarul Monumentelor Publice și Istorice din România”. „Inventarul” a fost urmat de „Lista Monumentelor de cultură de pe teritoriul R.P.R.” din anul 1955 și apoi de „Lista Monumentelor Istorice” din anul 1992. Forma actuală a LMI a apărut în anul 2004, restructurarea acesteia fiind determinată de prevederile Legii nr. 422/2001.

¹⁸

Un alt instrument scriptic de protecție a patrimoniului imobil este Repertoriul Arheologic Național (RAN). **Repertoriul Arheologic Național este o bază de date a siturilor arheologice de pe teritoriul României** și cuprinde date științifice, cartografice, topografice, imagini și planuri, precum și alte informații privitoare la patrimoniul arheologic.

RAN a fost instituit în anul 2000, prin Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național¹⁹, principalul act normativ din domeniul protejării patrimoniului arheologic, și prin O.M.C.C. nr. 2458/2004 privind Regulamentul Repertoriului Arheologic Național.

Cele mai valoroase obiective din patrimoniu cultural de pe teritoriul României sunt protejate prin înscrierea în Lista Patrimoniului Mondial (LPM) UNESCO, în aplicarea Convenției privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptate de UNESCO, în anul 1972²⁰. O serie de alte obiective este înscrisă în Lista Indicativă a Patrimoniului Mondial. Lista Indicativă este un inventar de

¹⁵La data de 18.02.2021.

¹⁶La data de 08.02.2021.

¹⁷Ordinul ministrului culturii nr. 2828/2015, pentru modificarea anexei nr. 1 la Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2314/2004 privind aprobarea Listei monumentelor istorice, actualizată, și a Listei monumentelor istorice dispărute, cu modificările ulterioare din 24.12.2015. Ordinul a fost publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 113 bis, din 15.02.2016.

¹⁸Listele succesive de inventariere a monumentelor istorice sunt disponibile online, pe website-ul Institutului Național al Patrimoniului - <https://patrimoniu.ro/monumente-istorice/lista-monumentelor-istorice> (Accesat: 18.02.2021).

¹⁹O.G. nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, art. 15, alin. (2) (în vigoare la data de 18.02.2021).

²⁰Decretul nr. 187/1990 pentru acceptarea Convenției privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, adoptată de Conferința generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la 16 noiembrie 1972, publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 46 din 31 martie 1990.



situri situate pe teritoriul fiecărei țări-parte a Convenției Patrimoniului Mondial, considerate susceptibile de a fi înscrise în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO.

Așa cum s-a amintit deja, patrimoniul cultural imobil cuprinde, alături de MI, o serie de obiective care, deși nu sunt clasate, constituie fondul cultural al zonelor de protecție ale monumentelor sau al zonelor construite protejate. Principalul instrument de protecție a acestor imobile este Regulamentul Local de Urbanism (RLU) aferent diferitelor documentații de urbanism (PUG/PUZ) care reglementează zonele de protecție sau zonele construite protejate.

Număr și categorii MI

Evoluția LMI este legată de evoluția metodologiei de clasare și inventariere și de apariția criteriilor de evaluare pentru înscrierea unui obiectiv în Listă.

Odată cu apariția Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, se restructurează categoriile de monumente istorice - se introduc conceptele de *monument*, *ansamblu*, *sit* drept sub-categorii ale *monumentului istoric* și, ulterior, prin Normele metodologice de clasare și evidență a monumentelor istorice aprobate prin Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2682/2003, se stabilește o nouă structură a LMI: după „grupe valorice” -cu referire la importanța monumentului istoric, respectiv, de interes național sau local, și limitarea la patru a categoriilor referitoare la „natura monumentului istoric”: I. Arheologie; II. Arhitectură; III. Monumente de for public și IV. Monumente memoriale/funerare.

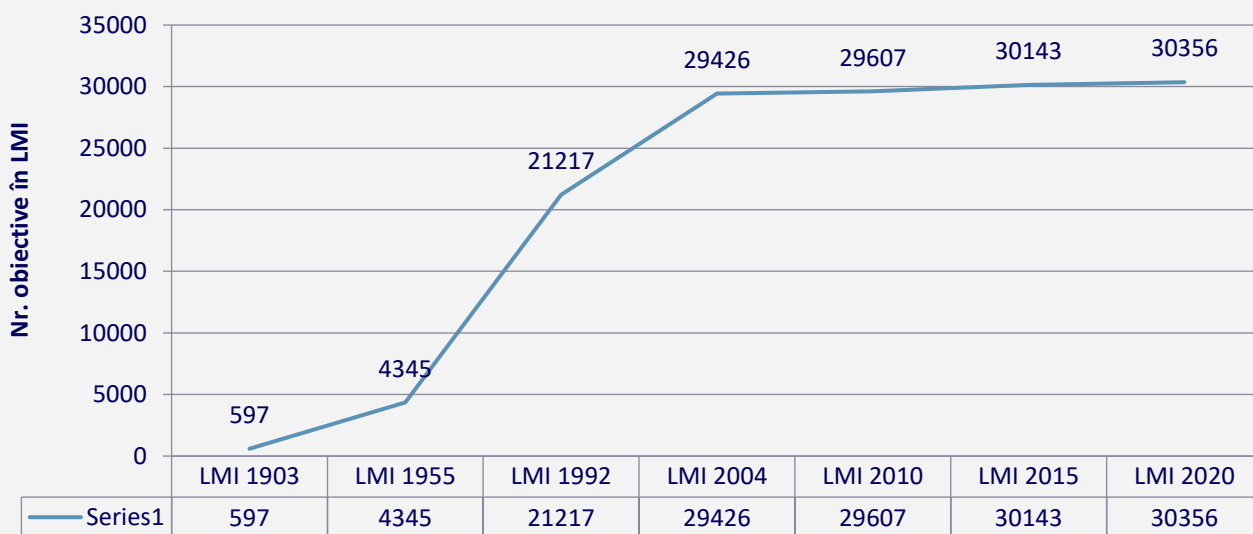
Reorganizarea LMI are ca efect desființarea categoriei „E. Zone istorice și rezervații de arhitectură” și reîncadrarea obiectivelor în categoria „II. Arhitectură. Ansambluri sau situri fără subcomponente”, cu cod LMI propriu.

Din punctul de vedere al dinamicii numărului total de monumente istorice, față de prima formă a Listei se observă o creștere accelerată în perioada 1955-1992, pentru ca, după anul 2004, numărul total să se plafoneze ușor. Se înregistrează creșteri și după acest an, însă moderate și constante.

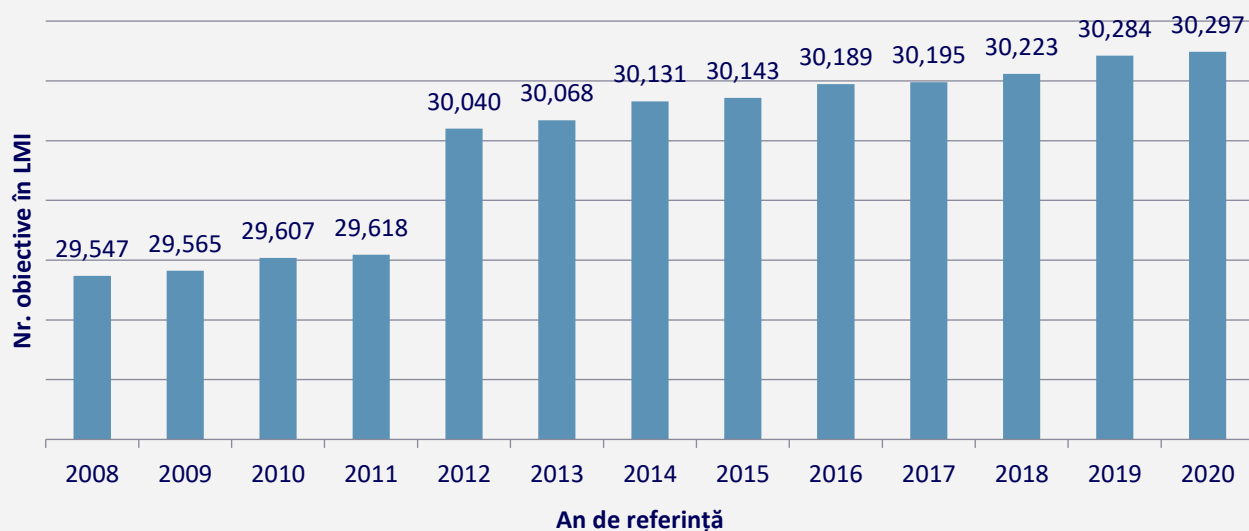
LMI	LMI 1903	LMI 1955	LMI 1992	LMI 2004	LMI 2010	LMI 2015	LMI 2020
Nr. obiective	597	4345	21217	29426	29607	30143	30356



Evoluția numărului de obiective înscrise în LMI



Evoluția numărului de obiective înscrise în LMI



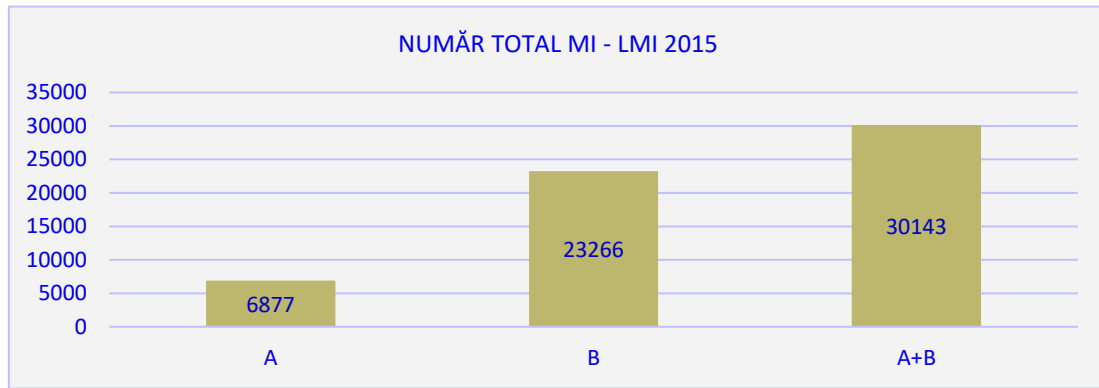
În ultimii 12 ani (2008-2020), numărul MI a crescut lent și constant. Raportat la numărul total de monumente, procentul de creștere a fost în majoritatea anilor de sub 1% (în medie, 30 MI/an), cu o singură excepție, anul 2012, când sunt înregistrate 422 MI noi - o creștere de 1,4%. Situația este cu atât mai neobișnuită cu cât în anul 2011, ca și în anul 2010, numărul de ordine ale ministrului culturii, pentru clasarea a diverse obiective, a fost de 26.

LMI 2015 cuprinde la nivel național 30143 de monumente istorice²¹, împărțite în funcție de natura lor în: ansambluri, situri și monumente. Dintre acestea, 818 ansambluri, 738 situri și 5319 monumente sunt în grupa valorică A. Doar 23% (6877) din totalul de MI sunt înscrise în grupa valorică A. MI de

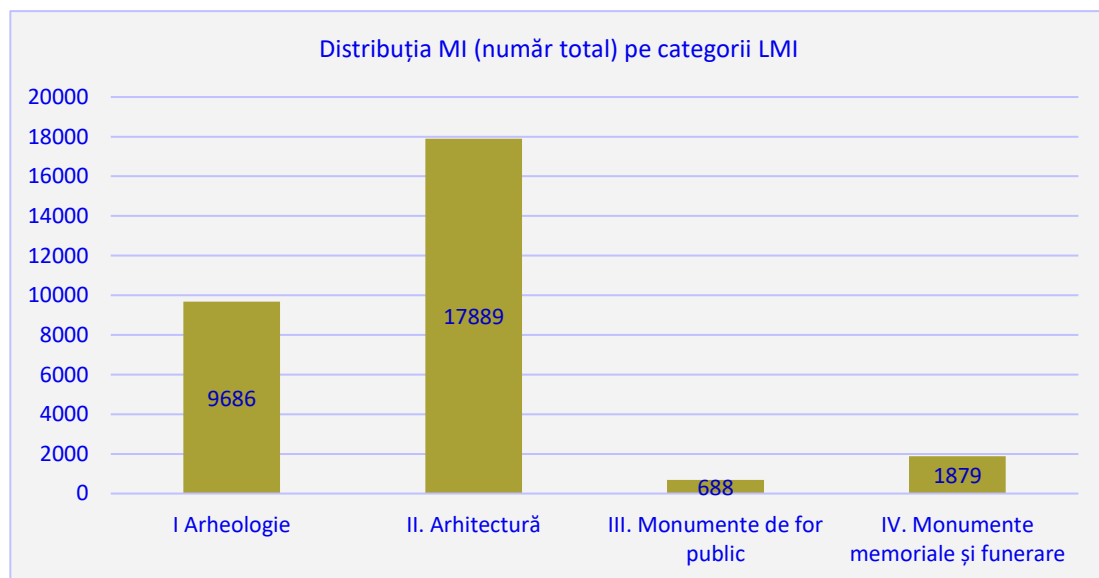
²¹Potrivit LMI 2015.



interes local sunt de 3 ori mai multe, pondere care se păstrează în general și la nivelul regiunilor de dezvoltare și al UAT.



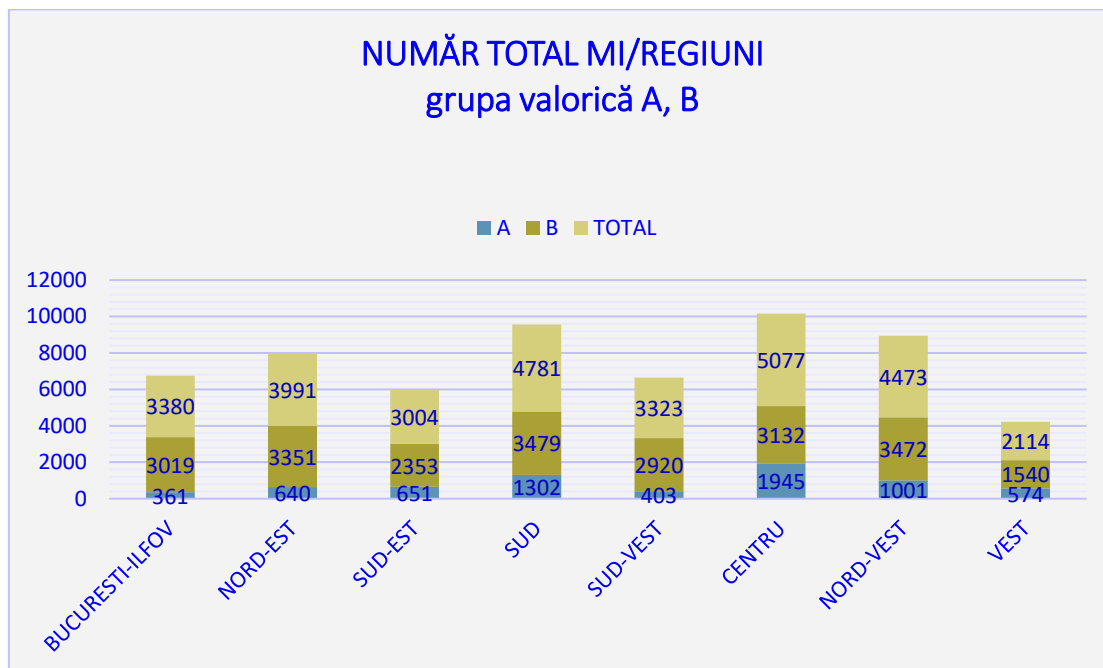
La nivel național, cele mai multe MI sunt înscrise în categoriile I și II (27575 MI în total), categoria cu cele mai puține MI la nivel național este *III. Monumente de for public* (688 MI), iar în categoria *IV. Monumente memoriale/funerare* sunt înscrise 1879 de obiective. Monumentele din categoria II - *Arhitectură* reprezintă 60% din totalul MI. Patrimoniul arheologic are și el o pondere semnificativă reprezentând aproximativ 30% din obiectivele înscrise în Listă.



În categoria *II. Arhitectură* nu există o diferențiere între MI care cuprind un singur imobil și cele compuse din mai multe imobile (de tipul ansamblurilor și siturilor urbane/rurale), toate fiind incluse în tipologia „a” – ansamblu.

La nivel regional, cele mai multe MI sunt localizate în Regiunea Centru (5077), în timp ce regiunea cu numărul total cel mai mic de MI este Regiunea Vest (2017). Toate celelalte regiuni au valori apropiate ale numărului total de MI situate pe teritoriul lor, cuprinzând în medie aproximativ 4156 MI.





Regiunea Centru ocupă primul loc și la numărul total de MI de importanță națională „A” (1945), în timp ce regiunea cu cele mai puține MI încadrate în această grupă este Regiunea București-Ilfov (361).

Spre deosebire de numărul de MI din grupa valorică A, care variază foarte mult între regiuni, media fiind de aprox. 859 MI, numărul total al MI grupa valorică B are valori regionale mari, cu extremele Regiunea Vest (1540) – cu numărul cel mai mic și Regiunea Nord-Est (3551) – cu numărul cel mai mare. Media la nivel de regiuni a MI din grupa valorică B este de aproximativ 2908 MI.

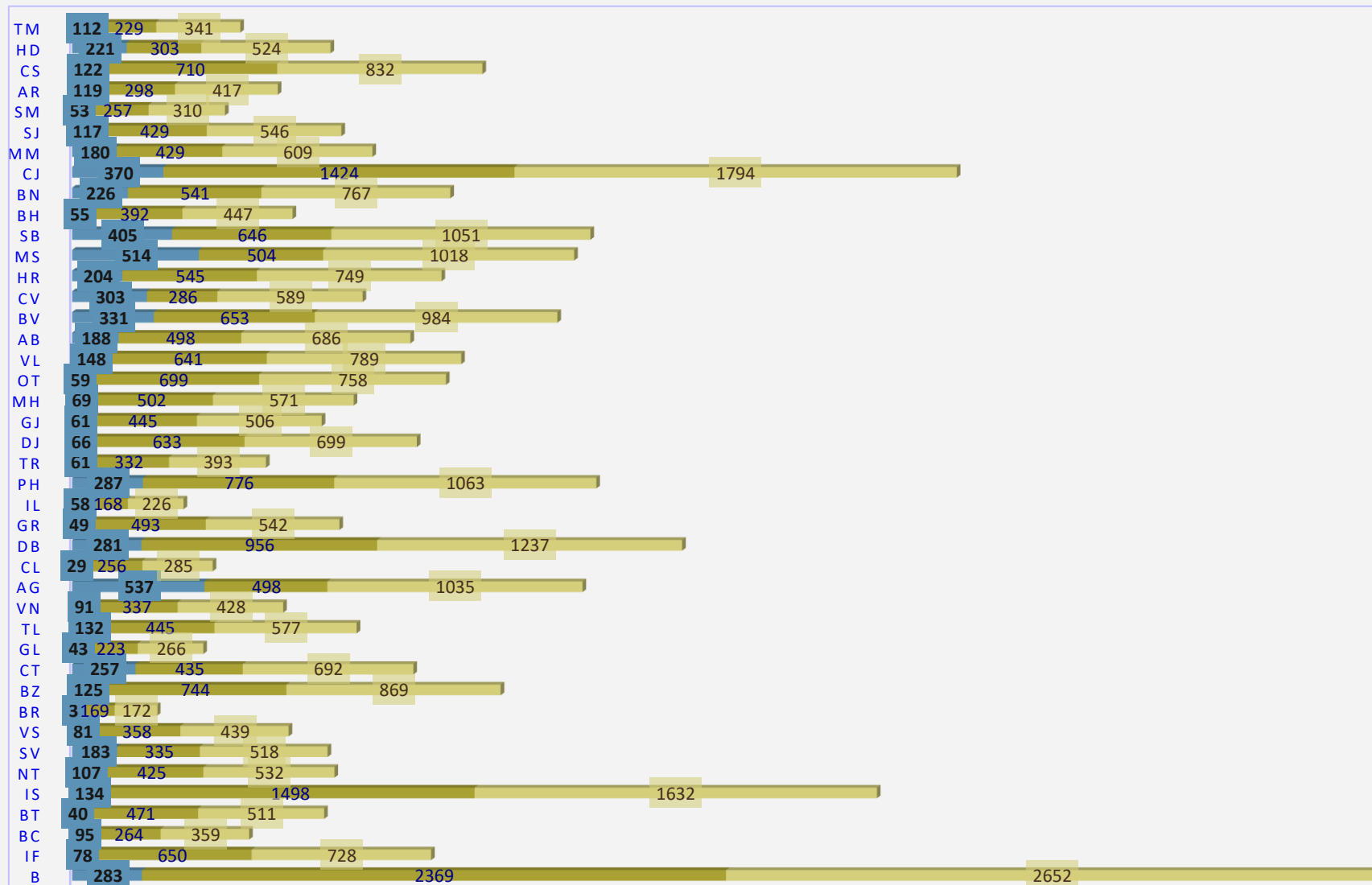
Regiunea cu cele mai multe MI care cuprind mai multe imobile este Regiunea Vest (118, dintre care doar 10 sunt în grupa valorică A), iar cea cu cele mai puține este Regiunea Nord-Est (23, dintre care 6 sunt în grupa valorică A).

Există discrepanțe mari între distribuția MI la nivel județean, în regiuni - în timp ce Regiunea Centru are o distribuție destul de uniformă a numărului total de MI, la nivel județean (între 589 MI în județul Covasna și 1051 MI în județul Sibiu, cu o medie de aprox. 846 MI), Regiunea Sud-Muntenia înregistrează cele mai mari diferențe între numerele totale de MI, la nivel județean (226 în județul Ialomița, față de 1237 în județul Dâmbovița).



DISTRIBUȚIE MI LA NIVEL JUDEȚEAN GRUPA VALORICĂ A,B

■ A ■ B ■ Total



Județul cu numărul total cel mai mic de MI este Brăila (are un total de 172 MI, dintre care 3 în grupa valorică A), iar județul cu cel mai mare număr total de MI este Cluj (are un total de 1794 MI, dintre care 370 în grupa valorică A). Județul cu cel mai mic număr de MI în grupa valorică A este tot Brăila (3 MI, din totalul de 172 MI), în timp ce județul Argeș are cel mai mare număr de MI în grupa valorică A (537, din totalul de 1035 MI).

Valorile extreme ale MI din grupa valorică B sunt atinse de București (2369 MI în grupa valorică B, din totalul de 2652 MI), urmat de județul Iași (1498 MI în grupa valorică B, din totalul de 1632 MI) – valorile cele mai mari, iar la extrema cealaltă este județul Ialomița (1498 MI în grupa valorică B, din totalul de 1794 MI).

i. Arheologie

În ceea ce privește **LMI**, la categoria **I. Arheologie**, conform datelor de **la nivelul anului 2015** puse la dispoziție de Institutul Național al Patrimoniului, sunt înregistrate **9646 situri și monumente de arheologie**.

Se constată o distribuție relativ echilibrată a numărului de monumente, raportată la regiunile de dezvoltare. Regiunile cu cel mai mare număr de situri arheologice sunt: Nord-Vest cu 1795 MI și Sud-Est cu 1729 MI. Regiunea cu cele mai puține monumente de arheologie înscrise în LMI este Regiunea Vest cu 641 de situri.

Județele cu cele mai multe situri arheologice sunt Iași (827), Cluj (691), Ilfov (567), Buzău (494) și Constanța (476) și Tulcea (476). La polul opus se află județele Brăila (42), Timiș (57), Teleorman (83).

Siturile de interes național sunt în număr mare în județul Cluj (285), Constanța (203), Tulcea (104), Covasna (94) și Dâmbovița. Cele mai puține situri grupă valorică „A” se găsesc în județele Brăila (1), Timiș (5), Giurgiu (5), Bihor (6), Botoșani (8). Județele cu cel mai puțin patrimoniu arheologic de interes național sunt: Brăila (1), Timiș (5), Giurgiu (5).

Există un dezechilibru local în încadrarea în grupele valorice, care rezidă în „grile” locale de judecare a grupei valorice, astfel încât nu există o manieră unitară și strict obiectivă de a atribui această încadrare. Raportat la numărul total de situri și monumente de arheologie din fiecare județ și analizând comparativ, nu există o practică valorică unitară de clasare.

Din **punctul de vedere funcțional**, siturile din LMI 2015 se grupează în următoarele categorii: așezări/structuri de habitat/locuire umană - 5731 poziții, necropole/structuri funerare - 870 poziții, caste/alte structuri fortificate, locale sau transregionale/fortificații/cetăți - 731 poziții, construcții/zone sacre (temple, basilici, biserici, mănăstiri) - 164 poziții, structuri industriale (extracție materii prime, prelucrare) - 19 poziții, peșteri, locuire rupestră - 11 poziții, terme - 15 poziții, drumuri - 10 poziții, amfiteatre - 6 poziții, apeducte - 5 poziții, situri definit generic - 1721 poziții, 363 de poziții alte diverse încadrări.

În clasamentul repartiției pe epoci istorice, siturile din *antichitatea clasică (civilizație dacică, epoca greacă, elenistică, epoca romană (sec. I - IV p. Chr.)*, în număr de 2431, se află pe locul întâi, urmate de cele din *epoca medievală* – 1511 și de cele din *epoca bronzului/tranziție la epoca bronzului* – 1204. Siturile din *paleolitic* se află pe ultimul loc, fiind cele mai puține la număr – 88.

ii. Arhitectură

În cazul MI înscrise în categoria **II. Arhitectură**, cea mai mare concentrare este în București – Ilfov (2241 MI), iar județul cu cea mai redusă concentrare de MI de arhitectură este Brăila (79 MI). La nivel regional, se remarcă o concentrare mare a MI în Regiunea Centru (3709 MI), în timp ce regiunile vestice și estice au cea mai mică concentrare a MI de acest tip (Regiunea Vest – 1329 MI, Regiunea Est – 988 MI).



În categoria II. Arhitectură, conform datelor de la nivelul anului 2015, sunt incluse 17889 monumente de arhitectură (aproximativ 60% din totalul MI), majoritatea fiind imobile unice, alături de ansambluri care au fost clasificate ca atare datorită unor subcomponente cu valoare culturală mare (de exemplu, biserici/mănăstiri cu subcomponente: zid de incintă/clopotniță/chilii etc.). De asemenea, anumite programe de arhitectură au fost incluse în categoria „ansamblu” datorită faptului că sunt formate din mai multe elemente componente (de exemplu, fortificațiile unei cetăți, muzeele etnografice), relevante pentru domeniul arhitectură. Altele, cum ar fi un program de arhitectură care se regăsește într-o parcelare și formează un ansamblu urban, sunt foarte relevante pentru domeniul urbanismului istoric (de exemplu, 366 CS-II-a-B-10953 Ansamblu case duble tip pentru mineri și personal tehnic mină, azi locuințe în orașul Anina).

iii. Monumentele de for public

III. Monumentele de for public constituie singura categorie a MI care nu este reprezentată la nivelul tuturor județelor țării, pe teritoriul județelor Vaslui și Călărași neexistând niciun astfel de monument istoric. În același timp, cea mai mare concentrare a acestui tip de MI este în municipiul București (115 MI). La nivel regional, repartiția MI de for public este relativ uniformă, cu excepția Regiunii București – Ilfov, care are o concentrare mare de MI în această categorie (132 MI).

iv. Monumentele memoriale și funerare

IV. Monumentele memoriale și funerare sunt distribuite relativ uniform la nivel județean, excepție făcând județele Argeș (163 MI), municipiul București (241 MI) și județul Cluj (437 MI), cu o concentrație mult mai mare a acestui tip de MI. Regiunea Vest are concentrarea cea mai mică de MI în categoria IV. Monumente memoriale și funerare, în timp ce regiunile Nord-Vest și Sud-Muntenia au o concentrare mare de astfel de monumente.

v. Situri și ansambluri urbane/rurale

Din totalul de monumente istorice înscrise în LMI 2015, monumentele istorice de tip „ansamblu” sau „sit” urban/rural ocupă o pondere aparent mică (aprox. 3%). În cadrul categoriei II. Arhitectură, ponderea este de aprox. 5% din totalul de monumente istorice. Dimensiunea reală a patrimoniului construit inclus în această categorie de MI este subevaluată, având vedere că în cuprinsul unui sit sau ansamblu urban sau rural se regăsește un număr mare de bunuri imobile.

Regiunile cu cele mai multe monumente din categoria „sit” sau „ansamblu” urban/rural sunt Regiunea Vest (118 MI – 10 în grupa valorică A; 108 în grupa valorică B) și Regiunea Centru (111 MI – 41 în grupa valorică A; 70 în grupa valorică B), urmate de Regiunea București – Ilfov (59 MI – 5 în grupa valorică A; 64 în grupa valorică B), Regiunea Sud-Muntenia (53 MI – 5 în grupa valorică A; 48 în grupa valorică B), Regiunea Nord-Vest (46 MI – 20 în grupa valorică A; 26 în grupa valorică B), Regiunea Sud-Vest (31 MI – 3 în grupa valorică A; 28 în grupa valorică B), Regiunea Sud-Est (27 MI – 0 în grupa valorică A; 27 în grupa valorică B), Regiunea Nord-Est (23 MI – 6 în grupa valorică A; 17 în grupa valorică B).

Distribuția pe regiuni de dezvoltare a numărului de ansambluri/situri urbane sau rurale este următoarea: Regiunea Nord-Vest – 46; Regiunea Centru – 111, Regiunea Nord-Est – 23; Regiunea Sud-Est – 27; Regiunea Sud-Muntenia – 53; Regiunea București-Ilfov – 69; Regiunea Sud-Vest – 31; Regiunea Vest – 118.

Regiunile cu concentrarea cea mai mare de patrimoniu construit din categoria sit/ansamblu urban sau rural sunt: Regiunea Vest cu 118 ansambluri/situri, Regiunea Centru cu 111 ansambluri/situri și Regiunea București-Ilfov cu 69 ansambluri/situri.

Județele cu concentrarea cea mai mare de situri/ansambluri urbane sau rurale sunt: Hunedoara (53 MI – 0 în grupa valorică A; 53 în grupa valorică B), Brașov (33 MI – 5 în grupa valorică A; 28 în grupa valorică B), Timișoara (26 MI – 6 în grupa valorică A; 20 în grupa valorică B), Caraș-Severin (32 MI – 3 în grupa valorică A; 29 în grupa valorică B), alături de București (69 MI – 5 în grupa valorică A; 64 în grupa valorică B).



La nivel național, 18 din cele 41 de județe au **situri urbane** pe teritoriul lor, trei - Suceava, Vâlcea și Constanța - au între 5-10 situri urbane, restul având 1-5 situri, iar 23 de județe nu au niciun monument de tipul „sit urban”. Concentrarea cea mai mare de situri urbane este în municipiul București, unde sunt înscrise 20 de poziții în LMI.

Repartiția teritorială a **siturilor urbane** este caracterizată de o concentrare a acestora pe direcția vest – est a teritoriului național. Regăsim situri urbane în zona de sud a Regiunii de Vest (județele Timiș, Caraș-Severin, Hunedoara), pe întreg teritoriul Regiunii Centru, în zona de nord a regiunilor Sud-Vest Oltenia și Sud-Muntenia – județele Vâlcea, Argeș și Prahova și în zona de sud și est a Regiunii Sud-Est – județele Buzău, Brăila, Tulcea, Constanța.

La nivel național, se remarcă un număr mai mare de județe pe teritoriul cărora au fost clasate ansambluri urbane și/sau rurale. Doar 7 județe nu au niciun astfel de ansamblu pe teritoriul lor, în timp ce județele fără situri urbane și/sau rurale sunt în număr de 23. Concentrarea cea mai mare de ansambluri urbane și rurale (număr total) este în jumătatea vestică a țării.

Ansamblurile rurale sunt concentrate în jumătatea vestică a țării și în județul Brăila (dispersate pe teritoriul a 16 județe). Un număr de peste 5 ansambluri la nivel de județ se remarcă în zona centrală a țării (județele Hunedoara, Mureș, Sibiu, Brașov, Dâmbovița, Prahova – cu un număr de 6-10 ansambluri).

Regiunea Centru are cele mai multe monumente de tip ansamblu sau sit urban/rural de grupă valorică „A” (deși numărul total de ansambluri/situri este puțin mai mare în Regiunea Vest - 118, ponderea MI din grupa valorică „A” este mult mai mare în Regiunea Centru – 41, față de 10 în Regiunea Vest). Regiunea Centru este și regiunea cu numărul total cel mai mare de monumente istorice (5077, LMI 2015).

Pentru ca LMI să reflecte realitatea din teren, este necesară revizuirea acestuia în baza unei metodologii actualizate, care să asigure unitatea abordării la nivel național.

Reevaluarea monumentelor istorice (și a conceptelor utilizate) relevante pentru patrimoniul urban, înscrise în LMI, este esențială, inclusiv din perspectiva înscrierii unor centre/zonă istorice în categoria „ansamblu”; se impune realizarea inventarierii, la nivel de UAT, a acestei categorii de MI, cu identificarea numărului de imobile componente, verificarea statutului juridic al imobilelor și verificarea stării de conservare a clădirilor/construcțiilor componente.

Un studiu-pilot aprofundat asupra problematicilor expuse mai sus, într-un județ sau la nivelul unei regiuni, pentru găsirea unei soluții optime de extindere a procesului la nivelul întregului teritoriu național, poate constitui o nouă abordare pentru protejarea patrimoniului de acest tip.

vi. Zone construite protejate. Zone de protecție ale monumentelor istorice

Prima menționare într-un act normativ a termenului de „zonă construită protejată” se regăsește în Ordinul nr. 7358/MLPAT/1442/MC/1996 privind **instituirea Comisiei Zonelor Protejate Construite**, ordin comun al Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului și al Ministerului Culturii. Ordinul stabilește competențele de avizare ale comisiei, atât pentru documentații de urbanism și amenajarea teritoriului (PATN, PATJ, PUG, PUZ, PUD) ce au ca obiectiv zonele construite protejate de interes național, cât și pentru documentații tehnice elaborate în vederea obținerii autorizației de construire, cu privire la lucrări ce urmează a se efectua în zonele protejate.

Legea nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a zone protejate stabilește faptul că documentațiile de urbanism și regulamentele aferente acestora se vor întocmi în scopul „instituirii zonelor protejate și vor cuprinde măsuri necesare de protecție și conservare a valorilor de patrimoniu cultural național din respectivele zone”.

Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul cuprinde, în Anexa nr. 2, definiția termenilor utilizați în respectivul act normativ; zona protejată este „zonă naturală ori **construită**, delimitată geografic și/sau topografic, **determinată de existența unor valori de patrimoniu natural**”.



și/sau cultural a căror protejare prezintă un interes public și declarată ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare și reabilitare a valorilor de patrimoniu. Statutul de zonă protejată creează asupra imobilelor din interiorul zonei servituți de intervenție legate de desființare, modificare, funcționalitate, distanțe, înălțime, volumetrie, expresie arhitecturală, materiale, finisaje, împrejurimi, mobilier urban, amenajări și plantații și este stabilit prin documentații de urbanism specifice aprobate”.

O.M.T.C.T.nr. 562/2003 privind „Metodologia de elaborare și conținutul-cadru al documentațiilor de urbanism pentru zone construite protejate (PUZ)” definește ZCP astfel: **„Zona Construită Protejată (ZCP) este zona din teritoriul administrativ care se definește și delimitează prin Studiu Istoric General și a cărei protejare – justificată de prezența unor valori istorice, arhitecturale, urbanistice, peisagere – reprezintă un interes public.”** Acesta stabilește și principalele categorii de zone construite protejate, fiind actul normativ cel mai detaliat cu privire la definirea și reglementarea ZCP. Zonele de protecție ale monumentelor istorice sunt considerate o categorie de zone construite protejate, determinate de un monument istoric și zona de protecție aferentă acestuia ori determinate de un ansamblu istoric sau sit istoric și zona de protecție aferentă.

În acest moment²², nu există o statistică a zonelor construite protejate instituite pe teritoriul României, iar analiza de față nu a putut realiza o asemenea statistică, în lipsa datelor. Se impune realizarea unei inventarieri a zonelor construite protejate la nivel de regiune/UAT, verificarea reglementărilor specifice existente pentru fiecare în parte, delimitarea și identificarea numărului de imobile componente. **În lipsa acestor statistici, este foarte greu de cuantificat numărul real de imobile care sunt supuse unor sarcini ce derivă din includerea lor în zone construite protejate și în zone de protecție a MI.** De asemenea, proprietarii sau viitorii proprietari nu sunt informați în legătură cu statutul zonei din care face parte imobilul pe care îl dețin. Modalitatea de informare a proprietarilor imobilelor incluse în ZCP, ZdP, în vederea informării și responsabilizării lor în ceea ce privește conservarea și intervențiile viitoare asupra imobilelor în cauză, rămâne o problemă în mare parte nesoluționată.

Deși Legea nr. 350/2001 prevede obligativitatea elaborării documentațiilor de urbanism specifice zonelor construite protejate, instrumente esențiale pentru protejarea și dezvoltarea durabilă a ZCP, foarte puține localități beneficiază de astfel de instrumente. ZCP reprezintă cea mai expusă categorie de patrimoniu cultural imobil – spre exemplu, situații de distrugerii în ZCP din București sunt prezentate frecvent în presă.

vii. Parcuri și grădini istorice

Din punct de vedere statistic, MI din această categorie reprezintă 0,52% din numărul total de monumente istorice clasate, mai exact 158 de obiective (date furnizate de INP, LMI 2015). Dintre acestea, 22 sunt parcuri publice, 2 grădini botanice și 134 grădini private (122 grădini de castel/conac/spital/primărie/prefectură și 12 parcuri dendrologice). La nivel național există 8 județe în care nu există nici o poziție în LMI pentru această categorie de MI. Județul cu cele mai multe parcuri și grădini monument istoric este **Argeș (33, din care 1 parc public și 32 grădini private, subcomponente ale unor MI)**, urmat de București (11, din care 8 parcuri publice, 1 grădină botanică și 2 grădini private) și Arad (10, din care 1 parc public și 9 grădini private).

Din totalul de 158 de poziții din LMI, 119 MI (75,31%) sunt înscrise ca monumente, 14 MI (8,86%) ca ansambluri și 25 MI (15,82%) sunt definite ca situri. Aceste bunuri de patrimoniu se află în 33 din cele 42 de județe ale țării (incluzând aici și municipiul București) (date furnizate de INP, LMI 2015).

Se constată că sistemul de clasare este încă neclar pentru astfel de monumente și identificarea lor este greoaie, pentru că nu există o viziune unitară la nivel național referitoare la categoria căreia îi aparțin, ceea ce provoacă diferențe de regim de clasare și inventariere.

Repartizarea pe regiuni a demonstrat că sunt diferențe -de la 44 de parcuri și grădini istorice în regiunea Sud-Muntenia, la numai 6 în regiunea de Sud-Vest, cu toate acestea există parcuri și grădini

²²ianuarie 2021.



parte a unor monumente istorice sau spații verzi asociate unor imobile monument pentru care nu există o evidență clară.

viii. Repartiția teritorială a MI

Repartiția teritorială actuală a monumentelor istorice din România scoate în evidență mai multe aspecte, prezentate în continuare.

Numărul total de MI clasate până în luna **noiembrie** a anului **2020** este de **30356** (potrivit INP). Repartiția teritorială actuală nu diferă cu mult față de cea caracteristică LMI 2015.

Toate județele României au în componență UAT cu MI înscrise în LMI; niciun județ nu are în toate UAT componente MI – județele Ilfov și Gorj au acoperire aproape totală, fiecare având numai câte o UAT fără MI; județele cu cel mai mare număr de UAT fără MI sunt județele Brăila și Suceava.

Există o concentrare de MI pe axa nord-vest – centru-sud, în județe aparținând regiunilor Nord-Vest, Centru și Sud-Muntenia, în lungul graniței de Vest, în județe aparținând Regiunilor Vest și Nord-Vest; în jumătatea sudică a județului Caraș-Severin (Regiunea Vest), în centrul județului Tulcea (Regiunea Sud-Est) și în județul Iași (Regiunea Nord-Est).

UAT din județe, cu cea mai mare concentrare de MI (481-935, 231-480, 91-231), sunt orașe și municipii; în mediul rural, majoritatea UAT dețin 1-10 MI.

Majoritatea reședințelor de județ au cel mai mare număr de MI dintre UAT-urile componenteale județului, existând următoarele excepții în care reședința este depășită de alte UAT: județul Argeș (Pitești este depășit de Câmpulung), județul Neamț (Piatra-Neamț este depășită de Roman), județul Mureș (Târgu-Mureș este depășit de Sighișoara); există și câteva cazuri în care reședința se află în aceeași categorie cu alte 2-3 UAT.

UAT cu cel mai mare număr de MI de pe teritoriul României este București, urmată de Cluj și Iași.

Regiunea de dezvoltare cu cel mai mare număr de MI este Regiunea Centru, cu 5244 din numărul total, iar regiunea cu cel mai mic număr de MI este Regiunea Vest, cu 2114, urmată de Regiunea Sud-Est, cu 3035.

București-Ilfov - municipiul București concentrează cele mai multe MI, având ca vârfuri Sectoarele 1 și 3 (501-935); celelalte UAT din regiune se încadrează fie în categoria 1-20, fie 21-60.

Regiunea Sud-Vest - există o concentrare de MI în zona de nord a regiunii (nordul județelor Mehedinți, Gorj, Vâlcea), care formează o axă Est-Vest și câteva UAT răspândite mai ales în jumătatea estică (în județele Vâlcea, Olt și jumătatea estică a județului Dolj); se disting ușor municipiile reședință de județ, cu excepția municipiului Slatina, care se află în aceeași categorie cu Caracal.

Regiunea Nord Est - există o concentrare de MI în zona central estică a regiunii (jumătatea estică a județului Neamț și județul Iași), în zona municipiului Iași, care reprezintă un vârf. Se mai disting reședințele județelor Suceava, Botoșani și orașul Roman din jud. Neamț. În județul Suceava se remarcă numărul mare de UAT fără MI.

Regiunea Nord-Vest - există o concentrare de MI pe axa nord-sud din centrul regiunii (vestul județului Maramureș, jud. Sălaj și jud. Cluj), cu o repartitie omogenă în zona municipiului Cluj-Napoca, în zona municipiului Bistrița, cu o repartitie omogenă în UAT aflate la sud de acesta și se formează un traseu și pe granița de vest a regiunii (vestul județelor Satu Mare și Bihor).

Regiunea Centru (are cel mai mare număr de MI) - aproape tot teritoriul regiunii are aspectul unui mozaic, singura repartitie omogenă fiind în UAT din nordul județelor Mureș și Harghita, în nord-vestul și sudul județului Alba, în sud-vestul județului Brașov, care au majoritatea între 1-10 MI; se disting reședințele de județ Brașov, Sibiu și localitatea Sighișoara, amplasată în centrul regiunii.

Regiunea Sud-Muntenia - se constată o concentrare de MI în jumătatea nordică a regiunii (județul Dâmbovița, nordul județului Argeș și nordul județului Prahova), unde se creează trei trasee, unul de



alungul râului Argeș, unul de-a lungul râului Dâmbovița și unul în extremitatea nord-estică a regiunii (județul Prahova, zona stațiunilor montane). Se disting reședințele județelor Prahova și Dâmbovița, precum și orașul Câmpulung. O zonă cu mai puține MI se remarcă în zona de est a regiunii, compusă din județele Ialomița și Călărași.

Regiunea Vest - se concentrează mai multe monumente în județul Caraș-Severin, precum și în județul Hunedoara și în zona de sud-vest a județului Arad. Se disting reședințele județelor Timiș și Arad (101-151); jumătatea vestică a regiunii (jud. Timiș și Arad) are o repartitie omogenă, UAT din această zonă având între 1 și 8 MI.

Regiunea Sud-Est - se observă concentrări în centrul județului Buzău și în centrul județului Tulcea; se detașează cu cel mai mare număr de MI reședințele de județ Galați, Focșani, Brăila, Buzău și Constanța. Județele Galați și Brăila se evidențiază prin numărul mare de UAT fără MI.

MI de importanță locală (grupă valorică B) sunt distribuite relativ omogen pe teritoriul țării, remarcându-se doar câteva orașe și municipii (în special București și Cluj-Napoca), precum și lipsa MI din zona centrală a Regiunii Sud-Est (județele Brăila, Galați), zona de nord a Regiunii Nord-Est (județul Suceava) și Regiunea Vest (jumătatea estică a județelor Timiș și Arad).

MI de importanță națională (grupa valorică A) definesc concentrările repartitiei MI la nivelul teritoriului țării: Regiunea Centru, zona de est a Regiunii Nord-Vest (județele Maramureș, Sălaj, Cluj, jumătatea vestică a județului Bistrița-Năsăud), zona de est a Regiunii Vest (județul Hunedoara), zona de nord a Regiunii Sud-Muntenia (județul Argeș, nordul județelor Dâmbovița și Prahova) și zona de est a Regiunii Sud-Est (județul Constanța și jumătatea estică a județului Tulcea); se remarcă UAT Sibiu și Sighișoara prin numărul mare de MI din grupa A.

Nu există niciun județ în care să nu existe MI în grupa valorică A; județul Brăila este singurul județ în care există numai 2 UAT cu MI din grupa valorică A (Brăila și Măxineni). Alte județe cu concentrare mică de monumente din grupa A sunt Ialomița, Călărași, Dolj, Mehedinți, Botoșani.

ix. Dinamica operațiunilor de clasare și declasare

Dinamica operațiunilor de clasare, declasare, schimbare de grupă valorică sau de categorie este moderată. În ultimii 5 ani au fost înregistrat 111 operațiuni: 60 proceduri de clasare, 35 proceduri de declasare (din care 20 declasări parțiale), 10 schimbări de grupă valorică sau categorie și 6 operațiuni de radiere sau 6 proceduri de radiere, rectificare, modificare.²³

Procedurile de declasare sunt inițiate în proporție de 80% de proprietari privați (persoane fizice sau juridice), însă există și acțiuni de declasare din partea administrației publice (de exemplu, Centrul de boli cardiovasculare - Secția cardiologie cod LMI B-II-m-B-19408.15, Casa Irimia, azi cămin de bătrâni, cod LMI BR-II-m-B-02122. s.a.). Cele mai multe dintre obiectivele declasate sunt locuințe sau componente ale unor incinte industriale (de exemplu, Halele Uzinei „Malaxa”/Fabrica de Țevi „Republica”, având cod LMI B-II-a-A-18091/B-II-a-A-18092).

Procedurile de clasare sunt realizate la cererea proprietarilor publici și au ca obiect edificii de cult – mănăstiri/biserici/sinagogi, instituții de învățământ, foste reședințe nobiliare sau locuințe, unități industriale, amenajări hidrotehnice.

Schimbările de grupă valorică, majoritatea de la „B” la „A”, sunt inițiate de instituții publice (de exemplu, Spitalul Militar din București - B-II-a-A-19408, Ansamblul fostei Mănăstiri Bărboi - IS-II-a-B-03730, fostul Penitenciar din municipiul Râmnicu Sărat - BZ-II-a-A-02462, fosta Facultate de Medicină - B-II-a-A-18706 s.a) care urmăresc obținerea de fonduri europene pentru restaurare/reabilitare.

Situația la zi a numărului de MI clasate este strâns legată de dinamica declasărilor și clasărilor monumentelor istorice, atât parțial, cât și total. De asemenea, schimbările de încadrare a unor MI influențează statisticile privind monumentele istorice. În acest mod, LMI în vigoare este actualizată prin activitatea direcțiilor județene pentru cultură și a altor entități implicate. Astfel, anual sunt

²³Sursa: Informații monumente istorice clasate 2016-2020, Ministerul Culturii.



clasate/declasate parțial sau total MI, ori se modifică încadrarea unor MI. Toate aceste modificări sunt preluate în LMI odată cu publicarea ei periodică în Monitorul Oficial.

La nivel național, la începutul celui de-al patrulea trimestru al anului 2020, numărul de MI clasate, față de cel stabilit în LMI 2015, este de 154 MI, rezultat în urma celor 110 operațiuni de clasare/declasare/radiere²⁴.

Municipiul București ocupă primul loc în ceea ce privește modificările față de LMI 2015, cu un total de 48 MI în plus față de listă, rezultate în urma a 50 de clasări și 2 declasări.

Județul cu cele mai multe modificări ale LMI în urma clasărilor/declasărilor este Tulcea (30 MI clasate, dintre care 25 monumente, 4 ansambluri, 1 sit).

Din cel 42 de județe ale României (inclusiv municipiul București), 14 dintre ele nu au înregistrat clasări/declasări de MI față de LMI 2015; dintre cele care au înregistrat, marea majoritate se află în intervalul de 1-4 MI în plus față de MI 2015. Există și cazuri în care județele au mai puține LMI în 2020, datorită faptului că numărul declasărilor l-a depășit pe cel al clasărilor (județele Călărași, Ilfov, Ialomița, toate cu un singur MI declasat și nicio clasare).

Ponderea cea mai mare a clasărilor și declasărilor o au monumentele, urmate de ansambluri și mai rar de siturile.

²⁴Date furnizate de Ministerul Culturii, în octombrie 2020.

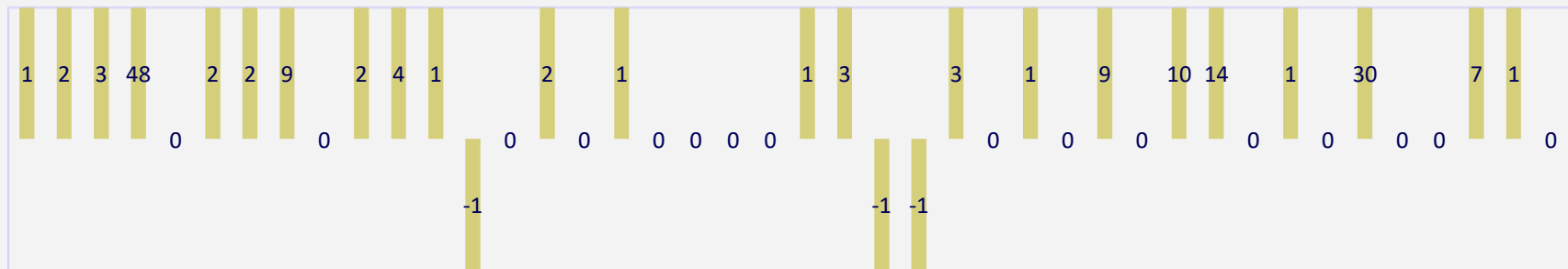


CLASĂRI MI 2015-2020/JUDEȚE

■ Mon. ■ Ans. ■ Sit

	AB	AG	AR	B	BC	BH	BN	BR	BT	BV	BZ	CJ	CL	CS	CT	CV	DB	DJ	GJ	GL	GR	HD	HR	IF	IL	IS	MH	M M	MS	NT	OT	PH	SB	SJ	SM	SV	TL	TM	TR	VL	VN	VS	
■ Sit	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
■ Ans.	0	0	1	6	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0
■ Mon.	1	3	2	44	0	2	2	7	0	2	3	1	0	0	2	0	2	0	0	0	0	1	3	0	0	4	0	1	0	3	0	8	13	1	1	0	25	0	0	7	1	0	

NUMĂR TOTAL CLASĂRI/DECLASĂRI MI/JUDEȚE SITUAȚIE 2020 FAȚĂ DE LMI 2015



■ Series1	1	2	3	48	0	2	2	9	0	2	4	1	-1	0	2	0	1	0	0	0	0	1	3	-1	-1	3	0	1	0	9	0	10	14	0	1	0	30	0	0	7	1	0
-----------	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	---	---	---	---	---	---	----	----	---	---	---	----	---	---	---	---	---



DECLASĂRI MI 2015-2020/JUDEȚE

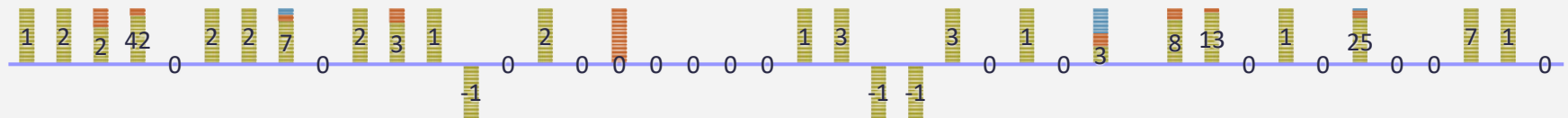
■ Mon. ■ Ans. ■ Sit



	AB	AG	AR	B	BC	BH	BN	BR	BT	BV	BZ	CJ	CL	CS	CT	CV	DB	DJ	GJ	GL	GR	HD	HR	IF	IL	IS	MH	M M	MS	NT	OT	PH	SB	SJ	SM	SV	TL	TM	TR	VL	VN	VS							
■ Sit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
■ Ans.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
■ Mon.	-1	-2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-1	0	0	0	-2	0	0	0	0	0	0	0	-1	-1	-1	0	0	0	0	0	0	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		

TOTAL CLASĂRI, DECLASĂRI MI 2015-2020/JUDEȚE

■ Mon. ■ Ans. ■ Sit



	AB	AG	AR	B	BC	BH	BN	BR	BT	BV	BZ	CJ	CL	CS	CT	CV	DB	DJ	GJ	GL	GR	HD	HR	IF	IL	IS	M H	M M	MS	NT	OT	PH	SB	SJ	SM	SV	TL	TM	TR	VL	VN	VS				
■ Sit	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
■ Ans.	0	0	1	6	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	1	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0
■ Mon.	1	2	2	42	0	2	2	7	0	2	3	1	-1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0	3	8	13	0	1	0	25	0	0	7	1	0	0	0



Repertoriul Arheologic Național - RAN

La nivelul anului 2020, în RAN erau înregistrate un număr de 19626 situri arheologice, fiecare cu un cod numeric unic, relaționat cu codurile SIRUTA, făcându-se astfel georeferențierea după UAT-uri.

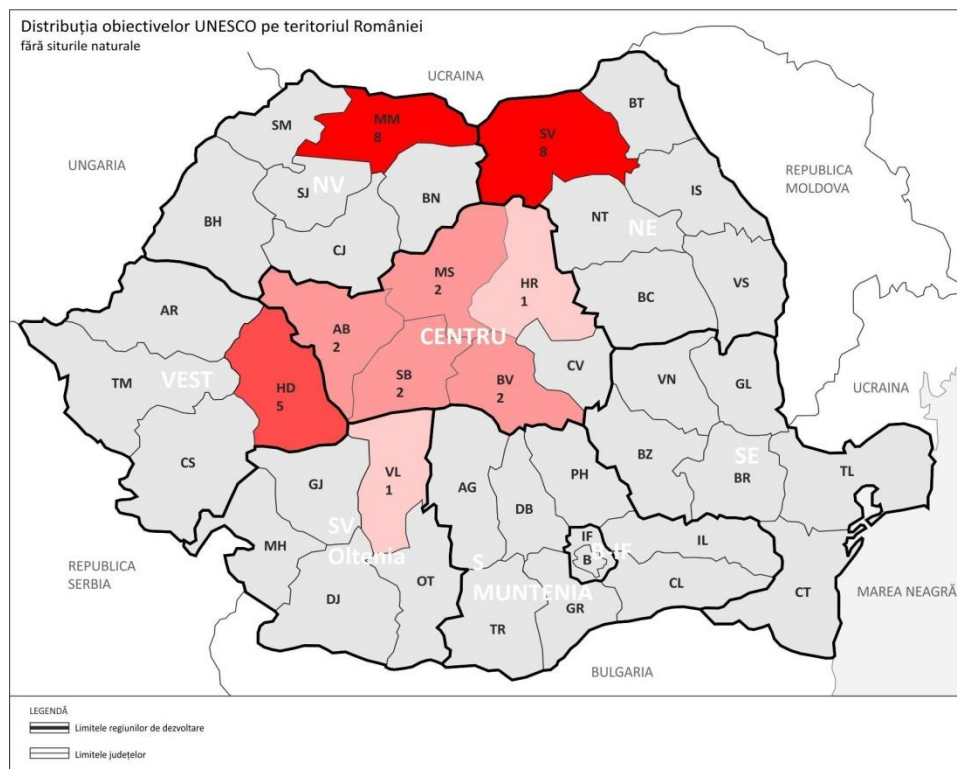
Din punct de vedere cronologic, cele mai multe situri arheologice înregistrate în RAN sunt din epoca medievală - 5120, urmată de epoca bronzului – 4339 și epoca greco-romană - iar cele mai puține din perioada bizantină, 28 de situri. Există și un număr de 2066 situri arheologice (11%) cu „dată necunoscută”. Din totalul fișelor siturilor arheologice înregistrate în RAN, doar 3.75% (704 de fișe) dețin și materiale ilustrative specifice.

Din punct de vedere funcțional, este dificil un efort de clasificare precisă după structuri funcționale, din motive legate de structura actuală a bazei de date aferente RAN. Aceasta nu permite o selecție complexă de date, după care să se poate realiza o statistică a anumitor categorii de situri. De exemplu, deși la categoria „necropolă” apar 522 de înregistrări, siturile de acest tip sunt înregistrate și sub alte denumiri – „așezare și necropolă”, „necropolă de incinerare”, „necropolă plană”, „necropolă de inhumare” etc., neexistând posibilitatea unei selecții libere, după cuvinte-cheie.

Raportând numărul siturilor arheologice din RAN la numărul siturilor din LMI, observăm că cca. 50% din siturile din RAN sunt înscrise și în LMI. Mai exact, LMI cuprinde 9646 MI în categoria I. Arheologie, iar RAN deține 18753 de intrări în baza proprie de date. Această proporție nu se păstrează și în cazul regiunilor de dezvoltare, majoritatea având 1/3 dintre siturile din RAN înscrise și în LMI. Există și excepții: Regiunea Sud-Vest Oltenia, unde numărul de poziții din cele două liste este aproape același: 676(RAN) și 697(LMI) și Regiunea București-Ilfov unde numărul siturilor din LMI (753) este dublu față de numărul siturilor din RAN (359).

Patrimoniul UNESCO – Lista Patrimoniului Mondial și Lista indicativă

În România sunt 31 de MI înscrise în Lista Patrimoniului Mondial elaborată de UNESCO, grupate în 6 situri la care se adaugă Delta Dunării ca sit natural.



Lista Patrimoniului Mondial de pe teritoriul României cuprinde următoarele obiective:

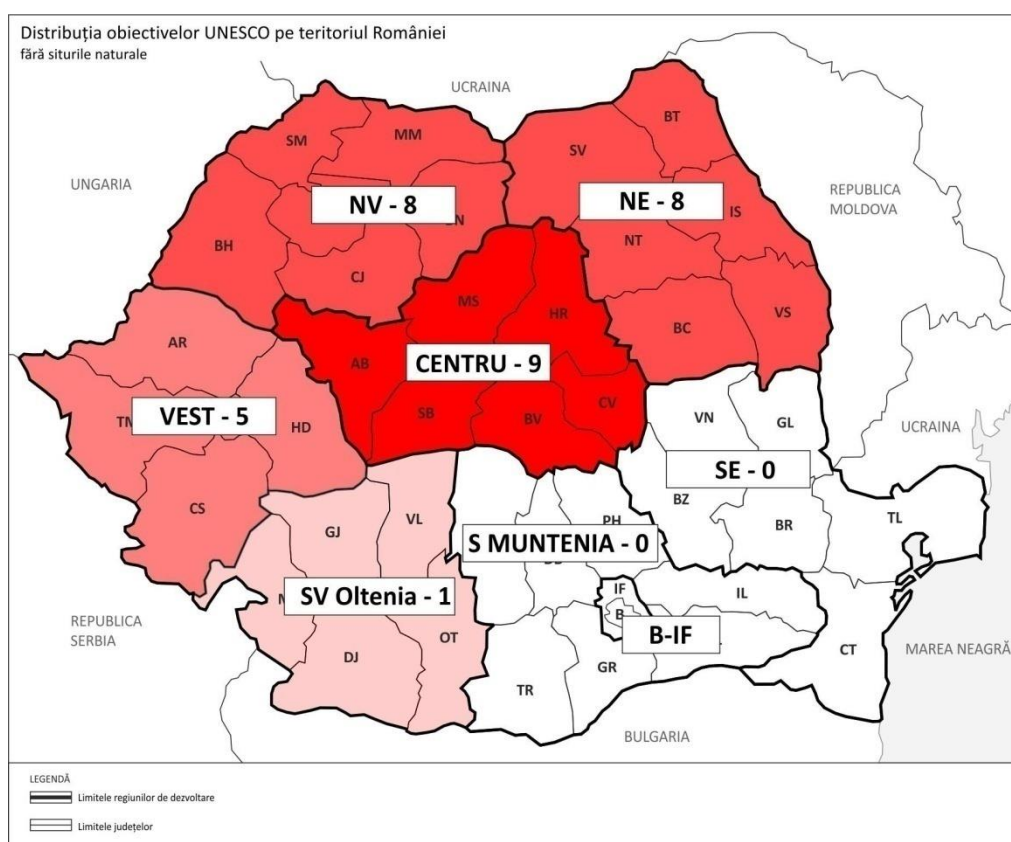
1. Biserici cu pictură exterioară din nordul Moldovei, din prima jumătate a secolului al XVI-lea (8 obiective, toate în județul Suceava, Regiunea Nord-Est), cod LPM 598 bis:
 - Biserica „Învierea Domnului” a Mănăstirii Sucevița (comuna Sucevița), cod LMI SV-II-m-A-05651.01, cod LPM 598 bis - 008;
 - Biserica „Buna Vestire” a Mănăstirii Moldovița (comuna Moldovița), cod LMI SV-II-m-A-05673.01, cod LPM 598 bis - 003;
 - Biserica „Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul” din satul Arbore (comuna Arbore), cod LMI SV-II-m-A-05487.01, cod LPM 598 bis - 001;
 - Biserica „Adormirea Maicii Domnului și Sfântul Gheorghe” a fostei Mănăstiri Humor (comuna Mănăstirea Humorului), cod LMI SV-II-m-A-05570.01, cod LPM 598 bis - 002;
 - Biserica „Sfântul Gheorghe” a fostei Mănăstiri Voroneț (oraș Gura Humorului), cod LMI SV-II-m-A-05675.01, cod LPM 598 bis - 007;
 - Biserica „Sfânta Cruce” din Pătrăuți (comuna Pătrăuți), cod LMI SV-II-m-A-05581.01, cod LPM 598 bis - 004;
 - Biserica „Sfântului Gheorghe” din Suceava (municipiul Suceava), cod LMI SV-II-m-A-05469.01, cod LPM 598 bis - 006;
 - Biserica „Sfântul Nicolae” a Mănăstirii Probota (comuna Dolhasca), cod LMI SV-II-m-A-05592.01, cod LPM 598 bis - 005;
2. Ansamblul Bisericilor de lemn din Maramureș (8 obiective, toate în județul Maramureș, Regiunea Nord-Vest), cod LPM 904
 - Biserica „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” din Bârsana (comuna Bârsana), cod LMI MM-II-m-A-04517, cod LPM 904 - 001;
 - Biserica „Sfânta Paraschiva” din Desești (comuna Desești), cod LMI MM-II-m-A-04566, cod LPM 904-003;
 - Biserica „Sfinții Arhangheli” din Șurdești (comuna Șișești), cod LMI MM-II-m-A-04769.01, cod LPM 904-008;
 - Biserica „Sfinții Arhangheli” din Plopiș (comuna Șișești), cod LMI MM-II-m-A-04604, cod 904 - 005;
 - Biserica „Sf. Nicolae” din Budești (comuna Budești), cod LMI MM-II-m-A-04530, cod LPM 904 - 002;
 - Biserica „Sfânta Paraschiva” din Poienile Izei (comuna Botiza), cod LMI MM-II-m-A-04605, cod LPM 904 - 006;
 - Biserica „Nașterea Fecioarei” din Ieud-Deal (comuna Ieud), cod LMI MM-II-a-A-04587, cod LPM 904-004;
 - Biserica „Sf. Arhangheli” din Rogoz (orașul Târgu Lăpuș), cod LMI MM-II-m-A-04617, cod LPM 904-007;
3. Mănăstirea Hurezi (1 obiectiv, localitatea Romanii de Jos, oraș Horezu, județul Vâlcea, Regiunea Sud-Vest Oltenia), cod LMI VL-II-a-A-09884, cod LPM 597;
4. Situri sătești cu Biserici fortificate din Transilvania (7 obiective, județele Alba - 1, Brașov - 2, Harghita - 1, Mureș - 1, Sibiu - 2, Regiunea Centru):
 - Câlnic (comuna Câlnic, județul Alba), cod LMI AB-II-s-A-00197, cod LPM 596 bis - 006 Câlnic, com. Câlnic;
 - Prejmer (comuna Prejmer, județul Brașov), cod LMI BV-II-s-A-11744, cod LPM 596 bis - 002 Prejmer, com. Prejmer;
 - Viscri (comuna Bunești, județul Brașov), cod LMI BV-II-s-A-11841, cod LPM 596 bis-003 Viscri, com. Bunești;
 - Dârjiu (comuna Dârjiu, județul Harghita), LMI HR-II-s-A-12812, cod LPM 596 bis - 004 Dârjiu, com. Dârjiu;
 - Saschiz (comuna Saschiz, județul Mureș), cod LMI MS-II-s-A-15781, cod LPM 596 bis - 005 Saschiz, com. Saschiz;
 - Biertan (comuna Biertan, județul Sibiu), cod LMI SB-II-s-A-12327;



- Valea Viilor (comuna Valea Viilor, județul Sibiu), cod LMI SB-II-s-A-12581, cod LPM 596 bis – 007 Valea Viilor, com. Valea Viilor;
5. Cetățile dacice din munții Orăștiei (6 obiective, județele Hunedoara – 5, Regiunea Vest și Alba – 1, Regiunea Centru):
- Cetatea dacică de la Sarmizegetusa Regia (sat Grădiștea Muncelului, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara), cod LMI HD-I-s-A-03190, cod LPM 906-001;
 - Cetatea dacică de la Costești - Blidaru (sat Costești, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara), cod LMI HD-I-s-A-03181, cod LPM 906-003;
 - Cetatea dacică de la Costești-Cetățuie (satul Costești, comuna Orăștioara de Sus, județul Hunedoara), cod LMI HD-I-s-A-03178, cod LPM 906-002;
 - Cetatea dacică de la Luncani - Piatra Roșie (sat Luncani, comuna Boșorod, județul Hunedoara), cod LMI HD-I-s-A-03200, cod LPM 906-004;
 - Cetatea dacică de la Bănița (sat Bănița, comuna Bănița și municipiul Petroșani, județul Hunedoara), cod LMI HD-I-s-A-03156, cod LPM 906-005;
 - Cetatea dacică de la Căpâlna (sat Căpâlna, comuna Săsciori, județul Alba), cod LMI AB-I-s-A-00020, cod LPM 906-006 Căpâlna, comuna Săsciori;
6. Centrul istoric Sighișoara (1 obiectiv, municipiul Sighișoara, județul Mureș, Regiunea Centru), cod LMI MS-II-s-A-15806, cod LPM 902 Centrul istoric Sighișoara.

Distribuția teritorială a obiectivelor UNESCO plasează Regiunea Centru pe prima poziție, cu 9 MI înscrise în LPM, din cele 31, urmată de Regiunile Nord-Vest și Nord-Est cu câte 8 MI. Se creează o concentrare a acestor obiective în zona centrală și central-nordică. Județele cu cel mai mare număr de MI înscrise în LPM sunt Maramureș (8 obiective) și Suceava (8 obiective).

9 dintre cele 41 de județe ale României dețin MI înscrise în LPM. Județele care au MI înscrise în LPM formează o axă neîntreruptă care include, de la nord la sud: Maramureș (8), Suceava (8), Mureș (2), Harghita (1), Hunedoara (5), Alba (2), Sibiu (2), Brașov (2) și Vâlcea (1).



Lista monumentelor istorice propuse spre clasare în LPM, **lista indicativă a României**, este cea transmisă Centrului Patrimoniului Mondial în 1991. Aceasta a fost completată în 2004, 2012, 2015, 2016 și 2020. În prezent, conform Ministerului Culturii și website-ului oficial UNESCO, cuprinde următoarele obiective:

- Frontierele Imperiului Roman – Dacia - categoria: cultural, cu următoarea distribuție teritorială:
 - Regiunea Nord-Vest (197 obiective): Cluj (31 obiective dintre care 12 LMI), Sălaj (118 obiective dintre care 55 LMI), Bistrița-Năsăud (48 obiective dintre care 21 LMI);
 - Regiunea Centru (32 obiective): Alba (6 obiective dintre care 4 LMI), Mureș (11 obiective dintre care 4 LMI), Harghita (4 obiective înscrise în LMI), Covasna (5 obiective înscrise în LMI), Sibiu (1 obiectiv înscris în LMI), Brașov (5 obiective înscrise în LMI);
 - Regiunea Sud-Muntenia (28 obiective): Argeș (18 obiective dintre care 7 LMI), Prahova (3 obiective înscrise în LMI), Teleorman (7 obiective dintre care 4 LMI);
 - Regiunea Sud-Vest (18 obiective): Vâlcea (13 obiective dintre care 10 LMI), Olt (5 obiective dintre care 4 LMI);
 - Regiunea Sud-Est (1 obiectiv): Buzău (1 obiectiv înscris în LMI);
- Frontierele Imperiului Roman – Limesul Danubian - categoria: cultural, cu următoarea distribuție teritorială:
 - Regiunea Sud-Vest (7 obiective): Mehedinți (4 obiective înscrise în LMI), Olt (3 obiective dintre care 1 LMI);
 - Regiunea Sud-Est (35 obiective): Constanța (13 obiective), Galați (7 obiective), Tulcea (15 obiective);
 - Regiunea Sud-Muntenia (2 obiective): Teleorman (2 obiective înscrise în LMI);
 - Regiunea Sud-Vest (2 obiective): Dolj (2 obiective înscrise în LMI);
- Peisajul cultural minier Roșia Montană (18/02/2016) – 36 de obiective, județul Alba;
- Vechile sate Hollókő și Rimetea și împrejurimile lor (transnațional) (14/02/2012) – județul Alba;
- Centrul istoric al Sibiului și ansamblul său de piețe (29/06/2004) – județul Sibiu;
- Bisericile bizantine și post-bizantine din Curtea de Argeș (01/03/1991), județul Argeș (2 monumente);
- Biserica „Sf. Nicolae” din Densuș (01/03/1991) – categoria: cultural, jud. Hunedoara;
- Biserica ”Sfinții Trei Ierarhi” din Iași (01/03/1991), transformată în anul 2020 în ”Restaurări ale arhitectului André Lecomte du Noüy” (serial, 2 monumente) – județul Iași;
- Ansamblul monumental realizat de Constantin Brâncuși la Târgu-Jiu (01/03/1991) – județul Gorj;
- Ansamblul rupestru de la Murfatlar/Basarabi (01/03/1991), județul Constanța;
- Mănăstirea Neamț (01/03/1991), poziție modificată și extinsă sub numele ” Peisajul cultural monahal Vânători-Neamț” – județul Neamț;
- Nucleul istoric al orașului Alba-Iulia (01/03/1991) – județul Alba;
- Cule din Oltenia (01/03/1991): județul Dolj (1 obiectiv), Gorj (3 obiective), Vâlcea (2 obiective);
- Masivul Retezat (01/03/1991) - categoria: natural, județul Hunedoara;
- Pietrosul Rodnei (01/03/1991) - categoria: natural, județele Maramureș și Bistrița-Năsăud;
- Sinpetru (sit paleontologic) (01/03/1991) - categoria: natural, județul Hunedoara;
- Codrul secular Slatiora (01/03/1991) – categoria: natural, sat Slătioara, comuna Stulpicani, județul Suceava;

Cu excepția Regiunii București-Ilfov, propunerile din lista indicativă acoperă toate regiunile țării, cu o concentrare mare de obiective în Regiunile Centru, Nord-Vest, Sud-Vest. Regiunea cu cele mai multe județe pentru care nu există propuneri în lista indicativă este Regiunea Sud-Muntenia - Dâmbovița, Călărași, Giurgiu, Ilfov, Ialomița și municipiul București.

Propuneri pentru includerea în lista indicativă (INP, 2020):



- Foste închisori comuniste din România (mai multe obiective) – Regiunea București-Ilfov – 1 obiectiv, Regiunea Nord-Vest – 1 obiectiv (județul Maramureș, Sighetu Marmăției); Regiunea Sud-Est – 1 obiectiv (Râmnicu-Sărat, județul Buzău);
- Peștera Coliboaia (artă rupestră), sat Măgura, comuna Pietroasa, județul Bihor, Regiunea Nord-Vest;
- Calea ferată forestieră îngustă „Valea Vaserului”, oraș Vișeu de Sus, cu 27 de subcomponente; Peisajul cultural industrial forestier Vaser/Novăț, județul Maramureș, Regiunea Nord-Vest;
- Cetatea Histria, județul Constanța, Regiunea Sud-Est;
- Situri ale memoriei Primului Război Mondial (județul Vrancea, mai multe obiective, Regiunea Nord-Est; județul Argeș – 4 sau mai multe obiective, Regiunea Sud-Muntenia);
- Restaurări ale arhitectului André Lecomte du Noüy (județul Argeș - 2 monumente, Regiunea Sud-Muntenia).

Identificarea în teren (cadastrul MI) și regimul de proprietate al MI

i. Situația identificării cadastrale a MI și a notării în cartea funciară a statutului MI, pentru obiectivele înscrise în LMI

În acest sens, în anul 2020, era în curs de elaborare un proiect legislativ (Ministerul Culturii împreună cu ANCP) pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor art. 28 alin. (10)-(12) din Legea cadastrului și publicității imobiliare nr. 7/1996, modificată și completată prin art. V din Legea nr. 105/2019, referitoare la procedura de identificare și comunicare a cererilor și a înscrierilor efectuate asupra imobilelor ce au calitatea de monument istoric.

Potrivit datelor obținute²⁵ pentru 28 județe, la nivelul anului 2020, doar 2156 MI au cărți funciare.

DJC au lucrat împreună cu oficiile de cadastru la identificarea înscrierilor monumentelor istorice în cartea funciară; din județele Brașov, București, Argeș, Bihor, Caraș-Severin, Călărași, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Gorj, Ilfov, Mureș, Olt, Prahova, Satu-Mare, Sălaj, Sibiu, Tulcea, de unde nu au fost obținute date statistice privind înscrierea MI în cartea funciară.

Necesitatea de notare în cartea funciară a statutului de monument istoric, ca sarcină ce grevează imobilul, este menționată în Legea nr. 422/2001 și în Legea nr. 7/1996 a cadastrului și publicității imobiliare, Ministerul Culturii sau, după caz, direcțiile pentru cultură județene ori a municipiului București având calitate de persoană interesată în a solicita aceste notări.

Campanii sistematice de identificare a siturilor și ansamblurilor rurale și urbane, precum și a imobilelor cuprinse în acestea, care au avut loc în 1991, s-au finalizat cu studiile existente în arhiva INP cu privire la *Delimitarea zonelor istorice și a Rezervațiilor de arhitectură*, realizate de Institutele de proiectare județene, la comanda CNMASI și care nu sunt digitizate sau accesibile celor interesați altfel decât prin intermediul arhivei INP. Aceste studii pot constitui o bază de date de pornire pentru viitoarele programe de identificare în teren a monumentelor istorice de tip urban, însă delimitarea lor va necesita o corelare cu situația actuală din teren.

ii. Regimul de proprietate asupra MI

Monumentele istorice aparțin fie domeniului public sau privat al statului, al județelor, orașelor sau comunelor, fie sunt proprietate privată a persoanelor fizice sau juridice. Monumentele istorice proprietate publică a statului sau a UAT-urilor sunt inalienabile, imprescriptibile și inesizabile; aceste monumente istorice pot fi date în administrare instituțiilor publice, pot fi concesionate, date în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică sau închiriate, în condițiile legii, cu avizul Ministerului Culturii sau, după caz, al serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii, conform Legii nr. 422/2001.

Domeniul public poate fi de interes național, caz în care dreptul de proprietate asupra sa aparține statului, sau de interes local, caz în care dreptul de proprietate aparține comunelor, orașelor, municipiilor sau județelor. Terenurile care fac parte din domeniul public nu pot fi introduse în circuitul

²⁵Informații obținute de la direcțiile județene pentru cultură, în anul 2020.



civil decât dacă, potrivit legii, sunt dezafectate din domeniul public. Terenurile pe care sunt amplasate rețele stradale și parcuri publice, terenurile pentru rezervații naturale și parcuri naționale, monumentele, ansamblurile și siturile arheologice și istorice, monumentele naturii nu pot fi dezafectate din domeniul public decât, în cazuri excepționale, pentru lucrări de interes național.

Din datele statistice furnizate de INP, la nivelul anului 2020, privind regimul juridic al proprietății asupra MI, s-a constatat că sunt **în proprietate privată 12673 MI, în proprietatea statului 6808, în regim de proprietate mixt 1226, cu proprietar necunoscut (certificat ori în informații obținute de la autoritățile locale că nu se cunoaște proprietarul) 3063 și nu se dețin informații (nu au fost furnizate informații de către administrațiile locale și nu au fost completate) despre 7284.**

Din datele statistice deținute de INP, reiese că **9094 MI au coordonate în sistem stereografic 1970** și ar trebui regăsite în baza de date eGISpat. Astfel, raportul 1/3 din numărul total de MI cu proprietar necunoscut reprezintă un semnal de alarmă în privința protejării efective a MI.

De asemenea, este de menționat că mecanismul exercitării dreptului de preempțiune al statului, la vânzarea MI, nu funcționează corespunzător din cauză lipsei fondurilor alocate în acest scop.

Stare de conservare a MI

Patrimoniul cultural imobil este vulnerabil prin prisma stării curente de conservare a MI, a riscurilor naturale și antropice și a impactului schimbărilor climatice.

Starea generală de conservare a monumentelor istorice descrie în special starea actuală de conservare a structurii lor.

Nivelurile de conservare standard sunt, conform Normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice din 2008: stare foarte bună, bună, medie, precolaps, colaps; iar conform anexei B la Ordinul nr. 2684/ 2003 privind aprobarea Metodologiei de întocmire a Obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acestuia - stare de conservare foarte bună, bună, rea, obiectiv distrus (dispărut).

Analiza statistică a stării de conservare a monumentelor este deosebit de utilă și relevantă pentru protejarea patrimoniului cultural imobil național, însă datele disponibile sunt incomplete, având în vedere că 22 de județe nu au niciun MI încadrat în categoriile de stare de conservare prevăzute de normele în vigoare. Principala explicație a lipsei unor date exacte și conforme cu realitatea este lipsa personalului specializat din cadrul direcțiilor județene pentru cultură.

Din cele 8 regiuni de dezvoltare, Regiunea București-Ilfov are numărul cel mai mare de monumente aflate în stare de conservare îngrijorătoare (proastă, foarte proastă/precolaps și colaps), cele mai multe în stare proastă, dintr-un total de 3380 de monumente. Regiunea Vest și Sud-Vest Oltenia nu are niciun MI încadrat în nivelurile de conservare prevăzute de normele legale, dintr-un total de 2107 MI, respectiv 3323 MI. Regiunea cu cele mai multe MI aflate în colaps este Regiunea Nord-Est, cu 68 de MI, dintr-un total de 3991 MI.

Județele cu cel mai mare număr de MI aflate în colaps sunt: Iași (20 dintr-un total de 1632), Suceava (19 dintr-un total de 518), Călărași (17 dintr-un total de 285), Prahova (12 dintr-un total de 1063) și Neamț (10 dintr-un total de 532).

Pentru Municipiul București, la nivelul anului din 2017, conform unui studiu realizat în cadrul Universității București²⁶, din cele 2109 de MI inventariate și înscrise în LMI, 31 sunt biserici, iar 1978 sunt clădiri cu funcțiuni de locuințe individuale, imobile de locuințe, clădiri de instituții, dar și fabrici, case parohiale, pivnițe domnești etc. 1805 monumente istorice (91,16%) dintre acestea au fost analizate în cadrul studiului. Clădirile monumente istorice deținute de administrația publică locală sunt

²⁶Studiul de caz (Evaluarea stării de degradare a monumentelor istorice și crearea unei politici publice și a unor măsuri financiare de sprijin pentru reabilitarea acestora, Universitatea din București, Facultatea de Geografie, coord. cercetare - B. Suditu, 2017).



utilizate ca: 41,71% sedii pentru instituții, 22,7% ca locuințe. Dintre acestea, 20,5% imobile sunt reabilitate recent, iar 37,42% (122 imobile) sunt neîntreținute, cu niveluri diferite de degradare. În cazul a 54,53% dintre monumente, au fost înregistrate agresiuni singulare, iar pentru 45,47% (820 monumente) au fost înregistrate agresiuni multiple.

Informațiile cu privire la starea de conservare a MI trebuie să fie corecte și complete pentru fiecare județ/regiune de dezvoltare pentru a putea direcționa corect finanțările acolo unde există urgențe.

Este necesară o metodologie de evaluare a stării de conservare a MI, care să prevadă niveluri de conservare standard utilizabile de către toate instituțiile responsabile de întocmirea rapoartelor privind starea de conservare a MI, prin adoptarea unor termeni deja consacrați: stare foarte bună, bună, medie, precolaps, colaps.

Este utilă informatizarea instituțiilor responsabile și crearea unui sistem informatic actualizat în timp real, în care să fie introduse periodic informații calitative și cantitative asupra monumentelor istorice (număr total MI, număr real și număr poziții LMI, propuneri de clasare prin documentații de urbanism aprobate, fișele analitice de inventariere cu delimitarea zonei de protecție în coordonate Stereo 70, obligațiile de folosință, rapoarte de monitorizare, contravenții etc.), informații care să fie accesibile și instituțiilor publice și publicului larg.

Protejarea patrimoniului natural și cultural trebuie să fie integrată în politicile de amenajare a teritoriului, urbanism și dezvoltare locală, în conexiune cu riscurile naturale, dezvoltarea turismului, creșterea competitivității și a coeziunii comunităților.

Riscuri naturale și antropice

Riscurile naturale principale la care sunt expuse monumentele istorice din România pot fi grupate în patru categorii: seisme, alunecări de teren, inundații, vânturi puternice. Din acestea, trei sunt documentate și stau la baza anexei „Zone de risc natural” din cadrul Planului de Amenajare a Teritoriului Național, Secțiunea V. Riscurile luate în considerare pentru a defini ariile de risc natural sunt: seismul, alunecările de teren și inundațiile.²⁷

i. Distribuția MI, în raport cu diferite categorii de riscuri naturale

Riscurile seismice (zone de intensitate seismică pe scara MSK și perioada medie de revenire) afectează o serie de UAT cu concentrare mare de MI: județele Dâmbovița, Prahova, Buzău, Ilfov-București, Sibiu, Iași și Caraș-Severin.²⁸

Printre clădirile cele mai vulnerabile la cutremur sunt clădirile ce fac parte din patrimoniul cultural, din cauza vechimii, a tehnologiilor de construcție și a nivelului avansat de degradare. În București sunt 354 de clădiri încadrate în clasa I de risc seismic, dintre care 90% sunt situate în zone construite protejate, iar multe sunt, de asemenea, încadrate individual în categoria monumentelor istorice. Pe lângă aspectele menționate mai sus, consolidarea clădirilor de patrimoniu reprezintă o provocare, necesitând decizii complexe în ceea ce privește conservarea/restaurarea unei clădiri, cu readucerea sa la forma, structura și stilul inițial, în detrimentul utilizării materialelor și tehnicilor noi care i-ar crește rezistența structurală. Consolidarea clădirilor de patrimoniu este implicit mai costisitoare și presupune un proces mai complex și de durată mai mare decât în cazul clădirilor ce nu au valoare de patrimoniu (autorizații suplimentare, verificarea proiectării și execuției de către experți atestați de către Ministerul Culturii etc.).

E necesar ca, prin aprobarea normativului P100-8 de către MDLPA și prin intermediul rezultatelor proiectului „**Monumente istorice - planificare strategică și politici publice optimizate**”, derulat de

²⁷Studiul 20. Protecția monumentelor istorice și a patrimoniului construit. Strategia de dezvoltare teritorială a României, Studii de fundamentare, autor: S.C. Agora Est Consulting S.R.L. și Quattro Design S.R.L., beneficiar: Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, 2014, p. 54.

²⁸MLPTL, SDTR, Studiul 11. Protecția mediului și riscurile naturale, 2013.



Ministerul Culturii, să fie clarificate aspecte legate de reducerea riscului seismic și intervenția asupra monumentelor istorice.

Alunecările de teren (alunecări primare, alunecări reactive, alunecări primare și reactive) afectează o serie de județe cu concentrare mare de MI: Iași (întreaga suprafață a județului prin alunecări primare și municipiul Iași prin alunecări primare și reactive), județul Cluj (prin alunecări de toate tipurile, produse asupra UAT, care formează un arc de cerc între comuna Meseșenii de Jos – Cluj - Feldioara), nordul și centrul județului Prahova, nordul județului Dâmbovița, parțial județele Mureș și Sibiu. (Anexa 6 a Legii nr. 575/2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național – Secțiunea a V-a – Zone de risc natural)

Patrimoniul înscris în LPM este afectat de riscuri în județul Maramureș, în sudul județului Suceava, în județele Sibiu, Brașov, Hunedoara.

La nivelul anului 2014²⁹, inundațiile (datorate reversării unui curs de apă, datorate scurgerilor pe torenți, datorate revărsării unui curs de apă și a scurgerilor pe torenți) afectează o serie de UAT cu concentrare mare de MI, după cum urmează: județele Cluj (1794) și Iași (1632) în părțile vestice și estice, județul Dâmbovița (1237) pe aproape întreaga suprafață, jud. Sibiu (1051) în zona centrală, jud. Mureș (1018) în zona de sud. Cele mai afectate județe sunt Alba (686 MI) și Bacău (359 MI). De asemenea, în SDTR³⁰ se menționează că, din cele 666 obiective de importanță deosebită, 496 se află și în zone de risc natural, fapt ce conduce la concluzia că zonele protejate construite de importanță națională generate de monumentele istorice respective vor fi și ele, parțial sau integral, în interiorul unor astfel de areale de risc. Multe din obiectivele de patrimoniu de importanță națională se găsesc sub influența a 2 sau chiar 3 factori de risc (207 din 666, adică 31% din total).

Situația la zi a elaborării obligațiilor de folosință, pentru obiectivele înscrise în LMI, la nivel național

Majoritatea DJC au elaborat un număr mic de obligații de folosință ale monumentelor istorice (OFMI), raportat la numărul MI din județele respective; nu sunt disponibile date statistice referitoare la categoriile de MI pentru care au fost realizate OFMI. Județele care dețin OFMI pentru toate MI de pe teritoriul administrativ sunt Suceava și Vaslui. Printre județele cu cele mai multe OFMI elaborate se află Neamț (292/532 MI), Vrancea (178 / 428 MI), Galați (130/ 266). Cele mai puține OFMI au fost realizate în județele Argeș (0), Caraș-Severin (4), Călărași (4). Pentru Municipiul București nu au fost obținute date.

În baza răspunsurilor DJC la adresa înaintată de Ministerul Culturii în anul 2020, cauzele pentru nerealizarea OFMI au fost:

- lipsa de personal calificat (principalul motiv pentru care nu pot fi redactate și gestionate corect fișele analitice de inventariere – FAI - și OFMI);
- lipsa datelor pentru întocmirea obligațiilor privind folosința MI;
- întocmirea se face aproape exclusiv atunci când o documentație de restaurare este supusă avizării sau în cazul proiectelor finanțate din diverse fonduri de stat/europene;
- forma actuală a Obligației de folosință este considerată mult prea amplă și dificil de întocmit.

În lipsa obligațiilor privind folosința MI, unele direcții județene pentru cultură au emis adrese de aducere la cunoștința proprietarilor a obligațiilor pe care le-au privind protejarea MI (nu de puține ori, aceștia invocând faptul că nu au fost informați cu privire la statutul de monument istoric al proprietăților lor). Proprietarii de monumente istorice invocă lipsa obligației privind folosința acestora în litigii.

²⁹ANAR 2011, Studiul 11. Protecția mediului și riscurile naturale, Studii de fundamentare, Autor: S.C. AGORA EST CONSULTING S.R.L. S.C. ȘI QUATTRO DESIGN S.R.L., Beneficiar: Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, 2014

³⁰Studiul 20. Protecția monumentelor istorice și a patrimoniului construit. Strategia de dezvoltare teritorială a României, Studii de fundamentare, Autor: S.C. AGORA EST CONSULTING S.R.L. ȘI S.C. QUATTRO DESIGN S.R.L., Beneficiar: Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, 2014, p. 54



Obligația de folosință pentru categoria de monumente istorice de tip ansamblu sau sit urban sau rural ar trebui stabilită prin studii de specialitate elaborate pe baza unei metodologii dedicate.

Deși legea vorbește despre caracterul obligatoriu al inventarierii și, în unele cazuri, al clasării, nu s-au aplicat sancțiuni pentru faptul că DJC nu întocmesc FAI și OFMI.

Situația la zi a fișelor analitice de inventariere a monumentelor istorice, pentru obiectivele preluate din Lista monumentelor ansamblurilor și siturilor istorice 1991-1992 și considerații privind conținutul fișelor

Situația fișelor de inventariere ale monumentelor istorice prezentate aici are la bază datele furnizate de DJC, ca urmare a solicitărilor echipei de elaborare a strategiei. Din cele 42 de DJC chestionate, 17 nu au răspuns, iar 6 au invocat lipsa personalului necesar pentru întocmirea fișelor analitice de inventariere și obligațiilor privind folosința MI.

Răspunsurile obținute nu sunt concludente pentru a emite considerații privind conținutul fișelor analitice de inventariere. Un singur răspuns (DJC Cluj) face referire la inaplicabilitatea fișei în cazul siturilor arheologice și a ansamblurilor.

Direcțiile județene pentru cultură au făcut o serie de observații referitoare la: lipsa sau insuficiența personalului de specialitate (experți/specialiști atestați MC care să se ocupe de activități specifice, cum este întocmirea FAI); lipsa resurselor financiare pentru externalizarea activităților specifice - întocmirea FAI; necesitatea înființării, în cadrul direcțiilor pentru cultură, a Serviciului Monumente Istorice, cu personal de specialitate, în număr suficient.

În acest moment, anul 2020, nu există un format de fișă de inventariere specifică pentru parcuri și grădini. Sunt folosite formatele din O.M.C.C.nr. 2260/2008 și sunt adaptate. Din documentele cercetate până acum rezultă că există un număr foarte redus de fișe de inventariere completate pentru parcuri și/sau grădini. Mai mult, până acum nu au fost identificate obligații de folosință pentru parcuri și grădini.

Aceeași situație se regăsește și în cazul fișelor pentru ansambluri și situri. În prezent, la nivelul anului 2020, nu există un format de fișă analitică de inventariere specifică pentru siturile și ansamblurile urbane sau rurale. Sunt folosite și adaptate fișele-model din O.M.C.C.nr. 2260/2008, care nu conțin de cele mai multe ori criterii relevante pentru un sit urban. Neajunsurile acestora sunt legate de inaplicabilitatea unor criterii (de exemplu, descrierea planimetrică specifică monumentelor de arhitectură - plan, fațade ș.a.) și lipsa altor criterii, importante pentru țesutul urban (mod de apariție/tip de țesut/operațiuni urbanistice importante/vechimea tramei/vechimea parcelarului/stabilirea unei ierarhii de valori în cadrul sitului/ansamblului s.a). Nu există date cu privire la numărul fișelor de inventariere pentru siturile și ansamblurile urbane sau rurale.

2. Instituții și autorități cu responsabilități în domeniul MI, relații funcționale, ierarhice și capacitatea acestora de a îndeplini responsabilitățile legale privind MI și analiza resurselor existente

Autoritățile, instituțiile și organismele cu atribuții în domeniul patrimoniului cultural național sunt:

- autoritățile din administrația publică centrală – ministere, agenții și autorități naționale;
- serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii;
- autoritățile publice locale;
- instituțiile publice de specialitate – Institutul Național al Patrimoniului, muzee de drept public ș.a.



Autorități publice centrale

În domeniul protecției și gestiunii MI, **Ministerul Culturii** este principala autoritate publică ce are atribuții, obligații și competențe prevăzute de cadrul normativ în vigoare.

Atribuțiile MC, în domeniul protejării MI, potrivit H.G. nr. 90/2010:

- elaborarea și asigurarea aplicării strategiei și politicilor în domeniul culturii și protejarea patrimoniului cultural național, ca factor determinant al identității culturale a României și ca resursă neregenerabilă;
- în îndeplinirea atribuțiilor sale Ministerul Culturii colaborează atât cu Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului, Ministerul Mediului și Pădurilor și Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, cât și cu instituțiile și organismele abilitate din subordinea acestora pentru elaborarea unei strategii naționale de atenuare a impactului asupra patrimoniului cultural național generat de implementarea proiectelor de amenajare a teritoriului și de dezvoltare a infrastructurii, respectiv pentru formularea unui set de politici comune și metodologii de lucru în acest domeniu și implementarea acestora;
- gestiunea eficientă și eficace a resurselor umane din sectorul culturii, managerii din administrația culturală, specialiștii din rețeaua instituțiilor și așezămintelor publice de cultură, artiștii și creatorii, prin programe specializate;
- elaborarea de norme, regulamente și metodologii pentru domeniile sale de activitate, acestea având caracter obligatoriu pentru derularea activităților din toate instituțiile și așezămintele culturale, indiferent de subordonarea acestora.

În structura Ministerului Culturii, principalul departament însărcinat cu gestiunea MI este **Direcția Patrimoniul Cultural** (cu 27 de posturi alocate), având în componență **Serviciul Arheologic și Patrimoniu construit** (cu 13 posturi alocate) și **Serviciul Patrimoniu Mobil și Imaterial** (cu 8 posturi alocate), **Compartimentul Monumente de for public** (2 posturi alocate) și **Compartimentul Servicii Deconcentrate** (cu 2 posturi alocate).³¹

Astfel, la nivel central, excluzând categoria monumentelor de for public, întreaga problematică legată de protejarea și gestionarea patrimoniului cultural național trebuie gestionată de 25 de persoane (numărul acestora fiind mai mic, la nivelul anului 2020, unele posturi fiind vacante), la un volum de muncă și o complexitate a problematicii absolut copleșitoare.

Schema de personal nu permite acoperirea tuturor sarcinilor prevăzute de lege în termenele legale stabilite; în ultimii ani, numărul de lucrări de specialitate a crescut, ca și necesitatea de a verifica documentațiile primite și de a fundamenta deciziile administrative mai complex (pentru a preveni contestații, trimeri în judecată etc.); la nivelul Direcției Patrimoniu Cultural (DPC), creșterea organigramei nu ar soluționa cu necesitate toate problemele, în lipsa altor măsuri; toate atribuțiile sunt actualmente îndeplinite, însă parțial și în funcție de urgența lor.

În cazul Compartimentului Servicii Deconcentrate (CSD), activitatea este asigurată de un singur funcționar public (la nivelul anului 2020), iar monitorizarea activității serviciilor deconcentrate și asigurarea asistenței de specialitate pentru acestea nu pot fi îndeplinite corespunzător; pentru derularea optimă a activității de monitorizare și control ar fi imperativ necesară suplimentarea numărului de posturi ocupate în cadrul CSD.

Nivelul de centralizare a anumitor proceduri (avizări, aprobări) este încă prea mare și nu este întotdeauna corelat cu capacitatea de monitorizare și control real a Ministerului Culturii.

Activitățile aferente aplicării legislației de patrimoniu sunt adesea întrecute în frecvență, urgență și volum de timp alocat soluționării lor, de solicitări formulate în baza Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informațiile de interes public și de interpelări; modul deficient de arhivare a documentelor la

³¹Date la nivelul anului 2020 conform datelor publice disponibile la <http://www.cultura.ro/despre-minister>, secțiunea „Organigrama Ministerului”.



nivelul MC îngreunează identificarea documentelor ce fundamentează lucrările de specialitate și, implicit soluționarea solicitărilor adresat Ministerului Culturii.

Între lucrările de specialitate care ocupă un volum mare de timp au fost menționate de către direcția de specialitate avizările și returnările documentațiilor depuse de solicitanți, spre completare sau rectificare.

Între cele mai complicate proceduri au fost identificate clasările. Complexitatea procedurilor este adesea corelată cu necesități de optimizare a legislației.

Probleme deosebite (și acaparatoare de timp) pun diverse situații nereglementate sau lucrări care presupun interferențe cu procese judiciare sau cercetări penale.

Comisii de specialitate

La nivel central, pe lângă Ministerul Culturii, cu atribuții în domeniul MI funcționează o serie de organisme științifice de specialitate, cu rol consultativ și de avizare.

Pentru domeniul Patrimoniu construit/imobil (monumente, ansambluri, situri), funcționează **Comisia Națională a Monumentelor Istorice (CNMI)**. Atribuțiile și modul său de constituire și funcționare sunt stabilite prin Legea nr. 422/2001.

Secțiunile de specialitate ale Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice sunt:

1. Secțiunea de evidență;
2. Secțiunea tehnică arhitectură și inginerie;
3. Secțiunea de urbanism și zone protejate;
4. Secțiunea de componente artistice;

La nivel teritorial, ca organisme științifice de specialitate, funcționează comisiile zonale ale monumentelor istorice (CZMI).

Numărul, teritoriul de competență, organizarea și funcționarea **comisiilor zonale** ale monumentelor istorice sunt stabilite prin Regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, aprobat prin ordin al ministrului culturii.

Prin Ordinul nr. 3450 din 7 decembrie 2020 pentru modificarea și completarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice aprobat prin Ordinul ministrului culturii nr. 2173/2013, comisiile zonale și teritoriul de competență al fiecărei comisii sunt următoarele:

- CZMI1: cu sediul la București, cuprinde municipiul București;
- CZMI2: cu sediul la Brașov, cuprinde județele Harghita, Brașov și Covasna;
- CZMI3: cu sediul la Cluj, cuprinde județele Cluj, Bistrița-Năsăud și Sălaj;
- CZMI4: cu sediul la Constanța, cuprinde județele Constanța, Călărași, Ialomița și Tulcea;
- CZMI5: cu sediul la Iași, cuprinde județele Iași, Bacău și Vaslui;
- CZMI6: cu sediul la Satu Mare, cuprinde județele Satu Mare, Bihor și Maramureș;
- CZMI7: cu sediul la Suceava, cuprinde județele Suceava, Botoșani și Neamț;
- CZMI8: cu sediul la Ploiești, cuprinde județele Prahova, Ilfov și Giurgiu;
- CZMI9: cu sediul la Sibiu, cuprinde județele Sibiu, Alba și Mureș;
- CZMI10: cu sediul la Buzău, cuprinde județele Buzău, Brăila, Galați și Vrancea;
- CZMI11: cu sediul la Târgu Jiu, cuprinde județele Gorj, Dolj, Mehedinți și Olt;
- CZMI12: cu sediul la Timișoara, cuprinde județele Timiș, Arad, Hunedoara și Caraș-Severin.
- CZMI13: cu sediul la Pitești, cuprinde județele Argeș, Dâmbovița, Teleorman și Vâlcea.

Pentru domeniul Arheologie (situri, vestigii, bunuri mobile descoperite în urma cercetărilor arheologice de specialitate sau întâmplătoare), prin O.G. nr. 43/2000 s-a înființat **Comisia Națională de**



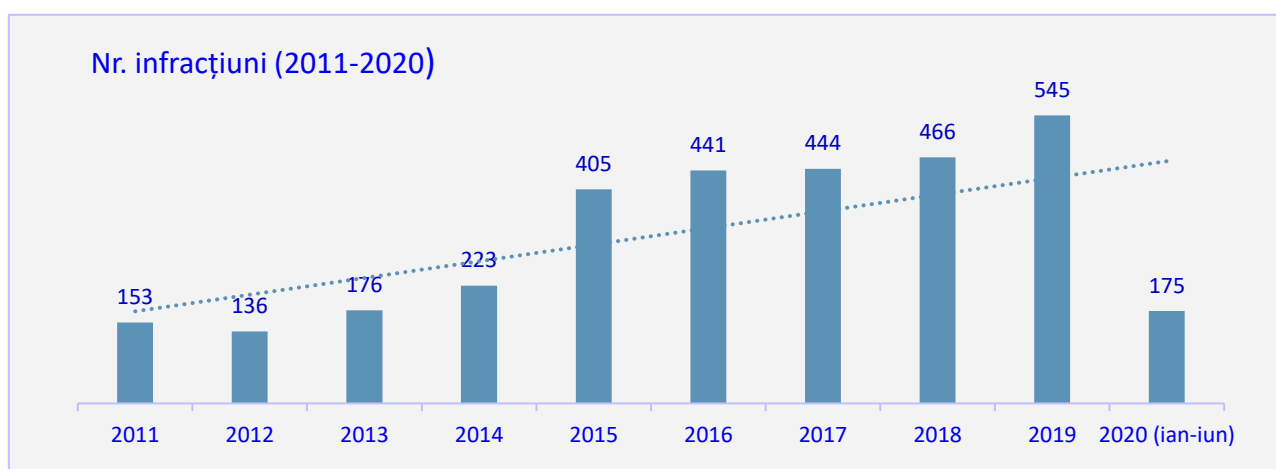
Arheologie (CNA), a cărei organizare și funcționare sunt reglementate de respectiva ordonanță a guvernului și de regulamentul aprobat prin ordin al ministrului culturii.

Comisia Națională Limes reprezintă forul științific de coordonare și control al proiectelor de cercetare necesare realizării documentației pentru clasarea ca monument istoric și pentru monitorizarea strategiei de management al Limesului în vederea înscrierii pe Lista Indicativă a Patrimoniului Mondial – UNESCO a obiectivelor de patrimoniu cultural imobil ce au alcătuit frontiera Imperiului Roman, pe teritoriul României. Atribuțiile acestei comisii sunt stabilite prin Ordinul ministrului culturii nr. 2254/2016 și Regulamentul de organizare și funcționare al Ministerului Culturii.

Alte autorități publice centrale cu atribuții în protejarea patrimoniului:

- Ministerul Afacerilor Interne

În evidențele Poliției Române au fost înregistrate dosare penale privind săvârșirea infracțiunilor prevăzute de Codul Penal și de legislația în domeniul protejării monumentelor fixe, dinamica acestora fiind următoarea:



- Ministerul Public;
- Ministerul Apărării Naționale;
- Ministerul Finanțelor Publice;
- Ministerul Educației;
- Ministerul Transporturilor și Infrastructurii;
- Ministerul Muncii și Protecției Sociale;
- Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației;
- Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor;
- Agenția Națională de Mediu;
- Agenția Națională pentru Cadastru și Publicitate Imobiliară;
- Autoritatea pentru Administrarea Activelor Statului.

Serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii

Direcțiile județene pentru cultură și Direcția pentru Cultură a Municipiului București (DJC/DCMB), serviciile publice deconcentrate prin care se exercită autoritatea Ministerului Culturii în teritoriu, sunt în număr de 42, câte una în fiecare dintre cele 41 de județe din componența României și una pentru teritoriul Municipiului București.

Serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii îndeplinesc atribuțiile prevăzute de lege în domeniul protejării patrimoniului cultural național, funcționând în temeiul Ordinului ministrului culturii nr.



2080/2012 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Direcțiilor Județene pentru Cultură și Patrimoniul Național, respectiv a municipiului București.

Conform H.G. nr.90/2010, DJC/DCMB:

- îndeplinesc atribuțiile prevăzute de lege în domeniul protejării patrimoniului cultural național;
- colaborează cu autoritățile publice și cu instituțiile specializate pentru protejarea și punerea în valoare a bunurilor din patrimoniul cultural național și aplică în acest sens prevederile legale în domeniu;
- solicită și primesc, în condițiile legii, în nume propriu sau în numele și pentru Ministerul Culturii, de la autorități ale administrației publice, de la instituții publice și de la persoanele juridice de drept privat cu activitate în domeniul cultural, al artelor și informării publice, date și informații necesare pentru exercitarea atribuțiilor ce le revin;
- îndeplinesc orice alte atribuții stabilite de ministrul culturii și patrimoniului național, potrivit legii.

Atribuții de evidență, monitorizare, avizare, control, inspecție, comunicare ierarhică și interinstituțională potrivit legislației în vigoare - peste 100 de atribuții, în domeniile:

- patrimoniu cultural imobil;
- monumente de for public;
- patrimoniul tehnic și industrial;
- patrimoniul arheologic;
- patrimoniu cultural mobil;
- patrimoniul imaterial;
- muzee/colecții publice și private;
- proiecte și programe culturale.

Dacă în 1994 numărul total de angajați ai serviciilor deconcentrate era de 450, în 2011 el a scăzut la 386 și apoi a scăzut până la 308, în 2018. În aprilie 2018 erau în total doar 97 de posturi de specialitate, existând DJC care nu aveau niciun astfel de post; în octombrie 2019 erau ocupate 238 de posturi. Majoritatea DJC au 6-7 posturi, incluzând personalul auxiliar fără atribuții sau competențe în gestionarea MI. Cele mai multe posturi le are Direcția pentru Cultură a Municipiului București; există și direcții care nu au niciun angajat de specialitate și situații în care posturile de specialitate (arhitectură, arheologie) au fost externalizate, situație care nu este compatibilă cu exercitarea prerogativelor de putere publică³².

La nivelul anului 2019, situația personalului ce trebuie să asigure monitorizare și problematica ridicată de MI se prezenta astfel, raportat la numărul de MI și distribuția teritorială a acestora:

Instituția	Total posturi 2019	Posturi ocupate 2019	Posturi vacante 2019	Nr. MI LMI 2015
DJC Alba	7	6	1	927
DJC Arad	6	5	1	417
DJC Argeș	7	6	1	1022
DJC Bacău	7	5	1	366
DJC Bihor	7	7	0	455
DJC Bistrița-Năsăud	7	5	2	768
DJC Botoșani	7	5	2	510
DJC Brașov	7	5	2	989
DJC Brăila	7	6	1	172

³²Conform datelor furnizate de MC, Analiza DJC - sinopsis, 2019 - iunie 2020.



DJC Buzău	5	4	1	869
DJC Caraș-Severin	7	7	0	832
DJC Calarași	7	3	4	285
DJC Cluj	9	9	0	1791
DJC Constanța	8	5	3	694
DJC Covasna	8	5	3	594
DJC Dâmbovița	6	3	3	1237
DJC Dolj	8	6	2	700
DJC Galați	7	7	0	263
DJC Giurgiu	6	2	4	540
DJC Gorj	7	7	0	1006
DJC Harghita	7	4	3	742
DJC Hunedoara	9	8	1	518
DJC Ialomița	6	6	0	277
DJC Iași	9	6	3	1634
DJC Maramureș	8	8	0	610
DJC Mehedinți	6	5	1	570
DJC Mureș	6	5	1	1018
DJC Neamț	6	4	2	537
DJC Olt	7	5	2	758
DJC Prahova	7	6	1	1072
DJC Satu Mare	8	5	3	310
DJC Sălaj	6	5	1	546
DJC Sibiu	11	10	1	1053
DJC Suceava	8	7	1	518
DJC Teleorman	6	3	3	393
DJC Timiș	8	8	0	340
DJC Tulcea	6	4	2	574
DJC Vaslui	6	5	1	438
DJC Vâlcea	6	5	1	791
DJC Vrancea	7	7	0	427
DJC Ilfov	7	3	4	730
DJC București	18	14	4	2651
Total	308	241	66	30944

Probleme:

- atribuția de control în domeniul patrimoniului cultural nu poate fi exercitată corespunzător;
- există multe dublări/suprapuneri de avize/aprobări pentru obiective ce intră sub incidența mai multor legi (spre exemplu, situri arheologice clasate, anumite lucrări la monumentele istorice) care parcurg proceduri de avizare/aprobare distincte și care ar necesita corelare;
- organigramele serviciilor deconcentrate nu sunt corelate, nici ca structură, nici ca număr de personal, cu atribuțiile conferite de legislația din domeniul patrimoniului cultural sau cu numărul obiectivelor de patrimoniu ce intră în responsabilitatea fiecărui serviciu deconcentrat (muzee și alte instituții deținătoare de patrimoniu cultural, monumente istorice din LMI, situri arheologice din RAN, MI din LPM);



- estimările de necesar de personal la nivelul serviciilor deconcentrate, pentru îndeplinirea optimă a atribuțiilor este de minimum 450 de angajați, optim 500;
- situația îndeplinirii obligațiilor prevăzute de lege variază în funcție de nivelul de resurse umane și financiare ale fiecărei direcții județene pentru cultură (ex.: monitorizarea și evidența monumentelor istorice, monitorizarea stării de conservare a acestora, modul de colectare a Timbrului monumentelor istorice), generând situații diferite la nivelul teritoriului (a se vedea cap. II, secțiunile „Situația la zi a elaborării obligațiilor de folosință pentru obiectivele înscrise în LMI”, „Situația la zi a fișelor analitice de inventariere pentru obiectivele preluate din LMASI 1991-1992 și considerații privind conținutul fișelor” și „Starea de conservare a monumentelor istorice”);
- capacitate redusă de integrare a sistemelor de administrare informatizată a chestiunilor legate de patrimoniul cultural (nivel scăzut de constituire și utilizare a bazelor de date, slabă capacitate de interconectare în scopul preluării de date utilizabile în mai multe etape ale aceleiași proceduri, arhivare digitală deficitară, indisponibilitatea unor sisteme de preluare și gestiune a solicitărilor), la care contribuie și insuficienta dezvoltare a competențelor digitale ale personalului angajat;
- competențe și responsabilități paralele de decizie, avizare, sancțiune și control, uneori slab delimitate sau imprecise, ale instituțiilor centrale, regionale, județene sau locale, referitoare la patrimoniul construit. Se poate constata o adevărată inflație de prevederi și reglementări, însoțită de o birocrație pe măsură, de comisii, servicii și comitete acționând fiecare ca factori de decizie sau cu un rol avizator, combinată cu o „deflație” la celălalt capăt: lentoare, responsabilități neclare, întâzieri, amânări care nu aduc decât dezavantaje transpunerii în practică a măsurilor de protejare a patrimoniului cultural;
- lipsa unei proceduri riguroase privind avizarea proiectelor de intervenție asupra patrimoniului arhitectural urbanistic;
- pregătirea profesională insuficientă a unor funcționari din cadrul DJC și MC, precum și lipsa programelor de formare continuă – inițială, specializare și perfecționare -, pentru aceste categorii de personal.

Instituții publice de specialitate

La categoria „Organe de specialitate ale administrației publice centrale și instituții publice finanțate din venituri proprii și subvenții acordate de la bugetul de stat”, principala instituție cu atribuții în activitatea de protejare a patrimoniului cultural național, din subordinea Ministerului Culturii, este **Institutul Național al Patrimoniului (INP)**³³. Acesta gestionează fondurile destinate cercetării, expertizării și executării lucrărilor de consolidare-restaurare și punere în valoare a monumentelor istorice, prin **Programul Național de Restaurare a Monumentelor Istorice**³⁴ finanțat de la bugetul de stat și administrează, în numele Ministerului Culturii, monumente istorice aflate în proprietatea statului. **INP** acordă, prin Timbrul monumentelor istorice (TMI)³⁵, finanțări nerambursabile pentru proiecte care au ca scopul sprijinirea activităților de protejare, restaurare și punere în valoare a monumentelor istorice, prin finanțarea de lucrări (intervenții de urgență, amenajări în vederea pregătirii monumentelor istorice pentru vizitare gratuită), investigații și elaborarea de metodologii, programe sau proiecte culturale privind monumentele istorice.

³³Atribuțiile și organizarea acestei instituții cheie precum și relațiile de subordonare față de Ministerul Culturii sunt cuprinse în H.G. nr. 593/2011.

³⁴Conform Ordinului nr. 3765/2016 pentru aprobarea Normelor metodologice privind elaborarea și derularea Programului național de restaurare a monumentelor istorice, finanțat de la bugetul de stat, prin bugetul Ministerului Culturii, și gestionat de Institutul Național al Patrimoniului.

³⁵taxă extrabugetară - Timbrul monumentelor istorice, instituită prin Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice și obligatorie pentru operatorii economici care desfășoară activități generatoare de venituri din vânzări de produse și servicii care promovează sau utilizează imagini cu monumente istorice, imobile de patrimoniu sau în zona de protecție a monumentelor istorice.



Una dintre cele mai importante atribuții ale INP este cea legată de gestionarea și administrarea bazelor de date, inventarelor și repertoriile digitale referitoare la patrimoniul mobil și imobil, inclusiv Biblioteca Digitală a României, proiect aflat în derulare.

În ultimii ani, gradul de colectare a Timbrului monumentelor istorice fost următorul: 1.203.460 lei în 2017, 1.752.532 lei în 2018 și 2.017.574 lei în 2019. Pentru sesiunea din anul 2020, a fost alocat un buget de 3 milioane de lei, sumă care însă nu reflectă dimensiunea colectării anuale, ci se bazează pe fondurile colectate în anii trecuți care nu au fost utilizate, din lipsa cadrului normativ care să permită acest lucru.

Tot sub autoritatea directă a Ministerului Culturii, ca instituții publice de specialitate, cu atribuții în protecția și gestionarea MI, funcționează și **17 muzee**³⁶, dintr-un total de **461 de muzee și colecții publice** existente în România³⁷, la nivelul datelor colectate în 2019 de Institutul Național de Statistică. Dintre aceste entități, la nivel național, 90% au domeniul de activitate în strânsă conexiune cu protejarea MI și a patrimoniului cultural național în ansamblul său, atât în ceea ce privește inventarierea, cât și gestionarea și realizarea studiilor conexe (identificare în teren, studiul în arhive, suportul pentru realizarea de analize interdisciplinare în vederea restaurării, efectuarea cercetărilor arheologice impuse de întocmirea proiectelor de restaurare și punere în valoare a MI ș.a.).

În afara patrimoniului mobil pe care îl valorifică și gestionează, muzeele au un rol important în cercetare și protejarea monumentelor istorice, prin personalul de specialitate atestat angajat și prin laboratoarele existente în direcțiile de restaurare și conservare existente în structura lor. În multe cazuri, muzeele de drept public au în administrare situri și monumente istorice, atât ca sedii în care își desfășoară activitatea, cât și ca obiective în administrare, desfășurând, potrivit profilului științific, și activități de cercetare arheologică.

În ceea ce privește activitatea de **conservare-restaurare**, dintre cele **101 de laboratoare autorizate de Ministerul Culturii**, 68 funcționează în cadrul unor muzee, de exemplu, laboratoarele Muzeului Național de Artă al României, laboratorul de restaurare-conservare al Muzeului Olteniei din Craiova, cele din cadrul Complexului Muzeal Astra din Sibiu sau Complexului Național Muzeal „Moldova” – Iași, restul de 33 multe aparțin unor biblioteci (de pildă, Biblioteca Academiei Române), iar cel al Teatrului Național „I.L. Caragiale” din București funcționează în legătură cu muzeul instituției. Analize complexe pot fi efectuate în puține centre, cum ar fi laboratorul Muzeului Național de Istorie a României, Institutul Național de Optoelectronică sau laboratorul Complexului Național Muzeal „Astra” din Sibiu.

În administrarea patrimoniului național cultural muzeele reprezintă instituții-cheie. Potrivit definiției și atribuțiilor din legislația în vigoare, muzeele sunt instituțiile publice de cultură, aflate în serviciul societății, care colecționează, conservă, cercetează, restaurează, comunică și expun, în scopul cunoașterii, educării și recreerii, măturii materiale și spirituale ale existenței și evoluției comunităților umane, precum și ale mediului înconjurător. Activitatea lor este reglementată de Legea nr. 311/2003 a muzeelor și colecțiilor publice și de normele ei de aplicare.

Din datele publicate de Institutul Național de Statistică, **în cadrul muzeelor este angajat un număr total de 7525 de persoane, dintre care doar 2436 sunt încadrate ca personal specializat (muzeografi/arheologi/restauratori/conservatori/cercetători/investigatori)**. Selecția devine mai drastică atunci când din această cifră, ce cuprinde inclusive personalul specializat pe colecții și discipline legate de patrimoniul natural, se încearcă decelarea personalului ce are ca atribuție gestionarea patrimoniului cultural. **Estimările noastre, în acest moment, conduc către o cifră îngrijorătoare, de cca 1500 de specialiști**. La aceștia se adaugă cifrele furnizate de către Ministerul Culturii, referitoare la personalul de specialitate angajat **în structurile deconcentrate, de cca 90 de persoane, incluzând personalul INP**, la care se adaugă cele 21 de persoane din cadrul MC.

³⁶La data de 29 martie 2021.

³⁷În cifra totală sunt incluse și colecțiile publice de plante, animale și faună acvatică, ale grădinilor botanice, zoologice, acvariilor și rezervațiilor naturale. Datele sunt disponibile în publicația Institutul Național de Statistică, „Activitatea Unităților Culturale Artistice în anul 2019”, p. 14 – 17, disponibil la https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/activitatea_unitatilor_cultural_artistice_anul_2019.pdf.



Cu legături și preocupări în domeniul cercetării și protecției monumentelor istorice mai apare o categorie redusă din punct de vedere numeric, cea a personalului de specialitate de activează în universități de profil (facultăți de istorie, artă sau arhitectură) și în institutele de specialitate ale Academiei Române, deși sarcinile profesionale proprii limitează implicarea acestora în activitatea complexă și laborioasă impusă de gestionarea patrimoniului cultural.

Probleme:

- personalul de specialitate, care, după estimările noastre, nu depășește 4000 de persoane, trebuie raportat la cele 30142 MI (potrivit LMI/2015) și 9646 situri arheologice; la un calcul simplu ar rezulta că fiecare dintre acești specialiști din sistem (în sens larg, desigur) cu pregătiri și preocupări diferite și cu multiple alte însărcinări în afara celor legate de MI, ar trebui să fie capabil să gestioneze câte 7,5 monumete și 2,4 situri arheologice;
- se desprinde din aceste date acuta lipsă de personal, coroborată de lipsa de viziune strategică în ceea ce privește necesarul de posturi de specialitate, distribuția teritorială a acestora și mai ales, lipsa unor viziuni transversale, de elaborare a planurilor de învățământ în vederea acoperirii acestei cronice și dezastruase lipse de personal specializat. Chiar și așa, nivelul de sarcini, complexitatea pregătirii, nivelul de implicare solicitate de această activitate sunt în profundă disonanță cu oportunitățile de angajare și de remunerare, ceea ce face ca situația lipsei de personal să se agraveze de la an la an.
- extrem de grav este și faptul că **România se situează sub jumătatea mediei UE și pe ultimul loc, la nivel european, în ceea ce privește numărul de angajați din sectorul cultural; astfel, dacă la nivelul anului 2019 media europeană a numărului de angajați din sectorul cultural era de 3.7% din totalul forței de muncă, în România numărul acestora era de 1.6% din forța de muncă angajată; România ocupă ultimul loc din UE de mai mulți ani, valoarea de 1.6% rămânând constantă; pe penultimul loc se situează Bulgaria, la o mare distanță de România, cu 2.7%.³⁸**

Administrația publică locală

În ceea ce privește **administrația publică locală**, spre deosebire de atribuțiile autorităților centrale, acesta are un număr redus de sarcini administrative, legate exclusiv de punerea în aplicare a normelor și procedurilor din domeniu, cadrul normativ neprevăzând expres posibilitatea unor activități autonome, independente de autoritatea publică centrală de specialitate. Printre obligații se regăsesc însă **elaborarea planurilor de urbanism și amenajarea teritoriului, în concordanță cu regimul de protecție instituit pentru monumentele istorice și zonele de protecție aferente acestora**, precum și semnalizarea MI.

Un rol important în gestionarea planificării teritoriului și, în consecință, în protejarea valorilor de patrimoniu locale, îl joacă arhitecții-șefi din structurile autorităților publice locale. Impactul profesional al acestora este mare în domeniul protejării patrimoniului, deși nu fac parte direct din structura instituțiilor de specialitate cu atribuții de protecție, gestiune și monitorizare a monumentelor istorice. Din punct de vedere urbanistic, aceștia au rolul de a stabili cadrul de protecție a monumentelor istorice, indiferent de categoria acestora, prin întocmirea și aprobarea documentațiilor specifice de urbanism și amenajarea teritoriului (PUG, PUZ ZCP, PUZ ZP, conform Legii nr. 350/2001).

Situația parțială a personalului din administrația publică locală cu atribuții în gestionarea MI³⁹:

		LMI 2015	
Regiunea NV	CJ	1794	nu au angajați
	BN	767	

³⁸Eurostat - https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Culture_statistics_-_cultural_employment (Accesat: 19 aprilie 2021).

³⁹Date sintetizate pe baza răspunsurilor autorităților locale chestionate în contextul elaborării prezentului document, în perioada iulie-septembrie 2020.



		MM	609	nu au structură
		SJ	546	-
		BH	447	-
		SM	310	nu au structură
	Total MI		4473	
Regiunea Centru		SB	1051	-
		MS	1018	-
		BV	984	-
		HR	749	-
		AB	686	1
		CV	589	5
		Total		5077
Regiunea NE		IS	1632	nu au structură
		NT	532	nu au structură
		SV	518	1
		BT	511	-
		VS	439	-
		BC	359	-
	Total MI		3991	
Regiunea SE		BZ	869	-
		CT	692	-
		TL	577	-
		VN	428	-
		GL	266	-
		BR	172	10+2
	Total MI		3004	
Regiune S Muntenia		DB	1237	nu
		PH	1063	4 persoane
		AG	1035	-
		GR	542	nu
		TR	393	nu
		CL	285	-
		IL	226	nu
	Total MI		4781	
Reg. București Ilfov		B	2652	-
		IF	728	-
	Total MI		3380	
Regiunea SV		VL	789	38+8



	OT	758	nu
	DJ	699	-
	MH	571	-
	GJ	506	nu
	Total MI	3323	
Regiunea V	CS	832	0
	HD	517	94
	AR	417	-
	TM	341	-
	Total MI	2107	

3. Educație pentru patrimoniu și formare profesională

Patrimoniul cultural reprezintă un domeniu profesional care necesită pregătire de specialitate dar și cunoaștere interdisciplinară, în domeniile arheologiei, arhitecturii, istoriei artei, conservării și restaurării, peisagisticii, urbanismului, muzeologiei, științelor juridice, antropologiei, geografiei, geologiei, geodeziei, cadastrului, economiei, comunicării, sociologiei etc.

Contextul general actual al problematicii educației și formării în domeniul patrimoniului cultural este dominat în continuare de abordări fragmentare și de o slabă relație între educație/ formare, practica și piața muncii, ocupații și profesii specifice patrimoniului cultural, aspecte semnalate în Raportul Comisiei prezidențiale și în Rapoartele prealabile Codul patrimoniului cultural.

PCI în educația generală: situația actuală și nevoia de schimbare

O precaritate acut resimțită în educația din România, la nivelurile primar, gimnazial și liceal, din perspectiva protejării PCI, constă în absența unor curricula dedicate educației pentru patrimoniu. Este necesară sublinierea importanței cruciale pe care o are asimilarea unei culturi în spiritul cunoașterii patrimoniului, a ocrotirii sale și a interesului pentru prezervarea lui, încă din perioada formării primare, la nivelul de școlarizare cu caracter obligatoriu.

În acest sens, posibile strategii ar consta în:

- introducerea, la toate nivelurile de învățământ preuniversitar, a unei materii de sine stătătoare, „Educație pentru patrimoniu cultural”, care să includă atât aspecte teoretice, cât și activități practice de vizitare a unor obiective culturale;
- introducerea în învățământul primar a unor unități de învățare dedicate problematicii PCI, adecvate gradului de maturitate a educabililor. Avem în vedere accentul pus, în momentul de față, asupra cunoașterii mediului înconjurător, declinat în raport cu specificul ambientului natural al zonei, în cadrul materiilor referitoare la științele naturii. În cadrul lor ar putea fi incluse și unități de învățare dedicate ambientului cultural, cu atât mai mult cu cât există un foarte bogat patrimoniu în mediu rural (fapt care face fezabile asemenea activități didactice, fără a presupune eforturi și costuri mari, de mobilitate și asigurare a costurilor de acces, în cazul comunităților din mediul rural și urban mic);
 - o un alt avantaj al acestei abordări îl reprezintă posibilitatea de a pune în paralel riscurile naturale, aferente fenomenului încălzirii globale, care generează ca răspuns preocupările de tip ecologist, cu riscurile la care este supus PCI, aferente presiunilor imobiliare, incapacităților sistemice și intervențiilor neautorizate/neprofesioniste, care ar trebui să genereze un răspuns de tip protectiv, un ethos al responsabilității față de ecosistemul culturii;



- curriculumul materiei „Istorie” ar putea fi adaptat pentru a pune un accent suplimentar pe istoria culturală, prin unități de învățare mai consistente referitoare la PCI, consolidate prin activități practice care implică vizite la monumente și în muzee, eventual prin parteneriate cu ONG-uri dedicate protejării și repertorierii patrimoniului;
- preponderența patrimoniului religios fundamentează și posibilitatea includerii în programa materiei „Educație religioasă” a unor unități de învățare dedicate PCI, în funcție de confesiune; pornim de la premisa, valabilă pentru formarea universitară a clerului ortodox și a profesorilor de religie, că printre cunoștințele dobândite se numără și cele referitoare la liturgică și patrimoniu religios, ceea ce îi face apti pentru predarea unor ore de elementară familiarizare cu PCI;
- revenirea, în sistemul educațional primar, gimnazial și liceal, la vechea configurare a activităților din cadrul intervalului desemnat drept „Școala altfel” ar putea încuraja parteneriate între instituțiile de învățământ și asociații neguvernamentale, pentru a fructifica această perioadă de formare alternativă ca prim contact al școlărilor cu PCI, în spiritul unei veritabile „educație pentru patrimoniu”.

Sistemul universitar: descrierea situației actuale

Învățământul superior reprezintă principala resursă în vederea formării specialiștilor în domeniul protejării și valorificării patrimoniului cultural, prin programele de studii (licență, masterat și doctorat) în domenii care asigură dobândirea cunoștințelor și abilităților specifice profesiilor din sectorul cultural. Analiza celei mai recente forme a Nomenclatorului domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare și a structurii instituțiilor de învățământ superior permite constatarea următoarei stări de fapt (cu referire la programe de licență, fără a le lua în calcul pe cele de master, acolo unde ele coexistă; programele de studii masterale, în cazul în care ele nu au la bază un program de studiu de licență în aceeași instituție de învățământ, sunt menționate separat):

- Arheologie: 2 programe de studiu (al treilea intră în lichidare din anul universitar în curs, 2020);
- Studiul patrimoniului: 1 program de studiu;
- Istoria artei (domeniul Istorie): 3 programe de studiu (din care unul doar la masterat);
- Istoria și teoria artei (domeniul Arte vizuale): 3 programe de studiu (al patrulea intră în lichidare din anul universitar în curs);
- Restaurarea arhitecturii: 2 programe de studiu (din care unul doar la masterat);
- Conservare și restaurare: 6 programe de studiu (din care 2 doar la masterat, în instituții care au la licență specializarea Artă sacră);
- Urbanism: 3 programe de studiu (din care unul doar la masterat);
- Peisagistică: 6 programe de studiu.

Concluzia calitativă o constituie situația ambiguă a specializării Artă sacră, încadrată în domeniul de licență Arte vizuale, dar asigurată de facultățile de Teologie ortodoxă din cadrul mai multor universități, fapt care fundamentează ulterior existența unor programe masterale din domeniul Conservării și restaurării în aceste centre (cazul universităților din Craiova și Pitești). Ambiguitatea constă în faptul că specializarea Artă sacră conține două direcții de studiu, Pictură, respectiv Conservare și Restaurare. Cel mai recent raport de evaluare ARACIS pentru programul de studiu Artă sacră al Facultății de Teologie ortodoxă din cadrul Universității București menționează în acest sens: „se recomandă refacerea planului de învățământ pentru realizarea concordanței cu standardele domeniului arte vizuale”, „se recomandă mutarea programelor de master cu direcțiile de pictură/restaurare din domeniul teologie în domeniul artelor vizuale”.

Suplimentar față de activitățile aparținând educației și cercetării fundamentale în universități, o altă componentă importantă pentru rolul instituțiilor de învățământ superior în acțiunile de protejare și cercetare a patrimoniului o reprezintă baza materială specifică, în laboratoare atestate de Ministerul Culturii (corelată de fapt și cu misiunea de cercetare asumată de către universități). În acest sens, o sursă de informație importantă o reprezintă datele colectate de către Institutul Național al Patrimoniului, în cadrul Consorțiului Implement (<https://implement.inoe.ro/despre.html>). Reiese astfel, conform



datelor furnizate de INP, că în mediul universitar activează doar 8 laboratoare de investigații, cu dotări imperfecte, ceea ce obligă cel mai adesea la frecvente colaborări cu centre de specialitate din alte instituții (muzee sau institute de cercetare). Enumerăm laboratoarele:

- Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Al.I.Cuza” din Iași;
- Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Al.I.Cuza” din Iași, Research Laboratory in the field of Conservation and Restoration of Cultural Heritage, specializările Artă Sacră și Artă Sacră în patrimoniul cultural;
- Laboratorul de Arheometrie, Departamentul de Electrotehnică și Măsurări, Facultatea de Inginerie Electrică, Universitatea Tehnică din Cluj-Napoca;
- Departamentul de Geologie, Universitatea „Al.I.Cuza” din Iași;
- Facultatea de Chimie Aplicată și Știința Materialelor - Centrul Național de Micro și Nanomateriale, Universitatea Politehnică din București;
- Departamentul Conservare și Restaurare, Facultatea de Arte Plastice, Universitatea de Artă și Design din Cluj-Napoca;
- Departamentul Conservare și Restaurare, Facultatea de Istoria și Teoria Artei, Universitatea Națională de Arte, București;
- Institutul de Arheologie Sistemică „Iuliu Paul”, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba-Iulia.

Trebuie menționat faptul că penuria de specialiști atestați pentru investigații de specialitate în domeniul monumentelor istorice (patrimoniul imobil) reprezintă cea mai gravă deficiență în momentul de față. Multiplicarea bazei materiale ar fi irelevantă, având în vedere faptul că efectuarea și interpretarea analizelor de specialitate nu pot fi făcute decât de specialiști.

Au fost actualizate un număr semnificativ de calificări și curricula, dar nu există o suficientă adecvare a acestora la nevoile pieței muncii; calificările care pot fi obținute prin formare profesională inițială și prin formare profesională continuă nu sunt suficient corelate, pentru a permite permeabilitatea și flexibilitatea traseelor de pregătire. Pe de altă parte, dezvoltarea sistemului de educație și formare profesională nu se poate realiza fără implicarea activă a angajatorilor, pornind de la etapa identificării nevoilor de formare.

Trebuie subliniat și faptul că profesionalizarea în domeniul patrimoniului presupune un grad de interdisciplinaritate care ar face oportune formule educaționale intergrate, pe care le pot oferi mai degrabă consorții interuniversitare capabile să acopere o ofertă inter- și pluri- disciplinară. Autonomia universitară și presiunea financiară a finanțării *per capita* face ca universitățile să fie mai degrabă în concurență, decât într-o veritabilă deschidere spre formulele de tip consorțiu, astfel că apariția unor asemenea formule integrate depinde în mare măsură de capacitatea palierului administrativ (MC și ministerele de resort pentru educație și muncă) de a genera un cadru normativ și o platformă de discuții pentru furnizorii de educație în domenii relevante pentru PCI.

Formarea profesională, formarea specialiștilor și meșterilor

Programele de formare profesională se relaționează cu ocupații sau cu calificări, astfel:

- a) program de inițiere: vizează dobândirea de cunoștințe, priceperi și deprinderi minime necesare pentru desfășurarea unei activități și se finalizează cu un certificat de absolvire;
- b) program de calificare: urmărește formarea sau transferul de competențe profesionale care permit unei persoane să desfășoare activități specifice unei ocupații sau profesii, se poate organiza numai pentru calificările cuprinse în Nomenclatorul calificărilor, iar la absolvire se eliberează certificat de calificare profesională;
- c) program de specializare: urmărește transmiterea de competențe și deprinderi într-o arie restrânsă din sfera de cuprindere a unei ocupații, iar la absolvire se eliberează certificat de absolvire.

Dintre toate formele de programe de formare profesională, o singură categorie are potențialul de reprezenta o concurență directă pentru educația formală. Este vorba despre programele de calificare



ale căror durate sunt de 180 de ore pentru nivelul 1, 360 de ore pentru nivelul 2, 720 de ore pentru nivelul 3, 1.060 de ore pentru nivelul 4 și 1440 de ore pentru nivelul 5. Nivelurile de calificare 6-8 pot fi atinse doar în cadrul studiilor universitare și post-universitare. Aceasta înseamnă că nu pot fi organizate cursuri de calificare de către entități care nu fac parte din sistemul educațional academic.

Instruirea celor care își desfășoară activitatea în domeniul patrimoniului cultural se poate realiza în multe moduri, iar toate acestea ar trebui considerate complementare și nu concurente. Educația formală oferă doar o parte dintre nevoile de instruire ale domeniului și nici nu poate să se adapteze modificărilor din societate și din piața muncii cu viteza cu care se produc acestea. Lipsa integrării dintre educația formală și formarea profesională a adulților pune în dificultate domeniul protejării patrimoniului cultural și scade semnificativ din atractivitatea acestuia și a profesiilor asociate (vezi Raport pentru Codul Patrimoniului).

i. Experți atestați și specialiști în domeniul protejării monumentelor istorice

- Regiunea NV: 131 de atestați, dintre care 37 cu atestare multiplă, la un total de 4382 de monumente;
- Regiunea Centru: 154 de atestați, dintre care 34 cu atestare multiplă, la un total de 5101 monumente;
- Regiunea NE: 146 de atestați, dintre care 39 cu atestare multiplă, la un total de 3999 de monumente;
- Regiunea SE: 61 de atestați, dintre care 18 cu atestare multiplă, la un total de 3042 de monumente;
- Regiunea S Muntenia: 62 de atestați, dintre care 12 cu atestare multiplă, la un total de 4785 de monumente;
- Regiunea București-Ilfov: 502 de atestați, dintre care 116 cu atestare multiplă, la un total de 3427 de monumente;
- Regiunea SV: 38 de atestați, dintre care 12 cu atestare multiplă, la un total de 3331 de monumente;
- Regiunea V: 65 de atestați, dintre care 18 cu atestare multiplă, la un total de 2116 monumente.

ii. Experți și specialiști atestați în domeniul arheologie

- Regiunea de Dezvoltare N-E - 118 arheologi;
- Regiunea de Dezvoltare Sud-Est – 95 arheologi
- Regiunea de Dezvoltare Sud – Muntenia – 82 arheologi;
- Regiunea de Dezvoltare Sud-Vest Oltenia – 31 arheologi;
- Regiunea de Dezvoltare Vest – 104 arheologi;
- Regiunea de Dezvoltare Nord Vest – 171 arheologi;
- Regiunea de Dezvoltare Centru – 123 arheologi;
- Regiunea de Dezvoltare București-Ilfov – 178 arheologi.

iii. Urbanism

Tabloul național al urbanistilor cuprindea 2160 de profesioniști, din care: 1596 arhitecți, 304 urbanisti, 78 conducatori arhitecți, 182 profesioniști din domenii conexe amenajării teritoriului și urbanismului (ex: ingineri, ingineri geodezi, ingineri constructori, economiști, geografi, geologi, sociologi, juriști).

Din totalul de 2160 de profesioniști:

- 115 dintre aceștia au fost atestați pentru întocmirea de studii de istorie urbană, (simbolul „G5”). Această atestare permite elaborarea studiilor istorice de fundamentare a documentațiilor de urbanism PUG, PUZ, PUD;
- 255 dintre aceștia au fost atestați pentru elaborarea unei părți din documentația de amenajare a teritoriului privind protejarea și dezvoltarea patrimoniului construit, (simbolul „F6”); această atestare permite elaborarea studiilor istorice de fundamentare a documentațiilor de amenajarea teritoriului;



- 45 dintre aceștia au fost atestați pentru elaborarea unei părți din documentația de amenajare a teritoriului privind protejarea și dezvoltarea patrimoniului natural (simbolul „F5”).

Analiza situației specialiștilor din domeniul urbanismului cu impact asupra activității de protejare a patrimoniului construit

În România există:

- 802 persoane, specialiști și experți (arhitect, conductor arhitect, inginer, subinginer, pictor restaurator, istoric arheolog, restaurator lemn, inginer chimist, restaurator piatră, maistru constructor etc.) atestați de Ministerul Culturii, în domeniul protejării monumentelor istorice;
- 641 specialiști și 161 experți atestați de Ministerul Culturii în domeniul protejării monumentelor istorice;
- după municipiul București (cu 349 specialiști și experți atestați de MC), următoarele 5 județe cu cel mai mare număr de specialiști și experți sunt: Iași (52), Cluj (44), Timiș (27), Sibiu (24) și Mureș (22);
- județele cu cei mai puțini specialiști și experți atestați de MC sunt: Caraș-Severin (1), Mehedinți, Olt, Vâlcea, Teleorman, Giurgiu, Tulcea cu câte 2, Ialomița, Constanța, Vaslui cu câte 3;
- 87 profesioniști, adică cca 11% din totalul specialiștilor și experților, sunt atestați pentru domeniul „urbanism istoric”/„urbanism, parcuri și grădini”.
- după municipiul București (cu 40 de specialiști și experți atestați pe domeniul „urbanism istoric”), județele cele mai bine reprezentate în acest domeniu sunt: Sibiu, Mureș și Harghita cu câte 4 profesioniști și Iași, Bistrița Năsăud cu câte 3 profesioniști;
- 18 județe ale țării nu au specialiști sau experți atestați de MC în domeniul „urbanism istoric” /„urbanism parcuri și grădini”;
- în afara municipiului București (care are un număr mare de profesioniști atestați MC pentru domeniul „urbanism istoric” și cu atestare RUR G5 - „studii de istorie urbană”), doar 14 profesioniști atestați MC în domeniul „urbanism istoric”/„urbanism, parcuri și grădini” au dobândit și atestarea „G5” prin înscrierea în Registrul Urbaniștilor din România și dobândirea dreptului de semnătură privind elaborarea părților din documentațiile de amenajarea teritoriului și urbanism.

iv. Probleme, disfuncționalități

- există prea puțini profesioniști atestați în domeniul „arheologie”, „urbanism istoric” /„urbanism, parcuri și grădini”, deci prea puțini specialiști și experți care pot întocmi studii istorice de fundamentare a documentațiilor de urbanism sau amenajarea teritoriului (PATJ, PUG, PUZ ZCP); **există 18 județe în care nu există nicio persoană atestată în domeniul „urbanism istoric”/ „urbanism, parcuri și grădini”;**
- **numărul în firm de personal de specialitate în domeniul arheologiei, angajat în cadrul direcțiilor județene pentru cultură – 17**, în condițiile în care datele au un trend descrescător, la nivelul anului 2019, datorită condițiilor și evoluțiilor economice;
- numărul de arheologi raportat la potențialul arheologic înregistrat LMI și RAN/suprafață de gestionat, arată o situație aproape de negestionat, și datorită modului dezechilibrat de repartitie a personalului;
- repartitie dezechilibrată a experților și specialiștilor față de nevoile reale din teritoriu (de ex., municipiul București rămâne cel mai bine reprezentat în comparație cu județele țării);
- ambiguitatea legislativă privind atestările profesioniștilor în ceea ce privește patrimoniul construit în domeniul urbanismului și a amenajării teritoriului; există neclarități cu privire la drepturile conferite de dobândirea simbolului RUR „G5” – „studii de istorie urbană” și intersecția cu drepturile conferite de atestarea MC în domeniul „urbanism istoric” /„urbanism, parcuri și grădini”;
- lipsa resurselor financiare;
- **lipsa finanțărilor și chiar și a interesului privind conservarea parcurilor și grădinilor istorice;**



- lipsa înțelegerii domeniului gestionării vegetației (în special a vegetației veterane) din partea administrației publice centrale și locale;
- **lipsa personalului calificat în domeniul istoriei grădinilor, conservării și restaurării peisajere**, cercetării de arhivă, fundamentării studiilor de intervenție în parcuri și grădini.

4. Cercetarea în domeniul MI și PCI

Finanțarea slabă și lipsită de predictibilitate a cercetării în domeniul protejării MI și PCI are ca impact numărul redus de proiecte dezvoltate și un nivel de expertiză redus, necompetitiv la nivel european. România nu este prezentă în rândul proiectelor de cercetare europene și nici nu are proiecte proprii de cercetare dedicate patrimoniului (40 din 2140 de proiecte – 1.8%, în anul 2019).

Lipsa de finanțare a publicațiilor și corelarea scăzută dintre cercetarea teoretică și aplicabilitate se remarcă în profilul academic al publicațiilor de specialitate (93 de publicații naționale de specialitate) accesibile în principal personalului din structurile specializate din domeniul MI sau în centre universitare de profil, cu o rată de diseminare scăzută, atât în rândul profesioniștilor practicanți, cât și în rândul publicului. Un număr important de teze, lucrări și studii realizate în mediul universitar rămân deseori doar în arhivele instituțiilor și au un nivel de aplicabilitate practică redus, având, în general, abordări teoretice.

Cercetarea independentă este susținută de organizații non-guvernamentale active în domeniul patrimoniului prin proiecte și evenimente, care își asumă atât activități de cercetare, cât și de popularizare și educare a publicului larg. Numărul organizațiilor (22 identificate în cadrul studiului preliminar elaborării Strategiei) este constant și exprimă interesul redus a celor interesați să dezvolte proiecte noi, inovative care să complementeze organizațiile consacrate.

Studiile de specialitate nu sunt centralizate și valorificate pentru a deservi evoluția domeniului, ci rămân în arhivele autorităților și instituțiilor care au atribuții de avizare în cadrul unor proceduri administrative, deși ar fi utile atât comunității academice și profesionale, cât și publicului interesat de domeniul MI.

Numărul redus de specialiști și experți atestați în domeniul MI nu acoperă în mod competitiv domeniul cercetării și punerii în valoare a patrimoniului. Se înregistrează, așa cum s-a precizat deja, o disproporție între numărul de monumente din fiecare județ/regiune de dezvoltare și cel al persoanelor atestate în domeniu. **Lipsa specialiștilor** se resimte puternic și în domeniile conexe (chimie, biologie, fizică), iar resursa umană implicată în acest domeniu nu acoperă, în număr suficient, toate zonele de competență și expertiză necesare.

Numărul de laboratoare de cercetare este foarte mic, iar activitatea acestora în domeniul monumentelor istorice este sporadică și axată pe oferirea de servicii, lipsa de cerere reducând interesul și preocuparea pentru generarea de proiecte de cercetare proprii.

Nivelul redus de inovare în ceea ce privește dezvoltarea de noi materiale, produse sau servicii care să răspundă nevoilor locale este insuficient.

Gradul de digitalizare a patrimoniului și de utilizare a soluțiilor noilor tehnologii, pentru intervențiile asupraobiectivelor de patrimoniu, de la metode de cercetare la gestiune și valorificare, este în continuare redus. Soluțiile și proiectele de tehnologizare în inventarierea patrimoniului sunt lacunare și cu impact redus în utilizare, sau rămân în baze de date care nu sunt accesibile sau operabile.

Numărul redus de evenimente și conferințe dedicate diseminării și evaluării cercetării și inovării din domeniu reflectă slabă prezență a temelor de patrimoniu în evenimentele din industria construcțiilor.

UEFISCDI (Unitatea Executivă pentru Finanțare în Învățământul Superior, Cercetare, Dezvoltare și Inovare), componentă a Ministerului Educației și Cercetării, reprezintă principala platformă de finanțare pentru activitatea de cercetare, deschizând periodic (dar, din păcate, cu mari sincope) competiții de proiecte în diverse domenii din Planul național de cercetare, dezvoltare și inovare 2015-2020, PNIII,



care nu întotdeauna sunt accesibile pentru proiecte din domeniul protejării și valorificării patrimoniului cultural. **Conform statisticii efectuate de UEFISCDI, în competiția din 2019, în domeniul Patrimoniu și identitate culturală au fost depuse 76 de proiecte, a căror evaluare s-a încheiat, cu propunere de contractare pentru doar 4 proiecte și o listă de rezervă cu altele 4.**

5. Raporturile actuale dintre societate și MI/PCI

Patrimoniul cultural este un factor major cu rol esențial în construirea dialogului intercultural și în consolidarea identităților culturale și în menținerea diversității de valori materiale și imateriale de la nivelul teritoriilor⁴⁰. PC reprezintă liantul prin care actorii teritoriali de la diferite niveluri administrative reușesc să intre în dialog cu profesioniștii patrimoniului (specialiști, organizații neguvernamentale, artizani, meșteri tradiționali, societate civilă). Convenția de la Faro⁴¹ precizează că relația societății cu PC se consolidează prin introducerea mediului cultural în toate procesele de dezvoltare economică, politică, culturală, socială la nivelul teritoriului prin necesitatea introducerii de strategii și studii de impact al diminuării daunelor.⁴²

Relația patrimoniul cultural cu societatea se caracterizează printr-o acțiune integrată care vizează conservarea, protecția și punerea în valoare, pentru că PC reprezintă un bun comun neregenerabil, în care responsabilitatea revine societății în ansamblul ei, incluzând aici mediile politice, legislative și administrative⁴³. Această relație se dezvoltă prin transmiterea și punerea în comun a valorilor democratice, prin guvernare participativă, prin dialog, respect mutual, prin aprecierea, acceptarea, incluziunea și responsabilitatea comunităților și indivizilor⁴⁴. De asemenea, abordarea integrată a politicilor care vizează diversitatea culturală, mediul biologic, geologic și al peisajului trebuie să prezinte un echilibru între aceste componente⁴⁵.

Prin construirea de societăți pașnice și democratice, patrimoniul cultural devine vector al politicilor de dezvoltare sustenabilă și ajută în mod direct la promovarea diversității culturale, a dezvoltării economice și a unui cadru de viață de calitate⁴⁶. Acceptarea publicului larg în procesul de preservare al patrimoniului deschide noi acțiuni de sensibilizare, conștientizare, responsabilizare, cunoaștere, toleranță, dialog și comunicare. Consolidarea coeziunii sociale în ceea ce privește PC întărește responsabilitatea comunităților și a cetățenilor pentru ocrotirea spațiului de viață comun⁴⁷.

PC trebuie evidențiat prin participarea societății la descoperirea patrimoniului local, prin vizite susținute de localnici și profesioniști ai patrimoniului⁴⁸, prin evidențierea patrimoniului vernacular⁴⁹, prin demonstrații ale meșterilor locali⁵⁰, prin utilizarea tehnologiei digitale⁵¹, prin dezvoltarea proiectelor participative care vizează descoperirea sau integrarea patrimoniului⁵².

În procesul participativ, cetățenii sunt implicați în gestionarea patrimoniului, de aceea este nevoie de adaptarea legislației existente și a procedurilor participative, de încurajarea dezbaterilor publice,

⁴⁰The European Cultural Heritage Strategy for the 21st century, p. 7.

⁴¹Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, Faro, 2005.

⁴²Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, Faro, 2005, Titlul II, art. 8 (a) p. 4.

⁴³The European Cultural Heritage Strategy for the 21st century, p. 8.

⁴⁴Idem, pg.9.

⁴⁵Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, Faro, 2005, Titlul II, art 8 (b), p. 4.

⁴⁶Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, Faro, 2005, Titlul I, art 1 (d), p. 2.

⁴⁷Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, Faro, 2005, Titlul II, art 8 (c), p. 4.

⁴⁸The European Cultural Heritage Strategy for the 21st century, p. 15.

⁴⁹Idem.

⁵⁰Idem.

⁵¹Idem.

⁵²Idem.



inclusiunea cetățenilor în inventarierea patrimoniului, în protejarea și controlul patrimoniului, facilitarea colectării resurselor financiare participative, strategii de dezvoltare și documentații de planificare regională care se bazează pe participarea publicului și privesc patrimoniul drept un atu al dezvoltării teritoriale⁵³.

Pentru menținerea durabilă a PC sunt necesare decizii adaptate prin înțelegerea valorilor culturale, iar în toate reglementările tehnice generale trebuie să se țină cont de măsurile de conservare a PC⁵⁴.

Pentru ca actorii implicați în gestionarea PC (autorități publice, experți, proprietari, investitori, societatea civilă, agenți economici) să poată acționa într-un cadru integrat, este necesară dezvoltarea palielilor juridice, financiare și profesionale⁵⁵, precum și practicile inovatoare de cooperare⁵⁶ sau încurajarea ONG-urilor să intervină în interesul public⁵⁷.

Pentru punerea în practică a parteneriatelor public-privat care acționează în domeniul patrimoniului, sunt necesare următoarele acțiuni: identificarea de companii care sunt dispuse să realizeze parteneriate pentru promovarea patrimoniului, sensibilizarea cu privire la beneficiile patrimoniului pentru societate, găsirea surselor alternative de finanțare pentru conservare și restaurare, încurajarea patronajului și sponsorizarea patrimoniului cultural, încurajarea și susținerea voluntariatului, susținerea formării la locul de muncă și a acțiunilor în care voluntarii lucrează alături de profesioniștii în domeniu, încurajarea donațiilor și a contribuțiilor financiare din partea cetățenilor, pentru proiectele de patrimoniu cu care interacționează, ca parte a acțiunilor de responsabilizare și pentru întărirea legăturilor cu autorități și instituții culturale.⁵⁸

Raportul Comisiei prezidențiale constata faptul că România a adoptat documentele internaționale cu privire la protejarea patrimoniului cultural mai mult formal, acestea neproducând efecte reale semnificative. Recomandarea comisiei viza o abordare maximală a criteriilor europene, prin acordarea unui rol privilegiat patrimoniului. În acest sens, este utilă raportarea la **The European Cultural Heritage Strategy for the 21st century**(ST21), care urmărește o abordare incluzivă și implică nu doar autoritățile publice locale, naționale și europene, ci și alte persoane și entități interesate de patrimoniu - profesioniști, organizații (internaționale) neguvernamentale, voluntari și societatea civilă, promovând buna guvernare bazată pe managementul participativ. Relevantă pentru problema dezvoltării relațiilor dintre societate și patrimoniu, în absența unui cadru legal și instituțional care să încurajeze această relație, este componenta „Cunoaștere și educație” a ST21, care se concentrează asupra relației dintre patrimoniu și cunoștințele împărtășite, acoperind creșterea conștientizării, instruirea și cercetarea.

Recomandările aferente componentei „Cunoaștere și educație” a ST21 sunt:

- încorporarea mai eficace a educației în domeniul patrimoniului în curricula școlară;
- implementarea de măsuri pentru a-i încuraja pe tineri să se ocupe de patrimoniu;
- încurajarea creativității pentru a capta atenția publicului interesat de patrimoniu;
- asigurarea pregătirii optime pentru non-profesioniști și pentru profesioniști din alte sectoare conexe patrimoniului;
- diversificarea sistemelor de instruire pentru profesioniștii din domeniul patrimoniului;
- dezvoltarea băncilor de cunoștințe despre materialele, tehnicile și know-how-ul tradițional local;
- asigurarea transmiterii mai departe a tuturor cunoștințelor și aptitudinilor specifice meseriilor de patrimoniu;
- dezvoltarea programelor de studiu și cercetare care reflectă nevoile patrimoniului și comunică descoperirile;
- încurajarea și sprijinirea dezvoltării rețelelor profesionale;

⁵³The European Cultural Heritage Strategy for the 21st century, p. 21.

⁵⁴Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, Faro, 2005, Titlul II, art 9 (c), p. 4.

⁵⁵Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate, Faro, 2005, Titlul III, art 11 (b), p. 5.

⁵⁶Idem, art 11 (c).

⁵⁷Idem, art 11 (d).

⁵⁸The European Cultural Heritage Strategy for the 21st century, pg. 24-25.



- explorarea patrimoniului ca sursă de cunoaștere, inspirație și creativitate.

Un alt document de referință în acest sens îl constituie **European Framework for Action on Cultural Heritage**, ale cărui concluzii includ o serie de obligații, recomandări și elemente de bună practică pentru România, privind protecția MI, dintre care utilă pentru problema intensificării raporturilor dintre PCI și societate este recomandarea privind restaurarea inteligentă și reutilizarea adaptivă a clădirilor de patrimoniu neutilizate, care pot aduce dinamism economic și social pentru orașe și regiuni, reducând în același timp extinderea urbană nedurabilă (situri industriale, religioase, militare, stațiuni balneare aflate în ruină etc.).

De interes sunt și **Recomandările UNESCO privind peisajul cultural urban**, în special:

- politicile urbane
 - rolul politicilor existente de conservare urbană și necesitatea implementării unor noi politici publice, cu descrierea actorilor implicați în acest proces, în contextul necesității armonizării lucrărilor contemporane cu peisajul istoric urban;
 - conservarea peisajului urban trebuie să se integreze în politicile și practicile generale de sistematizare și în cele referitoare la contextul urban extins;
 - factorii implicați, publici și privați, trebuie să coopereze pe bază de parteneriate, pentru a asigura implementarea cu succes a politicilor din domeniul peisajului istoric urban;
- metode
 - sunt stabilite unele direcții în ceea ce privește implementarea politicilor, care constau în aplicarea unor metode tradiționale și inovatoare adaptate contextelor locale:
 - metode de angajare civică;
 - cunoștințe și metode de planificare urbană;
 - sisteme de reglementare;
 - metode financiare;
 - metodele de angajare civică trebuie să includă o varietate de factori implicați, împuterniciți să identifice valori-cheie în zonele urbane, să dezvolte viziuni care să reflecte diversitatea lor.
- construirea de capacități, cercetarea, informarea și comunicarea;
- construirea capacității organizaționale are ca scop stimularea înțelegerii politicilor în domeniul peisajului istoric urban, precum și implementarea acestora; trebuie să implice principalele părți interesate - comunitățile, factorii de decizie, profesioniștii în domeniu și managerii;
- cercetarea trebuie să aibă în vedere structura complexă a așezărilor urbane, în vederea identificării valorilor, a înțelegerii semnificației acestora și a politicilor din domeniul peisajului istoric urban, de către comunități și trebuie să se bazeze pe cooperare la nivel local, național, regional și internațional.

În ultimii ani, și în România relația dintre societate și patrimoniu are tot mai multă substanță, prin înmulțirea acțiunilor care valorifică patrimoniul cultural. Aceste acțiuni vizează punerea în valoare a zonelor istorice sau a MI și valorificarea identității locale prin turism, prin evenimente, festivaluri și târguri la care sunt prezentate zonele patrimoniale naturale și culturale, meșteșugurile și ocupațiile locale. Prin aceste demersuri, societatea a devenit mai receptivă și mai sensibilă la protejarea, conservarea și restaurarea patrimoniului cultural. Spre exemplu, a crescut numărul ONG-urilor care sunt implicate direct în proiecte de salvagardare și protejare a patrimoniului construit.



Organizații neguvernamentale

Conform studiului realizat de INCF, în Registrul Sectorului Cultural⁵⁹, din numărul total de 1179 entități înregistrate la nivel național, în domeniul patrimoniului au fost înregistrate 219 organizații neguvernamentale (19%).

În prezent, în România nu există o inventariere a asociațiilor neguvernamentale cu obiect de activitate protejerea monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imaterial. Nu sunt precizate procentele de ONG-uri active/inactive care activează în domeniul patrimoniului, din datele furnizate aflăm că, din totalul ONG-urilor culturale identificate, 74% sunt active (au depus situație financiar contabilă pentru 2019) și 26% sunt inactive⁶⁰.

Din numărul de 6606 de persoane fizice care s-au înscris în Registrul Sectorului Cultural, în perioada 10 mai-9 decembrie 2020, doar 2%, adică 111 dintre aceștia au declarat că domeniul lor de activitate este patrimoniul⁶¹.

Conform datelor colectate, sursele de finanțare sunt exprimate tot la nivelul numărului total de ONG-uri culturale, fără a detalia analiza pe tipologii de activitate. Astfel, din analiza furnizată, din totalul ONG-urilor identificate în perioada 2016-2020, 83 de ONG-uri au accesat fonduri de la Ministerul Culturii. Din 83 de ONG-uri 71 sunt active și 12 sunt inactive. 681 de ONG-uri au accesat fonduri de la Administrația Fondului Cultural Național 2011-2020, dintre care 545 sunt active și 136 inactive. Unitatea de Management al Proiectului (Ministerul Culturii) a finanțat, în perioada 2011-2019, 71 de organizații, 61 dintre acestea sunt active și 10 inactive. Autoritățile publice locale, în perioada 2005-2020, au finanțat cel mai mare număr de organizații culturale – 4703, dintre care 3476 sunt active și 1227 sunt inactive. Ordinul Arhitecților din România, între 2016-2019, a finanțat 47 de ONG-uri, 43 sunt active și doar 4 inactive. De specificat că există organizații care au obținut finanțări din cel puțin două surse⁶².

Datele furnizate de Registrul Sectorului Cultural ne indică 219 ONG-uri (19%) înscrise în domeniul patrimoniului. Din analiza informațiilor furnizate de categoria „patrimoniu”, putem spune că 5,5 % sunt ONG-uri care au înregistrat ca domeniu de activitate un singur domeniu – patrimoniu; 15,52 % au declarat două domenii de activitate: patrimoniu și educație culturală (13,25%) și patrimoniu și dans sau muzică (2,27%); 9,58% dintre ONG-uri au declarat 3 domenii de activitate – patrimoniu, educație culturală, altele; 69,40 % dintre ONG-uri declară 4 sau mai mult de 4 domenii de activitate printre care se numără și patrimoniul.

Informațiile colectate în cadrul studiului preliminar elaborării Strategiei, în perioada iunie - septembrie 2020, indică faptul că organizațiile neguvernamentale sunt implicate în proiecte și activități care vizează:

- cercetarea și valorificarea patrimoniului - organizarea de tururi ghidate, conferințe, expoziții⁶³; intervenții de urgență, educație și conștientizarea publicului; cercetare a tehnicilor și materialelor tradiționale⁶⁴;
- susținerea, promovarea și implementarea de activități de educație, expertiză și consultanță în domeniul peisagistic, al protecției mediului, al dezvoltării durabile, al dezvoltării urbane, al dezvoltării teritoriale precum și în cel al valorificării, protecției, conservării și restaurării patrimoniului cultural, istoric, peisagistic și natural; informarea publicului larg și a ramurilor profesionale conexe asupra a importanței și contribuției peisagisticii în valorificarea,

⁵⁹<https://culturadatainteractiv.ro/acasa/registrul-sectorului-cultural/organizatii-neguvernamentale-inscrise-in-registrul-cult/>, 2020.

⁶⁰<https://culturadatainteractiv.ro/organizatii-neguvernamentale-culturale/surse-de-finantare/>.

⁶¹<https://culturadatainteractiv.ro/acasa/registrul-sectorului-cultural/lucratori-culturali/>.

⁶²<https://culturadatainteractiv.ro/organizatii-neguvernamentale-culturale/surse-de-finantare/>.

⁶³Asociația Istoria Artei.

⁶⁴Pro Patrimonio.



- conservarea, protejarea, reabilitarea, dezvoltarea și managementul peisajului și a patrimoniului cultural, istoric, peisagistic și natural precum și în dezvoltarea unui cadru de viață durabil⁶⁵;
- conservarea, salvarea, reabilitarea și popularizarea patrimoniului cultural;
 - evidențierea patrimoniului arhitectural;
 - cercetarea, punerea în valoare și promovarea patrimoniului cultural;
 - dialogul și comunicarea dintre specialiștii diferitelor domenii ale patrimoniului, precum și o mai strânsă legătură între specialiști și publicul larg;
 - implicarea comunităților;
 - dezvoltarea proiectelor de revitalizare, restaurare și reabilitare a patrimoniului;
 - proiecte educaționale interdisciplinare;
 - dezvoltarea inițiativelor economice în strânsă legătură cu patrimoniul;
 - acțiuni de educație și conștientizare a comunităților asupra identității locale;
 - acțiuni de responsabilizare individuală și crearea spiritului comunitar și identitar;
 - crearea de rețele de activități tradiționale și meșteșugărești;
 - meșteșugurile tradiționale și metodele tradiționale de realizare a anumitor produse;
 - culegerea de date, inventarierea, documentarea asupra patrimoniului cultural;
 - informarea, sensibilizarea, schimbarea percepției în favoarea protejării patrimoniului construit.

Organizații profesionale

La nivel național există 7 asociații profesionale în România, ce au atribuții în domeniul MI și PCI:

1. OAR - Ordinul Arhitecților din România;
2. UAR - Uniunea Arhitecților din România;
3. RUR - Registrul Urbaniștilor din România;
4. ICOMOS Romania – Comitetul Național Român ICOMOS
5. ASoP - Asociația Peisagiștilor din România;
6. APUR - Asociația Profesională a Urbaniștilor din România;
7. UNRMI - Uniunea națională a restauratorilor de monumente istorice;
8. ACRRO - Asociația Conservatorilor și Restauratorilor din România.

OAR - Ordinul Arhitecților din România, are misiunea de a convinge societatea că arhitectura reprezintă, în primul rând, un act de cultură de interes public, cu implicații urbanistice, economice, sociale și ecologice”, iar în legătură cu PC urmărește „generarea unei politici a patrimoniului construit în România, arhitectura de valoare fiind un domeniu fundamental pentru calitatea vieții.”⁶⁶

UAR - Uniunea Arhitecților din România promovează arhitectura și urbanismul ca domenii ale culturii, protejarea patrimoniului construit și a peisajului, având ca obiective „difuzarea informației de arhitectură, urbanism, restaurare și protecția patrimoniului arhitectural în toate domeniile, sprijinirea formării continue în domeniul arhitecturii, urbanismului și restaurării, participarea la protejarea fondului arhitectural-urbanistic și al peisajelor cu valoare de patrimoniu, culturală și artistică.”⁶⁷

RUR - Registrul Urbaniștilor din România are misiunea „de a gestiona, ca autoritate profesională, dreptul de semnătură în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului, de a recunoaște calificările profesionale în domeniul amenajării teritoriului și urbanismului; este autoritatea profesională care atestă calitatea de expert în domeniu, conferă titlurile profesionale și promovează calitatea profesiei; organizează și reglementează activitatea de formare continuă a specialiștilor cu drept de semnătură în domeniul amenajării teritoriului și urbanismului; monitorizează procesul de formare continuă a

⁶⁵Asociația Peisagiștilor din România – AsoP.

⁶⁶<https://oar.archi/despre-oar>.

⁶⁷<https://www.uniuneearhitecților.ro/s/res/div/Statut%20UAR%202016.pdf>.



specialiștilor cu drept de semnătură în domeniul amenajării teritoriului și urbanismului și stabilește criteriile de evaluare.”⁶⁸

ASoP - Asociația Peisagiștilor din România are ca misiune „participarea la dezvoltarea domeniului peisagistic și la conștientizarea publicului larg cu privire la problematicile referitoare la peisaj și mediul înconjurător, deopotrivă natural și antropic”. Ca reprezentant al organizației profesionale europene - International Federation of Landscape Architects, asociația „acționează și pentru dezvoltarea unui cadru de viață durabil precum și pentru protejarea și conservarea patrimoniului istoric, cultural și natural”.⁶⁹

APUR - Asociația Profesională a Urbaniștilor din România are înscrise în statut următoarele obiective: definirea rolului și afirmarea domeniului urbanismului și amenajării teritoriului în existența și evoluția societății, promovarea interdisciplinarității ca principiu al teoriei și practicii în domeniu; realizarea stării de echilibru între interesele publice și cele private în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului, în contextul dezvoltării durabile; creșterea competenței profesionale a membrilor săi, a tuturor specialiștilor în domeniul urbanismului și amenajării teritoriului; susținerea și implicarea în procesul de formare a profesioniștilor în domeniu; asumarea unui rol activ în cadrul societății civile.⁷⁰

UNRMI - Uniunea națională a restauratorilor de monumente istorice, „își propune ca principal scop, protejarea, conservarea, restaurarea, punerea în valoare și protecția monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice din România, în colaborare cu organismele de specialitate publice sau private naționale și/sau internaționale prin desfășurarea, promovarea și perfecționarea activităților de cercetare, proiectare și execuție a lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare și punere în valoare a patrimoniului arhitectural și de artă; își propune să integreze în rândurile ei toate persoanele fizice și/sau juridice și asociațiile, grupurile individuale și colectivele care activează în domeniul patrimoniului cultural național, ansamblurilor și siturilor istorice din România.” Printre obiective se numără și sprijinirea „din punct de vedere artistic, tehnic, științific, economic și logistic protejarea, conservarea, restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice de arhitectură și artă”, dar și contribuția „la dezvoltarea și promovarea, pe plan național și internațional, a cercetării științifice, artistice și tehnice din domeniul restaurării monumentelor istorice de arhitectură și artă; la pregătirea și formarea profesională a specialiștilor în activități din domeniul restaurării monumentelor istorice de arhitectură și artă.” Tot în statut se precizează rolul UNRMI în medierea „asocierii membrilor U.N.R.M.I. în vederea dezvoltării și îndeplinirii unor proiecte comune în domeniul consolidării, restaurării, conservării, protejării și punerii în valoare a monumentelor istorice.” U.N.R.M.I. emite „atestări, recomandări și certificări și/sau orice alte distincții de competență profesională și civică membrilor săi, pe baza activităților desfășurate și a rezultatelor obținute în domeniul restaurării monumentelor istorice.”⁷¹

ACRRO - Asociația Conservatorilor și Restauratorilor din România are drept scop „promovarea și dezvoltarea activităților de conservare și restaurare a bunurilor culturale, învățământul, formarea profesională continuă și cercetarea științifică specifice domeniului”. Iar obiectivele înscrise în statut sunt „promovarea și dezvoltarea unor reglementări specifice în vederea recunoașterii și protecției prin lege a profesiunilor de restaurator și conservator de bunuri culturale; participarea la perfecționarea legislației referitoare la patrimoniul cultural național și a învățământului specific domeniului; editarea de publicații (buletine informative, reviste de specialitate etc.); promovarea cercetării științifice în domeniul restaurării și conservării și încurajarea aplicării rezultatelor cercetării în instituțiile de profil.”⁷²

⁶⁸M.Of.nr. 577/2010, Hotărâre pentru aprobarea Regulamentului privind dobândirea dreptului de semnătură pentru documentațiile de amenajare a teritoriului și de urbanism și a Regulamentului referitor la organizarea și funcționarea Registrului Urbaniștilor din România

⁶⁹<https://asop.org.ro/despre/misiune/>.

⁷⁰<https://www.apur.ro/despre-apur/>

⁷¹<http://www.uniunearestauratorilor.org/statutul.html>

⁷²<https://sites.google.com/totaleurosolutions.com/acrro/home/statut?authuser=0>.



ICOMOS Romania – Comitetul Național Român ICOMOS ca organizație la nivel național a membrilor Consiliului Internațional al Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice - ICOMOS va acționa pentru realizarea următoarelor obiective:

- a) colaborare activă cu ICOMOS și alte organizații neguvernamentale interne și internaționale prin activități specifice prevăzute în Regulamentul intern de organizare și funcționare al C.N.R;
- b) înlesnirea relațiilor între instituțiile internaționale și celelalte instituții, asociații și persoane fizice sau juridice implicate în activitatea de conservarea a monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice din România.
- c) centralizarea, studiul și difuzarea informațiilor naționale și internaționale privind principiile teoretice, tehnicile și politicile de protecție, conservare și restaurare a patrimoniului arhitectural;
- d) promovarea cercetărilor de specialitate și a practicii în domeniul evidenței, protejării, conservării, restaurării și punerii în valoare a monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice.
- e) stimularea contactelor dintre specialiștii români și străini pentru cunoașterea reciprocă a experiențelor și rezultatelor obținute în acest domeniu de activitate;
- f) organizarea de manifestări culturale constând din colocvii, simpozioane, expoziții naționale și internaționale;
- g) colaborarea la elaborarea unor programe de formare a specialiștilor în domeniul conservării, protecției și valorificării monumentelor;
- h) stimularea activității de cercetare prin recomandarea participării la burse de studiu în domeniu;
- i) sprijinirea modalităților de atragere a societății civile pentru implicarea opiniei publice în favoarea conservării, protecției și valorificării monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorice.

Rolul organizațiilor profesionale care sunt implicate în salvagardarea patrimoniului cultural:

- adaptarea profesiei la tendințele actuale ale mediului socio-economic, cultural și ecologic;
- susținerea cercetării științifice specifică domeniilor profesionale;
- formarea continuă pentru creșterea calității serviciilor, a îmbunătățirii abilităților, cunoștințelor și competențelor profesionale;
- asigurarea controlului pentru implementarea și menținerea calității profesionale;
- reglementarea profesiei, promovarea profesiei și încadrarea practicii profesionale sub influența noilor politici sustenabile;
- implicarea în perfecționarea legislativă referitoare la domeniile profesionale;
- militarea pentru un cadru de viață sustenabil, dezvoltat în armonie cu protejarea și conservarea patrimoniului cultural și natural;
- participarea la ocrotirea, restaurarea, protejarea și punerea în valoare a patrimoniului național;
- sensibilizarea și colaborarea cu instituțiile guvernamentale și administrative, societatea civilă și celelalte asociații profesionale;
- editarea de publicații de specialitate.

Sectorul economic privat

Parteneriatele public-private pentru punerea în valoare a patrimoniului imobil implică societatea civilă și comunitatea. Astfel, operațiunile de restaurare sau de punere în valoare pot fi realizate prin atragere de fonduri, iar popularizarea acestor acțiuni se poate face prin întâlniri și dezbateri cu comunitatea, dezvoltând teme conexe protejării patrimoniului.

Proprietarii privați de MI, care cunosc importanța patrimoniului, au, în unele situații, acțiuni individuale de întreținere sau restaurare, desfășurate în grabă, uneori fără susținere din partea specialiștilor și care pot avea rezultate nocive. Se observă, în general, că proprietarii privați efectuează reparații și refuncționalizări fără a urma criteriile restaurării. De altfel, aici se remarcă și faptul că intervenția statului



este insuficientă, deoarece nu a reușit să elaboreze metodologii și normative specifice care să prevină intervențiile de o calitate îndoielnică și nici să aplice prevederile legale în sensul determinării proprietarilor să se preocupe de întreținerea și restaurarea MI.

Există însă și exemple pozitive de acțiuni de protejare a patrimoniului, în mediul privat, acțiuni fundamentate științific și care valorifică tehnicile tradiționale, devinind tot mai des mediatizate și atrăgând pozitiv atenția opiniei publice.

Practicile comunitare europene de referință pentru această problemă sunt subsumate, în ST21, Componentei „Dezvoltare teritorială și economică”, care se concentrează asupra relației dintre patrimoniul cultural și dezvoltarea în spațiu, economiei și guvernancei locale și regionale, acordând atenția cuvenită principiilor dezvoltării durabile.

Recomandări și elemente de bună practică pentru problema participării mediului privat la protejarea PCI se regăsesc și în *European quality principles for EU-funded interventions with potential impact upon cultural heritage*:

- conservarea patrimoniului cultural trebuie înțeleasă mai curând ca o investiție pe termen lung pentru societate și nu doar ca un simplu cost;
- accesul la finanțare trebuie să fie deschis pentru diversele tipuri de beneficiari, inclusiv din sectoarele private și de voluntariat, respectând în același timp limitele oricărui tip de intervenție asupra patrimoniului cultural construit;
- propunerile de proiecte trebuie să definească modul în care statutul curent al patrimoniului cultural, valorile și condițiile au fost integrate în proiect; când se au în vedere noi funcțiuni, acestea trebuie să fie compatibile cu situl de patrimoniu, să răspundă nevoilor comunității și să fie sustenabile;
- reconstrucțiile ar putea fi finanțate doar în împrejurări excepționale, niciodată doar în scop turistic;
- în timpul achiziției lucrărilor de către beneficiarii proiectului, trebuie să se desfășoare un sistem de dublă ofertă, pentru ierarhizarea ofertării tehnice separat de cea financiară; în plus, ofertarea tehnică trebuie să îndeplinească un standard minimal de calificare.

În perioada 2007-2013, Domeniul Major de Intervenție 5.1. din cadrul Programului Operațional Regional (POR) a vizat susținerea investițiilor pentru restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/ modernizarea infrastructurilor conexe. Intervențiile finanțate au avut impact variabil, în funcție de tipul proiectelor și al obiectivelor de patrimoniu care au beneficiat de lucrări specifice. Impactul local s-a manifestat prin următoarele caracteristici:

- beneficii ale micilor întreprinzători locali (pensuni, restaurante, mici manufacturi);
- folosirea forței de muncă locale pentru diferitele lucrări.
- Implicarea comunităților.

Acțiunile autorităților publice locale sunt, de asemenea, destul de reduse în ceea ce privește protejarea, inclusiv conservarea și restaurarea, patrimoniului construit. Nu există prea multe exemple prin care colectivitățile locale să dea dovadă de implicare în prezervarea corectă a MI. Intervențiile sunt de multe ori rapide, nerespectând circuitul legal de avizare, fără un suport tehnic și științific eficient și fără aplicarea bunelor practici de restaurare. Din aceste acțiuni, deducem că patrimoniul construit nu reprezintă o prioritate pentru administrațiile locale, el nu este văzut ca o resursă; astfel, patrimoniul construit se pierde, autoritățile locale nefăcând demersuri pentru achiziționarea imobilelor proprietate privată care se vând.

Atitudinea civică a opiniei publice nu este încă pe deplin asumată în raport cu problematica patrimoniului; acesta nu are o manieră fermă de a da un răspuns în ceea ce privește salvarea sau protejarea patrimoniului - forma prin care reacționează (reacții indignate, dar și indiferență, acțiune din partea unor ONG-uri sau doar mediatizări senzaționale) demonstrează că nu există încă pe deplin respectul și atașamentul pentru valorile culturale identitare, de patrimoniu.



Problema rolului comunităților locale în raport cu PCI este analizată în *Strategia de dezvoltare teritorială a României, România policentrică 2035, Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni*. Este semnalat faptul că România dispune de un patrimoniu urban construit ce pune în lumină elemente unice de identitate națională dar, cu toate acestea, multe din obiectele arhitecturale sunt într-o stare avansată de degradare, fapt ce are un impact deosebit asupra peisajului urban, dar și a siguranței locuitorilor orașului. Acest lucru este cu atât mai evident în centrele istorice ale unor orașe care conțin o concentrare mare de patrimoniu arhitectural care creează o identitate aparte pentru zona urbană. Totodată, trebuie avute în vedere măsurile de valorificare a patrimoniului comunitar nefolosit la nivel urban în vederea revitalizării comunitare și dezvoltarea economică inovatoare. Obiectivele strategice (OS) subsumate acestui deziderat sunt:

- OS 4.1 Protejarea patrimoniului și promovarea măsurilor de regenerare a capitalului natural
 - protejarea patrimoniului și capitalului natural este un element esențial în dezvoltarea durabilă și echilibrată a teritoriului național cu implicații asupra calității vieții locuitorilor
 - consolidarea măsurilor de protecție și adoptarea unor acțiuni de regenerare a spațiului natural reprezintă linii de forță în echilibrarea relației dintre dezvoltarea economică și necesitatea asigurării unor spații naturale de calitate
- OS 4.2 Protejarea și reabilitarea patrimoniului construit în scopul conservării identității naționale și creșterii atractivității spațiilor culturale cu potențial turistic deosebit
 - România deține un patrimoniu cultural unic caracterizat printr-o diversitate de forme obiective de manifestare, de la cetăți la biserici, de la conace la muzee în aer liber, distribuția monumentelor cu valoare arhitecturală și istorică fiind relativ echilibrată la nivelul teritoriului național
 - existența a 29.540 de obiective de patrimoniu, înscrise în Lista monumentelor istorice a Ministerului Culturii și a 8 situri înscrise pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO este doar unul din elementele reprezentative pentru identitatea culturală a teritoriului național, identitate ce necesită a fi conservată și promovată în politicile naționale de dezvoltare
 - în pofida existenței acestei diversități a patrimoniului cultural, o bună parte din moștenirea arhitecturală se află în declin și în grad avansat de degradare, necesitând derularea unor proiecte integrate de restaurare arhitecturală și facilitarea accesului la obiective de patrimoniu în scopul conservării valorilor și valorificării potențialului dat de patrimoniu, ca punct de atracție și de revitalizare a zonelor și de includerea acestora în rețele turistice.

Măsurile și acțiunile pentru sistemul teritorial de așezări cu impact asupra patrimoniului sunt:

1. Revizuirea modelului de clasificare a municipiilor și orașelor din România și dezvoltarea unor instrumente de sprijinire a dezvoltării specifice potențialului acestora prin dezvoltarea infrastructurii culturale:
 - înființarea unor forme noi de servicii culturale, prin folosirea patrimoniului situat în aer liber (tabere de sculptură, situri arheologice ș.a.), cu consecințe în extinderea unor localități mici;
 - încurajarea și sprijinirea cercetărilor în domeniul patrimoniului imaterial din România, prin inventarierea elementelor de patrimoniu;
 - instituirea Sistemului Național de Educație și Formare în domeniul patrimoniului construit, cu integrarea mecanismului de atestare a specialiștilor și experților în domeniu.
2. Reabilitarea patrimoniului urban construit și punerea în valoare a identității arhitecturale:
 - realizarea de planuri urbanistice zonale (PUZ) pentru zonele protejate din centrele istorice urbane, cu prioritate în orașele care dețin ansambluri urbane, conform Legii nr. 5/2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate: Alba-Iulia, Sebeș, Câmpulung, Curtea de Argeș, Bistrița, Botoșani, Brașov, Brăila, Cluj-Napoca, Gherla, Târgoviște, Târgu-Jiu, Sighișoara, Caracal, Sibiu, Mediaș, Timișoara, Sulina;



- realizarea de norme, standarde tehnice, ghiduri, studii de marketing turistic și comercial, planuri de management privind dezvoltarea și gestiunea centrelor istorice și a obiectivelor de patrimoniu;
 - realizarea operațiunilor de restaurare și reabilitare a patrimoniului urban construit (monumente și ansambluri de arhitectură, arheologice, etc.), cu precădere la nivelul orașelor care dețin obiective UNESCO și al celor cu o concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național, conform Legii nr. 5/2000;
 - adoptarea unor măsuri fiscale pentru stimularea investițiilor în reabilitarea patrimoniului cultural.
3. Realizarea unei politici în domeniul locuirii:
- crearea cadrului legal pentru „custodia comunitară a patrimoniului cultural”;
 - delimitarea zonelor de protecție a monumentelor istorice;
 - crearea cadrului legal pentru desemnarea unor imobile neclasate monument istoric ca protejate de către administrația publică locală.
4. Transformarea capitalei într-un pol de importanță macro-regională:
- reabilitarea și valorificarea turistică a centrului istoric al Municipiului București, inclusiv amenajarea de spații culturale și pentru industrii creative ținând cont de necesitatea conservării și punerea în valoare a patrimoniului cultural construit;
 - reabilitarea zonelor industriale protejate ca monument istoric (Moara lui Assan, Fabrica de Bere Bragadiru, Malaxa-Republica etc.), potrivit principiilor conservării integrate și păstrării autenticității.
5. Valorificarea potențialului teritorial local al zonelor rurale, prin dezvoltarea infrastructurii turistice și de agrement și includerea acestora în circuitele turistice:
- reabilitarea, conservarea și introducerea în circuitul turistic a obiectivelor de patrimoniu din mediul rural, cu precădere în comunele cu o concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național (cf. Legii nr. 5/2000);
 - reabilitarea și conservarea așezămintelor monahale din mediul rural, cu precădere a celor care sunt valori de patrimoniu de interes național (cf. Legii nr. 5/2000);
 - conservarea patrimoniului imaterial și promovarea tradițiilor locale din toate zonele rurale;
 - creșterea capacității de planificare a autorităților publice din mediul rural, precum și a factorilor interesați de pe plan local, în scopul asigurării unui management eficient și durabil a patrimoniului local în condițiile valorificării turistice a acestor zone.
6. Reabilitarea patrimoniului construit și includerea acestuia în trasee turistice coerente/ circuite:
- revitalizarea unor foste spații industriale, prin dezvoltarea unei noi nișe de turism orientat spre patrimoniul industrial;
 - restaurarea clădirilor cu valoare arhitecturală și istorică ce au suferit în urma intervențiilor umane sau naturale, inclusiv reabilitarea căilor de acces și a zonelor adiacente acestora, cu precădere în localitățile montane cu o concentrare mare a monumentelor istorice.
7. Îmbunătățirea infrastructurii de accesibilitate și de comunicație:
- valorificarea durabilă a potențialului fluviului Dunărea și a patrimoniului natural și cultural, în special arheologic, din zona transfrontalieră româno-bulgară.
8. Dezvoltarea potențialului turistic al zonei costiere românești:
- valorificarea turistică a patrimoniului natural și construit.



Toate aceste prevederi sunt în armonie cu ST21, care își propune și să ajute la construirea unor societăți pașnice, conștiente de diversitatea lor și de bogăția pe care aceasta o reprezintă, societăți atractive în ce privește forța de muncă și dezvoltarea economică, în care există o calitate superioară a vieții și a mediului de viață. De asemenea, principiile sunt în consonanță cu *European Framework for Action on Cultural Heritage*, document dedicat Anului european al patrimoniului cultural 2018 (AEPC), fiind un rezultat al acțiunilor care au avut ca scop sărbătorirea patrimoniului cultural ca resursă comună, sensibilizând opinia publică cu privire la istoria și la valorile comune și consolidând sentimentul de apartenență la un spațiu european cultural și politic comun. Mai departe, prin acest document s-a dorit dezvoltarea altor acțiuni concrete care să continue dezideratele Anului european al patrimoniului cultural, având în vedere decizia forurilor europene de a privi patrimoniul cultural drept o resursă strategică pentru o Europă durabilă. Printre cei 5 piloni ai cadrului de acțiune, relevanți pentru problema raporturile dintre comunități umane și PCI sunt:

- incluziune, participare și acces pentru toți (inclusiv persoane defavorizate economic și social sau persoane cu mobilitate redusă și handicap), prin:
 - implicarea publicului larg, inclusiv prin mijloace digitale - evenimente, finanțări, platforme digitale, aplicații interactive, jocuri online;
 - implicarea copiilor de vârstă școlară și capacitatea tinerilor - acțiuni în școli (Erasmus +, Discover EU, Corpul European de Solidaritate), patrimoniul ca instrument pentru educație, dezvoltarea tineretului și cetățenia activă;
 - eliminarea barierelor din calea accesului - programe specializate pentru implicarea grupurilor greu accesibile în domeniul patrimoniului cultural.
- durabilitate – soluții inteligente pentru un viitor coerent și durabil, prin:
 - regenerarea orașelor și a regiunilor prin patrimoniul cultural;
 - promovarea reutilizării adaptive a clădirilor de patrimoniu (restaurare inteligentă și reutilizarea adaptivă a clădirilor);
 - echilibrarea accesului la patrimoniul cultural prin turism cultural durabil și patrimoniu natural (factor de competitivitate, creștere economică durabilă și favorabilă incluziunii).

Comunitate și guvernanta colaborativă

În practica internațională, asociațiile neguvernamentale reprezintă un partener important în politicile locale, dedicându-se unor misiuni specifice și oferind puncte de vedere pentru fundamentarea politicilor publice, ca parteneri de dialog social. România a asimilat treptat, și nu fără dificultăți, acest model, fapt care a dus la constituirea unui număr de asociații active în spațiul public, care au adoptat misiuni specifice în domeniul protejării și punerii în valoare a patrimoniului imobil.

Din perspectiva organizațiilor neguvernamentale, răspunsurile colectate în cadrul analizei preliminare a Strategiei par a indica o frustrare generală, legată de ineficiența statului în gestionarea patrimoniului, atât sub aspect legislativ (incapacitatea de a furniza un cadru legal coerent, actualizat și predictibil), cât și administrativ (structuri complexe dar, pe de altă parte, deficitare ca resursă umană și, uneori, cu resursă umană slab calificată). O problemă constantă, declinată în diverse forme, este cea a subfinanțării și a inexistenței unui cadru care să asigure accesul la surse alternative de finanțare.

Din perspectiva practicilor și recomandărilor comunitare, problema implicării comunităților, prin guvernanta colectivă, în gestionarea PCI se subsumează componentei „sociale” (S) a ST21, care se concentrează pe relația dintre patrimoniu și societăți, pe calitatea de cetățean, pe transmiterea și împărtășirea valorilor democrației prin guvernanta participativă și prin bună guvernanta prin intermediul managementului participativ.

Aspectul este atins și în *HERITAGE - Material Cultural Heritage as a Strategic Territorial Development Resource: Mapping Impacts Through a Set of Common European Socio-economic indicators*, care semnalează că, în ultimii zece ani, patrimoniul cultural a fost perceput de factorii decidenți drept o resursă strategică în dezvoltarea teritorială sustenabilă, dar acum este văzut ca o sursă de inovație,



ce încurajează antreprenoriatul și competitivitatea regională. În acest sens, *European quality principles for EU-funded interventions with potential impact upon Cultural heritage* include, printre recomandări și elemente de bună practică, dezideratul ca inițiativele având ca obiect patrimoniul cultural, finanțate de UE, să faciliteze participarea societății civile și a comunității.

Gradul de conformare locală la aceste linii de acțiune poate fi mapat prin analize cantitative și calitative ale rezultatelor Programului Operațional Regional (POR). În perioada 2007-2013, Domeniul Major de Intervenție (DMI) 5.1. din cadrul POR a vizat susținerea investițiilor pentru restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/ modernizarea infrastructurilor conexe. Având ca impact, la nivelul comunităților, creșterea atractivității localității ca destinație turistică și creșterea numărului angajaților din domeniul patrimoniului cultural. Ca o consecință a atenției acordate obiectivului de patrimoniu care a fost neglijat pentru mai mult timp, în urma implementării proiectelor, comunitățile locale au conștientizat valoarea unităților de patrimoniu din localitățile lor, impactul asupra comunității și asupra identității locale fiind invers proporțional cu mărimea localității.

La nivel național, există mai multe strategii conexe care vin să faciliteze introducerea politicilor de dezvoltare sustenabilă și să întărească importanța patrimoniului la nivel socio-economic și teritorial. Dintre acestea, *Strategia națională a României pentru dezvoltarea turismului 2019-2030*, implică aspecte care privesc îmbunătățirea serviciilor destinate vizitatorilor, asociate infrastructurii, transportului, spațiilor și tipurilor de cazare, atractivitatea și vizibilitatea destinațiilor turistice, prin inovație și digitalizare. Au fost identificate posibilități de implementare mai eficientă a inițiativelor de marketing, pentru promovarea destinațiilor și experiențelor unice de călătorie pe care le poate oferi România.

Strategia accentuează necesitatea unor produse mai bune, cum ar fi prezența informațiilor digitale, tururi ghidate în mai multe limbi, tururi digitale, filme, cafenele, magazine de suveniruri și pachete de tururi pentru o serie de obiective culturale. Creșterea calității managementului și furnizării serviciilor poate genera mai multe resurse financiare pentru ca aceste obiective să devină mai sustenabile financiar.

Un document la fel de semnificativ pentru problema guvernancei colaborative, implicit în ceea ce privește PCI, este *Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030*. Strategia este orientată către cetățean și se concentrează pe inovație, optimism, reziliență și încrederea că statul servește nevoile fiecărui cetățean, într-un mod echitabil, eficient și într-un mediu curat, în mod echilibrat și integrat. Se precizează că se susține un turism durabil care creează locuri de muncă și promovează diversitatea culturală, produsele locale și respectul pentru tradiții și mediul în care trăim, prin respectarea autenticității socio-culturale a comunităților gazdă, conservarea patrimoniului construit, a vieții culturale și a valorilor tradiționale contribuind la înțelegerea interculturală și toleranță. În ceea ce privește dimensiunea dezvoltării durabile se trasează, printre altele, ca obiective specifice:

- valorificarea resurselor culturale specifice pe plan local prin protejarea patrimoniului cultural, identității culturale și îndeletnicirilor tradiționale (artizanale, artistice, culinare);
- încurajarea dezvoltării în continuare a agroturismului; promovarea unui set de măsuri teritoriale pentru zonele urbane în vederea dezvoltării acelor funcții și echipamente care pot asigura creșterea competitivității orașelor, la nivel european și internațional;
- consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural și natural.

6. Rolul MI/PCI ca resursă în dezvoltarea locală durabilă

Protecția și valorificarea patrimoniului cultural este tratată limitat și sporadic în documentațiile de planificare și dezvoltare locală, regională sau națională, statutul monumentele istorice fiind deseori redus la nivel de infrastructură. Deși această componentă nu trebuie exclusă, lipsa criteriilor de interpretare și valorificare a patrimoniului, în sensul menținerii acestuia ca simbol al identității culturale locale, conduce la elaborarea de proiecte care ignoră valoarea socială a patrimoniului și îi denaturează rolul.



Raportul UE „Patrimoniul contează pentru Europa” - 2015 expune beneficiile reutilizării patrimoniului și integrării acestuia în strategiile de revitalizare urbană, ca motor de dezvoltare prin locuri de muncă, servicii și produse locale. Rolul patrimoniului pentru sectorul economic este astfel recunoscut la nivel european ca factor cu impact pozitiv asupra comunității și societății, asupra mediului construit și calității vieții și, mai ales, asupra dezvoltării economice.

Principalele programe de finanțare includ componenta patrimoniu în lista obiectivelor eligibile (REGIO, POR, PNDR, ADR, AFIR, CNI etc), modul de filtrare al calității proiectelor fiind realizat prin avizul MC, însă acest aviz nu pare a fi suficient pentru asigurarea calității proiectelor de restaurare. Programele oferă finanțare pentru realizarea lucrărilor de construire, nefiind integrată componenta de reactivare programată care să asigure o dezvoltare sustenabilă pe termen lung. Rata scăzută de succes în asigurarea calității, după implementarea proiectului (utilizarea în folosul comunității, integrarea în trasee turistice, transformarea în reper local etc.) sunt aspecte care nu sunt monitorizate, informațiile nefiind centralizate la nivel de cost-beneficiu și planificare pe termen lung. Din acest motiv, multe lucrări realizate prin fonduri publice nu sunt sprijinite prin programe socio-culturale care să reintroducă monumentul istoric în circuitul cotidian.

Fondurile publice nu sunt alocate și pentru operatori economi (POR, PNR), beneficiari ai acestora fiind UAT-uri, ONG-uri, unități de cult. Excluderea mediului economic privat de la aceste tipuri de fonduri favorizează proiecte care adeseori nu asigură sustenabilitatea monumentelor istorice (programul de conservare integrată, planul de afaceri și de gestiune, plan de întreținere pe durata de viață a monumentului etc), fiind unul dintre motivele pentru care multiple proiecte de restaurare sunt rămase fără activitate de valorificare a obiectivelor culturale reabilitate.

Lipsa adoptării documentelor strategice privind includerea resursei de patrimoniu, în politicile publice, strategiile și programele centrale și locale, întârzie optimizarea ghidurilor de finanțare, în sensul respectării recomandărilor europene privind conservare integrată a patrimoniului.

Dintre documentele elaborate și neadoptate potrivit procedurilor legale, amintim:

- Strategia sectorială în domeniul culturii și patrimoniului național 2014-2020;
- Strategia pentru cultură și patrimoniu cultural 2016-2022;
- desființarea grupului de lucru Cultura Vie, cu rol consultativ pe lângă MC, în procesul de elaborare a strategiilor și politicilor culturale;
- strategiile locale realizate cu ocazia Capitalei Europene a Culturii 2021, în care 14 orașe din România și-au elaborat strategiile locale de cultură, strategii care nu au fost ulterior însușite de administrația locală, deși reprezentau direcții de acțiune concrete, care ar fi putut stabili un cadru fezabil de protecție și valorificare reală a monumentelor istorice;
- strategiile locale (PIDU – Planuri Integrate de Dezvoltare Urbană, SDUI- Strategii de Dezvoltare Urbană Integrată) se limitează la menționarea monumentelor istorice, privesc preponderent ca elemente de infrastructură, deseori lipsind măsurile de conservare integrată, fără realizarea de analize de specialitate privind starea de conservare și potențialul de reutilizare al acestora.

Necesitatea unor măsuri de racordare a patrimoniului la cele 17 obiective ONU ale dezvoltării sustenabile evidențiază rolul patrimoniului pentru dezvoltarea durabilă a comunității din punct de vedere al implicării, valorificării și interpretării bunurilor culturale.

O altă suită de studii și analize realizate în scopul valorificării patrimoniului cultural, finanțate din fonduri europene, naționale sau locale a evidențiat necesitatea protecției patrimoniului, oferind date și statistici locale actualizate, fără însă a indica măsuri concrete prin programe, proiecte, obiective, ci doar direcții de acțiune generice (de exemplu, Studiul privind valorificarea patrimoniului natural, cultural și istoric, UAT Gorj).

Corelarea dintre beneficiile oferite de patrimoniu și bunăstarea generală a locuitorilor este puțin promovată în România, stare de fapt derivată din lipsa de viziune pentru clădirile istorice și de patrimoniu, considerate deseori clădiri lipsite de confort și potențial de folosire în beneficiul societății.



Raportul Europa Nostra - Patrimoniul cultural: catalizator pentru viitorul Europei -2021, subliniază în primul rând rolul patrimoniului în refacerea Europei, asigurând bunăstarea fizică și mentală a indivizilor și a societății în ansamblul ei.

Utilizarea resursei de patrimoniu în industriile conexe beneficiază de un interes în creștere (HORECA, turism, sport) care încep să valorifice patrimoniul local, oferind alternative la activitățile principale – spre exemplu, Reposalliance.eu, un program de învățare pe tot parcursul vieții, finanțat de Comisia Europeană, care urmărește să integreze noțiuni de protecție și valorificare a patrimoniului în industriile de servicii.

Lipsa specialiștilor din aparatul administrativ a permis intervenții urbane viciate, care au ignorat în mare măsură dezvoltarea sustenabilă a fondului construit, și, implicit, și a patrimoniului, conducând la dezvoltări haotice, lipsite de viziune și cu consecințe iremediabile pe termen mediu și lung.

Diminuarea progresivă a numărului de funcționari publici din organizațiile cu atribuții în domeniul protejării patrimoniului, identificată prin Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022, și numărul de posturi neocupate, ilustrează incapacitatea autorităților de specialitate de a-și îndeplini sarcinile primare.

Evaluarea efectuată în anul 2020, de către Inspectoratul de Stat în Construcții, privind modul de eliberare a actelor administrative, semnalează vicii de procedură cauzate de lipsa specialiștilor din aparatul administrativ, nivelul scăzut al documentațiilor sau lipsa de proceduri.

Lipsa consultărilor publice în definirea planurilor de dezvoltare din ultimii 30 de ani a afectat dreptul de decizie al comunității asupra patrimoniului ca bun comun, atât din punct de vedere al finanțărilor, cât și din punct de vedere al dezvoltărilor urbane.

Majoritatea programelor existente (POR, PNDL, ADR, CNI etc.) și a ghidurilor aferente se realizează cu consultări publice formale și cu un nivel slab de atragere a societății civile în procesul consultativ, rezultând programe de finanțare sterile din punct de vedere al conservării integrate.

Pentru a asigura durabilitatea intervențiilor și buna utilizare a investițiilor este necesar ca planurile de afaceri să fie elaborate pe baza unor studii de piață și a consultărilor publice. De cele mai multe ori, acțiunile desfășurate în monumentele istorice restaurate cu finanțări europene nu se integrează în contextul economic local și nu răspund nevoilor reale ale comunităților.

Procesul de consultare publică a fost optimizat în ultimii ani prin activitatea ONG-urilor, care au antrenat atât administrația publică, cât și societatea în dialoguri pe teme de patrimoniu. Astfel, s-a deschis calea către un dialog mai structurat, înlocuind informările și prezentările realizate ca formalitate.

Degradarea clădirilor și a zonelor istorice ale localităților a fost accentuată de lipsa regulamentelor de urbanism care să prioritizeze conservarea integrată și dezvoltarea comunităților și corelarea acestora cu investițiile în infrastructură culturală, socială și de mobilitate, în acord cu nevoile de modernizare și adaptare la cerințele actuale; demolările și transformările excesive ale construcțiilor istorice au fost consecințe ale acestei situații.

Majoritatea regulamentelor pentru zonele construite protejate sunt realizate în intervalul 2000-2010, pe baza primelor PUG-uri post-decembriste ale localităților; ultima prelungire a termenului de valabilitate a PUG-urilor este anul 2023;

Lipsa de corelare a prevederilor din legislația urbanismului cu cele din legislația privind protejarea patrimoniului au permis dezvoltări urbane care au adus modificări țesutului urban prin comasări forțate de parcele. Inserțiile urbane noi au vizat demolări de fond istoric, prin construcția de noi obiective fără a se ține cont de ansamblu și de vecinătăți, fiind favorizată construcția de clădiri cu gabarit mare, necorespunzător scării generale a centrelor istorice. Exemple: PUZ Stirbei, PUZ Kiseleff – Casa Miculescu, PUZ Mântuleasa etc. Organizațiile de profil au semnalat în numeroase moduri (rapoarte, petiții etc.) faptul că intervențiile abuzive asupra patrimoniului afectează imaginea urbană generală, la nivelul centrelor istorice.



Alterarea peisajului urban și cultural reprezentat de zonele istorice constituite cu un caracter preponderent coerent și omogen, cu potențial de regenerare și revitalizare, a eliminat posibilitatea reutilizării clădirilor, prin reciclarea structurilor, ca măsură a dezvoltării sustenabile; zonele istorice au fost înlocuite de terenuri virane destinate construirii de noi ansambluri rezidențiale, clădiri de birouri sau parcuri industriale:

- *locuințele individuale* în zone construite protejate sau în zone cu valoare ambientală ridicată, în care noile investiții au pătruns prin demolări parțiale și inserții de construcții noi care densifică zona și reduc nivelul de calitate al vieții;
- *locuințele colective* cu imobile de raport cu arhitectură clasicizantă sau modernistă (se remarcă arhitectura Bauhaus) au fost incluse în programul de reabilitare termică, primind lucrări de intervenție nepotrivite cu statutul de monument istoric. Un alt aspect care vizează această categorie de monumente este rezistența la seism, fiind clădiri realizate la începutul secolului XX, care ori prezintă vulnerabilități structurale datorate calității scăzute a sistemului constructiv sau sisteme constructive deficitare, ori au trecut prin degradări avansate, cauzate de lipsa de întreținere. Spre exemplu, Blocul Aro din București a devenit o clădire utilizată pe post de structură pentru bannere publicitare ilegale; lipsa utilizării și riscul crescut după ani de nefolosire conduce la degradarea progresivă a acestui monument de arhitectură modernistă proiectat de arh. Horia Creangă;
- *spațiile comerciale* istorice, aflate deseori la parterul clădirilor de locuit sau în spații dedicate (hale istorice) și care sunt inserate în țesutul urban locativ prezintă un potențial mare de reutilizare și readaptare;
- *ansamblurile industriale* încă existente oferă oportunități de dezvoltare a structurilor, prin crearea de centre pentru comunitate; proiecte culturale precum Mina de idei Anina sau Mina Petrila pot fi redescoperite și utilizate ca centre multifuncționale care să respecte spiritul locului;
- *bazele sportive și ștrandurile istorice*, deși numărul lor a scăzut considerabil din cauza investițiilor care au utilizat terenurile de amplasament, pot reprezenta încă resurse de dezvoltare pentru spații publice de calitate; patrimoniul sportiv a fost transformat în spații cu altă destinație;
- *instituțiile publice administrative și culturale* prezintă un parc de clădiri reprezentative care beneficiază de facilități fiscale și de fonduri de restaurare-conservare. De exemplu, Casa Macca, București care găzduiește Institutul Național de Arheologie, este o clădire eclectică reprezentativă aflată, însă, în stare avansată de degradare;
- *grădinile și parcurile istorice*, amplasate în zone urbane, necesită planuri de dezvoltare bazate pe criteriile de restaurare a spațiilor verzi (a se vedea Carta de la Florența);
- *ansamblurile bisericesti și mănăstirești*, ca repere urbane, reprezintă un indicator cultural și comunitar, conservarea acestora reprezentând un procent major din totalul monumentelor istorice reabilite;
- *clădirile tehnice și de infrastructură* reprezintă o resursă importantă pentru proiecte de reutilizare adaptivă, oferind spații reprezentative ample și cu posibilități multifuncționale; de exemplu, Gara Odobesti (jud. Vrancea).

Excluderea **patrimoniului rural** din planurile de dezvoltare locale și regionale și abandonul sistematic al siturilor istorice lipsesc comunitățile locale de noi oportunități de dezvoltare care să ofere repere identitare care ar putea fi incluse în trasee turistice și culturale sau în programe de conversie funcțională pentru instituții publice și entități private.

Mediul rural beneficiază de categorii și tipologii de monumente istorice care derivă din specificul local (culele oltenești, biserici de lemn, reședințe nobiliare extraurbane, biserici fortificate, mănăstiri și schituri, târguri și colonii miniere, stațiuni și băi etc.), prin urmare, necesită programe specifice, adaptate și personalizate în raport cu contextul local, resursele din comunitate și din vecinătate, revitalizarea acestora având impact pozitiv la nivel local și regional; un exemplu pozitiv este proiectul Innocastle, care inovează instrumente de politici publice pentru prezervarea, transformarea și valorificarea castelelor, conacelor și grădinilor istorice în cadrul unui proiect paneuropean, realizat prin POR.



Lipsa de viziune privind conversia și regenerarea zonelor istorice industriale a condus la degradarea și abandonul patrimoniului, acestea devenind forme de justificare a demolărilor și construirii de noi clădiri.

Roșia Montană este un sit minier cu bogat patrimoniu arheologic și arhitectural, ajuns caz exemplificativ pentru localitățile miniere în pericol din cauza exploatărilor de suprafață; cazul de arbitraj internațional a condus la blocarea dosarului de înscriere în Lista Patrimoniului Mondial, în acest timp, localitatea fiind privată de planuri de dezvoltare; programul Adoptă o Casă urmărește restaurarea caselor din târgul minier și prezervarea meșteșugurilor tradiționale din zonă.

Petrila, Reșița, Anina sunt alte exemple de localități istorice industriale de interes în perioada post-industrială, oferind oportunități de redezvoltare și adaptare ca situri culturale.

Siturile UNESCO au un cadru strategic și operațional de monitorizare, gestiune și protejare deficitar, lipsind abordări coordonate de monitorizare, gestiune și protejare din partea autorităților, instituțiilor, proprietarilor și organizațiilor neguvernamentale, fiind necesară restructurarea modului de finanțare și gestiune a acestor situri de valoare mondială, în vederea asigurării cadrului de protecție necesar.

Lipsa unei evidențe privind oportunitățile de restaurare, conservare, reutilizare a patrimoniului, cu scopul atragerii de investiții și dezvoltării de proiecte, a contribuit la lipsa de interes a diferiților actori urbani. Puținele inițiative care vizează promovarea pe piața imobiliară a clădirilor de patrimoniu vizează segmente de clădiri, fără să existe însă o viziune de ansamblu asupra potențialului monumentelor istorice.

Catalogul Artmark Historical Estate sau Sothesby's International Realty sunt exemplu de agenție imobiliară care promovează reședințe nobiliare și boierești din România, cu scopul prezentării acestora pentru investitori.

Harta online calup.ro a identificat spațiile nefolosite valoroase din București pentru a le deschide către proiecte și inițiative din industria culturală și creativă; baza de date a fundamentat ulterior strategia și candidatura „Orașul Invizibil” a Bucureștiului la Capitala Europeană a Culturii 2021. Maparea spațiilor cu potențial cultural și creativ s-a desfășurat și în Arad și în Cluj.

Lipsa unui cadru care să faciliteze parteneriatele public-private, în vederea revitalizării patrimoniului, a condus la pierderea de oportunități majore pentru prezervarea și valorificarea acestuia. De asemenea, lipsesc instrumentele care să faciliteze reactivarea patrimoniului nefolosit, precum utilizarea temporară sau evenimente de tip *pop-up* care s-au dovedit de succes în a surescita clădiri abandonate și a le deschide către public și pentru investiții.

Achizițiile publice au crescut costurile de investiție în restaurarea, conservarea și consolidarea monumentelor istorice, însă acest lucru s-a realizat fără o evidență clară a costurilor reale de materiale și manoperă, deseori alocările fiind realizate pe bază unor studii de fundamentare care ridică artificial costurile de investiții. Lipsa centralizării unor costuri generale de investiție, bazate pe analize reale și pe tipuri de lucrări de execuție vulnerabilizează domeniul intervențiilor asupra monumentelor istorice, care a ajuns să fie perceput ca unul puțin rentabil, care implică multă birocrație și are costuri ridicate de operare, în contextul lipsei forței de muncă și a specialiștilor.

Analiza standardelor de cost pentru lucrările de investiții publice oferă oportunitatea realizării de noi studii de piață care să fie adaptate diversității tipurilor de investiții și lucrări, tehnologii și criterii de calitate în funcție de materialele și manopera utilizată, dar și de complexitatea lucrărilor. O evidență reală a costurilor va ajuta în echilibrarea costurilor la lucrările realizate din fonduri publice, în raport cu cele din fonduri private, unde utilizarea eficientă a costurilor în raport cu calitatea este mai accentuată.

Lipsa măsurilor de combaterea a urgențelor climatice prin patrimoniu, din punct de vedere al respectării măsurilor de prevenire a schimbărilor climatice, în care patrimoniul și clădirile istorice dețin un rol principal, se traduce în intervenții în dezacord cu bunele practici care vizează dezvoltarea



durabilă - utilizare de materiale naturale și ecologice, a manoperei locale, a tehnologiilor regenerabile etc.

Platforma Risc seismic - Alert are ca scop creșterea nivelului de conștientizare privind riscurile posibile ale unui viitor cutremur în București, în condițiile în care parcul de clădiri este învechit, neîntreținut și cu sisteme structurale precare. Deși legislația din domeniu prevede măsuri de prevenție prin lucrări de consolidare și expertize tehnice, lipsa de coordonare dintre autoritățile publice și proprietari a cauzat tergiversarea acțiunilor necesare.

Masivele tăieri de arbori seculari de pe arterele istorice, mai ales în zonele urbane, contribuie la creșterea temperaturilor urbane estivale. Pe alt plan, lipsa de întreținere a parcurilor istorice riscă să provoace pagube în cazul vijeliilor și furtunilor din ce în ce mai frecvente.

Lucrările de eficientizare termică a monumentelor istorice sunt rare, iar reabilitările termice curente au alterat în mare măsură clădirile istorice (zonele construite protejate) prin anvelopări care au distrus decorațiile și tencuielile istorice. Acest fenomen, răspândit în special în zonele construite protejate, la clădirile de locuit, a deformat imaginea urbană a centrelor istorice, prin desfacerea decorației de pe fațade și aplicarea plății a termosistemelor și înlocuirea tâmplărilor de lemn cu noi materiale.

Conform Legii nr. 372/2005 privind eficiența energetică a clădirilor, monumentele istorice nu beneficiază de un cadru normativ de eficientizare energetică, iar intervențiile care s-au realizat până în prezent pentru a răspunde necesității utilizatorilor s-au raportat la reducerea costurilor de consum.

În special la clădirile de patrimoniu cu funcțiunea de locuințe colective, dar și la nivel de clădiri individuale, practicile curente de termoizolare a clădirilor existente prin sisteme exterioare de placare a dus la alterarea aspectului original al construcțiilor, la pierderea texturilor și a culorilor care necesitau conservare.

Măsurile de eficientizare energetică a clădirilor monumente istorice care găzduiesc instituții publice administrative și culturale sunt precare și implică măsuri superficiale de eficientizare rezumate la intervenții arhitecturale, fără să ia în calcul considerente legate de context, comportamentul utilizatorilor și sistemele folosite pentru încălzirea/ventilare etc.

O serie de proiecte europene, precum 3nCult și Effesus vizează acoperirea metodologică privind eficiența energetică a monumentelor istorice, oferind o bază de date cu soluții și informații generale, studii de caz și metodologii care au modelat ghiduri de bună practică și normative la nivel european.

7. Conservare și restaurare

Slaba aderare practică la cartele și declarațiile internaționale din domeniul protejării patrimoniului a condus la tratarea restaurării și conservării drept o activitate tehnică axată pe reînnoirea sistemelor constructive (abordările de tip *ex novo*) și schimbarea/înlocuirea componentelor structurale și arhitecturale fără a se ține cont de valoarea artistică și istorică a acestora. Predomină intervențiile asupra clădirilor istorice care ating aproape integral substanța istorică a acestora, modificând și schimbând componentele istorice relevante (învelitori, tâmplării, texturi și finisaje), precum și pe cele legate de reutilizare adaptivă în raport cu restaurarea.

Raportul Comisiei prezidențiale pentru patrimoniul construit, situri istorice și naturale (2009) face o analiză critică a intervențiilor de restaurare din România, constatând că predomină sacrificarea straturilor de tencuială istorică, lipsa studiilor de parament, utilizarea materialelor necorespunzătoare și aplicarea unor soluții nediferențiate în funcție de valoarea clădirii monumente istoric.

Legislația în vigoare oferă un cadru general de protecție a monumentelor istorice – Legea nr. 422/2001 - în ceea ce privește avizarea intervențiilor, fără a explicita tipurile de intervenții. Diferențierea se realizează în baza Legii nr. 50/1991 privind autorizarea în construcții, o lege cu modificări multiple, necorelate. Legea nr. 350/2001, care vizează intervențiile din punct de vedere urbanistic (PUD, PUZ,



PUG), prezintă curențe de reglementare și derogări abuzive în ceea ce privește dezvoltarea teritoriului pe care sunt amplasate monumentele istorice. Aceste legi sunt în proces de codificare în vederea restructurării și adaptării diferențiate în funcție de tipurile de intervenții (procesul de codificare este preconizat a se finaliza în anul 2022).

Lista bibliografică de specialitate, în uz, este sumară și neactualizată, alcătuită din note de curs sintetizate, studii neactualizate și prea puțin pe cercetarea și practica recentă, neacoperită de publicațiile de specialitate și se reflectă în slaba cunoaștere a tehnicilor tradiționale și sistemelor istorice, atât în programa universitară, cât și în cea de formare continuă. Astfel, practica curentă a restaurării MI are la bază o fundamentare științifică depășită și neactualizată privind evaluarea, documentarea, cercetarea și monitorizarea intervențiilor de restaurare diferențiate în funcție de stilul arhitectural, materialele sau tehnici constructive tradiționale.

Lipsa diferențierii teoretice și practice între tipuri diferite de intervenții, materiale și tehnologii și lipsa terminologiei de specialitate adecvate favorizează tratarea intervențiilor asupra patrimoniului drept o activitate exclusiv tehnică de reînnoire a caracteristicilor arhitecturale și structurale, în detrimentul valorilor de patrimoniu.

Aplicarea inadecvată a Legii nr. 422/2001 a permis înțelegerea arbitrară a tipurilor de intervenții asupra monumentelor istorice. Un exemplu este utilizarea definițiilor lacunare în certificatul de urbanism prin care se solicită acordul pentru diferite tipuri de intervenții care permit demolări și reconstruiri în locul restaurării și conservării. Spre exemplu, Casa Spiru Haret din București (construcție monument istoric demolată și reconstruită). Deși soluția ignoră principiile de conservare a patrimoniului, își menține statutul de monument istoric; imobilul din București, str. Câmpineanu, nr. 2, clădire monument istoric, a fost demolat și reconstruit, măsura fiind justificată de costurile ridicate presupuse de lucrările de restaurare.

O altă practică utilizată este aceea de demolare a interiorului, cu menținerea fațadei („fațadism”), tehnică care a pătruns în practica intervențiilor la clădiri istorice în România, în special; spre exemplu, pe str. Rosetti, nr. 38, din București, o fostă clădire de locuit, pe nivel parter, devine poarta de intrare pentru un nou imobil de locuințe colective, cu 10 niveluri. Practica a devenit curentă pentru investițiile imobiliare din centrele istorice care preiau clădiri în stare avansată de degradare, ca justificare pentru soluția aleasă.

Fondurile europene și naționale alocate prin proceduri inadecvate de achiziții publice au finanțat restaurări cu grad ridicat de invazivitate asupra clădirilor istorice, fiind realizate fără proiecte de reutilizare viabile, care să asigure sustenabilitatea pe termen lung, fără planificarea întreținerii și analizei comportamentului în timp al clădirii și fără a testa și inova soluții tehnologice compatibile, în acord cu evoluția din domeniu. În România, calitatea scăzută a intervențiilor de restaurare realizate prin achiziții publice reflectă atât lipsa de înțelegere integrată a patrimoniului (studii de fundamentare superficiale, analize cost-beneficiu nerealiste, studii incomplete), cât și lipsa de pregătire generală în abordarea integrată a patrimoniului din punct de vedere tehnic și financiar.

Raportul ICOMOS, European quality principles for EU-funded interventions with potential impact upon cultural heritage (2019) care este relevant în acest sens pentru analiza critică a sistemului de achiziții publice la nivel european, care a finanțat intervenții agresive asupra patrimoniului, propunând schimbării mecanismului și criteriilor de finanțare a acestor proiecte cu acces pus pe valoarea adăugată a restaurării și pe crearea unor indicatori de performanță bazați pe criterii de conservare integrată.

Programele europene, naționale și locale de finanțare a intervențiilor asupra patrimoniului cultural se rezumă la soluții tehnice unitare, aplicare nediferențiată în funcție de tipologia clădirilor monumente istorice. Documentațiile tehnice sunt lacunare în ceea ce privește analiza și diagnosticul stării de conservare. Lipsa unor ghiduri de bună practică care să sprijine autoritățile locale în definirea liniilor de finanțare și prioritizarea unor anumite tipuri de intervenții. Spre exemplificare, amintim intervențiile de la Cetatea Feldioara, castrele Bucium și Porolissum, Castrul roman de la Alba-Iulia,



Lipsa de control și monitorizare a intervențiilor în centrelor istorice a permis atât intervenții nepotrivite, cât și ilegale asupra patrimoniului, prin demolări parțiale sau totale, refaceri structurale, inserții abuzive pentru scara țesutului istorice, etc. Abordările diferă în regiunile din România, existând însă la nivel general o nevoie de creștere a capacității administrative de gestiune a zonelor istorice.

În 2016, Bucureștiul a fost nominalizat în integralitate pe lista celor „50 cele mai periclitate centre istorice din lume”, potrivit Worlds Monuments Foundation, una dintre cele mai prestigioase asociații din domeniul cultural. Nominalizarea punctează și slaba gestiune a altor centrelor istorice din România, unde patrimoniul suportă tratamente similare.

Sighișoara riscă să fie scoasă din Lista Patrimoniului Mondial, din cauză distrugerii sistematice a patrimoniului construit.

Utilizarea extensivă a soluțiilor tehnice și materialelor neadecvate în restaurare și slaba utilizare a tehnicilor inovative și compatibile (inclusiv cercetarea și dezvoltarea de materiale și soluții noi și emergente) au cauzat atât degradarea estetică unei părți majore a MI, cât și distrugerea finisajelor istorice și degradarea structurală în general, cu fenomenele aferente de umiditate, condens și mucegai în interiorul spațiilor istorice.

Deși nu există analize de impact oficiale care să semnalizeze riscurile utilizării materialelor impermeabile în restaurare, clădirile și zidurile din orașele istorice prezintă degradări cauzate de utilizarea tencuielilor nepotrivite (la exterior: pete de umiditate la baza pereților, desprinderea tencuielii de stratul suport/la interior: mucegai și condens). Slaba utilizare a materialelor tradiționale pe piață (var gras) și întârzierea folosirii de noi materiale și produse compatibile pentru monumentele istorice (var hidroizolant, tencuielilor poroase etc.) a condus și conduce în continuare la intervenții care utilizează materiale impermeabile pentru structurile constructive istorice.

Lipsa unor criterii de evaluare imobiliară specializată pentru obiectivele de patrimoniu a condus la o piață real estate reticentă la valorificarea patrimoniului. Evaluarea imobiliară a clădirilor de patrimoniu s-a realizat preponderent după criteriul utilizării curente, cu ignorarea valorilor culturale imateriale care derivă din clădirea monument istoric. Accentul pus preponderent pe valoarea terenului a devalorizat clădirile de patrimoniu, în special pe cele afectate de abandon deliberat.

Deși există studii și articole care tratează integrarea analizei valorilor de patrimoniu în evaluarea proprietăților imobiliare, prin sistemul atestat oficial de ANEVAR aceste valori nu sunt utilizate în evaluarea imobiliară.

Consolidările structurale se realizează ireversibil, cu modificarea sistemelor constructive și înlocuirea exagerată a componentelor istorice, deși normativele europene recomandă o abordare mai puțin invazivă a intervențiilor de consolidare, axată pe optimizarea structurală a sistemului constructiv cu păstrarea caracteristicilor și rigidității istorice, nu pe modificarea sistemului constructiv la standardele stabilite de materiale moderne. Soluțiile de consolidare au condus la costuri ridicate de intervenție, prin refacerea sistemului structural al unei clădiri existente, ridicând și costurile și riscurile de operare.

Consolidarea monumentelor istorice are la bază **normativul P 100-8**, conceput special pentru intervențiile asupra monumentelor istorice, dar cu criterii de expertiză și evaluare care au condus la intervenții invazive, în special asupra monumentelor istorice cu pereți de zidărie (ex. inserarea cadrelor de beton armat în consolidarea structurală, înlocuirea planșeelor de lemn cu planșee de beton armat, cămășuiri ale zidăriei cu beton armat etc.). Noua formă actualizată a normativului P 100-8, din 2018 propune optimizarea regulilor de calcul și expertizarea, nivelul soluțiilor tehnice propuse este unul scăzut și se axează pe soluțiile tehnice învechite. Noul normativ, deși elaborat, nu a intrat în vigoare până în decembrie 2020.

În curs de aprobare este și Legea regenerării urbane, aceasta propune stabilirea unor criterii de intervenție în zonele istorice care să prioritizeze menținerea clădirilor și țesutului urban existent.



Se constată existența unor intervenții de restaurare a monumentelor istorice **din categoria I - Arheologie** care sunt agresive cu substanța istorică, axate pe reconstrucții sau completări care ignoră principiile de intervenție și interpretare a siturilor arheologice.

Frecvențele reconstrucții și reinterprețări analogice ale ruinelor antice au condus la distrugerii ale siturilor antice sau medievale (ex. Cetatea Capidava, Cetatea Feldioara), alterând per total imaginea patrimoniului istoric, prin intervenții care nu respectă criteriile internaționale de conservare: minima intervenție, reversibilitatea intervențiilor, evitarea pastișelor etc.

Cadrul legal care reglementează procesul de emiterie a acordurilor, avizelor și autorizațiilor pentru intervențiile asupra MI necesită completări, în special în ceea ce privește nivelul de calitate în intervenții. Sunt necesare norme metodologice care să reducă numărul documentațiilor tehnice depuse în vederea emiterii de acorduri, avize sau autorizații care sunt lacunare, incomplete sau axate pe componenta strict tehnică a intervenției, având la bază studii defectuoase de fundamentare.

Lipsa dezbaterilor profesionale are ca efect premierea și validarea unor lucrări asupra monumentelor istorice care contravin principiilor curente de restaurare și care sunt prezentate ca bune practici. Acest aspect contribuie semnificativ la confuzia generală privind restaurarea și valorificarea monumentelor istorice și la practici curente precare, care vor afecta pe termen lung valoarea monumentului istoric. În special premiile de arhitectură și restaurare tind să valideze proiecte de intervenție care manifestă atitudini de tip *ex novo*, ce reînnoiesc/reconstruiesc/remodelează clădiri istorice cu scopul aducerii la un nivel estetic reînnoit, apropiat de stadiul de clădire nouă, eliminând valorile artistice istorice ale monumentelor.



III. Priorități, politici și cadru juridic existent

Priorități, politici publice

Finalizarea și adoptarea **Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice**, care să fie corelată cu Strategiile de dezvoltare durabilă de la nivel național și local, este una dintre prioritățile **Programului de Guvernare 2020-2024**⁷³. Recunoașterea de către Guvernul României a rolului patrimoniului cultural în dezvoltarea economică și socială la nivel local, regional și național confirmă interesul acestuia pentru domeniu și dorința alinierii practicilor și organizațiilor de specialitate, din România, la standardele și exemplele pozitive europene și internaționale de protejarea patrimoniului cultural, inclusiv a patrimoniului cultural imobil.

În perioada următoare, dezvoltarea infrastructurii publice din toate regiunile României va urmări reducerea disparităților dintre mediul urban și cel rural și a diferențelor de dezvoltare dintre regiuni și de la nivelul intern al regiunilor, una dintre priorități fiind reabilitarea monumentelor istorice, a unităților de cult și consolidarea patrimoniului cultural. Astfel, pentru obiectivele din patrimoniul cultural național, se vor derula programe de reabilitare, consolidare și redare în circuitul public.

De asemenea, prin Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) pentru domeniul „mobilitate urbană, regenerare urbană și valorificarea patrimoniului” sunt avute în vedere:

- investiții în regenerarea urbană - centre istorice, spații publice (inclusiv cele de locuit), parcuri și grădini urbane;
- investiții în mobilitatea de acces pentru zonele cu patrimoniu natural și cultural - căi de acces, conexiune la utilități edilitare (apă, canalizare, combustibil de tranziție, curent electric), locuri de parcare și alte investiții necesare în creșterea gradului de accesibilitate al patrimoniului, în vederea punerii în valoare a acestuia;
- investiții în valorificarea patrimoniului natural și cultural - resurse specifice spațiului geografic local, cetăți antice (dacice/romane) și medievale, castele, conace, case memoriale, monumente și clădiri istorice.

Ministerul Culturii elaborează și asigură aplicarea strategiei și politicilor în domeniul culturii. În conformitate cu prevederile **H.G. nr. 90/2010**, Ministerul Culturii este organul de specialitate al administrației publice centrale, care elaborează și asigură aplicarea strategiei și politicilor în domeniul culturii⁷⁴. În îndeplinirea rolului și a obiectivelor sale generale, Ministerul Culturii are și următoarele atribuții în raport cu Strategia Națională privind protejarea monumentelor istorice:

- elaborează strategii, politici publice, programe naționale și direcții de dezvoltare pentru domeniile din sfera sa de competență, cu consultarea și participarea atât a autorităților publice interesate, a instituțiilor publice de cultură, a altor operatori culturali și specialiști în domeniul culturii, cât și a societății civile;
- colaborează cu ministerele de resort pentru dezvoltare regională, turism, mediu, transporturi și infrastructură, cu instituțiile și organismele abilitate din subordinea acestora, pentru elaborarea unei strategii naționale de atenuare a impactului asupra patrimoniului cultural național generat de implementarea proiectelor de amenajare a teritoriului și de dezvoltare a infrastructurii, respectiv pentru formularea unui set de politici comune și metodologii de lucru, în acest domeniu, și implementarea acestora;
- colaborează cu ministerele de resort pentru dezvoltare regională, turism, mediu și păduri, transporturi și infrastructură, precum și cu instituțiile și organismele abilitate din subordinea acestora, pentru corelarea Strategiei de dezvoltare durabilă 2030 și a strategiilor sectoriale de profil, în vederea armonizării legislației și politicilor în aceste domenii;

⁷³https://gov.ro/fisiere/pagini_fisiere/Program_de_guvernare_2020_2024.pdf.

⁷⁴Art. 1, 5, 6 din Hotărârea Guvernului nr. 185 din 10 martie 2020 pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 90/2010 privind organizarea și funcționarea Ministerului Culturii și Identității Naționale.



- colaborează cu ministerele de resort pentru educație, cercetare, tineret și cu instituțiile și organismele abilitate din subordinea acestora pentru dezvoltarea programelor de învățământ artistic și diversificarea ofertei de specializări necesare domeniului culturii, respectiv implementarea acestora;
- colaborează, atât cu Ministerul Afacerilor Externe și cu ministerele competente pentru dezvoltare regională și turism, cât și cu instituțiile și organismele abilitate din subordinea acestora, pentru elaborarea unei strategii naționale de promovare a valorilor culturii române și de dezvoltare a turismului cultural în România, respectiv pentru formularea unui set de politici comune în acest domeniu și implementarea acestuia;
- Ministerul Culturii stabilește și implementează Strategia națională de salvagardare și promovare a patrimoniului cultural național material și imaterial.

Statul român garantează și asigură protejarea monumentelor istorice, în condițiile stabilite prin Legea nr.422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, Ministerul Culturii fiind autoritatea administrației publice centrale de specialitate care elaborează strategiile și normele specifice de protejare a monumentelor istorice, urmărește și asigură aplicarea lor⁷⁵. Monumentele istorice sunt protejate, indiferent de regimul lor de proprietate sau de starea lor de conservare. Protejarea monumentelor istorice este parte componentă a strategiilor de dezvoltare durabilă economico-socială, turistică, urbanistică și de amenajare a teritoriului, la nivel național și local.

Potrivit legii, autoritățile administrației publice centrale de specialitate, instituțiile de specialitate subordonate acestora și autoritățile administrației publice locale colaborează și răspund, după caz, de activitatea de protejare a monumentelor istorice.

În conformitate cu H.G. nr. 90/2010, vederea protejării monumentelor istorice, Ministerul Culturii, direct sau prin serviciile sale publice deconcentrate ori prin alte instituții publice subordonate, susține programe și proiecte de revitalizare și punere în valoare a monumentelor istorice, hotărăște strategii și cofinanțează programe și publicații pentru animarea culturală și stimularea interesului public față de monumentele istorice.

În relație cu obligațiile legale menționate, dar și cu dezideratul Ministerului Culturii de a se alinia practicilor internaționale în domeniu, au fost elaborate două strategii sectoriale, care, însă, nu au fost adoptate și puse în aplicare: **Strategia sectorială în domeniul culturii și patrimoniului național pentru perioada 2014-2020**, respectiv **Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022**.

Raportul Comisiei prezidențiale pentru patrimoniul construit, siturile istorice și naturale(2009)⁷⁶ a fost primul document privind patrimoniul cultural național imobil elaborat de o comisie de experți înființată prin decizia Președintelui României; Comisia prezidențială avea ca obiective elaborarea unui raport referitor la situația actuală a patrimoniului construit, siturilor istorice și naturale, elaborarea unei strategii pe termen mediu și lung privitoare la modalitățile de protejare și promovare a patrimoniului cultural, identificarea unor măsuri eficiente la nivel instituțional, care să asigure o mai bună coordonare și implementare a politicilor prioritare în domeniul patrimoniului construit, siturilor istorice și naturale, elaborarea unui Ghid al patrimoniului construit, siturilor istorice și naturale⁷⁷. Activitatea a avut o primă etapă concretizată în raportul „Patrimoniul construit și natural al României - în pericol”. Raportul analiza starea patrimoniului cultural imobil și surprindea cauzele nefuncționării sistemului de protejare a acestuia, propunând soluții de rezolvare a problemelor constatate. De asemenea, până la încheierea mandatului său, Comisia prezidențială a elaborat și un Ghid al patrimoniului construit, siturilor istorice și naturale, adresat publicului larg.

Măsurile specifice propuse de raport implică modificări semnificative strategice, legale și instituționale, greu de concretizat în lipsa unei abordări integrate, ținând cont de multitudinea de factori implicați în acest tip de schimbări: reforma cadrului legislativ, asigurarea transparenței decizionale, punerea în

⁷⁵Art. 7, 10, 25 (1), 26, 27 din Legea nr. 422/2001.

⁷⁶<https://www.icr.ro/bucuresti/raportul-comisiei-prezidentiale-pentru-patrimoniul-construit-siturile-istorice-si-naturale-2010-402-p>.

⁷⁷Raport, Notă introductivă.



valoare a teritoriilor rurale și transformarea lor în surse de creștere economică, stimularea participării cetățenilor la acțiuni de interes general ș.a. Aceste tipuri de reforme și schimbări de paradigmă pot fi realizate în cadrul unui proiect mai amplu de reforme pe mai multe paliere, nu doar pe cel legat de protejarea patrimoniului cultural (în contextul în care o serie de aspecte economice, sociale, politice au un impact puternic asupra protecției integrate a mediului istoric). În finalul raportului, au fost stabilite elemente de analiză strategică, oportunități și recomandări care pun un mare accent pe valorificarea contextului european, cu o viziune și principii bine definite: ariile de intervenție prin care patrimoniul național să devină nucleu de dezvoltare economică; conservarea integrată a patrimoniului cultural național; dezvoltarea infrastructurii legate de patrimoniul cultural național imobil; punerea în valoare a patrimoniului cultural și a conservării sale, ca element al identității culturale; cercetarea științifică a patrimoniului cultural național; conservarea și dezvoltarea integrată a patrimoniului rural ca element de identitate culturală. Au fost propuse și măsuri de protejare a patrimoniului cultural la nivel instituțional, legislativ, instituțional, educațional, social și economic.

Strategia sectorială în domeniul culturii și patrimoniului național pentru perioada 2014-2020 a vizat armonizarea și integrarea problematicilor culturii și patrimoniului cultural în ansamblul măsurilor din perioada de programare 2013-2020, dar și a priorităților guvernamentale pentru sectorul culturii, enunțate în Programul de Guvernare 2013-2016. Obiectivul general „Protejarea monumentelor istorice” avea ca obiective specifice următoarele: cercetarea, informarea și documentarea situației monumentelor istorice printr-o abordare integrată la nivel local și regional; îmbunătățirea și extinderea accesului publicului la monumentele istorice și promovarea cunoașterii acestora prin intermediul noilor tehnologii; dezvoltarea unor programe integrate de cercetare științifică, documentare, reabilitare, gestiune și utilizare a monumentelor istorice, de natură să genereze bunăstare și dezvoltare economică, inclusiv prin promovarea includerii acestora în circuitul turistic; susținerea valențelor coezive ale monumentelor istorice, ca factori de incluziune socială, de agregare a diferitelor grupuri sociale în jurul acestora, considerate repere culturale și identitare; promovarea diversității culturale prin prezervarea și promovarea monumentelor istorice reprezentative pentru minoritățile și grupuri etnice aflate pe teritoriul României; susținerea cu prioritate, la nivel central, a reabilitării monumentelor istorice de către autoritățile locale și regionale; înființarea și gestionarea de programe regionale de restaurare; îmbunătățirea stării fizice a monumentelor istorice aflate în prezent în stare de precolaps structural; protejarea și punerea în valoare a zonelor construite protejate.

Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022 este un document de politici publice pe termen mediu, care definește, în principiu, politica Guvernului României în domeniu, conturând un orizont al activității publice pentru o dezvoltare culturală echilibrată, durabilă, inteligentă, în beneficiul tuturor celor direct implicați în activități culturale și al societății în ansamblul său. Prin stabilirea unor obiective, direcții și măsuri necesare, în viziunea acestei strategii, se consideră cultura un domeniu viu, conectat la societatea contemporană, cu practici deschise și relevante pentru indivizi și comunitate. În cadrul Axei prioritare 1, **„Cultura – factor de dezvoltare durabilă cultura - factor de dezvoltare durabilă”**, se reafirmă importanța identității și a specificității locale și regionale, care implică nevoia de protejare a patrimoniului cultural și de conștientizare a valorii acestuia de către comunitate. Aceste obiective converg în direcția poziționării culturii ca al patrulea pilon al dezvoltării durabile, alături de sectorul economiei, sectorul social și cel de mediu. Măsurile susțin contribuția culturii și patrimoniului cultural la dezvoltare durabilă, definitorii pentru vitalitatea teritorială, prin punerea în valoare a elementelor de identitate locală și regională și o mai bună protejare a patrimoniului cultural. Obiectivul general, **„Valorificarea resurselor culturale – elemente de identitate locală și regională - pentru o dezvoltare teritorială durabilă și o calitate ridicată a vieții”** are ca direcții de acțiune: promovarea unei abordări integrate a intervențiilor pentru dezvoltare teritorială, cu evidențierea rolului culturii; existența unei oferte artistice accesibile cetățenilor, aprecierea și punerea în valoare a patrimoniului sunt indicatori ai vitalității culturale și trebuie integrate în planificările teritoriale pentru creșterea calității vieții și ca resurse pentru antreprenoriat creativ, în mediul urban și rural.



Ministerul Culturii asigură îndeplinirea angajamentelor statului asumate prin convențiile internaționale referitoare la protecția monumentelor istorice, la care România este parte⁷⁸.

Așa cum am menționat deja, România a aderat după 1990 la principalele convenții din domeniul protejării patrimoniului cultural și natural⁷⁹, inițiate de UNESCO și de Consiliul Europei, consolidând un sistem legislativ și operațional relaționat la nivel european: Convenția privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, Paris, 1972; Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic, La Valleta, 1992; Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei, Granada, 1985; Convenția europeană a peisajului, Florența, 2000; Convenția asupra protecției patrimoniului cultural subacvatic, Paris, 2001; Convenția asupra protecției și promovării diversității expresiei culturale, Paris, 2005.

De asemenea, pe lângă cele menționate mai sus, alte documente internaționale, relevante pentru patrimoniul imobil sunt: Carta de la Veneția privind conservarea și restaurarea monumentelor istorice, ICOMOS, 1964; Carta pentru gestiunea patrimoniului arheologic, ICOMOS, 1990; Carta patrimoniului construit vernacular, ICOMOS, 1999; Carta itinerariilor culturale, ICOMOS, 2008; Carta internațională a turismului cultural, ICOMOS, 1999; Carta pentru interpretarea și prezentarea siturilor culturale de patrimoniu, ICOMOS, 2008.

Gestiunea strategică și operațională a monumentelor istorice și patrimoniului cultural este și o problemă de urbanism și amenajarea teritoriului, gestionată de Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, autoritatea administrației publice centrale pentru planificare teritorială, amenajarea teritoriului și urbanism. Astfel, în conformitate cu prevederile Legii nr.350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, gestionarea spațială a teritoriului urmărește să asigure indivizilor și colectivităților dreptul de folosire echitabilă și responsabilitatea pentru o utilizare eficientă a teritoriului, calitatea arhitecturii, protejarea identității arhitecturale, urbanistice și culturale a localităților urbane și rurale, asigurarea protecției peisajelor naturale și construite. Conform legii, teritoriul României este o parte a avuției naționale de care beneficiază toți cetățenii țării, inclusiv prin gestionarea proceselor de dezvoltare prin activitățile autorităților publice centrale și locale, de amenajare a teritoriului, urbanism sau de dezvoltare urbană durabilă. Autoritățile administrației publice sunt gestionarul și garantul acestei avuții, în limitele competențelor legale. Astfel, gestionarea teritoriului se realizează prin intermediul amenajării teritoriului și al urbanismului, care constituie ansambluri de activități complexe de interes general ce contribuie la dezvoltarea spațială echilibrată, la protecția patrimoniului natural și construit, la îmbunătățirea condițiilor de viață în localitățile urbane și rurale, precum și la asigurarea coeziunii teritoriale la nivel regional, național și european. Printre obiectivele principale ale amenajării teritoriului se află și „gestionarea în spiritul dezvoltării durabile a peisajului, componentă de bază a patrimoniului natural și cultural și a resurselor naturale”, iar printre principalele obiective ale activității de urbanism se numără și protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural construit și natural.

Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației are și atribuția elaborării **Strategiei de dezvoltare teritorială a României și a politicilor publice în conformitate cu obiectivele acesteia**, respectiv;

- inițierea și coordonarea elaborării sau actualizării documentațiilor de amenajare a teritoriului și de urbanism pentru zonele care cuprind monumente istorice înscrise în Lista Patrimoniului Mondial;
- identificarea, delimitarea și stabilirea prin hotărâre a guvernului, cu consultarea autorității administrației publice centrale responsabile din domeniul mediului, a celei responsabile din domeniul culturii și patrimoniului național, după caz, precum și a autorităților administrației publice locale, a teritoriilor cu valoare remarcabilă prin caracterul lor de unicitate și coerență peisageră, teritorii având valoare particulară în materie de arhitectură și patrimoniu natural sau

⁷⁸Art. 25 din Legea nr. 422/2001.

⁷⁹Sursa: <https://www.cnr-unesco.ro/ro/despre-noi/cadru-legal>.



construit ori fiind mărturii ale modurilor de viață, de locuire sau de activitate și ale tradițiilor industriale, artizanale, agricole ori forestiere;

- întocmirea de regulamente-cadru de urbanism, arhitectură și peisaj, care se aprobă prin hotărâre a guvernului și se detaliază ulterior prin planurile urbanistice generale, pentru teritoriile identificate anterior, în vederea conservării și punerii în valoare a acestora și a păstrării identității locale⁸⁰.

Având în vedere prevederile Legii nr. 350/2001, elaborarea Strategiei de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR) a urmărit și principiile strategice privind protejerea, promovarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural. SDTR asigură dimensiunea teritorială pentru mai multe domenii sectoriale și documente de politică publică, printre care și domeniul culturii. În raport cu domeniul culturii și patrimoniului și cu Strategia sectorială în domeniul culturii și patrimoniului național, SDTR asigură dimensiunea teritorială cu privire la următoarele aspecte:

- SDTR oferă o evaluare a situației patrimoniului național construit, prin raportare la anumite areale teritoriale;
- SDTR furnizează un set de criterii de prioritizare a alocărilor de investiții în ceea ce privește infrastructura culturală;
- SDTR susține și promovează regenerarea urbană ca instrument de revitalizare culturală a centrelor urbane cu o zonă istorică;
- SDTR furnizează un cadru metodologic de identificare a peisajelor, de la nivel național;
- SDTR furnizează o perspectivă asupra zonelor cu potențial de dezvoltare a „industriilor creative” prin raportare la forța de muncă creativă și la concentrări de patrimoniu cultural construit.

În elaborarea SDTR, printre **principiile strategice urmărite** se află protejerea, promovarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural, iar unul dintre obiectivele generale privind dezvoltarea teritoriului național, stabilite în cadrul strategiei, pentru orizontul 2035, este „protejarea patrimoniului natural și construit și valorificarea elementelor de identitate teritorială”. În cadrul obiectivului strategic „Protejarea și reabilitarea patrimoniului construit în scopul conservării identității naționale și creșterii atractivității spațiilor culturale cu potențial turistic deosebit” este evidențiat faptul că România deține un patrimoniu cultural unic, caracterizat printr-o diversitate de forme de manifestare, de la cetăți la biserici, de la conace la muzee în aer liber, distribuția monumentelor cu valoare arhitecturală și istorică fiind relativ echilibrată la nivelul teritoriului național. Importanta moștenire culturală a regiunilor României oferă o serie de resurse ce poate susține un turism competitiv și în dezvoltare, capabil să dea naștere unei activități economice bazate pe valorificarea potențialului specific al teritoriului. În pofida existenței acestei diversități a patrimoniului cultural, o bună parte din moștenirea arhitecturală se află în declin și în grad avansat de degradare, necesitând derularea unor proiecte integrate de restaurare arhitecturală și facilitarea accesului la obiectivele de patrimoniu.

Astfel, în cadrul măsurii „Reabilitarea patrimoniului urban construit și punerea în valoare a identității arhitecturale” este reafirmat faptul că unul din obiectivele promovate de SDTR constă în protejerea și reabilitarea patrimoniului construit, în scopul conservării identității naționale și creșterii atractivității spațiilor culturale cu potențial turistic deosebit, respectiv că trebuie avute în vedere măsurile de valorificare a patrimoniului comunitar nefolosit la nivel urban, în vederea revitalizării comunitare și dezvoltarea economică inovatoare. Printre acțiunile propuse se află: promovarea spre aprobare a Legii privind regenerarea urbană; realizarea de planuri urbanistice zonale (PUZ) pentru zonele construite protejate aferente centrelor istorice din mediul urban, cu prioritate din orașele care dețin ansambluri urbane; realizarea de norme, standarde tehnice, ghiduri, studii de marketing turistic și comercial, planuri de management privind dezvoltarea și gestiunea centrelor istorice și a obiectivelor de patrimoniu din mediul urban; realizarea operațiunilor de regenerare urbană pentru centrele istorice, cu prioritate în orașele care dețin ansambluri urbane; delimitarea zonelor de protecție a monumentelor istorice; crearea cadrului legal pentru desemnarea unor imobile neclasate monument istoric ca

⁸⁰Art.11, lit.e) și 18 din Legea nr. 350/2001.



protejate local de către administrația publică locală; crearea cadrului legal pentru „custodia comunitară a patrimoniului cultural”; realizarea operațiunilor de restaurare și reabilitare a patrimoniului urban construit (monumente și ansambluri de arhitectură, arheologice etc.), cu precădere la nivelul orașelor care dețin obiective UNESCO și al celor cu o concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național; adoptarea unor măsuri fiscale pentru stimularea investițiilor în reabilitarea patrimoniului cultural.

În cadrul măsurii „Valorificarea potențialului teritorial local al zonelor rurale, prin dezvoltarea infrastructurii turistice și de agrement și includerea acestora în circuitele turistice”, se evidențiază varietatea de caracteristici specifice a patrimoniului cultural rural și rolul acestuia în identitatea culturală a acestor spații. Astfel, conservarea acestor valori de patrimoniu și punerea lor în valoare în circuitele turistice reprezintă o prioritate principală pentru zonele rurale. Pentru a crește atractivitatea spațiilor rurale pentru populație și mai ales pentru tineri, este foarte importantă întărirea legăturilor identitare și promovarea patrimoniului cultural. Pe lângă atractivitatea pentru populația locală, patrimoniul cultural poate reprezenta, dacă este valorificat corespunzător, și un punct de atracție turistică, ce poate aduce noi venituri către spațiile rurale românești. Acțiunile propuse vizează: dezvoltarea infrastructurii turistice și de agrement din mediul rural (pentru turism balnear, de iarnă, ecologic, cultural, etc.), cu precădere în stațiunile turistice atestate și în comunele cu o concentrare foarte mare de resurse turistice; reabilitarea, conservarea și introducerea în circuitul turistic a obiectivelor de patrimoniu din mediul rural, cu precădere în comunele cu o concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național; reabilitarea și conservarea așezămintelor monahale din mediul rural, cu precădere a celor care sunt valori de patrimoniu de interes național; conceperea și promovarea de trasee turistice tematice și integrate teritorial, inclusiv realizarea de infrastructură de informare și semnalizare turistică; creșterea capacității de planificare a autorităților publice din mediul rural, precum și a factorilor interesați de pe plan local, în scopul asigurării unui management eficient și durabil a patrimoniului local în condițiile valorificării turistice a acestor zone etc.

Măsura „Reabilitarea patrimoniului construit și includerea acestuia în trasee turistice coerente/circuite” vizează patrimoniul cultural-istoric al zonelor montane, care este extrem de variat: de la urme ale civilizațiilor neolitice, la castre și fortificații din epoca romană și până la așezări medievale. Trebuie menționată existența unui număr însemnat de monumente istorice (amplasate în peste 650 localități), multe dintre ele aflate într-un stadiu avansat de degradare. Printre acțiunile propuse se remarcă: restaurarea clădirilor cu valoare arhitecturală și istorică ce au suferit în urma intervențiilor umane sau naturale, inclusiv reabilitarea căilor de acces și a zonelor adiacente acestora, cu precădere în localitățile montane cu o concentrare mare a monumentelor istorice; revitalizarea unor foste spații industriale, prin dezvoltarea unei noi nișe de turism orientat spre patrimoniul industrial; stimularea dezvoltării turismului cultural (rețeaua de biserici și mănăstiri și rețeaua de capitale medievale), prin formarea unor trasee turistice coerente și consistente.

Strategia de Dezvoltare Teritorială a României a fost promovată de Guvernul României în anul 2016.

Rolul monumentelor istorice și al patrimoniului cultural imobil în dezvoltarea durabilă a societății și comunităților este evidențiat în numeroase alte strategii naționale, printre care: Strategia Națională de Apărare a Țării pentru perioadele 2015-2019 și 2020-2024, Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030, Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național al României 2007-2026, Strategia națională de cercetare, dezvoltare și inovare 2014-2020, Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului - context, viziune și obiective, 2019-2029.

În cursul anului 2015, a fost revizuită Strategia națională de apărare a țării, aducând patrimoniul cultural între valorile, interesele și simbolurile care definesc o Românie puternică. Din acest punct de vedere, patrimoniul cultural constituie astăzi unul dintre obiectivele interne de securitate națională și o resursă strategică de dezvoltare. La nivel național se poate însă spune că persistă o mentalitate de plasare în plan secund, dacă nu chiar de desconsiderare totală, a problemelor de protejare a patrimoniului cultural național. Aceasta a fost probată în timp de sumele alocate culturii, acestea fiind cele mai mici din Uniunea Europeană (conform unui interviu al ministrului culturii din 2010). În ciuda acestei constatări



din 2010, bugetul alocat culturii prin ministerul de resort a fost din ce în ce mai mic, alocările bugetare respective fiind întotdeauna considerate o cheltuială, și nu o investiție⁸¹.

Strategia Națională de Apărare a Țării, pentru perioada 2015-2019 - O Românie puternică în Europa și în lume⁸² afirmă că „o Românie puternică își apără valorile, interesele și simbolurile care o definesc, bunurile naționale și resursele naturale, precum și instituțiile care o reprezintă. Prioritate trebuie acordată educației și sănătății, protejării patrimoniului, mediului înconjurător, dar și susținerii domeniilor de excelență”. În acest sens, din perspectivă internă, obiectivele naționale de securitate vizează, printre altele, promovarea identității naționale, inclusiv prin prezervarea și valorificarea patrimoniului cultural și natural, precum și prin încurajarea responsabilă a domeniilor de excelență.

Strategia Națională de Apărare a Țării, pentru perioada 2020-2024 - „Împreună, pentru o Românie sigură și prosperă într-o lume marcată de noi provocări”⁸³ recunoaște cultura ca „pilon de dezvoltare durabilă” și, corelat cu acest fapt, nevoia „de dezvoltarea politicilor publice de protejare a patrimoniului cultural și de asigurare a securității ecosistemului cultural-creativ”. Strategia atrage atenția asupra faptului că „riscul dispariției patrimoniului cultural este generat de starea proastă de conservare a unor bunuri culturale imobile, mobile și imateriale, capacitatea administrativă insuficientă, interese contrare și necunoaștere, precum și de factori naturali cu un comportament greu de prevăzut în contextul schimbărilor climatice”. În acest context, strategia propune între direcțiile de acțiune „promovarea identității naționale, inclusiv prin prezervarea/valorificarea patrimoniului cultural și natural național”

Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030⁸⁴ vizează asigurarea condițiilor pentru o viață demnă a cetățenilor din comunitățile urbane și rural și prin consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural. Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă menționează pentru prima dată cultura, în contextul obiectivelor dezvoltării durabile, atât ca dimensiune transversală - în relație cu educația, securitatea alimentară, mediul, creșterea economică, modelele durabile de consum și de producție, societățile pașnice și favorabile incluziunii, cât și ca dimensiune directă, în contextul dezvoltării durabile a orașelor și comunităților. În contextul dezvoltării durabile, protejarea patrimoniului cultural național devine esențială în vederea asigurării transiterii moștenirii culturale generațiilor viitoare. În cadrul orizontului 2020, se urmărește valorificarea resurselor culturale specifice pe plan local, prin protejarea patrimoniului cultural, identității culturale și îndeletnicirilor tradiționale (artizanale, artistice, culinare), încurajarea dezvoltării în continuare a agroturismului, iar printre țintele 2030 se numără consolidarea eforturilor de protecție și salvagardare a patrimoniului cultural și natural, a elementelor de peisaj din mediul urban și rural.

Master Planul pentru Dezvoltarea Turismului Național al României 2007-2026⁸⁵ are în vedere utilizarea optimă a resurselor de mediu, care constituie un element cheie în dezvoltarea turismului, menținând procesele ecologice esențiale și contribuind la conservarea patrimoniului natural și a biodiversității, respectarea autenticității socio-culturale a comunităților gazdă, conservarea patrimoniului construit, a vieții culturale și a valorilor tradiționale contribuind la înțelegerea interculturală și toleranță. Varietatea și răspândirea acestor centre importante reprezintă un beneficiu major în încurajarea dispersiei vizitatorilor în țară și în special în zonele rurale. Faptul că aceste obiective fac parte din patrimoniul UNESCO ajută la creșterea gradului de conștientizare a calității ridicate a numeroase monumente istorice din România. Punctele forte ale României identificate ca destinație turistică: diversitatea obiectivelor de patrimoniu – mănăstiri, șantiere arheologice, așezări fortificate, inclusiv 7 obiective care se află în patrimoniul mondial al UNESCO, cetăți medievale, așezări rurale în care se poate experimenta stilul de viață tradițional, muzee; punctele slabe: starea de degradare avansată a numeroase clădiri și monumente istorice; legislația privind conservarea clădirilor și

⁸¹Hotărârea Guvernului nr. 905 din 29 noiembrie 2016 pentru aprobarea tezelor prelabile ale proiectului Codului patrimoniului cultural <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185068>.

⁸²https://www.presidency.ro/files/userfiles/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_1.pdf.

⁸³ https://www.presidency.ro/files/userfiles/Documente/Strategia_Nationala_de_Aparare_a_Tarii_2020_2024.pdf

⁸⁴<http://dezvoltaredurabila.gov.ro/web/dd-ro/>.

⁸⁵http://turism.gov.ro/web/wp-content/uploads/2017/05/masterplan_partea1.pdf.



păstrarea caracteristicilor arhitecturale nu este implementată; calitatea prezentării și traducerii în muzee este, în general, de slabă calitate; lipsa investițiilor statului în dezvoltarea și promovarea obiectivelor culturale – muzee, monumente etc.; lipsa unei baze de date a festivalurilor și a evenimentelor culturale, care să permită o promovare eficientă pentru turiști (interni și străini).

Strategia națională de cercetare, dezvoltare și inovare 2014-2020⁸⁶ identifică printre soluțiile inovatoare pentru sectorul public patrimoniul și identitatea culturală. Astfel, potrivit acestei strategii, domeniul patrimoniu și identitate culturală este conform cu obiectivele esențiale ale Uniunii Europene de promovare a patrimoniului cultural și lingvistic al fiecărei țări membre, de protecție a limbilor minoritare și a celor pe cale de dispariție, de afirmare a identităților de grup în coordonatele multiculturalității. Domeniul vizează o gamă largă de teme de cercetare științifică, de la impactul social al științei și tehnologiei, la dezvoltarea sistemului de educație, înțelegerea trecutului și anticiparea provocărilor societale, locale ori globale.

Strategia națională de dezvoltare a ecoturismului - context, viziune și obiective, 2019-2029⁸⁷. Prin rezoluția ONU din anul 2012, „Promovarea ecoturismului pentru eradicarea sărăciei și protecția mediului”, se solicită statelor membre să adopte politici care să promoveze ecoturismul, subliniind „impactul pozitiv asupra generării de venituri, creării de locuri de muncă și educației, și, astfel, pentru lupta împotriva sărăciei”. Rezoluția afirmă că „ecoturismul creează oportunități semnificative pentru conservarea, protecția și utilizarea durabilă a biodiversității și a ariilor naturale prin încurajarea deopotrivă a comunităților gazdă și a turiștilor pentru conservarea și respectarea patrimoniului natural și cultural”. Încă din 1991, conceptul de „turism durabil” a fost definit de către Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii, Fondul Mondial pentru Natură, Federația Europeană a Parcurilor Naționale și Naturale astfel: „dezvoltarea tuturor formelor de turism, managementul și marketingul turistic care să respecte integritatea naturală, socială și economică a mediului, cu asigurarea exploatarea resurselor naturale și culturale și pentru generațiile viitoare”.

Tezele Codului patrimoniului cultural⁸⁸ - aprobarea tezelor prealabile ale proiectului Codului patrimoniului cultural confirmă decizia Guvernului de a moderniza și reforma legislația existentă în România și reflectă intensificarea preocupării publice pentru corectarea unor practici administrative defectuoase, apărute ca urmare a creșterii presiunilor dezvoltării infrastructurii (rutiere, feroviare, industriale), uneori cu efecte directe distructive asupra bunurilor de interes arheologic, a unor zone ample urbane sau rurale și chiar a peisajului unor rezervații naturale. Majoritatea problemelor care au coagulat presiunea publică se leagă în special de patrimoniul construit, fie în cazul monumentelor istorice, fie în cazul proceselor legate de dezvoltarea urbanistică ce afectează sever zonele protejate, atât cele construite, cât și cele de mediu.

Cadru juridic existent

S-ar putea spune că în România nu lipsește legislația care să acopere nevoile specifice ale patrimoniului cultural (o lege a monumentelor istorice din 2001, o lege privind arheologia inițiată ca ordonanță în 2000, o lege a patrimoniului mobil din 2001, o lege a muzeelor și colecțiilor din anul 2003, o lege a patrimoniului imaterial din anul 2008, o lege a patrimoniului industrial din anul 2008) sau ale domeniilor conexe (o lege din 1991 amendată succesiv a autorizării construcțiilor, o hotărâre a guvernului care a adoptat Regulamentul general de urbanism încă din anul 1996, o lege din 2000 privind amenajarea teritoriului național/secțiune dedicată zonelor protejate, respective o lege specifică a urbanismului și amenajării teritoriului din 2001) și că aceasta ar trebui să fie una modernă, niciuna dintre legile esențiale nefiind mai veche de 20 de ani. Totuși, multiplele inițiative de amendare a acestor legi, ineficiența în protejarea efectivă a patrimoniului au pus pe agenda publică ideea de codificare.

⁸⁶H.G. nr. 929 din 21 octombrie 2014 privind aprobarea Strategiei naționale de cercetare, dezvoltare și inovare 2014- 2020.

⁸⁷<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/219401>.

⁸⁸Hotărârea Guvernului nr. 905 din 29 noiembrie 2016 pentru aprobarea tezelor prealabile ale Codului patrimoniului cultural <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/185068>.



Procesul de aderare la Uniunea Europeană a evidențiat, în plus, nevoia de a ajusta cadrul legislativ intern pentru a consacra efectiv în practica internă convențiile internaționale deja asumate de România.

Redăm în continuare actele normative în vigoare, care reglementează regimul juridic al protejării patrimoniului cultural imobil, într-o enumerare organizată cronologic și potrivit ierarhiei actelor respective.

1. Legea nr. 50/1991 privind autorizarea lucrărilor de construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
2. Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare;
3. Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
4. Legea nr. 6/2008 privind regimul juridic al patrimoniului tehnic și industrial;
5. Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 378/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare;
6. Ordonanței Guvernului nr. 47/2000 privind stabilirea unor măsuri de protecție a monumentelor istorice care fac parte din Lista patrimoniului mondial;
7. Ordonanța Guvernului nr. 21/2006 privind regimul concesionării monumentelor istorice, cu modificările ulterioare;
8. Hotărârea Guvernului nr. 1430/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind situațiile în care Ministerul Culturii și Cultelor, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor de protejare și de intervenție asupra monumentelor istorice, proporția contribuției, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna;
9. Hotărârea Guvernului nr. 610/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat;
10. Hotărârea Guvernului nr. 1067/2007 privind aprobarea Normelor metodologice pentru aplicarea Ordonanței Guvernului nr. 21/2006 privind regimul concesionării monumentelor istorice;
11. Hotărârea Guvernului nr. 610/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat;
12. Hotărârea Guvernului nr. 493/2004 pentru aprobarea Metodologiei privind monitorizarea monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial și a Metodologiei privind elaborarea și conținutul-cadru al planurilor de protecție și gestiune a monumentelor istorice înscrise în Lista patrimoniului mondial;
13. Hotărârea Guvernului nr. 1502/2007 pentru aprobarea Normelor metodologice privind cuantumul timbrului monumentelor istorice și modalitățile de percepere, încasare, virare, utilizare și evidențiere a sumelor rezultate din aplicarea acestuia, cu modificările și completările ulterioare;
14. Hotărârea Guvernului nr. 593/2011 privind organizarea și funcționarea Institutului Național al Patrimoniului, republicată;
15. Ordinul ministrului culturii nr. 2072/2000 privind Instituirea Registrului Arheologilor, nepublicat;
16. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2008/2001 pentru aprobarea Normelor de acreditare a conservatorilor și restauratorilor, cu modificările și completările ulterioare;
17. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2645/2003 prin care se aprobă Metodologia privind eliberarea avizului pentru darea în administrare, darea în folosință gratuită instituțiilor de utilitate publică și închirierea monumentelor istorice aflate în proprietatea publică a statului sau a unităților administrativ-teritoriale, Metodologia privind eliberarea avizului pentru vânzarea spațiilor comerciale și de prestări servicii aflate în proprietatea privată a statului din imobile aflate în zonele de protecție a monumentelor istorice și Metodologia privind exercitarea dreptului de preemțiune al statului român, prin Ministerul Culturii și Cultelor, în cazul vânzării de monumente



- istorice aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat, nepublicat, cu modificările și completările ulterioare;
18. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2684/2003 privind aprobarea Metodologiei de întocmire a Obligației privind folosința monumentului istoric și a conținutului acesteia;
 19. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2237/2004 privind aprobarea Normelor metodologice de semnalizare a monumentelor istorice;
 20. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2392/2004 prin care se instituie Standardele și procedurile arheologice, nepublicat;
 21. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2458/2004 privind Instituirea Regulamentului Repertoriului Arheologic Național, nepublicat;
 22. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2426/2005 privind aprobarea normelor metodologice de înscriere a unor situri arheologice prioritare în Lista zonelor de interes arheologic național, nepublicat;
 23. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2222/2006 pentru aprobarea Metodologiei pentru înscrierea în Registrul Arheologilor, nepublicat;
 24. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2483/2006 privind aprobarea Listei cuprinzând zonele de interes arheologic prioritar, nepublicat;
 25. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2518/2007 pentru aprobarea Metodologiei de aplicare a procedurii de descărcare de sarcină arheologică, nepublicat;
 26. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2183/2007 pentru aprobarea Metodologiei pentru evaluarea financiară a prejudiciului adus patrimoniului cultural național imobil - monument istoric sau sit arheologic,
 27. Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2260/2008 privind aprobarea Normelor metodologice de clasare și inventariere a monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare;
 28. Ordinul ministrului culturii și patrimoniului național nr. 2494/2010 pentru aprobarea Metodologiei privind atestarea personalului de specialitate din domeniul cercetării arheologice și înscrierea sa în Registrul arheologilor;
 29. Ordinul ministrului culturii și patrimoniului național nr. 2495/2010 pentru aprobarea Normelor metodologice privind atestarea specialiștilor, experților și verificatorilor tehnici în domeniul protejării monumentelor istorice;
 30. Ordinul ministrului culturii și patrimoniului național nr. 2562/2010 privind aprobarea Procedurii de acordare a autorizațiilor pentru cercetarea arheologică;
 31. Ordinul ministrului culturii nr. 2173/2013 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, cu modificările și completările ulterioare;
 32. Ordinul ministrului culturii și identității naționale nr. 2797/2017 privind stabilirea tipurilor de intervenții asupra monumentelor istorice, a imobilelor din zonele de protecție a acestora sau din zonele protejate care afectează în mică măsură substanța istorică și/sau sunt temporare și a condițiilor în care se pot emite avize fără consultarea Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, respectiv a comisiilor zonale ale monumentelor istorice;
 33. Ordinul ministrului culturii și identității naționale nr. 2515/2018 privind stabilirea cuantumului tarifelor pentru emiterea avizelor de specialitate necesare pentru intervențiile asupra imobilelor aflate în zonele de protecție a monumentelor istorice și în zonele construite protejate;
 34. Ordinul ministrului culturii nr. 3143/2019 privind aprobarea Normelor metodologice pentru aplicarea prevederilor art. 4 din Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările și completările ulterioare, referitoare la exercitarea dreptului de preempțiune al statului român, prin Ministerul Culturii, respectiv prin serviciile publice deconcentrate ale acestuia în cazul vânzării de monumente istorice aflate în proprietatea persoanelor fizice sau juridice de drept privat;
 35. Ordinul ministrului culturii nr. 3037/2020 pentru aprobarea procedurii privind notificarea prealabilă și emiterea acordului scris, în cazul executării lucrărilor, în condițiile prevăzute de art. 11 alin. (2) și (4) din Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții.



IV. Definirea problemelor

Studiul preliminar realizat pentru culegerea și interpretarea informațiilor necesare elaborării Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice și analiza ex-ante efectuată pe baza acestor informații au dus la identificarea unui complex de șapte probleme principale în sistemul actual de protejare a patrimoniului cultural imobil din România, fiecareia dintre aceste probleme fiindu-i subsumate mai multe aspecte. Analiza ex-ante a propus mai multe soluții posibile pentru rezolvarea problemelor, conturând, în același timp, obiectivele pe care Strategia ar trebui să le atingă, direcțiile de acțiune și rezultatele așteptate – aceste elemente vor fi prezentate în secțiunile următoare ale documentului.

Problemele identificate sunt cele expuse mai jos.

1. Informațiile oficiale referitoare la MI și PCI nu facilitează gestiunea durabilă a acestora

1.1 Informații limitate, fragmentate, greu accesibile și neactualizate, la un nivel scăzut de digitalizare și care nu sunt interoperabile

1.2 Colectarea neperformantă a informațiilor și coordonarea deficitară între instituțiile și organismele cu atribuții și responsabilități în domeniu, care întârzie identificarea, localizarea și delimitarea în teren a monumentelor, cunoașterea regimului de proprietate și a proprietarilor acestora, actualizarea documentației cadastrale, precum și notarea statutului de monument istoric în cartea funciară

1.3. Accesibilitatea scăzută la arhivele publice și private ce conțin informații și resurse referitoare la monumente istorice

Informațiile oficiale referitoare la patrimoniul imobil sunt acele date cuprinse în fișe analitice de inventariere, dosare de clasare și obligații privind folosința MI, documentațiile ce stau la baza avizelor emise de MC (proiecte de cercetare și de intervenție), date privind exercitarea dreptului de preempțiune, concesionarea sau închirierea MI, precum și toate datele științifice care permit gestionarea PCI. Acestea sunt colectate și arhivate de către Ministerul Culturii, prin intermediul DPC, DJC și INP, unele având caracter public. O bună parte a acestei baze de cunoștințe referitoare la MI se află în arhive fizice din cadrul MC, DJC, INP sau în arhive private ale cercetătorilor și proiectanților.

INP are în atribuții realizarea și punerea în valoare, în interes public, a bazelor naționale de date pentru patrimoniul arheologic, patrimoniul cultural imobil și resursele informaționale asociate (eGISpat, RAN, ETNOMON, ACERA etc.).

Principalul instrument de înregistrare a statutului de monument, prevăzut de normele legale în vigoare, este LMI - inventar actualizat periodic de INP, prin intermediul unui sistem informatic intern și publicat o dată la 5 ani, în Monitorul Oficial al României.

În domeniul protejării monumentelor istorice, există o serie de factori instituționali cu responsabilități de gestionare a patrimoniului, care, așa cum s-a arătat, nu beneficiază de personal suficient sau, după caz, calificat: departamentul de specialitate din cadrul MC, INP, direcțiile județene pentru cultură, muzee, consiliile județene, autoritățile administrației publice locale. Capacitatea de acțiune și monitorizare a autorităților publice este mult subdimensionată față de necesitatea reală. Astfel, principalele instituții cu atribuții în domeniu au practici nestandardizate, iar activitatea acestora nu este ghidată de proceduri armonizate (procedurile operaționale și metodologiile specifice fie lipsesc, fie sunt incomplete sau neclare în ceea ce privește activitatea de avizare, inventariere, evidență, monitorizare, gestiune a monumentelor istorice și corelarea interinstituțională).

Există un dezechilibru între drepturile, obligațiile, responsabilitățile și avantajele deținerii unui imobil cu statut de monument istoric, ce determină reducerea implicării și capacității sectorului privat în



protejarea și valorificarea monumentelor istorice. Deși aparent numeroase, programele de finanțare au bugete alocate care nu răspund nevoii reale a beneficiarilor. Astfel, rezultatele obținute sunt limitate, chiar puțin semnificative numeric, în raport cu numărul și diversitatea de MI care necesită lucrări de conservare, restaurare, întreținere, activare, cercetare, punere în valoare, accesibilizare etc.

2. Alocarea insuficientă și gestiunea deficitară a resurselor pentru protejarea și valorificarea monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imobil, în raport cu nevoile reale

2.1. Fonduri insuficiente, acoperirea limitată și lipsa de diversitate a instrumentelor financiare și absența măsurilor de sprijin și stimulare a protejării MI și a patrimoniului cultural, pentru proprietari și administratori publici sau privați

2.2. Implicarea redusă a sectorului privat în protejarea și valorificarea monumentelor istorice, determinată de lipsa colaborării cu sectorul public

2.3. Capacitatea redusă a instituțiilor și organismelor de a-și îndeplini atribuțiile și responsabilitățile în domeniu

Prezentăm în continuare mai multe elemente ce particularizează problema identificată:

- lipsa acută a personalului specializat în domeniu, raportat la numărul de monumente gestionate și la atribuțiile stabilite de lege; lipsa posturilor de specialitate în funcție de numărul și tipul monumentelor gestionate de un anumit județ; având în vedere atribuțiile deținute, ar trebui să existe: arhitect, urbanist, arheolog, inginer structurist etc.;
- bugetul redus alocat direcțiilor județene pentru cultură pentru gestionarea monumentelor istorice, lipsa resurselor financiare pentru externalizarea activităților specifice - întocmirea fișelor analitice de inventariere, a obligațiilor de folosință a monumentului istoric;
- lipsa datelor pentru întocmirea documentațiilor de strictă specialitate;
- dificultatea adaptării documentațiilor de specialitate la situația din teren sau la anumite categorii de monumente (fișe analitice de inventariere, obligații privind folosința pentru situri, ansambluri rurale sau urbane);
- practici și decizii diferite la nivel local - obligațiile de folosință a MI și rapoartele privind starea de conservare a monumentelor istorice sunt elaborate inegal, în funcție de situația fiecărei direcții județene pentru cultură în parte;
- lipsa unor cerințe obligatorii privind pregătirea profesională și specializarea/atestarea specifică monumentelor istorice a resurselor umane din direcțiile județene pentru cultură;
- lipsa bazelor de date la nivel național, care să evidențieze pentru fiecare județ numărul real al monumentelor istorice, a siturilor, ansamblurilor, zonelor construite protejate și a zonelor de protecție a monumentelor istorice, starea de conservare a monumentelor istorice pentru stabilirea bugetelor și resurselor umane necesare gestionării acestora în cadrul direcțiilor județene pentru cultură;
- dotări IT&C învechite, conexiune și acces slab la internet, lipsa paginilor web funcționale ale direcțiilor județene pentru cultură;
- lipsa informațiilor clare referitoare la localizarea și delimitarea patrimoniului cultural imobil are consecințe practice grave, mai ales în condițiile accelerării derulării proiectelor de infrastructură și de amenajare a teritoriului;
- lipsa unor scheme de finanțare și precum și o alocare bugetară redusă dedicată analizei și monitorizării stării de conservare a monumentelor istorice, lucrărilor de conservare și restaurare, punere în valoare a monumentelor istorice, atât la nivel central, cât și la nivelul autorităților publice locale sau al altor entități publice și private;
- în lipsa unui program dedicat cercetării monumentelor istorice și patrimoniului cultural imobil și, implicit, în condițiile cunoașterii reduse a situației actuale a acestuia, deciziile privind direcțiile



strategice de finanțare și prioritizare a investițiilor în domeniu nu pot fi corect dimensionate potrivit nevoilor existente;

- lipsa unor scheme de creditare și finanțare eficientă pentru proprietari privați de MI.

3. Absența măsurilor complementare de punere în aplicare a legislației în domeniul protejării MI, precum și în domeniile conexe

3.1. Legislația în domeniul protejării MI are curențe și nu este completată de metodologii, proceduri sau ghiduri necesare unei eficiente puneri în aplicare a normelor legale

3.2. Modul de aplicare al legislației privind achizițiile publice nu favorizează abordarea calitativă a intervențiilor de restaurare, ignorând particularitățile MI și favorizând soluții tehnice pe baza criteriului prețului cel mai mic

3.3. Cadrul normativ privind MI nu este armonizat cu cel din domeniile conexe

În prezent, se constată o constantă nepunere în aplicare a legislației privind protejarea patrimoniului cultural, situație care a operat, evident, în detrimentul patrimoniului, în special sub aspectul neaplicării de sancțiuni pentru distrugerea sau mutilarea obiectivelor de patrimoniu, încurajându-se, astfel, practici greșite, care afectează imaginea centrelor urbane și rurale deopotrivă.

Semnalăm următoarele aspecte problematice identificate:

- necesitatea modificării și completării normelor privind clasarea și inventarierea monumentelor istorice pentru a facilita colectarea de date concludente și realizarea de modificări complexe prin care să fie asigurată actualizarea inventarului monumentelor istorice;
- legislația actuală privind monumentele istorice nu asigură protecția tuturor formelor de PCI (peisajele culturale, inclusiv peisajele culturale urbane – clasate ca situri sau ansambluri rurale și urbane) și nu facilitează identificarea și conservarea obiectivelor susceptibile sau cu potențial de a fi clasate;
- este necesară optimizarea cadrului normativ privind standarde de calitate și proceduri specifice cercetării arheologice. Lacune de reglementare conduc la efecte dramatice asupra monumentelor istorice, deși, în Convenția de la La Valetta se stipulează că statul trebuie să vegheze pentru „acordarea timpului și a mijloacelor necesare efectuării unui studiu științific corespunzător asupra sitului, cu publicarea rezultatelor”;
- cadrul normativ insuficient privind acreditarea entităților abilitate să desfășoare cercetări arheologice;
- norme de aplicare neactualizate în concordanță cu dinamica legislației primare;
- legislația referitoare la obiectivele înscrise în LMP precum și a celor incluse în Lista Indicativă UNESCO nu este corelată cu legislația internațională, împiedicând buna protecție și gestiune a acestor obiective culturale.

4. Ineficiența educației, formării, cercetării și inovării în domeniul MI și PCI

4.1. Oferta educațională nu este corelată cu nevoile din domeniul protejării MI și PCI și nu asigură transferul de cunoștințe și meserii.

4.2. Lipsa unui sistem integrat de educație, formare profesională continuă și învățare pe tot parcursul vieții, în domeniu.

4.3. Cercetarea din domeniului protejării monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imobil este subdezvoltată și slab racordată la nevoile reale, neasigurând, în consecință, creșterea performenței și sustenabilității domeniului.



4.4. Lipsa unui cadru de sprijin și recunoaștere a inovării și a interdisciplinarității în domeniu.

4.5. Sistemul actual de atestare și recunoaștere a profesioniștilor nu acoperă toate ocupațiile necesare și nu reușește să asigure calitatea în domeniul protejării monumentelor istorice și al patrimoniului cultural imobil.

Programele de studii universitare sunt reduse ca număr și nu asigură o formare adecvată în domeniul MI, inclusiv ca urmare a absenței unor activități practice (cu excepții notabile) și a unor colaborări fluente și formalizate cu partenerii sociali (operatori economici, asociații profesionale și organizații neguvernamentale), în vederea derulării de activități extracurriculare și de voluntariat. Această stare de fapt afectează negativ formarea de noi specialiști în domeniul monumentelor istorice, interesul pentru domeniu fiind unul punctual, în funcție de disponibilitățile personale.

Absența din programa de studii preuniversitare a unor discipline precum istoria artei și patrimoniul cultural fac ca interesul pentru MI să fie drastic diminuat, reducând baza de recrutare pentru programele de studii universitare de profil (istoria artei, restaurare, arheologie, peisagistică etc.).

A fost sesizată și absența programelor de formare continuă inițială, specializare și perfecționare specifice în domeniul protejării patrimoniului, inclusiv pentru persoanele fizice atestate în domeniul protejării monumentelor istorice și pentru personalul din sistemul administrației publice. De asemenea, în practica departamentului și comisiilor de specialitate ale Ministerului Culturii, există situații în care documentațiile supuse procedurilor de avizare, elaborate de specialiști atestați, nu îndeplinesc criteriile de calitate necesare, deficiențelor de competență ale profesioniștilor deja atestați adăugându-li-se numărul scăzut al acestora, în special în domenii precum restaurare metal, sticlă etc.

În general, nu există școli profesionale în sistem dual, adică perioade de învățare a bazei teoretice combinată cu practică reală în timpul școlii, în fabrici, șantiere etc., după caz. Abia în ultimii ani a apărut această posibilitate în învățământ. Unele meserii tradiționale practic au dispărut (pietrari, vărari, șitari), iar marea parte a tehnicilor vernaculare s-a pierdut (tencuire cu lut, humuire, tencuieli pe bază de var/nisip etc.), puțini meșteri pastrând încă tehnicile tradiționale de lucru.

Lipsa unor repere profesionale a condus la apariția pe piață a unor formatori care acționează sub interesul economic al companiilor private de profil. Asumarea educării profesioniștilor exclusiv de către companii private reprezintă un risc din partea statului, însă înțelegerea rolului pe care mediul privat îl are în crearea unui sistem sustenabil de formare profesională prezintă potențial. Metodele de educație necesită adaptare pentru categoriile principale de formare profesională și diversificare în vederea menținerii unui nivel de atractivitate crescut.

Ca pilon esențial pentru menținerea standardelor de calitate în restaurare-conservare, cercetarea, dezvoltarea și inovarea din domeniul protejării monumentelor istorice reprezintă un sector slab dezvoltat și subfinanțat. Încă de la nivelul universitar, practica cercetării tinde să fie formală și fără metodologie. Studiile care se realizează sunt desfășurate la comandă privată și nu intră în circuitul informațional public, decât cu rare excepții.

Mediul cercetării în România este unul redus la granițele țării, fără rezultate notabile la nivel internațional și cu o rată scăzută de diseminare a informațiilor către public sau comunități. O mare parte a studiilor desfășurate în instituții de învățământ nu este legată de practică, ci rămâne un exercițiu academic, deseori fără aplicabilitate practică.

Nivelul de inovare este în general scăzut în România, având un decalaj informațional, atât teoretic, cât și practic. În ceea ce privește studiul tehnicilor și materialelor tradiționale, se remarcă o lipsă a bazelor de date și a analizelor statistice sau comparative.

Problema identificată circumscrie și următoarele aspecte:

- lipsa centralizării studiilor realizate asupra obiectivelor monumente istorice conduce la risipă de informație și de evidență statistică privind studiile și cercetările realizate anual în România;



- studiile de laborator care vizează analiza tehnicilor și materialelor asupra cărora se va interveni în cadrul lucrărilor de conservare-restaurare reprezintă o raritate în practica actuală;
- numărul redus de specialiști și experți în domeniul MI în raport cu fondul construit clasat;
- lipsa unui cadru de actualizare a domeniului prin aportul de noi informații care să se regăsească în domeniul practicii se resimte în soluții tehnice învechite, depășite moral și deseori invazive care riscă să altereze iremediabil starea fondului construit istoric;
- lipsa predictibilității finanțărilor a condus la absența programelor de cercetare, a concursurilor și a proiectelor care să stimuleze competitivitatea și calitatea;
- lipsa unor instituții care să supravegheze calitatea studiilor și cercetărilor în direcția creșterii gradului de aplicabilitate al acestora, în raport cu nevoile pieței și ale domeniului;
- disfuncții în procesele colaborative dintre mediul public și cel privat, sau între mediul academic și cel profesional, între mediul profesional și cel economic care ar putea să impulsioneze elaborarea de studii complete, interdisciplinare și cu aplicabilitate ridicată;
- lipsa de interdisciplinaritate în elaborarea studiilor conduce la rezultate fragmentare;
- laboratoarele de cercetare existente nu asigură acoperirea nevoilor pentru întreg teritoriul țării.

5. Capacitatea redusă a sectorului public de a crește interesul și implicarea societății în activitatea de protejare și punere în valoare a MI și PCI, precum și de a susține și maximiza impactul inițiativelor sectorului privat, în domeniu

5.1. Înțelegerea redusă și interesul scăzut pentru recunoașterea, aprofundarea și promovarea rolului pe care MI și PCI îl au în garantarea bunăstării sociale și creșterea calității vieții

5.2. Capacitatea redusă de a populariza valorile intrinseci și asociate MI și PCI

5.3. Lipsa practicilor, procedurilor și numărul redus de programe care să încurajeze și să faciliteze colaborarea inter-sectorială și procesele de co-creare în domeniul protejării și punerii în valoare a monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imobil

În perioada recentă, societatea civilă a devenit tot mai activă, inclusiv în sensul dezvoltării unei culturi a voluntariatului și a generării de identități locale, bazate deseori pe patrimoniul cultural. S-au înființat asociații neguvernamentale dedicate MI, care își propun să popularizeze patrimoniul construit și să genereze inițiative de semnalare a intervențiilor abuzive, de asigurare a unor intervenții de urgență sau chiar de mai mare anvergură. În ciuda acestor inițiative, MI rămân în continuare necunoscute publicului larg, din rațiuni care țin de absența unei educații pentru patrimoniu pe toate palierele sistemului național de educație. Cu excepția capitolelor de istorie culturală sau a unor eventuale materii opționale legate de cunoașterea mediului înconjurător, programele de studiu ale disciplinelor de la nivelul elementar și preuniversitar nu familiarizează tinerii cu problemele elementare ale patrimoniului construit. Acest aspect este unul negativ, luând în considerare faptul că identitatea locală, memoria unei comunități ar trebui construită pornind și de la aceste elemente. Absența unei „culturi generale” în domeniul MI se resimte în „entuziasmul” unor comunități pentru mutilarea MI prin intervenții dezastruoase, neînțelegerea aspectelor de urbanism istoric care limitează tipul de investiții imobiliare sau de proiectare a unor noi imobile în zone istorice. Tendința este una de treptată desfigurare a peisajului cultural prin dirijarea fondurilor, cu acordul publicului larg, către investiții nefericite, care periclitează, uneori iremediabil, MI (restaurări excesive, soluții agresive, desființări de imobile, edificarea unor clădiri care distrug ambianța MI). Cauza fundamentală a acestei stări de fapt o constituie absența unor conținuturi de învățare, la toate nivelurile sistemului de educație, care să transmită elementare cunoștințe din domeniul protejării MI, fapt explicat și de lipsa formării speciale a educatorilor, în vederea predării unor asemenea conținuturi, în contextul absenței cvasi-generale a unor manuale de profil.

Rolul benefic al patrimoniului pentru bunăstarea societății, atât la nivel individual, cât și la nivel colectiv, este susținut de o serie de studii și experimente recente. Patrimoniul cultural reprezintă atât valori imateriale ale societății (identitate, memorie culturală), cât și obiective de investiții, necesitând implicarea administrației publice și a societății civile, deopotrivă.



Lipsa educării în protecția și valorificarea patrimoniului coroborată cu disfuncțiile pieței construcțiilor, în ceea ce privește valorificarea patrimoniului, a determinat un nivel ridicat de degradare a patrimoniului istoric urban și rural. Politicile urbane recente care au condus la distrugeri sau demolări masive de patrimoniu, permise atât de lipsa de viziune și de recunoaștere a patrimoniului ca valoare, cât și ca urmare a presiunilor imobiliare. Acest lucru a condus la creșterea interesului societății civile pentru patrimoniu, dar și la un dezechilibru în ceea ce privește așteptările de la autorităților locale, depășite, în general, din punct de vedere al capacității și viziunii.

Au mai fost sesizate:

- lipsa programelor culturale în mass-media, dedicate patrimoniului, coroborate cu teme complementare (turism, arte, spiritualitate etc.), dedicate popularizării și informării societății;
- identificarea slabă a conceptului de monument istoric, atât din punct de vedere cultural, cât și din punct de vedere al potențialului economic;
- deși noțiuni asociate patrimoniului cultural sunt percepute ca fiind valoroase (vechime, raritate, simbolism etc), acestea sunt ignorate când vine vorba de interesul personal în vederea realizării unei intervenții asupra imobilelor monumente istorice;
- patrimoniul nu este prezentat ca o experiență, ci devine deseori obiect de muzeu cu informații excesive, greu accesibile publicului, mai ales celui tânăr;
- patrimoniul reprezintă un domeniu de nișă, nu se găsește difuz în mentalul colectiv și nu este identificat la nivel macro, prin monumente naționale reprezentative;
- slaba prezență a specialiștilor din domeniul protejării patrimoniului a creat lacune de informație, lacune suplinite de retaileri de materiale de construcții, care nu respectă principiile de intervenție de calitate;
- în general, evenimentele dedicate culturii nu implică programe de promovare și experimentare a patrimoniului; domeniul cultural, muzeografic sau artistic este disociat de domeniul patrimoniului, acesta fiind deseori privit ca infrastructură care necesită modificări sau schimbări, deseori în defavoarea valorilor culturale asociate.

6. Ignorarea rolului patrimoniului ca resursă neregenerabilă și factor de dezvoltare durabilă

6.1. Lipsa evaluării riscurilor dezvoltării și lipsa regulilor pentru dezvoltarea durabilă și conservarea caracterului zonei MI/Absența unui cadru care să asigure dezvoltarea locală

6.2. Capacitatea redusă de gestiune a vulnerabilității MI și patrimoniului cultural, în fața riscurilor naturale și schimbărilor climatice

6.3. Lipsa acțiunilor și lipsa de viziune prin care patrimoniul poate dinamiza teritoriul

Deși patrimoniul construit și fondul istoric (edificat până în 1961) reprezintă resursă importantă, alcătuiind cca. 31% din ansamblul clădirilor din România, acesta nu a beneficiat de o atenție pe măsură. Slaba prezență în documentele tehnice, la toate nivelurile, indică atât o lipsă de viziune, cât și o lipsă cunoștințe privind modurile prin care patrimoniul poate deveni un factor esențial al dezvoltării, în loc de un factor extern care contribuie la factorii de risc social (abandon, degradare fizică).

O altă consecință a lipsei unei viziuni care să urmărească dezvoltarea sustenabilă a mediului construit, integrând resursa de patrimoniu, o reprezintă și lipsa mecanismelor de consultare publică ce pot susține administrația publică și societatea în asumarea unor decizii și acțiuni care să favorizeze protecția și valorificarea patrimoniului. Lipsa de asumare și de responsabilitate a vulnerabilizat resursa de patrimoniu, până când aceasta a ajuns un factor de risc în cadrul zonelor istorice, nevalorizată și devalorizată.

Componente identificate ale problemei:



- planurile de dezvoltare nu includ clădirile de patrimoniu dincolo de identificarea lor din punct de vedere legal, și nu conduc la proiecte și programe de regenerare;
- prezența MI în cadrul unei localități sau UAT nu este încă privită ca element de identitate sau element cu potențial al teritoriului (ca o mare valoare economică și socială ce poate fi exploatată);
- zonele construite protejate sau zonele de protecție au fost transformate și alterate prin intervenții incorecte, incoerente și invazive;
- clădirile monument istoric sunt percepute ca obiective de infrastructură, generând costuri ridicate de aducere la stadiul unei clădiri noi;
- lizibilitatea MI – din acest punct de vedere se poate constata că, în strategiile de dezvoltare durabilă ale județelor, MI sunt extrem de slab valorificate, din cauza accesului fizic anevoios și a accesului redus la informații;
- slabe servicii și acțiuni care să dezvolte forme sustenabile de turism la nivelul ariilor naturale protejate și în zonele din vecinătatea acestora;
- piața imobiliară a descurajat reutilizarea clădirilor de patrimoniu, prin devalorizarea clădirilor în detrimentul terenurilor; problema este mai acută în zonele centrale ale orașelor;
- devalorizarea clădirilor de patrimoniu pe piața imobiliară este permisă de lipsa mecanismelor de înțelegere și cuantificare a resurselor de patrimoniu (valori istorice, estetice, urbanistice etc.);
- potențialul patrimoniului pentru reducerea efectelor schimbărilor climatice este nerecunoscut și neutilizat; reutilizarea clădirilor, ca măsură prioritară pentru reducerea consumului de resurse naturale și a poluării cauzate de industria construcțiilor nu se află pe agenda discuțiilor privind măsurile naționale;
- riscurile naturale și antropice (inundații, seism, alunecări de teren etc) sunt subiecte neabordate la nivel de politici și programe locale, regionale sau naționale, motivația fiind lipsa datelor, a specialiștilor și a interesului pentru analiza situațiilor-limită în care pot ajunge clădirile istorice în caz de calamitate, precum și consecințele acestora asupra societății.

7. Starea precară de conservare a MI și PCI, precum și calitatea general scăzută a proiectelor de restaurare și conservare ce duc la pierderea autenticității obiectivelor culturale și la lipsa de sustenabilitate a investițiilor

7.1. Distrugerea monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imobil - consecință a abandonului deliberat, actelor de vandalism, mutilărilor prin extinderi necontrolate și a demolărilor

7.2. Implementarea slabă a principiilor internaționale de calitate privind intervențiile asupra MI și patrimoniului cultural conduce la devalorizarea și degradarea post-intervenție a fondului istoric construit

7.3. Lipsa politicilor investiționale și a instrumentelor de reglementare a costurilor privind intervențiile asupra MI și PCI au generat incapacitatea de acoperirea a nevoilor de conservare și restaurare din sit, precum și dezinteres pentru conservarea monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imobil

7.4. Lipsa aplicării corecte a măsurilor de eficientizare energetică, asupra clădirilor și monumentelor istorice conduce la mutilări și distrugeri ireversibile ale substanței istorice a MI și PCI

Practica actuală de restaurare din România este o consecință a lipsei de adaptare la contextul dezvoltării durabile, perpetuând practici depășite de intervenție (refaceri integrale de substanță istorică, modificări de sisteme constructive etc.) ce conduc la operațiuni de reconstrucție și reabilitări excesive. Problema consolidărilor este de obicei tratată cu tehnici devenite aproape rudimentare, din punct de vedere tehnologic, ireversibile și rigide. Aceste abordări au condus la costuri ridicate de intervenție,



care au descurajat intervențiile de restaurare/prezervare. Lipsa întreținerii curente este un factor semnificativ care atrage după sine costuri ulterioare ridicate. Din punct de vedere teoretic, se remarcă o confuzie în utilizarea și aplicarea termenilor care desemnează intervenții asupra clădirilor monument istoric. Deși, la nivel european, teoriile diferă în funcție de specificul regional și de tipologia clădirilor, în România lipsește discursul critic. Această deficiență a mediului profesional a condus, în timp, la sedimentarea unor tipuri de intervenții de tip pastişe sau copii ale monumentelor istorice, fundamentate prin intervenții de refacere și reconstrucție de finisaje, pierzându-se astfel ireversibil părți din istoria și evoluția mediului construit.

Componente ale problemei identificate:

- proiecte de dezvoltare imobiliară care propun creșterea indicatorilor economici au condus la intervenții de tip „fațadism” sau supraetajări cu impact negativ asupra zonei istorice;
- autorizațiile de demolare pentru clădiri istorice se solicită și se emit fără analize de impact; singurul criteriu de importanță este concluzia expertizei tehnice și structurale, care analizează monumentul exclusiv din punct structural, fără a ține cont de valorile de patrimoniu asociate acestuia;
- lipsa sancțiunilor pentru proprietari sau administratori care nu se îngrijesc de starea de conservare și utilizare a clădirilor de patrimoniu a condus la posibilitatea pregătirii terenurilor aferente acestor clădiri pentru noi proiecte imobiliare;
- refacerile de finisaje și componente istorice au devalorizat, în general, patrimoniul;
- tehnicile învechite de lucru (copii din materiale moderne) au înlocuit tehnicile tradiționale și au depreciat în ansamblu rezultatul intervențiilor;
- consolidările de tip cămășuiri, inserarea de sâmburi și centuri de beton armat în structuri istorice reprezintă o practică curentă predominantă în domeniul consolidărilor, care limitează tehnicile de intervenție la soluții învechite (specifice anilor '70, la nivel european) și îngreunează accesul noilor tehnologii pe piața construcțiilor și restaurărilor, crescând, în același timp, costurile investițiilor;
- discursul dintre arhitectura contemporană și patrimoniu lipsește; peisajul este dominat de pastişe și interpretări de arhitectură istorică cu valoare redusă, conducând la falsuri istorice și la deprecierea generală a domeniului restaurării și arhitecturii;
- lipsa unor analize de piață relevante privind raportul dintre calitate și preț se resimte în costurile ridicate ale intervențiilor care depreciază, per total, valoarea monumentului prin înlocuirea componentelor sale istorice;
- din punct de vedere al creșterii eficienței energetice, patrimoniul din România necesită o bună fundamentare a soluțiilor multiplele nevoie și o creștere a specializării în domeniul intervențiilor, care să integreze noi soluții tehnice și sisteme.



V. Principii generale

Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice a fost elaborată urmărindu-se cinci principii generale, aflate în concordanță cu problematica identificată prin studiul preliminar realizat pentru fundamentarea Strategiei și, de asemenea, în concordanță cu principiile enunțate în Tezele prealabile ale Codului patrimoniului cultural și documentele strategice recent publicate la nivel european.

Astfel, patrimoniul cultural este recunoscut drept resursă non-regenerabilă pentru dezvoltarea societății, resursă a cărei valorificare durabilă și conservare integrată sunt esențiale pentru generațiile actuale și viitoare; responsabilitatea păstrării și punerii în valoare a patrimoniului cultural aparține statului și colectivităților, iar guvernanta participativă este instrumentul necesar pentru asigurarea implicării colective în protejarea bunurilor culturale, inclusiv prin cunoașterea acestora asigurată de educația generală și formarea profesională de specialitate; nu în ultimul rând, protejarea patrimoniului cultural trebuie să beneficieze de noile tehnologii, digitalizarea informațiilor și procedurilor administrative specifice, precum și accesibilitatea largă a datelor despre bunurile culturale trebuind să fie o prioritate, la nivel național.

Cele **cinci principii** sunt:

- 1. Principiul digitalizării și al datelor deschise, în protejarea patrimoniului cultural;**
- 2. Principiul recunoașterii și prioritizării patrimoniului cultural ca resursă pentru dezvoltare durabilă;**
- 3. Principiul valorificării durabile și conservării integrate a monumentelor istorice și a patrimoniului cultural imobil ca resursă non-regenerabilă;**
- 4. Principiul educației și formării de specialitate și al abordării interdisciplinare a patrimoniului cultural;**
- 5. Principiul responsabilității colective și al guvernantei participative a monumentelor istorice și patrimoniului cultural imobil.**



VI. Obiectivele Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice

Context național și european

Obiectivele Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice sunt determinate de procesele și realitățile actuale din domeniul MI și PCI, atât la nivel național, cât și la nivel internațional. Întrucât protecția responsabilă și valorificarea acestuia reprezintă o componentă a dezvoltării durabile a teritoriului național, această activitate presupune păstrarea unui echilibru între identificarea resurselor existente, exploatarea economică a acestora și posibilitatea generațiilor viitoare de a dispune de resurse similare.

Orientările strategice în domeniul patrimoniului cultural se bazează pe ipoteza asumării de către statul român a programelor și convențiilor europene referitoare la protejarea patrimoniului cultural construit.

Obiectivele strategice sunt în acord cu politicile, recomandările și acordurile internaționale actuale privind protejarea și valorificarea patrimoniului cultural, bazându-se în principal de la formularea obiectivelor stabilite prin trei documente strategice: Strategia COE Patrimoniu XXI, Agenda ONU 2030 și Agenda Strategică UE 2019-2024.

Obiectivele Strategiei sunt, totodată, compatibile cu cele stabilite prin alte documente strategice naționale.

Strategia vizează fondul construit istoric, susceptibil de a purta valori de patrimoniu, patrimoniul cultural imobil înscris în LMI, RAN, listele UNESCO, precum și diferite niveluri de abordare a acestuia. Astfel, scopul este alinierea cu strategiile europene din domeniu și urmărirea unei abordări incluzive, prin implicarea tuturor părților interesate - autoritățile publice locale, naționale și europene profesioniști, organizații neguvernamentale (inclusiv cele internaționale), voluntari și societatea civilă, prin promovarea bunei guvernante și încurajarea managementului participativ la toate nivelurile - național, regional și local.

Patrimoniul cultural este o resursă care trebuie protejată și gestionată cu atenție și care poate servi ca factor catalizator pentru realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă orientate către „recunoașterea, integrarea și contribuția eficientă a patrimoniului cultural ca motor și facilitator al dezvoltării durabile”⁸⁹.

Agenda strategică 2019-2024 pentru UE este o etapă importantă în promovarea și valorificarea patrimoniului cultural imaterial, deoarece, pentru prima dată, patrimoniul cultural a fost o prioritate explicită; agenda propune să „investim în cultură și moștenirea noastră culturală, care se află în centrul identității noastre europene”⁹⁰.

Agenda ONU 2030 - 17 obiective de dezvoltare durabilă(ODD)

ODD 1. Fără sărăcie - Eradicarea sărăciei în toate formele sale și în orice context

ODD 2. Foamete „zero” - Eradicarea foametei, asigurarea securității alimentare, îmbunătățirea nutriției și promovarea unei agriculturi durabile

ODD 3. Sănătate și bunăstare - Asigurarea unei vieți sănătoase și promovarea bunăstării tuturor la orice vârstă

ODD 4. Educație de calitate - Garantarea unei educații de calitate și promovarea oportunităților de învățare pe tot parcursul vieții, pentru toți

ODD 5. Egalitate de gen - Realizarea egalității de gen și autonomizarea femeilor și a fetelor

ODD 6. Apă curată și sanitație - Asigurarea disponibilității și managementului durabil al apei și a sanitației pentru toți

⁸⁹Organizația Națiunilor Unite, obiective de dezvoltare durabilă - <https://sdgs.un.org>.

⁹⁰<https://www.consiliium.europa.eu/en/eu-strategic-agenda-2019-2024/>.



ODD 7. Energie curată și la prețuri accesibile - Asigurarea accesului tuturor la energie la cu prețuri accesibile, într-un mod sigur, durabil și modern

ODD 8. Muncă decentă și creștere economică - Promovarea unei creșteri economice susținute, deschise tuturor și durabile, a ocupării depline totale și productive a forței de muncă și a unei munci decente pentru toți.

ODD 9. Industrie, inovație și infrastructură - Construirea unor infrastructuri rezistente, promovarea industrializării durabile și încurajarea inovației

ODD 10. Inegalități reduse - Reducerea inegalităților în interiorul țărilor și de la o țară la alta

ODD 11. Orașe și comunități durabile - Dezvoltarea orașelor și a așezărilor umane pentru ca ele să fie deschise tuturor, sigure, reziliente și durabile

ODD 12. Consum și producție responsabile - Asigurarea unor tipare de consum și producție durabile

ODD 13. Acțiune climatică - Luarea unor măsuri urgente de combatere a schimbărilor climatice și a impactului lor

ODD 14. Viața acvatică - Conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și a resurselor marine pentru o dezvoltare durabilă

ODD 15. Viața terestră - Protejarea, restaurarea și promovarea utilizării durabile a ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deșertificării, stoparea și repararea degradării solului și stoparea pierderilor de biodiversitate

ODD 16. Pace, justiție și instituții eficiente - Promovarea unor societăți pașnice și incluzive pentru o dezvoltare durabilă, a accesului la justiție pentru toți și crearea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile

ODD 17. Parteneriate pentru realizarea obiectivelor - Consolidarea mijloacelor de implementare și revitalizarea parteneriatului global pentru dezvoltare durabilă

Agenda Strategică a Uniunii Europene pentru perioada 2019-2024 (5 obiective de politică)

OP 1. O Europă mai inteligentă

OP 2. O Europă mai ecologică

OP 3. O Europă mai conectată

OP 4. O Europă mai socială

OP 5. O Europă mai aproape de cetățeni

Strategia Patrimoniul Cultural European pentru sec. XXI (3 componente strategice)

CS 1. Componenta socială

CS 1.1. Coexistență pașnică

CS 1.2. Îmbunătățirea calității vieții

CS 1.3. Contribuția la binele și sănătatea oamenilor

CS 1.4. Protejarea memoriei colective

CS 1.5. Instituirea unei bune guvernante

CS 1.6. Promovarea managementului participativ

CS 1.7. Optimizarea implementării convențiilor

CS 1.8. Promovarea unei abordări incluzive a patrimoniului

CS 2. Componenta de dezvoltare teritorială și economică

CS 2.1. Construirea unei societăți mai incluzive și mai coezive

CS 2.2. Dezvoltarea prosperității Europei recurgând la resursele sale de patrimoniu



- CS 2.3. Garantarea faptului că europenii se vor bucura de o calitate superioară a vieții, în armonie cu mediul lor cultural și natural
- CS 2.4. Implementarea principiului conservării integrate
- CS 2.5. Garantarea faptului că patrimoniul este luat în calcul în cadrul strategiilor și programelor de dezvoltare spațială durabilă
- CS 2.6. Dezvoltarea competenței serviciilor publice de a trata problemele legate de dezvoltare spațială sustenabilă prin utilizarea mai bună a patrimoniului
- CS 2.7. Păstrarea și dezvoltarea capacității serviciilor publice de a trata problemele legate de patrimoniu
- CS 2.8. Intensificarea utilizării și reutilizării patrimoniului

CS 3. Componenta de cunoaștere și educație

CS 3.1. Stimularea dezvoltării unei societăți a cunoașterii partajate

- K2. Identificarea, protejarea, transmiterea și împărtășirea cunoștințelor și competențelor privind patrimoniul
- K3. Creșterea conștientizării valorilor transmise de patrimoniu
- K4. Asigurarea accesului la instruire continuă pentru toate părțile interesate
- K5. Garantarea unui înalt nivel tehnic pentru toate meseriile și meșteșugurile patrimoniului
- K6. Sprijinirea, consolidarea și promovarea cooperării inter-guvernamentale
- K7. Încurajarea cercetării în domeniul patrimoniului cultural
- K8. Câștigarea interesului tinerilor față de patrimoniu

Obiective generale ale Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice

Conectarea obiectivelor generale (OG) ale Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice cu obiectivele de viziune generală și specifică de la nivel european			
Obiectivele generale strategice (OG) ale Strategiei MI	Componente strategice Strategia Patrimoniu EU XXI	Obiectivele de politică de dezvoltare UE (2021-2027)	Obiectivele de dezvoltare durabilă ale O.N.U. 2030
OG. 1: Gestiunea integrată și durabilă a datelor privind MI și PCI.	CS 3. Componenta de cunoaștere și educație	OP 3. O Europă mai conectată	ODD 4. Educație de calitate ODD 9. Industrie, inovație și infrastructură ODD 17. Parteneriate pentru realizarea obiectivelor
OG. 2: Optimizarea raportului dintre resursele alocate și nevoile de gestiune, protejare și valorificare a MI și PCI.	CS 2. Componenta de dezvoltare teritorială și economică	OP 1. O Europă mai inteligentă	ODD 4. Educație de calitate ODD 8. Muncă decentă și creștere economică ODD 9. Industrie, inovație și infrastructură ODD 11. Orașe și comunități durabile ODD 12. Consum și producție responsabile



OG. 3: Stabilirea măsurilor de punere în aplicare a legislației în domeniul protejării MI, precum și în domeniile conexe.	CS 1. Componenta socială	OP 5. O Europă mai aproape de cetățeni	ODD 16. Pace, justiție și instituții eficiente ODD 17. Parteneriate pentru realizarea obiectivelor
OG. 4: Crearea și consolidarea unui sistem performant de educație, formare, cercetare și inovare în domeniul MI și PCI	CS 3. Componenta de cunoaștere și educație	OP 3. O Europă mai conectată OP 1. O Europă mai inteligentă	ODD 4. Educație de calitate ODD 9. Industrie, inovație și infrastructură ODD 11. Orașe și comunități durabile ODD 12. Consum și producție responsabile ODD 13. Acțiune climatică ODD 17. Parteneriate pentru realizarea obiectivelor
OG. 5: Creșterea accesibilității publicului larg la MI și PCI.	CS 1. Componenta socială	OP 4. O Europă mai socială	ODD 1. Fără sărăcie ODD 2. Foamete "zero" ODD 3. Sănătate și bunăstare ODD 4. Educație de calitate ODD 5. Egalitate de gen ODD 8. Muncă decentă și creștere economică ODD 10. Inegalități reduse
OG. 6: Dezvoltarea durabilă a României, recurgând la resursele de patrimoniu.	CS 2. Componenta de dezvoltare teritorială și economică	OP 2. O Europă mai ecologică	ODD 2. Foamete "zero" ODD 3. Sănătate și bunăstare ODD 6. Apă curată și sanitație ODD 7. Energie curată și la prețuri accesibile ODD 12. Consum și producție responsabile ODD 13. Acțiune climatică ODD 14. Viața acvatică ODD 15. Viața terestră
OG. 7: Stabilirea unor principii și criterii de intervenție asupra MI și PCI care să asigure un cadru sustenabil de transmitere a acestora pentru generațiile viitoare.	CS 2. Componenta de dezvoltare teritorială și economică	OP 1. O Europă mai inteligentă	ODD 3. Sănătate și bunăstare ODD 7. Energie curată și la prețuri accesibile ODD 9. Industrie, inovație și infrastructură ODD 12. Consum și producție responsabile ODD 13. Acțiune climatică ODD 17. Parteneriate pentru realizarea obiectivelor



Definirea obiectivelor generale (OG) și specifice (OS) ale Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice

În vederea susținerii obiectivelor generale ale Strategiei, cele specifice au rolul de a defini sub-categoriile relevante pentru îndeplinirea obiectivelor generale. Acestea țin cont atât de acțiuni în curs de desfășurare, demarate de autoritățile și instituțiile de profil, cât și de tendințele actuale din domeniul protejării patrimoniului cultural, la care Strategia dorește să se racordeze.

Obiectivele generale și specifice ale Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice sunt cele prezentate în continuare.

OG. 1: Gestiunea integrată și durabilă a datelor privind MI și patrimoniul cultural imobil.

Os. 1.1: Creșterea capacității de inventariere, evidență, punere în valoare și accesibilizare a MI și a patrimoniului cultural imobil, prin colectare, accesibilizare, digitalizare și interoperabilitate a informațiilor.

Os. 1.2: Notarea statutului de MI și a datelor aferente acestuia în cartea funciară, pentru obiectivele cuprise în LMI.

Os. 1.3: Centralizarea informațiilor și resurselor cu privire la MI și patrimoniul cultural imobil, din arhivele publice și private.

OG. 2: Optimizarea raportului dintre resursele alocate și nevoile de gestiune, protejare și valorificare a MI și PCI.

Os. 2.1: Consolidarea capacității instituțiilor și organismelor din domeniu, în raport cu atribuțiile și responsabilitățile legale, prin optimizarea resursei umane și financiare.

Os. 2.2: Îmbunătățirea, diversificarea și stabilizarea instrumentelor financiare și non-financiare puse la dispoziția proprietarilor și administratorilor publici și privați ai MI.

OG. 3: Stabilirea măsurilor de punere în aplicare a legislației în domeniul protejării MI și PCI, precum și în domeniile conexe.

Os. 3.1: Completarea legislației în domeniul protejării MI și PCI, cu norme metodologice, proceduri, ghiduri și instrucțiuni care să asigure buna practică în domeniu.

Os. 3.2: Corelarea legislației achizițiilor publice cu criteriile de calitate în restaurarea, reutilizarea și valorificarea MI, prin angrenarea competenței necesare, inovarea și unicitatea intervențiilor.

Os. 3.3: Armonizarea cadrului normativ privind MI și PCI cu legislația din domeniile conexe.

OG. 4: Crearea și consolidarea unui sistem performant de educație, formare, cercetare și inovare în domeniul MI și PCI.

Os. 4.1: Corelarea și îmbunătățirea ofertei educaționale cu nevoile din domeniul protejării MI și PCI, cu includerea transferului de cunoștințe și meserii practice.

Os. 4.2: Dezvoltarea unui sistem integrat de educație, formare profesională continuă și învățare pe tot parcursul vieții, dedicat protejării și valorificării MI și PCI.

Os. 4.3: Regândirea și flexibilizarea sistemului de atestare, precum și corelarea lui cu sistemul integrat de educație, formare profesională continuă și învățare pe tot parcursul vieții, din domeniu.



Os. 4.4: Instituirea unui cadru pentru susținerea cercetării, dezvoltării și inovării în domeniul protejării MI și PCI, cu promovarea interdisciplinarității și în acord cu tendințele economiei circulare și sustenabilității.

OG. 5: Creșterea accesibilității publicului larg la MI și PCI.

Os. 5.1: Stimularea înțelegerii contribuției pe care o au MI și PCI la bunăstarea și sănătatea oamenilor și la creșterea calității vieții în comunitate.

Os. 5.2: Creșterea gradului de conștientizare și a capacității de interpretare și aprofundare a valorilor asociate MI și PCI.

Os.5.3: Consolidarea guvernății colaborative și stimularea procesului de co-creare în valorificarea MI și resurselor de patrimoniu.

OG. 6: Dezvoltarea durabilă a României, recurgând la patrimoniu ca resursă.

Os. 6.1: Conservarea integrată a PCI și consolidarea capacității de reziliență ca parte integrantă a fondului construit al localităților.

Os. 6.2: Măsuri și instrumente care să vizeze schimbările sociale cu impact direct sau conex asupra MI și PCI.

Os. 6.3: Elaborarea planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare cu includerea de studii de fundamentare și analize de impact asupra MI și PCI și cu alocarea de resurse pentru conservarea și dezvoltarea infrastructurii culturale, încurajarea antreprenoriatului și turismului cultural

Os. 6.4: Crearea unor instrumente de prioritizare a investițiilor asupra MI și PCI, în raport cu starea de conservare, valoarea de patrimoniu și potențialul de dezvoltare locală socio-economică.

OG. 7: Stabilirea unor principii și criterii de intervenție asupra monumentelor istorice și patrimoniului cultural, care să asigure un cadru sustenabil de transmitere a acestora către generațiile viitoare

Os. 7.1: Eliminarea fenomenelor de mutilare, abandon deliberat, vandalizare și demolare a patrimoniului cultural imobil, prin crearea unui cadru coerent de intervenții și regenerare a zonelor istorice în scopul prezervării acestora și a identității culturale locale.

Os. 7.2: Implementarea principiilor și actualizarea normelor de intervenție asupra MI și PCI care să prioritizeze minima intervenție, non-invazivitatea, compatibilitatea și reversibilitatea intervențiilor și menținerea autenticității MI și a PCI.

Os. 7.3: Crearea unui cadru integrat de intervenție în scopul reducerii riscurilor seismice și al creșterii eficienței energetice a clădirilor de patrimoniu și a monumentelor istorice, care să garanteze prezervarea valorilor culturale.



VII. Rezultatele preconizate ale Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice

În tabelul sintetic de mai jos, sunt prezentate obiectivele generale, obiectivele specifice, precum și rezultatele preconizate ale Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice, corespunzătoare obiectivelor stabilite.

Obiectiv general	Obiective specifice	Rezultate politică publică
OG. 1: Gestiunea integrată și durabilă a datelor privind MI și PCI	Os. 1.1: Creșterea capacității de inventariere și evidență a MI și PCI prin colectare, accesibilizare, digitalizare și interoperabilitate a informațiilor.	Cunoașterea la zi a situației MI și PCI în vederea luării de decizii informate Digitalizarea, accesibilizare și interoperabilitatea datelor, precum și dezvoltarea permanentă a cunoștințelor referitoare la MI și PCI
	OS. 1.2: Notarea statutului de MI și a datelor aferente acestuia în Cartea Funciară (CF), pentru obiectivele cuprinse în LMI.	
	Os. 1.3: Centralizarea și accesibilizarea informațiilor și resurselor cu privire la MI și PCI, din arhivele publice și private.	
OG. 2: Optimizarea raportului dintre resursele alocate și nevoile de gestiune, protejare și valorificare a MI și PCI	Os. 2.1: Consolidarea capacității instituțiilor și organismelor din domeniu în raport cu atribuțiile și responsabilitățile legale, prin optimizarea resursei umane și financiare	Recunoașterea rolului economic, cultural și social al MI/PCI și a necesității protejării și valorificării acestuia în beneficiul societății Eficiența utilizării resurselor (financiare, umane), precum și asigurarea coordonării, complementarității și transparenței surselor financiare și a deciziilor, în vederea creșterii calității actului administrativ privind MI și PCI
	Os. 2.2: Îmbunătățirea, diversificarea și stabilizarea instrumentelor financiare și non-financiare puse la dispoziția proprietarilor și administratorilor publici și privați ai MI și PCI	
OG. 3: Stabilirea măsurilor de punere în aplicare a legislației în domeniul protejării MI, precum și în domeniile conexe	Os. 3.1: Completarea legislației în domeniul protejării MI și PCI cu norme metodologice, proceduri, ghiduri și instrucțiuni care să asigure buna practică în domeniu	Cadru normativ de specialitate actualizat, coerent, aplicat unitar și armonizat cu domeniile conexe și practicile internaționale Un sistem de achiziții publice care integrează și promovează calitatea și inovarea în intervențiile asupra MI și PCI
	Os. 3.2: Corelarea legislației achizițiilor publice cu criteriile de calitate în restaurarea, reutilizarea și valorificarea MI, prin angrenarea competenței necesare, inovarea și unicitatea intervențiilor	



	Os. 3.3: Armonizarea cadrului normativ privind MI și PCI, cu legislația din domeniile conexe.	
OG. 4: Crearea și consolidarea unui sistem performant de educare, formare, cercetare și inovare în domeniul MI și PCI	Os. 4.1: Corelarea și îmbunătățirea ofertei educaționale cu nevoile din domeniul protejării MI și PCI, cu includerea transferului de cunoștințe și meserii practice specifice	Cadru educațional și de formare integrat și corelat cu nevoile actuale ale PCI, care să asigure transferul de cunoștințe teoretice și practice Un sistem de recunoaștere și promovare a profesioniștilor deschis către mediul internațional MI și PCI ca domeniu performant, inovator și interdisciplinar al cercetării fundamentale și aplicative
	Os. 4.2: Dezvoltarea unui sistem integrat de educație, formare profesională continuă și învățare pe tot parcursul vieții, dedicat protejării și valorificării MI și PCI	
	OS 4.3: Regândirea și flexibilizarea sistemului de atestare, precum și corelarea lui cu sistemul integrat de educație, formare profesională continuă și învățare pe tot parcursul vieții, din domeniu	
	OS 4.4: Instituirea unui cadru pentru susținerea cercetării, dezvoltării și inovării în domeniul protejării MI și PCI, cu promovarea interdisciplinarității și în acord cu tendințele economiei circulare și sustenabilității	
OG. 5: Creșterea accesibilității publicului larg la MI și PCI	Os. 5.1: Stimularea înțelegerii contribuției pe care o au MI și PCI la binele și sănătatea oamenilor și la creșterea calității vieții în comunitate	O societate conștientă de rolului MI și PCI în asigurarea bunăstării generale și individuale Un cadru deschis, inclusiv și colaborativ de guvernare, în domeniul protejării MI și PCI
	Os. 5.2: Creșterea gradului de conștientizare și a capacității de interpretare și aprofundare a valorilor asociate MI și PCI	
	Os. 5.3: Consolidarea guvernății colaborative și stimularea procesului de co-creare în valorificarea MI și resurselor de patrimoniu.	
OG. 6: Dezvoltarea durabilă a României	Os. 6.1: Conservarea integrată și consolidarea capacității de reziliență a MI și PCI, ca parte integrantă a fondului construit al localităților	



recurgând la PCI ca resursă	Os. 6.2: Măsuri și instrumente care să răspundă schimbărilor sociale cu impact direct sau conex asupra MI și PCI	Un mediu construit sustenabil prin care se asigură reziliența și adaptabilitatea MI și PCI la schimbările socio-economice și de mediu Comunități care își prezervă și valorifică identitatea locală, prin conservarea integrată a PCI și regenerarea zonelor istorice
	Os. 6.3: Elaborarea planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare cu includerea de studii de fundamentare și analize de impact asupra MI și PCI și cu alocarea de resurse pentru conservarea și dezvoltarea infrastructurii culturale, încurajarea antreprenoriatului și turismului cultural	
	Os. 6.4: Crearea unor instrumente de priorizare a investițiilor asupra MI și PCI, fundamentate în raport cu nevoile acestora și potențialul de dezvoltare locală socio-economică	
OG. 7: Stabilirea și adoptarea unor principii și criterii de intervenție asupra MI și PCI care să asigure un cadru sustenabil de transmitere a acestora către generațiile viitoare.	Os. 7.1: Eliminarea fenomenelor de mutilare, abandon deliberat, vandalizare și demolare a MI și PCI prin crearea unui cadru coerent de intervenție și regenerare a zonelor istorice în scopul prezervării acestora și a identității culturale locale	Intervenții de calitate asupra MI și PCI, dezvoltate colaborativ, inovatoare, adaptate nevoilor actuale de utilizare, siguranță și eficiență energetică și care conservă valorile culturale
	Os.7.2: Implementarea principiilor și actualizarea normelor de intervenție asupra MI și PCI care să prioritizeze minima intervenție, non-invazivitatea, compatibilitatea și reversibilitatea intervențiilor și menținerea autenticității MI și PCI	
	Os.7.3: Crearea unui cadru integrat de intervenție în scopul reducerii riscurilor seismice și al creșterii eficienței energetice a clădirilor de patrimoniu și a monumentelor istorice, care să garanteze prezervarea valorilor culturale	



VIII. Direcții de acțiune, acțiuni pentru îndeplinirea obiectivelor strategice, rezultate, indicatori de monitorizare și evaluare, autorități și instituții responsabile pentru implementare și evaluare, termene de realizare

Pentru atingerea obiectivelor generale și specifice, au fost stabilite mai multe direcții de acțiune, cărora le corespund acțiuni punctuale, rezultate preconizate și indicatori de monitorizare și evaluare a atingerii obiectivelor; de asemenea, au fost indicate autoritățile și instituțiile publice cu responsabilități în implementarea Strategiei, parteneriatele potențiale cu alte entități publice sau private, termenele de realizare, precum și procedurile de monitorizare aferente implementării Strategiei.

Aceste date sunt prezentate în tabelul sintetic de mai jos.



OG. 1 Gestiunea integrată și durabilă a datelor privind MI și PCI

Rezultate:

- Cunoașterea la zi a situației MI și PCI în vederea luării de decizii informate
- Digitalizarea, accesibilizare și interoperabilitatea datelor, precum și dezvoltarea permanentă a cunoștințelor referitoare la MI și PCI

Obiectiv specific	Direcții de acțiune	Acțiuni	Rezultatele acțiunii	Indicatori			Termen de realizare			Responsabili	Parteneri	Monitorizare (responsabili/frecvență)	
				Generali	Bugetari	Juridici	0-2 ani	3-5 ani	6-10 ani				
Os. 1.1: Creșterea capacității de inventariere și evidență a MI și PCI prin colectare, accesibilizare, digitalizare și interoperabilitate a informațiilor	1.1.1 Actualizarea și dezvoltarea permanentă a bazei de date naționale referitoare la MI și PCI (sistemului informatic centralizat, complex și accesibil publicului larg) și asigurarea accesului grupurilor interesate la informații	Identificarea bazelor de date ce includ informații relevante referitoare la MI și PCI (INS, Observatorul Teritorial, Imobile eTerra, RENNS - Registrul Electronic Național de Nomenclatură Stradală etc.) și realizarea procedurilor și protocoalelor tehnice și administrative necesare pentru interconectarea acestora cu baza de date a MC (sistemului informatic centralizat)	Raport privind bazele de date ale administrației publice ce cuprind informații relevante privind MI și PCI și proceduri și protocoale de interconectare a acestora cu baza de date a MC	1 Raport privind bazele de date ale administrației publice naționale/județene/locale ce cuprind informații relevante privind MI și PCI	Program multianual de întreținere și actualizare a infrastructurii tehnice sistemului informatic (hard și soft)	Proceduri și protocoale de interconectare a bazelor de date naționale/județene/locale ce cuprind informații relevante privind MI și PCI 1 îndrumar metodologic aprobat prin OM Proceduri de corelare a funcționalităților sistemului informatic centralizat cu evoluția procedurilor din domeniul MI și PCI 1 OMC privind ghid metodologic și procedural privind colectare și introducere în baza de date	x			MC, INP, MLPDA, ANCPI, INS		MC	trimestriala I
		Realizarea cadrului metodologic (norme, ghiduri și îndrumare) și procedural de colectare și	Ghid metodologic și procedural, precum și îndrumar aprobate					x			INP		MC



		introducere în baza de date națională privind Mi și PCI a datelor, informațiilor și altor documente relevante de către personalul de specialitate, cercetători, ONG-uri etc	prin OM, privind colectare și introducere în baza de date națională referitoare la Mi și PCI a datelor, informațiilor și altor documente relevante de către personalul de specialitate, cercetători, ONG-uri etc.		națională referitoare la Mi și PCI a datelor, informațiilor și altor documente relevante							
		Realizarea glosarelor de termeni de specialitate în vederea standardizării datelor colectate	Glosar general interdisciplinar de termeni de specialitate din domeniului MI și PCI și glosare de specialitate standardizate	1 glosar general interdisciplinar de termeni specific domeniului MI și PCI și glosare de specialitate standardizate, specifice diferitelor discipline (istorie, istoria artei, arheologie, arhitectură, urbanism, inginerie, biologie și chimie, geografie, cadastru etc.)		x			MC, INP	Academia Română, asociații profesionale, facultăți de profil, institute de cercetare	MC	trimestriul I
		Implementarea semnăturii electronice în domeniul protejării MI și PCI și actualizarea periodică a acesteia	Modificare legislativă în vederea implementării semnăturii electronice în domeniul MI și PCI, pentru toate		1 OMC privind implementarea semnăturii electronice în domeniul MI	x			MC, MLPDA		MC	trimestriul I



		categoria de actori, în corelare cu legislația din domeniul construcțiilor, urbanismului și amenajării teritoriale										
	Actualizarea permanentă a sistemului informatic centralizat prin dezvoltarea structurii existente și/sau crearea de noi module în vederea armonizării acestuia cu viitoarele schimbări din domeniu	Sistem informatic centralizat corelat din punct de vedere al funcționalității lor cu evoluția procedurilor din domeniul MI și PCI.	Aplicații pentru creșterea atractivității modului public al sistemului informatic centralizat. Sistem de data mining implementat pentru accesibilizarea datelor referitoare la gestiunea MI și PCI			x	MC, INP		MC	semestrial		
	Extinderea și actualizarea modului public a sistemului informatic centralizat prin care să se permită accesul tuturor grupurilor interesate la diferitele categorii de informații publice.	Sistem informatic centralizat cu un modul interactiv destinat colectării de date privind MI și PCI de către publicul larg (aplicații tip alertă patrimoniu sau de colectare de date).				x	MC, INP		MC	semestrial		



	Realizarea și implementarea unui sistem de <i>data mining</i> pentru accesibilizarea datelor aferente inventarierii, evidenței, monitorizării și gestiunii patrimoniului	Sistem de data mining implementat pentru accesibilizare a datelor referitoare la gestiunea MI și PCI				x			MC, INP		MC	semestrial
	Constituirea în cadrul INP a unei echipe tehnice dedicată exclusiv administrării sistemului informatic central	Sistem informatic centralizat administrat de o echipa tehnică dedicată		1 echipă tehnică dedicată administrării sistemului informatic centralizat		x			INP		MC	semestrial
	Întreținerea și actualizarea permanentă a infrastructurii tehnice a sistemului informatic central în raport evoluția bazei de date și a progresului tehnic în domeniu	Program multianual de întreținere și actualizare a infrastructurii tehnice a sistemului informatic (hard și soft)						x	MC, INP		MC	anual
1.1.2 Inițierea și dezvoltarea unor programe multianuale de colectare de date	Inițierea procesului prin identificarea grupurilor interesate și stabilirea unor proceduri de colaborare	Raport de identificare a grupurilor interesate și protocoale și proceduri de colaborare cu acestea.			3 Protocoale de colaborare, incluzând și procedurile	x			MC, INP, DJC	Asociații profesionale, universități, societate civilă	MC	semestrial



referitoare la MI și PCI la nivel național	Dezvoltarea unor programe multianuale la nivel local/regional/național pentru colectarea de date ref. la MI și propunerile de clasare incluse în documentații de urbanism avizate/aprobate, precum și pentru identificarea obiectivelor susceptibile de a fi incluse în Lista Indicativă UNESCO	Program multianual de inventariere a MI și a obiectivelor susceptibile de a fi clasate, propuse prin documentațiile de urbanism avizate/aprobate, precum și de identificare a obiectivelor susceptibile de a fi incluse în Lista Indicativă UNESCO		1 program multianual			x		MC, INP, DJC	Asociații profesionale, universități, societate civilă	MC	anual
	Dezvoltarea unor programe multianuale la nivel local/regional/național pentru colectarea de date referitoare la PCI (situri arheologice care nu au statut de monument istoric și obiective susceptibile de a fi clasate)	Program multianual de inventariere a PCI		1 program multianual			x		MC, INP, DJC	Asociații profesionale, universități, societate civilă	MC	anual
1.1.3 Dezvoltarea capacității instituțiilor cu rol de	Instituirea în fiecare DJC a unui departament/serviciu cu sarcini specifice gestionării	ROF (organigrama) DJC modificat și aprobat,			Modificare și aprobare ROF-uri DJC-uri 6 Protocoale de colaborare,	x			MC, DJC		MC	săptămânal



gestionare a informațiilor referitoare la MI și PCI și a cadrului de cooperare a acestora cu alte entități	informațiilor referitoare la MI și PCI (inventariere, evidență, monitorizare)	structuri dedicate inventarierii, evidenței și monitorizării MI și PCI la nivelul fiecărei DJC		incluzând și procedurile								
	Identificarea colaboratorilor externi potențiali la nivel local și stabilirea procedurilor de colaborare în vederea creșterii capacității de colectare a datelor și informațiilor privind MI și PCI	Raport de identificare a potențialilor colaboratori externi de la nivel național/județean și protocoale și proceduri de colaborare cu aceștia.				x			MC, INP, DJC	Universități, societate civilă	MC	semestrial
	Implicarea sectorului privat/societății civile în activitatea de inventariere și monitorizare a MI prin facilitarea proiectelor în parteneriat cu INP / DJC și asigurarea cadrului legal necesar și a unor metodologii dedicate	Cadru legal și metodologie de colectare și gestionare participativă a informațiilor referitoare la MI și PCI				x			MC, INP, DJC	Universități, societate civilă	MC	trimestrial
	Inițierea și dezvoltarea unor programe de specializare a resursei umane în colectarea și	Programe de specializare a resursei umane din DJC dar și a colaboratorilo			Min. 2 programe de specializare dedicate resursei umane din		x		MC, INP, INCFC, DJC	Universități, societate civilă	MC	semestrial



		valorificarea datelor referitoare la MI și PCI	r, în vederea colectării, gestionării și valorificării a datelor referitoare la MI și PCI)		instituțiile de de specialitate, respectiv din asociații profesionale, universități, societate civilă								
OS. 1.2: Notarea statutului de MI și a datelor aferente acestuia în Cartea Funciară (CF), pentru obiectivele cuprinse în LMI	1.2.1 Realizarea cadastrului MI prin Instituirea unui program național de identificare, inventariere și înregistrare cadastrală a MI	Dezvoltarea unui program multianual destinat realizării cadastrului MI și elaborarea normelor metodologice de implementare a acestuia	Program multianual de realizare a cadastrului MI completat cu norme metodologice aferente, aprobat prin HG	Cadastrul MI - relaționarea datelor privind localizarea și delimitarea MI cu datele de cadastru		1 program multianual de realizare a cadastrului MI, aprobat prin HG, și metodologiecon exă	x			MC, DJC, INP, ANCPI		MC	anual
		Delimitarea MI și realizarea ridicărilor topografice în coordonate stereografice 1970 pentru acestea, inclusiv pentru imobilele componente ale siturilor și ansamblurilor, precum și pentru zonele lor de protecție	Cadastrul MI - relaționarea datelor privind localizarea și delimitarea MI cu datele de cadastru						x	MC, DJC, INP, ANCPI – OCPI		MC	anual
		Realizarea unei proceduri referitoare la stabilirea statutului	Procedură de stabilire a proprietarilor și adreselor						x	MC, INP, ANCPI		MC	trimestriala



		de proprietate și a adreselor poștale pentru MI respectiv la modificarea acestora și informarea instituțiilor cu responsabilități în domeniu	poștale ale MI									
		Actualizarea și completarea cadrului normativ și a procedurilor legale în vederea posibilității înscrierii în Cadastrul MI	Act normativ aprobat prin ordin comun al MC și ANCPI privind înscrierea în Cadastrul MI a PCI				x		MC, INP, MLPDA, ANCPI		MC	semestrial
1.2.2	Realizarea de proceduri și ghiduri privind standardizarea datelor și transmiterea informațiilor referitoare la MI și PCI, precum și instituirea unui cadru de cooperare inter-instituțională în vederea realizării, corectării și completării	Ordin comun MC - ANCPI privind procedura de identificare și comunicare a cererilor și a înscrierilor efectuate asupra imobilelor ce au calitatea de MI	Procedură aprobată prin Ordin comun al MC și ANCPI privind procedura de identificare și comunicare a cererilor și a înscrierilor efectuate asupra imobilelor ce au statutul de MI			1 procedură aprobată prin Ordin comun al MC și ANCPI privind procedura de identificare și comunicare a cererilor și a înscrierilor efectuate asupra imobilelor ce au statutul de MI	x		MC, INP, MLPDA, ANCPI		MC	trimestrial
		Completarea normelor metodologice și procedurilor referitoare la conținutul cărților	Act normativ modificat și completat - normele metodologice și procedurile			Act normativ modificat și completat - normele metodologice și procedurile referitoare la	x		MC, INP, MLPDA, ANCPI		MC	lunar



CF ale acestora	funciare cu informațiile relevante ce trebuie înscrise, după caz, în cazul imobilelor având statut de Mi sau care sunt componente ale MI	referitoare la conținutul cărților funciare		conținutul cărților funciare							
	Includerea UAT deținătoare de MI ca prioritate în elaborarea proiectelor din cadrul PNCCF, în vederea executării documentațiilor cadastrale necesare înscrierii în CF a MI	UAT deținătoare de MI incluse ca prioritate în PNCCF și act normativ modificat - Legea 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară		UAT deținătoare de MI incluse ca prioritate în PNCCF Act normativ modificat - Legea 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară	x			MC, INP, MLPDA, ANCPI		MC	trimestria I
	Realizarea protocoalelor de colaborare între DJC-uri, OCPI-uri și UAT-uri referitoare la structura și transferul datelor necesare a fi înscrise în cartea funciară	Conținut cadru și 42 de protocoale de colaborare între DJC-uri, OCPI-uri și UAT-urile deținătoare de MI	Conținut cadru și 42 de protocoale de colaborare între DJC-uri, OCPI-uri și UAT-urile deținătoare de MI			x		MC, INP, ANCPI, DJC, OCPI, APL		MC	semestrial
	Realizarea de norme metodologice pentru identificarea MI în cazul în care acesta a suferit operațiuni cadastrale	Normă metodologică aprobată prin ordin comun A MC și ANCPI privind MI care acestea		Normă metodologică aprobată prin ordin comun MC și ANCPI privind MI care au suferit operațiuni cadastrale	x			MC, INP, ANCPI		MC	trimestria I



		(dezmembrări, alipiri, apariției de noi construcții)	au suferit operațiuni cadastrale										
Os. 1.3: Centralizarea și accesibilizarea informațiilor și resurselor cu privire la MI și PCI, din arhivele publice și private	1.3.1 Identificarea, digitizarea intensivă, accesibilizarea și valorificarea fondurilor de arhivă care conțin informațiile despre MI și PCI	Identificarea instituțiilor și fondurilor relevante și stabilirea unor proceduri de colaborare, de utilizare și valorificare a datelor existente	Raport privind instituțiile publice și fondurile de arhivă referitoare la MI și PCI ale acestora, și cadrul legal de colaborare, utilizare și valorificare a fondurilor aprobat la nivel de MC sau interministerial în funcție de statutul deținătorului colecției	Raport privind entitățile private și fondurile de arhivă relevante ale acestora, cadrul legal de colaborare, utilizare și valorificare a fondurilor de arhivă aprobat de MC și inventar al categoriilor de documente relevante		Raport privind entitățile private și fondurile de arhivă referitoare la MI și PCI ale acestora		x		MC, INP		MC	anual
		Inventarierea și clasificarea documentelor relevante deținute de entitățile publice	Inventar al categoriilor de documente relevante din fondurile publice de arhivă, conținând inclusiv gradul de digitalizare			Inventar al categoriilor de documente relevante din fondurile publice, conținând inclusiv gradul lor de digitalizare			x	MC, DJC, INP	Muzee, Biblioteci, Universități	MC	anual



		Identificarea persoanelor și entităților ce dețin arhive private și stabilirea unor proceduri de colaborare, precum și inventarierea și clasificarea documentelor relevante deținute de entitățile private	Raport privind entitățile private și fondurile relevante ale acestora, cadru legal de colaborare, utilizare și valorificare a fondurilor aprobat la nivel de MC și inventar al categoriilor de documente relevante					x	MC, INP, DJC		MC	anual
		Interconectarea/sin cronizarea bazelor de date ce conțin informații și resurse referitoare la monumente istorice	Arhive digitale publice și private interconectate	Arhive digitale publice și private interconectate				x	MC, INP, MEC	sectorul privat, societatea civilă	MC	anual
1.3.2	Centralizarea, digitizarea, accesibilizarea și valorificarea studiilor ce au stat la baza clasării MI, precum și a studiilor de fundamentar	Identificarea, digitizarea și organizarea arhivelor referitoare la M.I deținute de MC și instituțiile subordonate	Arhivă digitală a documentațiilor or aferente procedurilor de clasare și intervenție asupra MI, precum și a celor de fundamentare a documentațiilor or de	Arhivă digitală a documentațiilor aferente procedurilor de clasare și intervenție asupra MI, precum și a celor de fundamentare a documentațiilor de urbanism avizate. Proceduri			x		MC, INP, DJC		MC	semestrial



e ale documentațiilor de urbanism și intervențiilor asupra MI.		urbanism avizate	optimizate de depunere online și arhivare a documentațiilor								
	Optimizarea procedurilor de depunere online a documentațiilor, pentru a facilita utilizarea informației în sistem	Proceduri optimizate de depunere online și arhivare a documentațiilor				x		MC, INP		MC	semestrial
	Clarificarea și realizarea /completarea procedurilor de utilizare/publicare a studiilor în raport cu legislația privind drepturile de autor (prioritar - documentele depuse de beneficiari privați)	Cadru legal aprobat prin ordin comun privind drepturile de autor asupra documentațiilor	Cadru legal aprobat prin ordin comun privind drepturile de autor asupra documentațiilor			x		MC, INP, ORDA		MC	trimestrial
1.3.3 Dezvoltarea capacității de a crea, organiza, digitaliza și utiliza arhive în instituțiile cu rol în gestionarea informațiilor referitoare la MI și PCI.	Asigurarea resursei umane pentru gestiunea arhivelor și stabilirea unui protocol de colaborare MC, INP, DJC	Personal specializat în arhive în fiecare DJC și protocol de colaborare MC, DJC, INP	Personal specializat în arhive în fiecare DJC și protocol de colaborare MC, DJC, INP Raport privind posibili colaboratori, procedură și metodologie de arhivare	Programe de specializare, în funcție de responsabilitățile și activitățile derulate de fiecare instituție		x		MC, INP, DJC		MC	semestrial
	Identificarea de colaboratori externi și stabilirea unor proceduri naționale privind arhivarea, precum și asigurarea cadrului legal necesar și a	Raport privind posibili colaboratori, procedură și metodologie de arhivare				x		MC, INP, DJC		MC	trimestrial



		unor metodologii dedicate											
		Dezvoltarea unor programe de specializare a resursei umane în digitizarea și arhivarea datelor	Programe de specializare în funcție de responsabilitățile și activitățile derulate de fiecare instituție				x			MC, INP, INCFC, DJC		MC	semestrial

OG. 2: Optimizarea raportului dintre resursele alocate și nevoile de gestiune, protejare și valorificare a MI și PCI

Rezultate:

- **Recunoașterea rolului economic, cultural și social al MI/PCI și a necesității protejării și valorificării acestuia în beneficiul societății**
- **Eficiența utilizării resurselor (financiare, umane), precum și asigurarea coordonării, complementarității și transparenței surselor financiare și a deciziilor, în vederea creșterii calității actului administrativ privind MI și PCI**

Obiectiv specific	Direcții de acțiune	Acțiuni	Rezultatele acțiunii	Indicatori			Termen de realizare			Responsabili	Parteneri	Monitorizare (responsabili/frecvență)	
				Generali	Bugetari	Juridici	0-2 ani	3-5 ani	6-10 ani				
Os. 2.1: Consolidarea capacității instituțiilor și organismelor din domeniu în raport cu atribuțiile și responsabilitățile legale, prin optimizarea resursei umane și financiare	2.1.1 Întărirea capacității administrative a Ministerului Culturii, a instituțiilor subordonate MC și a serviciilor deconcentrate ale acestuia, a autorităților publice	Evaluarea resurselor umane existente și a capacității acestora de a îndeplini responsabilitățile legale în domeniu ale autorităților centrale și structurilor deconcentrate ale acestora	Procedură de evaluare a resurselor umane existente și a capacității acestora de a îndeplini responsabilitățile legale în domeniul protejării MI și PCI Raport cantitativ și			Procedură de evaluare a resurselor umane existente și a capacității acestora de a îndeplini responsabilitățile legale în domeniul protejării MI și PCI	x			MC, DJC, INP, CJ, APL		MC	lunar



locale și județene în gestionarea PCI prin adecvarea resurselor umane necesare.		calitativ privind resursele umane necesare pentru a îndeplini responsabilitățile legale în domeniul protejării MI și PCI ale MC, DJC, INP, CJ, APL.	Raport cantitativ și calitativ privind resursele umane necesare pentru a îndeplini responsabilitățile legale în domeniul protejării MI și PCI ale MC, DJC, INP, CJ, APL.									
	Constituirea în structura aparatului de specialitate a primăriilor și CJ-urilor a unor subdiviziuni destinate gestionării MI și PCI (direcție, serviciu, birou)	Norme metodologice modificate și completate aferente legislației administrației publice locale, ROF (organigrama) APL modificat și aprobat, structuri dedicate gestionării MI și PCI la nivelul fiecărui CJ, UAT		Norme metodologice modificate și completate aferente legislației administrației publice locale, ROF (organigrama) APL modificat și aprobat, structuri dedicate gestionării MI și PCI la nivelul fiecărui CJ, UAT	x			MC, MLPDA, CJ, CL		MC	trimestrial	
	Organizarea resursei umane existente în vederea maximizării eficienței și evaluarea necesităților suplimentare de	Programe de formare profesională a funcționarilor publici și personalului contractual din domeniul MI și PCI	Programe de formare profesională a funcționarilor publici și personalului contractual din			x		MC, MLPDA, ANFP, INA		MC	semestrial	



	personal de specialitate și de pregătire profesională a funcționarilor publici sau a personalului contractual, în raport cu responsabilitățile și categoriile de MI existente la nivel național/județean/UAT		domeniul MI și PCI.										
	Stabilirea cerințelor specifice pentru acoperirea necesarului de resursă umană în raport cu pregătirea profesională, atestarea în domeniu, experiența, s.a, extinderea posturilor de specialitate și organizarea de concursuri pentru ocuparea lor	Raport număr și calificări resursă umană necesară pentru acoperirea nevoilor de personal de specialitate în structurile de specialitate		Raport număr și calificări resursă umană necesară pentru acoperirea nevoilor de personal de specialitate în structurile de specialitate						MC, ANFP		MC	trimestri al
	Clarificarea atribuțiilor de analiză ale CNMI/CZMI/CNA și avizele MC/DJC în relație cu alte legi în special din domeniile conexe	ROF CNMI aprobat prin Ordin MC detaliat în privința atribuțiilor comisiilor în raport cu comisiile din			ROF CNMI detaliat în privința atribuțiilor comisiilor în raport cu comisiile din domeniile conexe					MC		MC	trimestri al



	(construcții, transporturi, administrație, resurse minerale, s.a.)	domeniile conexe																		
2.1.2 Stabilirea unor bugete corelate cu responsabilitățile și complexitatea problemelor de gestionare MI și PCI.	Evaluarea necesităților financiare și identificarea surselor posibile pentru asigurarea fondurilor necesare îndeplinirii responsabilităților legale în domeniu	Raport privind necesitățile financiare și resursele guvernamentale externe și locale pentru a se asigura finanțarea eficientă a instituțiilor cu responsabilități în domeniul MI și PCI	1 Raport privind necesitățile financiare și resursele guvernamentale naționale și locale pentru a se asigura finanțarea eficientă a instituțiilor cu responsabilități în MI și PCI						MC, INP, MF, MLPDA	MC	trimestri al									
	Stabilirea priorităților de gestiune a MI și PCI în vederea alocării eficiente a resurselor financiare necesare la nivel local, regional și național	Ordin comun MC, MLPDA, MIPE, MADR privind stabilirea criteriilor de prioritzare și a priorităților de finanțare a activității de gestiune a MI și PCI										1 OM privind stabilirea criteriilor de prioritzare și a priorităților de finanțare a activității de gestiune a MI și PCI						MC, INP, MLPDA, MIPE, MADR	MC	trimestri al
	Creșterea bugetelor destinate protejării MI și PCI la nivel local/ județean/regional și dezvoltarea unui cadru transparent	Norme metodologice și proceduri privind eficiența și transparența alocării bugetare a instituțiilor										Norme metodologice și proceduri privind eficiența și transparența alocării bugetare a instituțiilor naționale/ județene/ locale cu atribuții în								



		privind utilizarea și alocarea acestora	naționale/ județene/ locale cu atribuții în gestionarea MI și CPI			gestionarea MI și CPI							
2.1.3 Dezvoltarea cooperării inter-instituționale și promovarea dezvoltării de structuri regionale de specialitate în domeniul protejării MI și PCI.		Identificarea partenerilor și a activităților care pot fi realizate prin cooperarea dintre diferite instituții în protejarea și valorificarea MI și PCI	Protocoale de colaborare cu instituții și alte persoane fizice sau juridice cu scopul realizării în comun de activități tematice vizând protejarea și valorificarea MI și PCI			Protocoale de colaborare cu instituții și alte persoane fizice sau juridice cu scopul realizării în comun de activități tematice vizând protejarea și valorificarea MI/PCI	x			MC, INP		MC	trimestrial
		Realizarea de acorduri și parteneriate interinstituționale vizând optimizarea utilizării resurselor în scopul îndeplinirii responsabilităților partajate la nivel regional	Raport de identificare și cartare la nivel național și regional a universităților, instituțiilor, laboratoarelor și centrelor de cercetare tematică etc., cu rol în protejarea MI și PCI. Acorduri și parteneriate interinstituționale vizând optimizarea	Raport identificare și localizare/cartare la nivel național și regional a Universităților, instituțiilor, laboratoarelor și centrelor de cercetare tematică cu rol pentru protejarea MI/PCI			x			MC, INP	Universități, instituții, laboratoare și centre de cercetare tematică	MC	trimestrial



		utilizării resurselor			Acorduri și parteneriate interinstituționale vizând optimizarea utilizării resurselor							
	Dezvoltarea de acorduri și parteneriate la nivel de DJC și APL, în vederea facilitării cooperării regionale în domeniul protejării MI și PCI	Acorduri și parteneriate la nivel regional între MC, DJC, APL privind cooperarea regională în domeniul protejării M și PCI			8 acorduri și parteneriate la nivel regional între MC, DJC, APL privind cooperarea regională în domeniul protejării MI/PCI	x			MC, DJC	APL	MC	semestrial
2.1.4 Dezvoltarea de parteneriate între entitățile publice și private în vederea gestionării și valorificării MI și PCI	Dezvoltarea cadrului de cooperare între parteneri din sectorul public și cel privat, în vederea finanțării, utilizării, punerii în valoare, promovării și activării MI și PCI	Instrucțiuni privind dezvoltarea cadrului de cooperare între parteneri din sectorul public și cel privat (identificare domenii de acțiune și de cooperare, modele protocoale de colaborare etc.), în vederea finanțării, utilizării, punerii în valoare, promovării și activării MI și PCI	Instrucțiuni privind dezvoltarea cadrului de cooperare între parteneri din sectorul public și cel privat (identificare domenii de acțiune și de cooperare, modele protocoale de colaborare etc.), în vederea finanțării, utilizării, punerii în valoare, promovării și activării MI și PCI			x			MC, INP, DJC	Sectorul public și privat	MC	trimestrial



	Stabilirea de proceduri, norme și metodologii pentru activitățile specifice ale DJC/MJ/APL în colaborarea cu specialiști, ONG și societate civilă	Proceduri, norme și metodologii pentru activitățile specifice ale DJC/MJ/APL în colaborarea cu specialiști, ONG și societate civilă		5 proceduri, norme și metodologii pentru activitățile specifice ale DJC/MJ/APL în colaborarea cu specialiști, ONG și societate civilă	x			MC, MJ, INP, DJC	MLPDA, ANCP, Arhivele Naționale ale României etc.	MC	trimestri al
	Crearea de rețele de proprietari de MI, instituții publice și actori privați, în vederea promovării bunelor practici, cooperării și schimbului de experiență la nivel local, zonal și regional	Procedură și ghid de informare privind cooperarea dintre instituțiile cu responsabilități în protejarea MI și PCI și proprietari Centre regionale de informare, documentare și coordonare regională cu scopul promovării bunelor practici, cooperării și schimbului de experiență la nivel local, zonal și regional	Cel puțin 8 centre regionale de informare, documentare și coordonare regională cu scopul promovării bunelor practici, cooperării și schimbului de experiență la nivel local, zonal și regional	1 Procedura și 1 ghid de informare privind cooperarea dintre instituțiile cu responsabilități în protejarea MI/PCI și proprietarii de MI		x		MC, INP, DJC, APL	În cooperare cu persoane fizice și juridice	MC	semestri al



Os. 2.2: Îmbunătățirea, diversificarea și stabilizarea instrumentelor financiare și non- financiare puse la dispoziția proprietarilor și administratorilor publici și privăți ai MI și PCI	2.2.1 Optimizarea măsurilor financiare și fiscale destinate proprietarilor și administratorilor publici sau privați în vederea protejării MI	Identificarea, cuantificarea și optimizarea măsurilor fiscale și financiare existente	Raport privind măsurile financiare și programele de finanțare existente	Raport privind măsurile financiare și programele de finanțare existente	2 Ordine MC modificate cu scopul extinderii și diferențierii beneficiilor fiscale atât pentru persoanele fizice, cât și pentru cele juridice care utilizează clădirile MI	x			MC, MF, MLPDA		MC	trimestri al			
		Dezvoltarea de mecanisme financiare și fiscale diferențiate pe categorii de MI și PCI și tipuri de intervenție în vederea încurajării utilizării sustenabile a acestora	Măsurile financiare și programe de finanțare optimizate și complementar e			Măsurile financiare și programe de finanțare optimizate și complementar e									
			Mecanisme financiare și fiscale dedicate MI adaptate specificului celor trei categorii monument, ansamblu, sit			Măsurile financiare și programe de finanțare optimizate și complementar e						MC, INP	MF	MC	trimestri al
	Extinderea și diferențierea beneficiilor fiscale atât pentru persoanele fizice, cât și pentru cele juridice care utilizează clădirile MI, indiferent de	Ordine MC privind beneficiile fiscale, modificate cu scopul extinderii și diferențierii acestora atât				x			MC, INP	MF	MC	trimestri al			



	activitatea desfășurată în cadrul acestora	pentru persoane fizice, cât și pentru cele juridice care utilizează clădirile MI									
	Asigurarea complementarității măsurilor financiare și fiscale vizând gestiunea și utilizarea MI (ex.: fond alimentat prin sistem de creditare revolving, recuperarea finanțării prin alte modalități – cedarea folosinței bunului, deduceri fiscale, credite, subvenții diferențiate etc.)	Modificare acte normative (HG, OMC) pentru asigurarea complementarității măsurilor financiare și fiscale vizând gestiunea și utilizarea MI			Modificare acte normative (HG, OMC) pentru asigurarea complementarității măsurilor financiare și fiscale vizând gestiunea și utilizarea MI	x			MC, INP	MC	trimestrial
	Creșterea capacității de colectare a sumelor destinate protejării MI în conformitate cu cadrul legal existent	Norme metodologice modificate, dezvoltarea de proceduri și ghiduri de informare destinate creșterii capacității de colectare a sumelor destinate protejării MI			3 norme metodologice modificate, dezvoltarea de proceduri și ghiduri de informare destinate creșterii capacității de colectare a sumelor destinate protejării MI	x			MC, INP	MC	trimestrial



2.2.2 Eficientizare a, consolidare a și asigurarea complement arității programelor și măsurilor inițiate de autoritățile publice locale și centrale pentru a asigura un cadru de finanțare predictibil, viabil și eficient	Stabilirea priorităților de investiții ale programelor de finanțare, în raport cu cadrul de asigurare a protejării și valorificării MI și PCI	Ordin MC privind stabilirea priorităților de investiții în ale programelor de finanțare destinate MI și PCI		Ordin MC privind stabilirea priorităților de investiții în domeniul MI/PCI	x			MC, INP		MC	trimestri al
	Adaptarea programelor guvernamentale existente și crearea de noi programe anuale sau multianuale vizând categorii de monumente și măsuri de intervenție în acord cu nevoile și prioritățile identificate	Modificare și completare a actelor normative prin care sunt instituite programele de finanțare actuale și noi programe de finanțare destinate protejării MI și PCI		Modificare și completare a actelor normative prin care sunt instituite programele de finanțare actuale și noi programe de finanțare destinate protejării MI/PCI	x			MC, INP		MC	trimestri al
	Transparentizare a, creșterea și evidențierea în bugetele MC și APL a fondurilor destinate îndeplinirii responsabilităților legale privind MI și PCI	Norme metodologice și proceduri vizând transparența și eficiența alocărilor bugetare ale APL destinate protejării MI și PCI în conformitate cu prevederile legale în vigoare		Norme metodologice și proceduri vizând transparența și eficiența alocărilor bugetare ale APL destinate protejării MI/PCI în conformitate cu prevederile legale în vigoare	x			MC, INP, APL		MC	trimestri al



	Aplicarea eficientă a măsurilor legale existente care încurajează protejarea MI și PCI și creșterea alocării financiare publice dedicată proprietarilor privați	Proceduri de punere în aplicare eficientă a programelor și materiale de informare dedicate beneficiarilor programelor de finanțare și măsurilor legale existente		Proceduri de punere în aplicare eficientă a programelor și materiale de informare dedicate beneficiarilor programelor de finanțare și măsurilor legale existente		x			MC, INP		MC	trimestrial
	Extinderea măsurilor de încurajare și orientare a investițiilor și a resurselor financiare private în protejarea și valorificarea tuturor categoriilor de MI și PCI, indiferent de regimul de proprietate	Act normativ inițiat și aprobat prin care să se reglementeze măsurile de încurajare și orientare a investițiilor și a resurselor financiare private în protejarea și valorificarea tuturor categoriilor de MI și PCI			1 act normativ inițiat și aprobat prin care să se reglementeze măsurile de încurajare și orientare a investițiilor și a resurselor financiare private în protejarea și valorificarea tuturor categoriilor de MI și PCI		x				MC	semestrial
	Dezvoltarea mecenatului cultural, prin oferirea de stimulente și forme de	Act normativ inițiat și aprobat prin care să se reglementeze				x			MC, INP		MC	semestrial



		recunoaștere a contribuției persoanelor fizice și juridice la protejarea MI, respectiv donarea de MI în vederea protejării și activării acestora	mecenatul cultural										
--	--	--	--------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

OG. 3: Stabilirea măsurilor de punere în aplicare a legislației în domeniul protejării MI, precum și în domeniile conexe

Rezultate:

- Cadru normativ de specialitate actualizat, coerent, aplicat unitar și armonizat cu domeniile conexe și practicile internaționale
- Un sistem de achiziții publice care integrează și promovează calitatea și inovarea în intervenții și asupra MI și PCI

Obiectiv specific	Direcții de acțiune	Acțiuni	Rezultatele acțiunii	Indicatori			Termen de realizare			Responsabili	Parteneri	Monitorizare (responsabili/frecvență)	
				Generali	Bugetari	Juridici	0-2 ani	3-5 ani	6-10 ani				
Os. 3.1: Completarea legislației în domeniul protejării MI și PCI cu norme metodologice, proceduri, ghiduri și instrucțiuni care să asigure buna practică în domeniu	3.1.1 Actualizarea și armonizarea legislației și metodologiilor din domeniul protejării MI și PCI	Identificarea prevederilor legislative caduce, absente, redundante, contradictorii sau incomplete, nocive, referitoare la legislația privind protecția MI și PCI	Codul Patrimoniului aprobat Legislație de specialitate actualizată și completată			Codul Patrimoniului aprobat		x		MC, INP		MC	semestrial
		Revizuirea cadrului legislativ în domeniul patrimoniului cultural în vederea	Norme metodologice aplicare L.422/2001 actualizate 5 proceduri și instrucțiuni de			Norme metodologice actualizate de aplicare a L.nr. 422/2001		x		MC, INP, DJC		MC	semestrial



	<p>simplificării și aplicării unitare a acestuia la nivel central, județean și local</p>	<p>aplicare unitară a legislației în domeniu la nivel central, județean și local</p>			<p>5 proceduri și instrucțiuni de aplicare unitară a legislației în domeniu</p>								
	<p>Dezvoltarea cadrului tehnic metodologic de intervenția asupra MI și PCI, în scopul ameliorării comportării acestora la riscuri generate de criza climatică</p> <p>Norme metodologice de intervenție asupra MI și PCI, în scopul ameliorării comportării acestora la riscuri generate de criza climatică</p>	<p>Norme metodologice de intervenție asupra MI și PCI, în scopul ameliorării comportării acestora la riscuri generate de criza climatică</p>			<p>Norme metodologice de intervenție asupra MI și PCI, în scopul ameliorării comportării acestora la riscuri generate de criza climatică</p>	x			MC, INP		MC	trimestria I	
3.1.2	<p>Dezvoltarea de proceduri noi și standardizarea celor existente în vederea eficientizării procesului</p>	<p>Identificarea bunelor practici administrative existente în domeniul protecției monumentelor istorice și analiza procedurilor și proceselor care asigură calitatea</p>	<p>Proceduri administrative specifice relevante, identificate și aprobate prin OMC</p>	<p>1 instrucțiune privind digitizarea procedurilor specifice</p>		<p>3 proceduri administrative specifice relevante, identificate și aprobate prin OMC</p>	x			MC, INP		MC	trimestria I



de gestiune a MI și PCI	actului decizional									
	Revizuirea procedurilor existente și completarea acestora în scopul unificării modului de interpretare și aplicare a reglementărilor din domeniu	Proceduri modificate, completate și actualizate în scopul aplicării unitare a reglementărilor din domeniu	5 proceduri modificate, completate și actualizate în scopul aplicării unitare a reglementărilor din domeniu	x			MC, INP, DJC		MC	trimestrial
	Crearea cadrului metodologic necesar și adaptarea procedurilor existente în vederea digitizării, eficientizării și automatizării acestora	Normă metodologică dezvoltată și aprobată privind digitizării, eficientizării și automatizării procedurilor existente. Instrucțiunii privind digitizarea procedurilor specifice	1 normă metodologică dezvoltată și aprobată privind digitizării, eficientizării și automatizării procedurilor existente		x		MC, INP, DJC		MC	semestrial
Stabilirea unui cadru de monitorizare a eficienței procedurilor în vederea adaptării periodice a acestora în raport cu evoluția domeniului	Normă metodologică aprobată privind monitorizarea eficienței procedurilor în vederea adaptării periodice a acestora	1 normă metodologică aprobată privind monitorizarea eficienței procedurilor în vederea adaptării periodice a acestora		x		MC		MC	semestrial	



	3.1.3 Dezvoltarea de ghiduri și instrucțiuni pentru asigurarea calității actului decizional și de punere în aplicare uniformă a normelor legale	Stabilirea unor criterii și grile de analiză administrativă și tehnică specifice, adaptate pentru fiecare tip de proces și procedură	Proceduri administrative și tehnice aprobate pentru principalele tipuri de activități derulate	5 ghiduri privind elaborarea documentațiilor tehnice în vederea avizării/ autorizării și punerii în execuție	5 proceduri administrative și tehnice aprobate pentru principalele tipuri de activități derulate	x			MC, INP, DJC		MC	trimestria I
		Crearea unor ghiduri privind elaborarea documentațiilor tehnice în vederea avizării/ autorizării și punerii în execuție	Ghiduri privind elaborarea documentațiilor tehnice în vederea avizării/ autorizării și punerii în execuție				x		MC		MC	semestrial
		Realizarea unui compartiment de specialitate/ structură cu responsabilități în informare și consultanță în vederea îndeplinirii criteriilor de calitate a documentațiilor.	Modificare ROF și constituire compartiment / structura specialitate				x		MC		MC	semestrial
Os. 3.2: Corelarea legislației achizițiilor publice cu criteriile de calitate în restaurarea, reutilizarea și valorificarea	3.2.1 Promovarea utilizării concursului de soluții pentru proiectele cu finanțare publică având ca	Crearea unei proceduri de identificare a categoriilor și tipurilor de MI și a programelor care implică intervenții cu grad ridicat de complexitate	Procedură aprobată de identificare a categoriilor și tipurilor de MI și a programelor care implică intervenții cu		1 procedură aprobată de identificare a categoriilor și tipurilor de MI și a programelor care implică intervenții cu	x			MC, INP		MC	trimestria I



MI, prin angrenarea competenței necesare, inovarea și unicitatea intervențiilor	obiect intervenției cu grad ridicat de complexitate asupra MI și PCI		grad ridicat de complexitate			grad ridicat de complexitate							
		Identificarea bunelor practici existente la nivel național privind aplicarea concursului de soluții	Catalog de bune practici existente la nivel național	1 catalog de bune practici existente la nivel național			x			MC, INP		MC	trimestria I
		Realizarea unui instrument de suport în organizarea de concursuri de către autoritățile publice centrale și locale	Ghid de informare privind organizarea de concursuri de către autoritățile publice centrale și locale	1 Ghid de informare privind organizarea de concursuri de către autoritățile publice centrale și locale			x			MC, INP		MC	trimestria I
	3.2.2 Dezvoltarea de ghiduri metodologice și instrucțiuni pentru achizițiile publice pentru lucrări unicate, dar cu grad mediu de complexitate, având ca obiect MI și PCI	Identificarea bunelor practici la nivel european și național privind organizarea de achiziții publice pentru servicii de intervenție asupra MI	Catalog cu bune practici la nivel european și național privind organizarea de achiziții publice pentru servicii de intervenție asupra MI	1 Catalog cu bune practici la nivel european și național privind organizarea de achiziții publice pentru servicii de intervenție asupra MI			x			MC, INP		MC	trimestria I
		Realizarea unor ghiduri de elaborare a caietelor de sarcini specifice achizițiilor publice din domeniul protejării MI, incluzând stabilirea unor criterii de	Ghid de elaborare a caietelor de sarcini specifice achizițiilor publice din domeniul	1 ghid de elaborare a caietelor de sarcini specifice achizițiilor publice din domeniul			x			MC, ANAP		MC	trimestria I



	participare și evaluare care să asigure calitatea și sustenabilitatea rezultatelor proiectelor											
	Elaborarea unui ghid de bună practică și a unor cursuri de formare în domeniul achizițiilor publice pe obiective Mi și PC	Ghid de bună practică și curs de formare în domeniul achizițiilor publice pe obiective Mi și PCI organizat de MC, INA și ANAP	1 ghid de bună practică și 1 curs de formare în domeniul achizițiilor publice pe obiective MI și PCI organizat de MC, INA și ANAP			x			MC, INP, ANAP		MC	semestrial
3.2.3 Promovarea utilizării procedurii simplificate sau a licitației deschise în cazul lucrărilor care presupun un grad redus de creație, fără caracter de unicitate, pentru prevenție și întreținere	Identificarea categoriilor de lucrări pentru care se recomandă utilizarea procedurilor simplificate de achiziții publice	Procedură aprobată de identificare a categoriilor de lucrări pentru care se recomandă utilizarea procedurilor simplificate de achiziții publice			1 procedură aprobată de identificare a categoriilor de lucrări pentru care se recomandă utilizarea procedurilor simplificate de achiziții publice	x			MC, INP		MC	trimestrial
	Elaborarea unui ghid de bună practică în organizarea de licitații publice cu grad redus de complexitate cu caracter de prevenție și întreținere	Ghid de bună practică în organizarea de licitații publice cu grad redus de complexitate cu caracter de prevenție și întreținere	1 ghid de bună practică în organizarea de licitații publice cu grad redus de complexitate cu caracter de prevenție și întreținere				x		MC, ANAP		MC	semestrial
	Realizarea unor sinteze referitoare la	Ghid metodologic sinteză privind	1 Ghid metodologic					x	MC, INP		MC	trimestrial



		costurile asociate diferitelor tipuri de lucrări în vederea actualizării permanente a indicatorilor de norme de deviz	costurile asociate diferitelor tipuri de lucrări în vederea actualizării permanente a indicatorilor de norme de deviz	sinteză privind costurile asociate diferitelor tipuri de lucrări, în vederea actualizării permanente a indicatorilor de norme de deviz									
Os. 3.3: Armonizarea cadrului normativ privind MI și PCI cu legislația din domeniile conexe.	3.3.1 Clarificarea terminologică pentru toate categoriile de PCI care să genereze o aplicare unitară atât la nivelul întregului domeniu, cât și la nivel interdisciplinar	Revizuirea definirii noțiunilor prin raportarea la înțelesul lor agreat la nivel internațional și armonizarea utilizării acestora în cadrul normativ național	Definiții ale noțiunilor de specialitate armonizate în cadrul normativ național prin raportarea la înțelesul lor agreat la nivel internațional	Definiții ale noțiunilor de specialitate armonizate în cadrul normativ național prin raportarea la înțelesul lor agreat la nivel internațional	1 Instrucțiune terminologică tehnică aprobată cu privire la definirea conceptelor privind lucrările de intervenție pe monumente istorice		x		MC		MC	semestrial	
		Clarificarea conceptelor asupra lucrărilor de intervenție pe monumente istorice (ex. cercetare, restaurare, reabilitare, renovare, reconstrucție, consolidare, punere în siguranță) în raport cu cartele internaționale și principiile de bună practică	Instrucțiune terminologică tehnică aprobată cu privire la definirea conceptelor privind lucrările de intervenție pe monumente istorice			x		MC, INP	MC	trimestrial			
		Realizarea unor glosarelor de termeni de	Glosar de termeni de specialitate	1 Glosar de termeni de		x		MC, INP	MC	semestrial			



	specialitate în vederea standardizării datelor colectate și utilizării corecte în cadrul tuturor proceselor și procedurilor legate de protejarea MI	aprobat și publicat	specializate aprobat și publicat									
3.3.2 Corelarea cadrului legislativ privind MI și PCI cu cel din domeniul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor în vederea integrării măsurilor de protecție a acestora în documentațiile de urbanism și amenajarea teritoriului	Actualizarea metodologiei de elaborare a documentațiilor de amenajarea teritoriului și de urbanism și a regulamentelor aferente, în vederea integrării și aplicării principiilor internaționale de protecție și conservare integrată a zonelor istorice/protejate	Metodologie de elaborare a documentațiilor și regulamentelor de administrația teritoriului și urbanism actualizată			1 metodologie de elaborare a documentațiilor și regulamentelor de amenajarea teritoriului și urbanism actualizată	x			MC, INP, MLPDA		MC	trimestria I
	Stabilirea unor proceduri de preluare/delimitare a zonelor de protecție a MI în documentațiile de urbanism și de actualizare/elaborare a regulamentelor aferente în	Normă metodologică aprobată privind preluarea zonelor de protecție a MI în documentațiile de urbanism			1 norma metodologica aprobată privind preluarea zonelor de protecție a MI în documentațiile de urbanism	x			MC, INP, MLPDA, ANCP		MC	trimestria I



	acord cu noul statut										
	Realizarea unor norme metodice și ghiduri de bună practică pentru elaborarea reglementărilor urbanistice specifice și a intervențiilor asupra clădirilor cu valoare arhitecturală, imobilelor din zonele protejate, precum și de integrare a noilor construcții în specificul local al zonelor protejate, siturilor și ansamblurilor istorice în vederea dezvoltării durabile	Ghid de bună practică în realizarea reglementărilor urbanistice specifice și a intervențiilor asupra clădirilor cu valoare arhitecturală	1 Ghid de bună practică în realizarea reglementărilor urbanistice specifice și a intervențiilor pe clădiri cu valoare arhitecturală			x		MC, INP, MLPDA		MC	semestrial
	Corelarea la nivelul documentațiilor de urbanism și amenajarea teritoriului a lucrărilor de dezvoltare a infrastructurii cu protejarea MI și PCI, în scopul eliminării impactului negativ	Ghid de bună practică privind dezvoltarea și funcționare a lucrărilor de infrastructură și mobilitate în scopul protecției MI și PCI	1 Ghid de bună practică privind dezvoltarea și funcționare a lucrărilor de infrastructură și mobilitate în scopul protecției MI și PCI			x		MC, INP, MLPDA		MC	semestrial



		(constructiv, economic, social) pe care acestea l-ar putea avea											
3.3.3 Armonizarea cadrului legislativ de protecție a MI și PCI cu legislația conexă, în vederea protejării valorilor de patrimoniu	Analiza impactului cadrului legislativ din domeniile conexe asupra patrimoniului cultural și identificarea neconcordanțelor în vederea abordării integrate și eficiente a MI și PCI	Raport de analiză a impactului cadrului legislativ din domeniile conexe asupra MI și PCI	1 raport de analiză a impactului cadrului legislativ din domeniile conexe asupra patrimoniului cultural			x				MC, MLPDA, MT, MDAR		MC	trimestri I
	Armonizarea și completarea cadrului normativ în vederea asigurării integrării măsurilor de protecție și valorificarea MI și PCI	Lege de modificare și completare a cadrului normativ în vederea asigurării integrării măsurilor de protecție și valorificarea MI și PCI						x			MC, MLPDA, MT, MDAR		MC



		Realizarea unor ghiduri de bună practică și norme metodologice privind integrarea componentei de patrimoniu în planuri de management la nivel local, regional și național	Ghid de bună practică privind integrarea componentei de patrimoniu în planuri de management la nivel local, regional și național	1 ghid de bună practică privind integrarea componentei de patrimoniu în planuri de management la nivel local, regional și național				x		MC, MLPDA, MT, MDAR		MC	semestri al
--	--	---	--	--	--	--	--	---	--	---------------------	--	----	-------------

OG. 4: Crearea și consolidarea unui sistem performant de educare, formare, cercetare și inovare în domeniul MI și PCI

Rezultate:

- Cadru educațional și de formare, integrat și corelat cu nevoile actuale ale PCI și care să asigure transferul de cunoștințe teoretice și practice
- Un sistem de recunoaștere și promovare a profesioniștilor deschis către mediul internațional
- MI și PCI ca domeniu performant, inovator și interdisciplinar al cercetării fundamentale și aplicative

Obiectiv specific	Direcții de acțiune	Acțiuni	Rezultatele acțiunii	Indicatori			Termen de realizare			Responsabili	Parteneri	Monitorizare (responsabili/frecvență)	
				Generali	Bugetari	Juridici	0-2 ani	3-5 ani	6-10 ani				
Os. 4.1: Corelarea și îmbunătățirea ofertei educaționale cu nevoile din domeniul protejării MI și PCI, cu includerea	4.1.1 Adaptarea programelor de studii și curriculelor universitare în raport cu practicile internaționale actuale din	Identificarea programelor de studii universitare destinate formării de profesioniști în domeniul MI și PCI și evaluarea eficienței și	Protocol de colaborare, incluzând și proceduri. Raport identificare, localizare și evaluare la nivel național și regional a	1 Protocol de colaborare, incluzând și procedurile Raport identificare, localizare și evaluare la nivel național și regional a		Completare Standarde ocupaționale (Anexa Ordin nr. 3712/2018) cu din domeniul protejării	x			MC, ME, Colegiul Rectorilor	Universități, asoc profesionale, societate civilă	MC	trimestri al



transferului de cunoștințe și meserii practice	domeniul protejării MI și PCI și la cerințele pieței muncii	capacității acestora de a acoperi nevoile domeniului	programelor de studii universitare destinate formării de profesioniști în domeniul MI și PCI. Acorduri și parteneriate interinstituționale	programelor de studii universitare destinate formării de profesioniști în domeniul MI și PCI Acorduri și parteneriate interinstituționale		patrimoniului cultural							
		Crearea de noi programe de studii și modificarea curriculumelor existente în vederea acoperirii nevoilor și racordărilor la practicile internaționale	Ghid de bune practici în realizarea programelor de studii în domeniul MI și PCI în vederea acoperirii nevoilor și racordărilor la practicile internaționale	1 Ghid de bune practici în realizarea programelor de studii în domeniul MI și PCI în vederea acoperirii nevoilor și racordărilor la practicile internaționale				x		MC, ME	Universități, asociații profesionale	MC	semestrial
		Revizuirea și completarea standardelor ocupaționale din domeniul protejării patrimoniului cultural	Raport privind standardele ocupaționale din domeniul protejării patrimoniului cultural. Completare Standarde ocupaționale (Anexa Ordin nr. 3712/2018) cu din domeniul protejării patrimoniului cultural	Raport privind standardele ocupaționale din domeniul protejării patrimoniului cultural			x			MC, MMSS, ANC, MEC	Universități, asociații profesionale	MC	trimestrial



		Crearea rețelelor tematice de cooperare universitară, la nivel național și internațional, în domeniul patrimoniului cultural.	Instrucțiuni privind crearea rețelelor tematice de cooperare universitară la nivel național și internațional, în domeniul patrimoniului.				x			MC, MEC, Colegiul Rectorilor	Universități, asociații profesionale	MC	trimestriala I
		Realizarea acordurilor de parteneriate între universitățile și instituțiile/autoritățile cu atribuții în domeniul protejării MI și PCI pentru realizarea practicii profesionale și a stagiilor de pregătire	Acorduri de parteneriat între universități și instituții/autorități cu atribuții în domeniul protejării MI și PCI pentru realizarea practicii profesionale și a stagiilor de pregătire	Acorduri de parteneriat între universități și instituții / autorități cu atribuții în domeniul protejării MI și PCI pentru realizarea practicii profesionale și a stagiilor de pregătire			x			MC, MEC, INP, INCFC	Universități, asociații profesionale	MC	trimestriala I
	4.1.2 Dezvoltarea ofertei de formare în învățământul profesional (școli de arte și meserii, școli de măști și programe de ucenicie) destinat	Identificarea școlilor profesionale și a nevoilor profesionale necesare domeniului	Raport de identificare a școlilor profesionale și nevoilor profesionale necesare domeniului	Raport de identificare a școlilor profesionale și nevoilor profesionale necesare domeniului			x			MC, MMSS, INCFC, MEC	Școli profesionale, societăți civile	MC	trimestriala I
		Dezvoltarea de programe profesionale pentru meseriile	Protocol de colaborare Programe					x		MC, MMSS, INP, INCFC	sectorul privat	MC	semestrial



activităților din domeniului patrimoniului cultural imobil	specifice patrimoniului cultural imobil, în parteneriat cu sectorul privat	profesionale pentru meseriile PCI											
	Crearea unor programe de integrare pe piața muncii și creșterea forței de muncă calificate a absolvenților de învățământ profesional.	Programe profesionale de integrare pe piața muncii și creșterea forței de muncă calificate a absolvenților de învățământ profesional	Programe profesionale pentru meseriile patrimoniului cultural imobil Programe profesionale de integrare pe piața muncii și creșterea forței de muncă calificate a absolvenților de învățământ profesional				x		MC, MMSS, INP, INCFC		MC	semestrial	
	Inițierea de parteneriate interdisciplinare și interinstituționale între instituții publice, universități, școlile profesionale și industria de profil în scopul colaborării și realizării de activități practice pentru protejarea MI și PCI	Protocoale de colaborare						x		MC, MMSS, INP, INCFC	Școli profesionale, universități, asociații profesionale, societatea civilă	MC	trimestriale
	4.1.3 Introducerea noțiunilor și principiilor	Identificarea programelor de studii universitare și	Raport de identificare a programelor de studii	Raport de identificare a programelor de studii universitare				x		MC, MEC	Universități, asociații	MC	trimestriale



de bază referitoare la promovarea și protejarea patrimoniului cultural imobil în curriculele programelor de studii universitare și profesionale din domenii conexe	profesionale din domeniile conexe care au sau pot dezvolta activități legate de promovarea și protejarea MI și PCI	universitare și profesionale din domeniile conexe care au sau pot dezvolta activități legate de promovarea și protejarea MI și PCI	și profesionale din domeniile conexe care au sau pot dezvolta activități legate de promovarea și protejarea MI și PCI Protocoale de colaborare						profesionale		
	Crearea unui cadru de cooperare și colaborare interdisciplinară și interinstituțională în domeniul promovării și protejării MI	Protocoale de colaborare					MC, MEC	Universități, asociații profesionale, societatea civilă	MC	trimestriul I	
	Realizarea acordurilor de parteneriate între universitățile și instituțiile/autoritățile cu atribuții în domeniul protejării MI și PCI pentru realizarea practicii profesionale și a stagiilor de pregătire	Acorduri de parteneriat între universitățile și instituțiile/autoritățile cu atribuții în domeniul protejării MI și PCI pentru realizarea practicii profesionale și a stagiilor de pregătire			Acorduri de parteneriat între universitățile și instituțiile/autoritățile cu atribuții în domeniul protejării MI și PCI pentru realizarea practicii profesionale și a stagiilor de pregătire			MC, MEC	Universități, asociații profesionale, societatea civilă	MC	trimestriul I



		Recunoașterea activităților extra-școlare din domeniul patrimoniu în programele universitare	Protocol de colaborare				x			MC, MEC	Universități, asociații profesionale, societatea civilă	MC	trimestria I	
Os. 4.2: Dezvoltarea unui sistem integrat de educație, formare profesională continuă și învățare pe tot parcursul vieții, dedicat protejării și valorificării MI și PCI	4.2.1 Creșterea și diversificare a ofertei de cursuri de formare profesională continuă, specializată pe intervenții de calitate pe clădirilor istorice	Identificarea ofertei cursurilor de formare existente și a entităților care le organizează.	Procedură de identificare a ofertei de cursurilor de formare existente și a entităților care le organizează	1 procedură de identificare a ofertei de cursurilor de formare existente și a entităților care le organizează Raport evaluare a nevoilor de formare pentru funcționarii publici cu responsabilități în domeniul protejării MI și PCI oferte cursurilor de formare existente			x			MC, MMSS, INP, INCFC, MEC, MMSS	Societate civilă	MC	trimestria I	
		Stabilirea nevoilor de formare pentru funcționarii publici, cu responsabilități în domeniul protejării MI și PCI	Analiză de stabilire a nevoilor de formare pentru funcționarii publici, cu responsabilități în domeniul protejării MI și PCI					x			MC, INP, INCFC		MC	trimestria I
		Programe de specializare în domeniul protejării patrimoniului	Cel puțin un program multianual				Cel puțin un program		x		MC, INP, INCFC	Asociații profesionale, universi	MC	anual



		cultural destinate altor categorii profesionale ce desfășoară activități conexe – magistrați, poliție, specialiști în achiziții publice, contabili, experți evaluatori etc.			de formare multianual						tăți, societat e civilă		
OS 4.3: Regândirea și flexibilizarea sistemului de atestare, precum și corelarea lui cu sistemul integrat de educație, formare profesională continuă și învățare pe tot parcursul vieții, din domeniu	4.3.1 Crearea unor <i>clustere</i> în domeniul patrimoniului cultural imobil dedicate creării de produse și servicii inovative, prin cooperarea dintre sectorul cercetării, sectorul public și sectorul privat	Identificarea domeniilor în care există, sau se pot construi, <i>clustere</i> în domeniul patrimoniului, ce includ activități de cercetare și activități economice (ex. produse și tehnologii din domeniul construcțiilor)	Clustere de cercetare – inovare în domeniul Mi și PCI Raport de identificare a domeniilor	Clustere de cercetare – inovare în PCI 1 raport de identificare a domeniilor	1 program național de susținere a cercetării și inovării destinat sectorului economic	x			MC, INP, MEC		MC	trimestria I	
		Încurajarea sectorului economic de profil de a dezvolta sau susține centre de cercetare destinate creării de produse și tehnologii, cu aplicare în domeniul patrimoniului (parenaj)	Program național de susținere a cercetării și inovării destinat sectorului economic			x		MC, MLPDA, MEAT, MF	Univers ități	MC	semestri al		



		Măsuri de sprijin pentru crearea locurilor de muncă în sectorul economic cu activități în <i>cluster</i> ele din domeniul MI și PCI	Program național de susținere de a activităților din domeniul MI și PCI		Program național de susținere de a activităților din domeniul MI și PCI		x		MC, MLPDA, MF, MMSS	Asociații profesionale	MC	semestrial
4.3.2 Susținerea formării de rețele de cunoaștere și inovare specializată, cu impact în domeniul patrimoniului construit	Susținerea creării de parteneriate interdisciplinare și rețele la nivel zonal/ regional în vederea dezvoltării cunoașterii și cercetării în domeniul patrimoniului la nivel local	Protocoale de colaborare		Program integrat de cercetare	Protocoale de colaborare	x			MC, MEC (universități, centre de cercetare, muzee, asociații profesionale)		MC	trimestrial
	Dezvoltarea de poli regionali de CDI care să răspundă nevoilor locale în domeniul MI și PCI și stabilirea relațiilor cu rețele existente din alte sectoare care au interese comune.	Ghiduri și protocoale regionale.		8 ghiduri și protocoale regionale			x		MC, INP, DJC (asociații profesionale, structurile asociative ale administrației publice, ADR-uri)		MC	semestrial
	Susținerea dezvoltării cercetării	Cadru legal modificat, privind			Cadru legal modificat, privind procedura de			x	MC, MEC		MC	semestrial



		inovative prin simplificarea procedurilor de atestare și acreditare a noilor laboratoare și centre de cercetare publice și private cu activități în domeniul CDI	procedura de atestare și acreditare a laboratoarelor și centrelor de cercetare publice și private cu activități în domeniul CDI			atestare și acreditare a laboratoarelor și centrelor de cercetare publice și private cu activități în domeniul CDI							
4.3.3 Creșterea capacității de comunicare și utilizare a rezultatelor cercetărilor în practică pentru autorități, specialiști, sectorul economic și publicul larg		Crearea și dezvoltarea de strategii de comunicare și promovare a rezultatelor cercetării, către autorități, specialiști, sectorul economic și publicului larg	Strategie de comunicare a rezultatelor cercetării către autorități, specialiști, sectorul economic și publicului larg		1 strategie de comunicare a rezultatelor cercetării, către autorități, specialiști, sectorul economic și publicului larg		x		MC, INP	Asociații profesionale	MC	semestrial	
		Realizarea de evenimente, publicații și campanii de diseminare a rezultatelor cercetării în scopul conștientizării rolului MI și PCI pentru identitatea și dezvoltarea societății	Evenimente, publicații și campanii de diseminare		Evenimente, publicații și campanii de diseminare		x		MC, INP, DJC	Asociații profesionale, structuri asociative ale administrației publice, ADR-uri	MC	anual	



		Familiarizarea tinerilor cu domeniul cercetării în vederea atragerii acestora către meseriile specifice patrimoniului cultural.	Campanie de informare privind meseriile de patrimoniu		1 campanie de informare privind meseriile de patrimoniu		x			MC, INP, DJC, MEC	Asociații profesionale, structuri asociative ale administrației publice, ADR-uri	MC	anual
Os. 4.4 Instituirea unui cadru pentru susținerea cercetării, dezvoltării și inovării în domeniul protejării MI și PCI, cu promovarea interdisciplinarității și în acord cu tendințele economiei circulare și sustenabilității	4.4.1 Dezvoltarea programelor naționale de cercetare în acord cu prioritățile identificate de instituțiile cu responsabilități în domeniul culturii și care reflectă nevoile MI și PCI	Radiografierea programelor de cercetare cu impact asupra MI și PCI, a rezultatelor acestora și identificarea domeniilor și temelor insuficient sau deloc abordate până în prezent	Raport de analiză a programelor de cercetare cu impact asupra MI și PCI		1 raport de analiză a programelor de cercetare cu impact asupra MI și PCI	1 Protocol de colaborare	x			MC, INP, MEC	Universități și centre de cercetare, muzee	MC	trimestriale
		Crearea unui cadru de cooperare între gestionarii programelor de cercetare, de la nivel național și local, în vederea stabilirii nevoilor și priorităților din domeniul cercetării PCI	Protocol de colaborare				x			MC, INP, MEC	Universități și centre de cercetare, muzee	MC	trimestriale



		Corelarea nevoilor și a cerințelor cu programele de finanțare existente sau crearea de programe noi	Propuneri de modificare, adaptare și completare a programelor existente				x			MC, INP, MEC	Universități și centre de cercetare, muzee	MC	trimestria I
		Dezvoltarea de programe de cercetare inovative, care să conducă la realizarea de produse și servicii noi, cu impact asupra protecției, conservării și reutilizării monumentelor istorice (tehnici, materiale, produse și servicii).	Program de cercetare inovativă	Propuneri de modificare, adaptare și completare a programelor existente	1 program de cercetare inovativă			x		MC, INP, MEC	Universități și centre de cercetare, muzee	MC	semestrial
	4.4.2 Crearea și susținerea rețelelor de laboratoare și centre de cercetare interdisciplinare din domeniul MI și PCI	Identificarea laboratoarelor, centrelor de cercetare și a tehnologiilor disponibile, precum și evaluarea resursei umane specializate disponibile, pe zone și regiuni de dezvoltare	Bază de date teritorială și tematică a centrelor de cercetare/laboratoarelor etc. și a resurselor acestora și metodologie de actualizare permanentă	1 bază de date teritorială și tematică a centrelor de cercetare/laboratoarelor etc. și a resurselor acestora și metodologie de actualizare permanentă			x			MC, INP, MEC	Universități și centre de cercetare, asociații profesionale	MC	trimestria I



		Identificarea nevoilor de tehnologie și specializare a cercetătorilor în raport cu cerințele din domeniul protejării MI și PC	Raport de analiză a tehnologiilor și specializărilor necesare	1 raport de analiză a tehnologiilor și specializărilor necesare		Protocol privind crearea rețelelor tematice și regionale a laboratoarelor și centrelor de cercetare în vederea schimbului de bune practici în domeniul MI și PCI	x			MC, INP, MEC	Universități și centre de cercetare, asociații profesionale	MC	trimestriala I
		Crearea de rețele tematice și regionale a laboratoarelor și centrelor de cercetare în vederea schimbului de bune practici în domeniul MI și PCI	Protocol privind crearea rețelelor tematice și regionale a laboratoarelor și centrelor de cercetare în vederea schimbului de bune practici în domeniul MI și PCI	1 laborator/centru de cercetare în arheologie			x			MC, DJC	Universități, centre de cercetare, asociații, muzee, etc.	MC	trimestriala I
		Crearea și dezvoltarea de laboratoare și centre de cercetare în arheologie	Laborator/centru de cercetare în arheologie	1 laborator/centru de cercetare în arheologie			x			MC, INP, MEC	Universități, muzee	MC	trimestriala I
		Dezvoltarea de bănci de cunoștințe despre materialele, tehnicile și know-how-ul tradițional	Bază de date națională privind cunoștințe despre materialele, tehnicile și know-how-ul tradițional	1 bază de date națională privind cunoștințe despre materialele, tehnicile și know-how-ul tradițional			X			MC, INP	Universități și asociații profesionale, muzee	MC	trimestriala I



			Procedură metodologică de actualizare permanentă bazei de date			1 procedură metodologică de actualizare permanentă bazei de date	x							
4.4.3 Promovarea de programe de cercetare inovativă, în acord cu nevoia accentuată de utilizare a soluțiilor digitale și cu evoluția tehnologică din domeniile conexe.	Identificarea tehnologiilor și soluțiilor digitale utilizate în domeniul patrimoniului construit imobil	Raport de identificare a tehnologiilor și soluțiilor digitale utilizate în domeniul patrimoniului construit imobil	1 raport de identificare a tehnologiilor și soluțiilor digitale utilizate în domeniul patrimoniului construit imobil	1 program privind soluțiile și tehnologiile digitale	1 program de formare și program achiziție instrumentar și tehnologii digitale		x			MC, INP, MLPDA	Universități și centre de cercetare, muzee	MC	trimestrial	
	Realizarea și dezvoltarea de programe și proiecte inovative privind soluțiile și tehnologiile digitale	Program privind soluțiile și tehnologiile digitale	Ghid de bune practici				1 ghid de bune practici		x		MC, MEC		MC	semestrial
	Creșterea capacității instituțiilor și profesioniștilor din domeniul patrimoniului de a utiliza soluțiile inovative, produsele și	Program de formare și program achiziție instrumentar și tehnologii digitale							x		MC, INP		MC	semestrial



		tehnologiile digitale											

OG.5: Creșterea accesibilității publicului larg la MI și PCI

Rezultate:

- O societate conștientă de rolul MI și PCI în asigurarea bunăstării generale și individuale
- Un cadru deschis, inclusiv și colaborativ de guvernare, în domeniul protejării MI și PCI

Obiectiv specific	Direcții de acțiune	Acțiune	Rezultatele acțiunii	Indicatori			Termen de realizare			Responsabili	Parteneri	Monitorizare (responsabili/frecvență)	
				Generali	Bugetari	Juridici	0-2 ani	3-5 ani	6-10 ani				
Os. 5.1: Stimularea înțelegerii contribuției pe care o au MI și PCI la binele și sănătatea oamenilor și la creșterea calității vieții în comunitate	5.1.1 Creșterea gradului de înțelegere a MI și PCI și a culturii mediului construit (baukultur) de către publicul larg, precum și rolului pe care acestea le au în susținerea dezvoltării societății	Identificarea cunoștințelor, percepțiilor și modelelor de comportament ale societății contemporane asupra MI și PCI, precum și asupra mediului construit, în general, diferențiat după cu specificul socio-economic și cultural al comunităților.	Raport privind cunoștințele, percepțiile și modelele de comportament ale societății Românești asupra MI și PCI	1 Raport privind cunoștințele, percepțiile și modelele de comportament ale societății Românești asupra MI și PCI			x			INP, INCFC	Universități, asociații profesionale, ONG-uri	MC	trimestrial
		Dezvoltarea de acțiuni și programe de informare, facilitare și înțelegere a valorilor care definesc MI și PCI	Acțiuni și programe de informare privind salvagardarea MI și PCI în contextul mai larg al calității	Acțiuni și programe de informare privind salvagardarea MI și PCI în					x		MC, INP, DJC, MLPDA	Universități, asociații profesionale, ONG-uri	MC



		PCI, precum și calitatea mediului construit.	mediului construit		contextul mai larg al calității mediului construit								
		Dezvoltarea de acțiuni și programe de informare privind conservarea elementelor valoroase, componente ale mediului construit, incluzând clădiri, monumentele istorice, peisaj cultural etc., în raport cu tendințele actuale de utilizare a tehnicilor și materialelor existente	Acțiuni și programe de promovare a intervenției sustenabile asupra mediului construit în raport cu tendințele actuale de utilizare a tehnicilor și materialelor existente, dedicate publicului larg		Acțiuni și programe de promovare a intervenției sustenabile asupra mediului construit în raport cu tendințele actuale de utilizare a tehnicilor și materialelor existente, dedicate publicului larg		x			INP, DJC, MLPDA	Universități, asociații profesionale, ONG-uri	MC	anual
	5.1.2 Facilitarea comunicării și transferului de cunoștințe dinspre specialiști către publicul larg în vederea dezbaterii informate și deschiderea accesului către	Crearea unei culturi a dialogului pe teme actuale ale patrimoniului și a schimbului de experiență între specialiști și non-specialiști pe aceste teme	Evenimente dedicate publicului larg, prin care să fie asigurat schimbul de experiență între specialiști și non-specialiști	Evenimente dedicate publicului larg, prin care să fie asigurat schimbul de experiență între specialiști și non-specialiști: 1 conferință anuală MC/INP și 1 conferință anuală/o dată la 2 ani la fiecare DJC		x			MC, INP, DJC	Universități, asociații profesionale, ONG-uri	MC	anual	



beneficiile PCI												
	Organizarea de evenimente de informare a producătorilor și furnizorilor de materiale, produse și servicii din domeniul construcțiilor, în vederea cooptării acestora în dezvoltarea unei culturi sustenabile a construcțiilor, incluzând și intervențiile asupra fondului construit istoric	Evenimente dedicate cooptării producătorilor și furnizorilor de materiale, produse și servicii din domeniul construcțiilor în dezvoltarea unei culturi sustenabile a construcțiilor	Evenimente dedicate cooptării producătorilor și furnizorilor de materiale, produse și servicii din domeniul construcțiilor în dezvoltarea unei culturi sustenabile a construcțiilor						MC, INP, DJC, MLPDA	Universități, asociații profesionale, ONG-uri	MC	anual
	Informarea societății cu privire la valoarea istorică și potențialul de reutilizare pentru construcțiile noi a materialelor rezultate din desființarea/demolarea clădirilor istorice	Evenimente de informare asupra economiei circulare în construcții	Evenimente de informare asupra economiei circulare în construcții						MC, INP, DJC, MLPDA	Universități, asociații profesionale, ONG-uri	MC	anual
5.1.3 Realizarea de materiale de informare privind rolul și beneficiile	Realizarea de ghiduri de utilizare și întreținere a MI și PCI, precum și de diseminare	Ghiduri de utilizare și întreținere a MI și PCI	Ghiduri de utilizare și întreținere a MI și PCI				x	MC, INP, DJC, APL	Universități, asociații profesionale,	MC	semestrial	



	PCI pentru bunăstarea indivizilor și comunităților	a bunelor practici, dedicate proprietarilor, administratorilor etc.								ONG-uri		
		Realizarea de studii și materiale de informare pentru toate mediile de diseminare, adaptate în raport cu publicul țintă, care să promoveze beneficiile conservării și valorificării patrimoniului pentru bunăstarea indivizilor și comunităților.	Studii și materiale de informare pentru toate mediile de diseminare, adaptate în raport cu publicul țintă, care să promoveze beneficiile conservării și valorificării patrimoniului pentru bunăstarea indivizilor și comunităților	Studii și materiale de informare pentru toate mediile de diseminare, adaptate publicului-țintă, care să promoveze beneficiile conservării și valorificării patrimoniului pentru bunăstarea indivizilor și comunităților			x		MC, INP, DJC, APL	Universități, asociații profesionale, ONG-uri	MC	semestrial
Os. 5.2: Creșterea gradului de conștientizare și a capacității de interpretare și aprofundare a valorilor asociate MI și PCI	5.2.1 Integrarea educației pentru PCI în programele școlare și activitățile extracurriculare	Integrarea în curriculele școlare existente ale anumitor discipline (istorie, religie, educație vizuală etc.) a informațiilor privind MI și PCI	MI și PCI integrat în curricule școlare ale anumitor discipline (istorie, religie, educație vizuală, chimie etc.) Crearea unei curricule de sine stătătoare – „Educație pentru patrimoniu”	MI și PCI integrat în curricule școlare ale anumitor discipline (istorie, religie, educație vizuală, chimie etc.) Crearea unei curriculei „Educație pentru patrimoniu”			x		MC, MEC	Instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri	MC	semestrial



	Realizarea de acțiuni didactice având ca scop promovarea MI și PCI din orizontul local și a rolului său în evoluția comunității	Acțiuni didactice de promovarea MI și PCI din orizontul local în relație cu dezvoltarea comunității	Acțiuni didactice de promovarea MI și PCI din orizontul local în relație cu dezvoltarea comunității.	Acțiuni didactice de promovare a MI și PCI din orizontul local în relație cu dezvoltarea comunității		x			MC, INP, DJC, MEC	Instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri	MC	trimestrial
	Conceperea de materiale didactice vizând explorarea, cunoașterea și înțelegerea MI și PCI, destinate activităților extracurriculare ale școlărilor	Materiale didactice de explorare, cunoaștere și înțelegerea MI și PCI	Materiale didactice de explorare, cunoaștere și înțelegerea MI și PCI			x			MC, INP, MEC	Instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri	MC	trimestrial
5.2.2	Realizarea de platforme de educare informală cu privire la PCI pentru tineret, vizând creșterea interesului acestora prin explorarea patrimoniului	Conceperea de programe educative privind patrimoniul, inclusiv prin utilizarea noilor instrumente alternative și interactive de învățare, destinate tinerilor	Programe educative privind MI și PCI destinate tinerilor			x			MC, INP, MEC	Instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri	MC	trimestrial
		Organizarea de evenimente interdisciplinare, dedicate tinerilor, cu implicarea specialiștilor din domeniu, vizând	Evenimente interdisciplinare dedicate tinerilor, cu implicarea specialiștilor din domeniu, vizând promovarea			x			MC, INP, DJC, MEC	Instituții de învățământ, asociații profesionale,	MC	anual



	promovarea MI și PCI, precum și a mediului construit și a rolului acestuia pentru individ și comunitate	MI și PCI, precum și a mediului construit și a rolului acestuia pentru individ și comunitate								ONG-uri		
	Susținerea organizării școlilor de vară și excursiilor tematice de descoperire și înțelegere a MI și PCI	Program de susținere a școlilor de vară și excursii tematice de descoperire și înțelegere a MI și PCI				x			MC, INP, DJC, MEC	Instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri	MC	trimestrial
5.2.3 Crearea cadrului pentru includerea promovării și valorificării PCI în activitățile de formare și învățare pe tot parcursul vieții	Adaptarea și crearea de noi programe de învățare pe tot parcursul vieții, prin includerea tematicilor privind MI și PCI	MI și PCI integrat în programele de învățare pe tot parcursul vieții	MI și PCI integrat în programele de învățare pe tot parcursul vieții				x		MC, INP, DJC, MEC, MM	Asociații profesionale, ONG-uri	MC	semestrial
	Integrarea în obiectivele și activitățile documentelor strategice privind învățarea pe tot parcursul vieții a componentelor vizând valorificarea și protejarea MI și PCI	MI și PCI integrat în documentele strategice privind învățarea pe tot parcursul vieții	MI și PCI integrat în documentele strategice privind învățarea pe tot parcursul vieții				x		MC, INP, DJC, MEC, MM	Asociații profesionale, ONG-uri	MC	trimestrial
	Identificarea și crearea cadrului de implicare în activități de învățare pe tot parcursul vieții a	Raport național privind meșterii locali, persoanele adulte și	1 Raport național privind meșterii locali, persoanele adulte și vârstnice care au cunoștințe privind MI și PCI				x		MC, INP, DJC, MEC, MM	Asociații profesionale, ONG-uri	MC	trimestrial



		meșterilor locali, a persoanelor adulte și vârstnice care au cunoștințe privind istoria locului, precum MI și PCI	vârstnice care au cunoștințe privind MI și PCI locale și cadru de implicare a acestora în activitățile de învățare pe tot parcursul vieții	locale și cadru de implicare a acestora în activitățile de învățare pe tot parcursul vieții									
		Facilitarea dialogului interdisciplinar și inter-generațional dintre profesioniști și tineri pe tematici vizând protejarea și valorificarea MI și PCI	Evenimente interdisciplinare și inter-generaționale de promovare a MI și PCI și profesiilor dedicate, în rândul tinerilor	Evenimente interdisciplinare și inter-generaționale de promovare a MI și PCI și profesiilor dedicate, în rândul tinerilor			x			MC, INP, DJC, MEC, MM	Asociații profesionale, ONG-uri	MC	anual
Os. 5.3: Consolidarea guvernancei colaborative și stimularea procesului de co-creare în valorificarea MI și resurselor de patrimoniu	5.3.1 Asigurarea accesului la înțelegerea MI și PCI pentru comunitate	Inițierea și dezvoltarea de programe participative de identificare, cartografiere și valorificare a MI și PCI local	Programe participative de identificare, cartografiere și valorificare a MI și PCI local		Programe participative de identificare, cartografiere și valorificare a MI și PCI local		x			MC, INP, DJC, CJ, APL	Instituții de învățământ, ONG-uri	MC	trimestrial
		Organizare de activități educative și de informare tematice, interactive, inclusive, transgeneraționale ce vizează creșterea interesului pentru obiective de patrimoniu	Activități educative și de informare tematice, interactive, inclusive, transgeneraționale de promovare a MI cu destinație culturală	Organizare de activități educative și de informare tematice, interactive, inclusive, transgeneraționale ce vizează creșterea interesului pentru obiective de patrimoniu cu			x			MC, INP, DJC, CJ, APL	Instituții de învățământ, ONG-uri	MC	trimestrial



	cu destinație culturală și de interes public		destinație culturală și de interes public									
	Promovarea diversității culturale prin valorificarea și promovarea MI reprezentative pentru diferitele minorități și grupuri etnice de pe teritoriul României	Evenimente și materiale de promovare a diversității culturale prin valorificarea și promovarea MI		Promovare a diversității culturale prin valorificare a și promovare a MI reprezentative pentru diferitele minorități și grupuri etnice de pe teritoriul României		x			MC, INP, DJC, CJ, APL	ONG-uri	MC	anual
	Promovarea MI și PCI cu scopul înțelegerii dimensiunii multietnice și multiconfesionale a comunităților locale	Evenimente și materiale de promovare a MI și PCI în contextul local multietnic și multiconfesional		Promovare a MI și PCI scopul înțelegerii dimensiunii multietnice și multiconfesionale a comunităților locale		x			MC, INP, DJC, CJ, APL	ONG-uri	MC	anual
5.3.2	Implicarea comunității în procesul de co-creere și management participativ.	Realizarea unui cadru de planificare și management participativ privind gestiunea MI și PCI local	Cadru de planificare și management participativ privind gestiunea MI și PCI local	Promovarea proiectelor realizate prin management participativ care asigură coeziunea din interiorul comunităților multietnice și multiconfesionale	Realizarea unui cadru de planificare și management participativ privind gestiunea patrimoniul	x			MC, INP, DJC, CJ, APL	Mediul de afaceri, ONG-uri, comunități	MC	anual



					ui cultural local cu implicarea sectorului public, a celui privat și a comunității								
		Realizarea de parteneriate public-private în vederea implicării comunităților locale în actul decizional cu privire la PCI	Parteneriate ce vizează implicarea publicului în actul decizional cu privire la PCI local			Realizarea de parteneriate între ONG și APL în vederea implicării publicului în actul decizional cu privire patrimoniul cultural local	x			DJC, CJ, APL	ONG-uri	MC	anual
		Promovarea proiectelor realizate prin management participativ care asigură coeziunea din interiorul comunităților multietnice și multiconfesionale	Raport privind bunele practici în managementul participativ și campanii de promovare a poveștilor de succes	1 raport privind bunele practici în managementul participativ				x		MC, INP, DJC, CJ, APL	Mediul de afaceri, ONG-uri, comunități	MC	anual

OG. 6: Dezvoltarea durabilă a României, recurgând la patrimoniul ca resursă

Rezultate:

- Un mediu construit sustenabil prin care se asigură reziliența și adaptabilitatea MI și PCI la schimbările socio-economice și de mediu
- Comunități care își prezervă și valorifică identitatea locală, prin conservarea integrată a PCI și regenerarea zonelor istorice

Obiectiv specific	Direcții de acțiune	Acțiuni	Rezultatele acțiunii	Indicatori	Termen de realizare	Responsabili	Parteneri	Monitorizare (responsabili/frecvență)
-------------------	---------------------	---------	----------------------	------------	---------------------	--------------	-----------	---------------------------------------



				Generali	Bugetari	Juridici	0-2 ani	3-5 ani	6-10 ani				
Os. 6.1: Conservarea integrată și consolidarea capacității de reziliență a MI și PCI ca parte integrantă a fondului construit al localităților.	6.1.1 Integrarea protecției și valorificării MI și PCI în documentele publice și strategice de la nivel local, regional și național	Introducerea abordării integrate natură – cultură, ce evidențiază legăturile dintre funcțiile ecologice și sociale ale peisajului și MI și PCI din perspectiva unei dezvoltări sustenabile și a unei economii circulare	Memorandum de asumare a introducerii abordării integrate			1 memorandum de asumare a introducerii abordării integrate	x			SGG – Departamentul pentru dezvoltare Durabilă, MC, MM, MLPDA		MC	anual
		Integrarea prevederilor privind protecția și valorificarea MI și PCI din documentele programatice la nivel european și internațional în direcțiile strategice ale regiunilor de dezvoltare	Ghid de aplicare pentru integrarea prevederilor privind protecția și valorificarea MI și PCI din documentele programatice la nivel european și internațional					x			GUV, MC, MF, MLPDA		MC



		ale României											
		Identificarea documentelor publice și strategice de la nivel local, regional și național care au impact asupra patrimoniului și a entităților responsabile de redactarea, avizarea și implementarea acestora	Listă de documente publice și strategice cu impact asupra MI și PCI	1 listă de documente publice și strategice cu impact asupra MI și PCI			x			MC, MLPDA		MC	trimestrial
		Generarea studiilor de impact privind protejarea și valorificarea MI și PCI și a valorilor de patrimoniu cultural național în documentele identificate, existente	Studii de impact asupra MI și PCI în documente naționale	15 studii de impact asupra MI și PCI în documente naționale			x			MC, MLPDA		MC	anual



		sau în curs de elaborare											
		Elaborarea unui ghid privind introducerea componentei de MI și PCI și de peisaj cultural în documentele specifice în vederea armonizării cu tendințele internaționale de dezvoltare spațială, economie circulară și guvernanță participativă	Ghid privind introducerea componentei MI și PCI, inclusiv peisajul cultural	1 ghid privind introducerea componentei MI și PCI, inclusiv peisaj cultural			x			MC, INP, MLPDA		MC	anual
	6.1.2 Stabilirea cadrului de avizare a politicilor, strategiilor, programelor și proiectelor publice în vederea introducerii măsurilor de protecție și	Constituirea mecanismelor și instrumentelor de evaluare în vederea avizării documentelor de politici, programe și proiecte cu impact asupra	Normă metodologică destinată avizării și procedurilor			1 normă metodologică destinată avizării și procedurilor	x			SGG – DDD-UPP, MC, MLPDA		MC	anual



valorificare a MI și PCI	sustenabilității MI și PCI		1 catalog cu bune practici la nivel național													
	Identificarea bunelor practici existente la nivel central, regional și local privind integrarea protecției și valorificării MI și PCI în documentele specifice	Catalog cu bune practici la nivel național											x	MC, MLPDA	MC	anual
	Monitorizarea implementării acestora la nivel operațional pentru asigurarea dezvoltării durabile a MI și PCI	Unitate de monitorizare în cadrul MC a implementării cu procedură de colectare de date privind proiectele implementate												x	MC, INP, MLDPA	MC
6.1.3 Constituirea cadrului de evaluare a studiilor de impact a politicilor, planurilor, programele și proiectelor de dezvoltare	Adaptarea metodologiei de elaborarea a studiilor de impact și fundamentare, a studiilor preliminare și a studiilor privind	Normă metodologică pentru elaborarea studiilor de impact			1 normă metodologică pentru elaborarea studiilor de impact	x			MC, INP, MLDPA	MC	anual					



	asupra MI și PCI	analizele de cost la principiile dezvoltării durabile a MI și PCI și alinierii la bune practici și tendințele internaționale privind protecția și valorificarea MI și PCI											
		Identificarea bunelor practici din domeniu, centralizare a acestora și promovarea lor ca modele de lucru pentru a entităților responsabile de redactarea, avizarea și implementarea acestora	Catalog cu bune practici și 3 ghiduri tematice	1 catalog cu bune practici și 3 ghiduri tematice				x		MC, INP, MLDPA		MC	anual



Os. 6.2: Măsuri și instrumente care să răspundă schimbărilor sociale cu impact direct sau conex asupra MI și PCI	6.2.1 Recunoașterea MI și PCI ca motor de dezvoltare economică, socială și culturală prin sprijinirea asocierilor dintre administrația publică, mediul privat, mediu academic, inovatori și publicul larg	Identificarea pe plan internațional a tipurilor de asocieri care vizează protecția și valorificarea MI și PCI, precum și a oportunităților și a provocărilor în colaborarea dintre acestea	Raport de cercetare tematică. Ghid de informare și bune practici internaționale	1 raport de cercetare tematică + 1 ghid de informare și bune practici internațional			x			MC, INP		MC	anual	
		Identificarea de bune practici referitoare la asocierile existente la nivel local, regional și național care utilizează MI și PCI ca motor de dezvoltare economică, socială și culturală	Metodologie de identificare a bunelor practici Catalog de bune practici privind asocierile de dezvoltare MI și PCI	1 catalog de bune practici privind asocierile de dezvoltare MI și PCI	1 metodologie de identificare a bunelor practici			x			MC, INP, DJC, AMR, AOR, CJ		MC	anual
		Crearea unui cadru facilitator de asocierea între mediul public, mediul	Normă metodologică privind cadrul de parteneriate între actorii publici și privați vizând soluții de			1 normă metodologică privind cadrul de parteneriate între actorii			x			MC, MF, MEAT, APL, CJ, ADR	Universități , societate civilă, sectorul comercial	MC



		privat, mediul academic, inovatori și publicul larg care generează soluții de dezvoltare economică, socială și culturală prin MI și PCI	dezvoltare economică, socială și culturală protecția și valorificarea MI și PCI			publici și privați vizând soluții de dezvoltare economică , socială și culturală protecția și valorificare a MI și PCI							
6.2.2	Susținerea inovării locale drept catalizator de valorificare a patrimoniului în diferite sectoare de activitate conexe (turism local, accesibilitate și incluziune socială, soluții tehnologice etc)	Recunoașterea rolului inovării, identificarea entităților care generează inovare în protejarea și valorificarea MI și PCI, indiferent de sectorul de activitate, și crearea de instrumente vizând dezvoltarea locală	Program multianual de finanțare a cercetării și a inovării local	1 catalog de bune practici	1 program multianual de finanțare a cercetării și a inovării locale 1 program de identificare participativă a imobilelor/ activelor MI care pot genera motoare de dezvoltare locală	x				MC, INP, MEC	Universități , societate civilă, mediul business, ICC	MC	anual



		Promovarea bunelor practici și a proceselor inovatoare cu impact pozitiv asupra dezvoltării sustenabile a MI și PCI și încurajarea inovării continue	Catalog de bune practici					x		MC, INP		MC	anual
	6.2.3 Stimularea implicării comunităților locale în protejarea, valorificarea și utilizarea-reutilizarea MI și PCI prin proiecte de regenerare urbană și socială	Identificarea participativă a valorilor MI și PCI și a peisajului cultural în proiectele de regenerare urbană, cu potențial de reutilizare și readaptare funcțională pentru prelungirea ciclului de viață al acestora	Program de identificare participativă a MI și PCI care pot genera dezvoltare locală						x	MC, DJC, MLPDA, MIPE, MEAT, APL, CJ		MC	anual
		Dezvoltarea de proiecte pilot și acțiuni participative care să faciliteze	Program multianual de finanțare a regenerare urbană		1 program multianual de finanțare a proiectelor de participare pentru				x	MC, DJC, MLPDA, MIPE, MEAT,		MC	anual



		Înțelegerea publică a rolului mediului construit și a peisajului cultural în dezvoltarea proiectelor de regenerare urbană			imobilelor/ activelor MI și PCI care vizează proiecte de regenerare urbană					APL, CJ			
Os. 6.3: Elaborarea planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare cu includerea de studii de fundamentare și analize de impact asupra MI și PCI și cu alocarea de resurse pentru conservarea și dezvoltarea	6.3.1 Îmbunătățirea structurii și conținutului planurilor, programelor și proiectelor de dezvoltare, sub aspectul protejării patrimoniului cultural	Elaborarea de metodologii specifice și ghiduri de bună practică pentru întocmirea studiilor de fundamentare și a analizelor de impact	Crearea unui grup de lucru, la nivelul MC, pentru realizarea unui ghid privind elaborarea studiilor de fundamentare și a analizelor de impact asupra MI și PCI	1 ghid privind elaborarea studiilor de fundamentare și a analizelor de impact asupra MI și PCI	-	-		x		MC, INP	APL, INP, asociații profesionale, universități	MC	anual
	6.3.2 Îmbunătățirea infrastructurii culturale	Analizarea situației actuale a infrastructurii culturale naționale	Instituirea unui proiect, la nivelul MC, pentru realizarea unei analize privind infrastructura culturală națională	1 analiză privind situația infrastructurii culturale naționale	-	-		x		MC, INCFC, DJC, INP	APL, muzee, alte instituții de cultură, universități	MC	anual
		Îmbunătățirea finanțării publice pentru conservarea și dezvoltarea	Instituirea unui program de finanțare privind conservarea și dezvoltarea	1 program de finanțare instituit sub coordonarea MC	Alocarea a 5 miliarde lei în perioada 2025-2032	-	-			x	MC, INP	DJC, APL, muzee, alte instituții de cultură	MC



infrastructurii culturale, încurajarea antreprenoriatului și turismului cultural		dezvoltarea infrastructurii culturale	infrastructurii culturale										
	6.3.3 Creșterea nivelului de conștientizare a valorii patrimoniului cultural ca resursă de dezvoltare economică, de către operatorii din domeniul turistic național	Dezvoltarea de programe de formare profesională adresate antreprenorilor din domeniul turismului, care să vizeze valorificarea patrimoniului cultural prin turism	Organizarea de programe de formare profesională pentru promovarea patrimoniului cultural ca obiectiv turistic	9 programe de formare anuale	-	-	x			INCFC, MC	DJC, asociații ale operatorilor din turism, APL, ONG	MC	anual

OG. 7: Stabilirea și adoptarea unor principii și criterii de intervenție asupra MI și PCI, care să asigure un cadru sustenabil de transmitere a acestora către generațiile viitoare

Rezultate:

- **Intervenții de calitate asupra MI și PCI, dezvoltate colaborativ, inovatoare, adaptate nevoilor actuale de utilizare, siguranță și eficiență energetică și care conservă valorile culturale**

Obiectiv specific	Direcții de acțiune	Acțiuni	Rezultatele acțiunii	Indicatori			Termen de realizare			Responsabili	Parteneri	Monitorizare (responsabili/frecvență)
				Generali	Bugetari	Juridici	0-2 ani	3-5 ani	6-10 ani			



Os. 7.1: Eliminare a fenomen elor de mutilare, abandon deliberat, vandaliza re și demolare a MI și PCI prin crearea unui cadru coerent de intervenții și regenera re a zonelor istorice în scopul prezervării acestora și a identității culturale locale	7.1.1 Prevenirea fenomenelor de mutilare, abandon deliberat, vandalizare și demolare a patrimoniului cultural imobil prin crearea unui cadru de monitorizare și sancțiuni funcțional	Identificarea, documentare a și cuantificarea situațiilor critice în care se află MI și PCI și a cauzelor care au condus la acestea	Raport privind MI și PCI în stare avansată de degradare	1 catalog de bune practici 1 ghid de bună practică privind prezervarea valorilor istorice 1 ghid de soluții de bune practici bazate pe natură	1 program multianual de finanțare a intervențiilor care vizează creșterea eficienței energetice la clădiri MI și PCI	1 normativ privind urmărirea în timp a comportam entului clădirii și a măsurilor de creștere a duratei de viață	x			MC, INP, DJC		MC	anual	
		Actualizarea și întărirea cadrului instituțional de prevenire și sancționare a cauzelor care conduc la mutilarea, abandonul și vandalizarea MI și PCI	Creșterea gradului de sancționare a cazurilor de mutilare, abandon și vandalizare MI și PCI					x			MC, INP, MJ		MC	trimestrial
		Crearea unui cadru comun de responsabiliz are a autorităților publice, a instituțiilor de control din subordinea acestora și a societății civile în	Campanie de informare privind riscurile abandonului fondului construit					x			MC, INP		MC	anual



		monitorizare a și prevenirea cauzelor degradării MI și PCI											
	7.1.2 Crearea unui cadru de evaluare a oportunităților realizării proiectelor de dezvoltare care să integreze și să conserve valorile culturale ale MI și PCI din zonă	Stabilirea unor criterii de evaluare imobiliară a fondului construit istoric care să integreze recunoașterea a valorilor culturale (istorice, urbanistice, artistice și simbolice) în analize și studii de piață imobiliară	Proiect de elaborare a criteriilor de evaluare imobiliară a MI și PCI				x			MC, INP, ANEVAR		MC	anual



		Realizarea unei metodologii de evaluare a oportunității reutilizării clădirilor existente în cadrul proiectelor de dezvoltare și de regenerare urbană	Metodologie de evaluare a oportunității reutilizării clădirilor existente		1 program de subvenții privind lucrări de construire care asigură restaurarea a componentelor istorice, în vederea prelungirii duratei de viață a acestora		x			MC, INP, APL, CJ	Universități, societate civilă, mediu privat	MC	anual
		Metodologii și norme de evaluare a eficienței investițiilor în fondul construit vulnerabil din perspectiva valorii pentru comunitate, principiilor cost-beneficiu, a dezvoltării durabile, sustenabilității peisajului și a economiei circulare	Ghid de evaluare a oportunităților privind valorificarea MI și PCI	1 raport al gestiunii deșeurilor rezultate din desființarea/demolarea construcțiilor monument istoric	1 program de finanțare pentru înființarea a centrelor locale de materiale recuperate din construcții		x			MC, INP, APL, CJ	Universități, societate civilă, mediu privat	MC	anual



7.1.3 Implementarea de programe destinate prevenirii abandonului, lipsei de utilizare sau de întreținere a MI și PCI	Crearea unui cadru de sprijin diferențiat pe tipurile de proprietate vizând prevenirea degradării fondului construit, respectiv buna gestiune a proprietăților	Ghid de aplicare a Codului fiscal privind supraimpozitarea/subvențiile pentru clădiri MI și PCI				x			MC, INP, MF	MLPAD, CJ, APL	MC	anual
	Măsurile de încurajare a reutilizării MI și PCI, inclusiv pentru utilizări temporare cu alte funcțiuni, prin proceduri adecvate la nivel transversal (autorizare, impozitare, funcționare, siguranță)	Program multianual dedicat reactivării spațiilor nefolosite cu statut de MI și PCI	1 ghid cu bune practici 1 catalog al furnizorilor de soluții tehnologice	1 program de cercetare și certificare a materialelor istorice		x			MC, MF		MC	anual
	Crearea de programe destinate gestiunii, întreținerii, asigurării	Campanie de evaluare a stării de conservare a MI și PCI				x			MC,		MC	trimestrial



		pazei și verificării periodice a instalațiilor și a bunei funcționări a clădirilor MI și PCI											
Os.7.2: Implementarea principiilor și actualizarea normelor de intervenție asupra MI și PCI care să prioritizeze minimele intervenții, non-invazivitatea, compatibilitatea și reversibilitatea intervențiilor și menținerea autenticității MI și a PCI	7.2.1 Promovarea bunelor practici privind lucrări de construire, reconstruire, reparare, consolidare, protejare, restaurare, conservare, precum și orice alte lucrări efectuate asupra MI și PCI, în vederea integrării principiilor de minimă intervenție, non-invazivitate, compatibilitate a materialelor și tehnicilor, reversibilitatea și	Identificarea practicilor necorespunzătoare, posibile în contextul legal actual sau rezultate dintr-o interpretare forțată a acestuia (ex. fenomenul de „fațadism” - conservare exclusivă a fațadelor în dezvoltările imobiliare-, reconstrucția tip „butaforie” a siturilor arheologice, supraetajări distructive etc)	Catalog de bune practici în restaurare	1 catalog de bune practici în restaurare			x			MC, INP	Universități, asociații profesionale	MC	anual



autenticitate, în raport cu optimizarea costurilor de investiție	Realizarea de ghiduri de bune practici având ca scop promovarea principiilor și convențiilor internaționale, respectiv a proceselor și procedurilor care asigură calitatea și sustenabilitatea intervențiilor asupra MI și PCI	Ghid de bune practici	1 ghid de bune practici			x			MC, INP		MC	anual
	Prioritizarea prevenției degradărilor și a întreținerii continue a construcțiilor și a soluțiilor bazate pe intervenții minimale, non-invazive, reversibile, vizând reducerea și optimizarea costurilor de investiție pe MI și PCI	Ghid de întreținere a clădirilor MI și PCI în vederea reducerii intervențiilor de construire	1 ghid de întreținere a clădirilor MI și PCI în vederea reducerii intervențiilor de construire			x			MC, INP		MC	anual



		Adoptarea unor soluții tehnice compatibile cu tehnicile și materialele istorice specifice MI și PCI în lucrările de consolidare, pentru reducerea gradului de invazivitate asupra acestora	Expertiză asupra soluțiilor tehnice folosite în restaurările curente și efectele acestora		1 expertiză asupra efectelor soluțiilor tehnice folosite în restaurările curente și efectele acestora		x			MC, INP, MLPDA	Universități, asociații profesionale	MC	anual
		Integrarea măsurilor de accesibilitate pentru toate categoriile de utilizatori, cu soluții adaptate MI și PCI	Ghid de adaptare a clădirilor MI și PCI la nevoile/standardele de accesibilitate	1 ghid de adaptare a clădirilor MI și PCI la măsurile de accesibilitate			x			MC, INP		MC	anual
		Promovarea dialogului profesional și dezvoltarea unui aparat critic de specialitate care să contribuie la creșterea calității intervențiilor	Raport anual de evaluare a intervențiilor de restaurare	1 raport anual de evaluare a intervențiilor de restaurare			x			MC, INP		MC	anual



		asupra MI și PCI											
	7.2.2 Clarificarea cadrului normativ și tehnic vizând proiectarea de specialitate, cadrul de avizare/autorizare și execuția lucrărilor, din punct de vedere al calității și sustenabilității intervențiilor asupra MI și PCI	Crearea unui cadru unitar conceptual și terminologic referitor la intervențiile pe MI și PCI și tipologiile acestora (cercetare, restaurare, conservare, reabilitare, renovare, consolidare), în raport cu evoluția cadrului de valorificare a patrimoniului	Glosar de termeni explicativi	1 glosar de termeni explicativi			x			MC, INP	Universități, asociații profesionale	MC	anual
		Realizarea și actualizarea periodică unor proceduri de evaluare, avizare și autorizare unitară a intervențiilor asupra MI și PCI de către autoritățile cu responsabilități în domeniu	Ghid de evaluare a documentațiilor supuse avizării/autorizării, pentru MI și PCI	1 ghid de evaluare a documentațiilor supuse avizării/autorizării, pentru MI și PCI			x			MC, DJC INP	Universități, asociații profesionale	MC	anual



7.2.3 Crearea unui cadru optim de intervenții/utilizare asupra MI și PCI în vederea asigurării gestiunii de-a lungul duratei de viață al clădirilor MI și PCI prin valorificarea potențialului de reutilizare continuă a acestora	Instituirea planurilor de monitorizare și întreținere periodică a MI și PCI pentru prelungirea duratei de viață a acestora din punct de vedere tehnic, funcțional și economic	Platformă digitală de monitorizare a stării de conservare a MI și PCI	1 platformă digitală de monitorizare a stării de conservare MI și PCI			x			MC, INP		MC	anual
	Crearea/actualizarea cărților tehnice și a obligațiilor de folosință ale clădirilor MI și PCI în vederea înregistrării și documentării lucrărilor executate și a responsabilităților post-operam	Document cadru actualizat pentru cartea tehnică/obligațiile de folosință MI și PCI Bază de date centralizată cu documentațiile tehnice MI și PCI	1 document cadru actualizat pentru cartea tehnică/obligațiile de folosință MI și PCI	1 bază de date centralizată cu documentațiile tehnice MI și PCI			x			MC, INP MC, INP		MC MC



Os. 7.3: Crearea unui cadru optim de intervenție în scopul reducerii riscului seismic, creșterii performanței energetice, reziliența și tranziție către digital a MI și PCI, care să garanteze prezervarea valorilor culturale	7.3.1 Adaptarea măsurilor vizând creșterea eficienței energetice a clădirilor, în raport cu principiile de intervenție asupra MI și PCI	Crearea cadrului normativ și tehnic privind proiectarea și execuția lucrărilor de intervenții pe clădiri istorice prin corelarea cerințelor energetice cu specificul MI și PCI	Normativ privind creșterea eficienței energetice a MI și PCI	1 ghid explicativ și cu bune practici privind măsurile de creștere EE a MI și PCI 1 ghid de bună practică pentru creștere EE a clădirilor MI și PCI care sunt instituții publice	3 programe naționale de investiții care includ măsuri de creștere EE pentru MI și PCI	1 normativ privind creșterea eficienței energetice ale MI și PCI	x			MC, INP	Universități, asociații profesionale, INCERC	MC	anual
		Elaborarea și actualizarea normativelor tehnice din domeniu în vederea introducerii conceptului de optimizarea intervențiilor care au ca rol reducerea riscului seismic, creșterea performanței energetice sau alte lucrări de modernizare executate asupra MI și PCI	Normative de proiectare privind intervențiile de consolidare la seism a MI, precum și pe cele de asigurarea a siguranței la incendiu și eficienței energetice			3 normative de proiectare de intervenții consolidate la seism pe MI și siguranță la incendiu și eficiență energetică			x			MLPDA, MI, MC, INP, IGSU, ISC	Universități, asociații profesionale



		Adaptarea și completarea programelor existente vizând eficiența energetică a clădirilor cu măsuri adaptate MI și PCI	Programe naționale de investiții care includ măsuri de creștere a eficienței energetice dedicate MI și PCI				x			MC, INP	GUV, ministere	MC	anual
		Elaborarea de ghiduri și proiecte pilot privind aplicarea măsurilor de eficiență energetică în cadrul MI și PCI, pe tipuri diferite de sisteme constructive și caracteristici arhitecturale	Ghid explicativ și cu bune practici privind măsurile de creștere a eficienței energetice a MI și PCI				x			MC, INP	Universități, asociații profesionale	MC	anual
		Dezvoltarea unei metodologii suport pentru autoritățile publice în vederea optimizării performanței energetice ale clădirilor monument istoric cu	Ghid de bună practică pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor MI și PCI care sunt instituții publice				x			MC, INP	Universități, asociații profesionale, INCERC	MC	anual



		destinații de interes public, cu respectarea valorilor patrimoniale.											
7.3.2 Crearea de instrumente de evaluare a performanței energetice și măsuri de intervenție diferențiate în raport cu vechimea, caracteristicile tehnice și arhitecturale și contextul local al MI și PCI	Elaborarea de studii și cercetări care să identifice modele energetice MI și PCI, pe baza caracteristicilor or specifice și a condițiilor de mediu și a ciclurilor de temperatură	Program de cercetare privind comportamentul clădirilor MI și PCI și posibilitățile de creștere a eficienței energetice			1 program de cercetare privind comportamentul clădirilor MI și PCI și posibilitățile de creștere EE		x			MC, INP, INCERC	Universități, laboratoare de cercetare	MC	anual
	Realizarea de analize și cercetări care să trateze diferențiat tipurile de sisteme constructive istorice, în raport cu cerințele de performanță energetică	Studii privind eficiența energetică a sistemelor constructive istorice					x			MC, INP, INCERC	Universități, laboratoare de cercetare	MC	anual
	Actualizarea normativelor de audit energetic pe	Normativ de audit energetic pentru eficiență					x			MC, INP, GUV		MC	anual



		construcțiile și monumentele istorice care să permită optimizarea consumului de energie	energetică pe MI și PCI										
7.3.3 Utilizarea materialelor ecologice și naturale în creșterea eficienței energetice anvelopantei clădirilor monument istoric, cu impact redus asupra mediului	Realizarea de programe de subvenționare a măsurilor de eficiență energetică care utilizează tehnologii regenerabile în proiectele de eficientizare energetică MI și PCI	Program de subvenții privind dotări cu tehnologii regenerabile, materiale ecologice și tehnologii inovatoare pentru clădiri MI și PCI din sectorul public și privat				x			MC, INP, MM		MC	trimestrial	
	Crearea unui cadru responsabil de intervenție cu promovarea utilizării materialelor istorice, compatibile, ecologice și naturale										MC	trimestrial	
	Încurajarea utilizării										MC	trimestrial	



		soluțiilor inovative și tehnologiilor active de creștere a performanței energetice, inclusiv cu utilizarea sistemelor digitale în gestiunea consumului de energie												
--	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--



IX. Implicații bugetare

Tabelul sintetic de mai jos cuprinde estimarea fondurilor necesare pentru implementarea strategiei, pentru perioada 2022-2030, programele prin intermediul cărora se vor efectua finanțările necesare atingerii obiectivelor Strategiei, precum și autoritățile și instituțiile publice care vor derula programele respective. De asemenea, sunt prezentate comparativ programele deja existente și fondurile alocate acestora până în prezent.

CADRU LEGAL EXISTENT SAU PROPUȘ PRIVIND FINANȚAREA MONUMENTELOR ISTORICE	PROGRAMEXISTENT/ <i>PROGRAME PROPUȘ</i> */alte măsuri cu impact asupra finanțării monumentelor istorice. *(programele noi, ce vor fi inițiate în implementarea strategiei, sunt menționate cu caractere italice)	BENEFICIARI	BUGETE ACTUALE	BUGETE NECESARE 2022-2030
O.U.G. nr. 76/2018 privind aprobarea Programului de investiții în domeniul culturii, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare	<i>Programul de investiții în domeniul culturii</i> instituit prin O.U.G. nr. 76/2018, destinat următoarelor categorii de investiții, pentru încheierea unor contracte de finanțare multianuale, în perioada 2019-2026.	MC, APL, CJ, INP	4.5 miliarde lei pentru perioada 2019-2026	
Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice include un capitol referitor la finanțarea protejării monumentelor istorice - protejarea monumentelor istorice se finanțează de către proprietarii sau deținătorii acestora, existând și posibilitatea cofinanțării din fonduri publice sau din alte surse (art.49).	Program Național de Cercetare, Evidență și Inventariere a Monumentelor Istorice <i>Program pentru conservarea MI (evaluare, monitorizare, intervenții) (program nou)</i>	INP, DJC Entități de drept public, culte religioase, persoane fizice și juridice de drept privat (doar din 2019)	- 16,5, mil.euro* *valoare calculat la cursul de schimb din 2020 (81 de monumente, din care: proiecte de	1 md.lei 1750 mil. lei



<p>Autoritățile publice centrale și locale au obligația de a prevedea în bugetele proprii fondurile necesare protejării monumentelor istorice <u>aflate în proprietatea statului și a unităților administrativ-teritoriale</u> (art. 50).</p> <p>Statul, prin Ministerul Culturii, cât și autoritățile publice locale, pot contribui financiar sau pot finanța integral lucrări de protejare a monumentelor istorice, indiferent de regimul de proprietate al acestora, <u>în condiții stabilite prin norme metodologice</u></p> <p>Costul lucrărilor de proiectare, expertizare, conservare, reparare, consolidare, restaurare și punere în valoare a <u>monumentelor istorice, incluse în programe de importanță națională sau internațională stabilite prin hotărâre a guvernului,</u> indiferent de proprietarul respectivelor monumente istorice, poate fi acoperit integral ori parțial de la bugetul de stat sau al unităților administrativ-teritoriale, prin bugetul ordonatorilor de credite care participă la realizarea programelor, pentru acoperirea costurilor nefiind obligatorie</p>	<p>Program pentru formare profesională continuă; program pentru educație formală (elaborare materiale de studiu, formare formatori ș.a.) (program nou)</p> <p>Program pentru cercetare științifică (program nou)</p> <p>Program pentru digitalizare (program nou)</p> <p>Program pentru promovarea monumentelor istorice, comunicare publică și conștientizare a rolului acestora pentru comunități și dezvoltarea locală (program nou)</p> <p>Programul Național de Restaurare a Monumentelor Istorice (P.N.R.), reglementat prin O.M.C. nr. 3765/2016, modificat prin O.M.C.I.N. nr. 2978/2019; fondurile P.N.R. sunt destinate cercetării, consolidării, restaurării și punerii în valoare a monumentelor istorice. Sunt eligibile monumentele istorice aflate în proprietatea statului, a unităților administrativ-teritoriale, normele metodologice din 2019 extinzând eligibilitatea și la monumente istorice aflate în proprietatea persoanelor fizice și juridice de drept privat.</p>	<p>Persoanele fizice sau juridice de drept privat</p> <p>MC, APL</p> <p>Entități publice, UAT-uri, culte religioase, persoane fizice și juridice private</p>	<p>arhitectură pentru 11 monumente; lucrări de restaurare a 70 de monumente)</p> <p>-</p> <p>-</p> <p>3 mil.lei (2020)</p>	<p>500 mil. lei</p> <p>300 mil. lei</p> <p>1750 mil lei</p> <p>500 mil.lei</p> <p>5 md. lei</p>
--	---	--	--	---



<p>constituirea de garanții de către beneficiarii contribuției. (art. 38, 39).</p> <p>Autoritățile publice locale au în competență: alocarea de resurse financiare pentru protejarea monumentelor istorice aflate în proprietatea lor, ca și pentru protejarea celor abandonate sau aflate în litigiu, pentru elaborarea documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului și a regulamentelor aferente acestora, elaborarea sau aprobarea de măsuri administrative, bugetare sau fiscale de prevenire a degradării monumentelor istorice și a zonelor protejate din aria lor teritorială de competență.</p>	<p>Program de finanțare privind conservarea și dezvoltarea infrastructurii culturale (program nou)</p> <p>Credite destinate efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat, conform H.G. nr. 610/2003 pentru aprobarea Normelor metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare.</p> <p>Timbrul monumentelor istorice (TMI). Sumele pot fi folosite pentru următoarele destinații (art. 52):</p> <p>a) acordarea de credite cu prioritate pentru lucrări de intervenție urgentă la monumente istorice;</p> <p>b) finanțarea elaborării de reglementări tehnico-economice, de norme și metodologii privind elaborarea de documentații specifice, executării de lucrări, realizării de achiziții, contractării și decontării de lucrări privind monumentele istorice;</p> <p>c) finanțarea unor amenajări în vederea pregătirii monumentelor istorice pentru vizitare gratuită, precum și pentru realizarea unor programe sau proiecte culturale.</p>			<p>500 mil.lei</p> <p>100 mil. lei</p>
---	--	--	--	--



<p>Potrivit OG nr. 43/2000, MC finanțează sau cofinanțează, împreună cu autoritățile și instituțiile publice, cu persoanele fizice ori juridice de drept privat interesate, cercetarea patrimoniului arheologic.</p>	<p>Programul Național al Cercetărilor Arheologice Sistemice</p>	<p>Muzee, alte instituții de cercetare, APL</p>	<p>4,7 mil.lei (2015-2020)</p>	<p>500 mil.lei 500 mil. lei</p>
<p>LEGEA cadastrului și a publicității imobiliare nr. 7/1996</p>	<p>Programul National de Cadastru si Carte Funciara (modificare și completare Program existent; propunere ca unitatile administrative-teritoriale deținătoare de monumente istorice să fie prioritate in cadrul Programului existent)</p> <p>Program de cadastru al Monumentelor Istorice (program nou)</p>	<p>APL, ANCPI</p> <p>APL, ANCPI, INP, DJC</p>	<p>-</p>	<p>200 mil.lei 450 mil.lei</p>
<p>Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale stabilește</p> <ul style="list-style-type: none"> • că în bugetele proprii ale județelor, se prevăd cheltuieli pentru cultură, ..., pentru muzee, pentru centre de conservare și promovare a culturii tradiționale, ca și pentru consolidarea și restaurarea monumentelor istorice. • că bugetele locale cuprind și cheltuieli pentru 	<p>Măsură: creșterea alocărilor autorităților publice locale și județene pentru protejarea patrimoniului imobil în cadrul cap.bugetar „Cultură, recreere și religie”</p> <p>Evidențierea și creșterea bugetelor destinate cheltuielilor pentru cultură/protejarea monumentelor istorice și a responsabilităților autorităților publice în domeniu.</p>	<p>APL, entități publice, ONG, persoane fizice și juridice.</p>	<p>2019: total buget alocat pentru "Cultură, recreere, religie" la nivel național = 6,484 md.lei, din care 1,591 md.lei de către Consiliile Județene; 3,697 md.lei – municipii si orașe;</p>	<p>100 md. lei</p>



<p>servicii culturale asigurate de biblioteci comunale, orășenești și municipale, precum și de muzee.</p> <ul style="list-style-type: none"> o cotă redusă de impozitare, în cuantum de 5% din baza de impozitare, pentru serviciile constând în permiterea accesului la castele, muzee, case memoriale, monumente istorice, monumente de arhitectură și arheologice, grădini zoologice și botanice [art. 291, alin. (3)]. 			1,196 md. lei – comune.	
<p>OUG nr. 57/2019 Codul administrativ include printre atribuțiile consiliilor locale și județene asigurarea cadrului necesar pentru furnizarea serviciilor publice de interes local sau județean privind conservarea, restaurarea și punerea în valoare a monumentelor istorice și de arhitectură, a parcurilor, grădinilor publice și rezervațiilor naturale.</p> <p>Anexele O.U.G. nr. 57/2019 prevăd, fără a avea caracter limitativ, categorii de bunuri ce aparțin domeniului public al statului și al unităților administrativ-teritoriale, pentru care autoritățile publice trebuie să acorde</p>	<p>Măsură: evidență, transparență și bună colectare a alocațiilor bugetare; creșterea alocațiilor bugetare destinate îndeplinirii responsabilităților APL în domeniul patrimoniului cultural imobil.</p>	<p>APL, entități publice, ONG, persoane fizice și juridice.</p>	-	100 md. lei



<p>resursele financiare și administrative necesare întreținerii și gestionării:</p> <p>- [...] statuile și monumentele declarate de interes public național. ansamblurile și siturile istorice și arheologice, [...];</p> <p>- [...] ansamblurile și siturile istorice și arheologice care nu sunt declarate de interes public național;</p> <p>- domeniul public al comunelor, orașelor sau municipiilor ... cum sunt [...] statuile și monumentele care nu au fost declarate de interes public național, [...], ansamblurile și siturile istorice și arheologice care nu sunt declarate de interes public național sau județean.</p>				
<p>Legea nr. 227/2015 Codul fiscal prevede:</p> <ul style="list-style-type: none"> scutirea de impozit pe clădiri și pe terenuri pentru: <p>[...] clădirile clasate ca monumente istorice, de arhitectură sau arheologice, indiferent de titularul dreptului de proprietate sau de administrare, care au fațada stradală și/sau principală renovată sau reabilitată conform prevederilor Legii nr. 422/2001, cu excepția încăperilor care sunt folosite pentru activități economice;</p>	<p>Măsură: instrument metodologic și statistic prin care să se asigure evidența, transparență, o mai și buna colectare a resurselor locale destinate protejării monumentelor istorice, respectiv evidența cheltuielilor destinate acestora.</p>	<p>APL, entități publice, proprietari persoane fizice și juridice.</p>		<p>100 md.lei</p>



<ul style="list-style-type: none"> ● supraimpozitare 50% pentru proprietățile neîngrijite ● scutirea de taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor și autorizațiilor pentru: <p>- lucrări de întreținere, reparare, conservare, consolidare, restaurare, punere în valoare a monumentelor istorice astfel cum sunt definite în Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, republicată, cu modificările ulterioare, datorate de proprietarii persoane fizice care realizează, integral sau parțial, aceste lucrări pe cheltuială proprie;</p> <p>- lucrări de stimate păstrării integrității fizice și a cadrului construit sau natural al monumentelor istorice definite în Legea nr. 422/2001, republicată, cu modificările ulterioare, finanțate de proprietarii imobilelor din zona de protecție a monumentelor istorice, în concordanță cu reglementările cuprinse în documentațiile de urbanism întocmite potrivit legii;</p> <p>- lucrări executate în zone de regenerare urbană, delimitate în condițiile Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și</p>				
--	--	--	--	--



<p>completările ulterioare, lucrări în care se desfășoară operațiuni de regenerare urbană coordonate de administrația locală, în perioada derulării operațiunilor respective.</p>				
<p>O.G. nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național:</p> <p>- <u>autoritățile publice centrale</u> finanțează cercetarea arheologică, conservarea, restaurarea și punere în valoare a siturilor din zonele de interes arheologic prioritar, din sumele alocate prin bugetul de stat Ministerului Culturii.</p> <p>- <u>autoritățile publice locale</u>[...]: - finanțează cercetarea arheologică în vederea descărcării de sarcină arheologică a terenurilor pe care se efectuează lucrări publice pentru care sunt ordonatori principali de credite; - prevăd în bugetele proprii fonduri pentru elaborarea sau modificare documentațiilor de urbanism și amenajare a teritoriului, în vederea protejării patrimoniului arheologic, pentru elaborarea reglementărilor speciale de protecție a patrimoniului, pentru</p>	<p>Măsură: transparență și bună evidență a alocărilor bugetare destinate protecției patrimoniului arheologic; creșterea alocărilor bugetare destinate îndeplinirii responsabilităților autorităților publice.</p>	<p>APL, instituții de cercetare, muzee</p>	<p>-</p>	<p>1 md.lei</p>



marcarea limitelor zonelor de interes arheologic prioritar.				
Veniturile proprii ale Fondului Cultural Național, potrivit O.G. nr. 51/1998 sunt constituite din următoarele surse și contribuții (art. 21 alin. (1)):	11 arii culturale între care și „Patrimoniul cultural material” și „Patrimoniul cultural imaterial”	Persoanele fizice autorizate, persoane juridice, publice sau private	12, 5 mil.lei	500 mil.lei
Legea nr. 32/1994 privind sponsorizările: Sponsorizarea se poate face în beneficiul persoanelor juridice fără scop lucrativ, pentru activități culturale, educative, de cercetare științifică, ... și „de întreținere, restaurare, conservare și punere în valoare a monumentelor istorice”(art. 4).				
	FONDURI EUROPENE			
	Programul Operațional Regional 2014-2020 (MI categoria A - monumente culturale universale și naționale din zonele rurale și urbane. MI categoria B - patrimoniul cultural local din zonele urbane) Axa prioritară 5 – „Îmbunătățirea mediului urban și conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural”; care conținea două priorități de finanțare Axa Prioritară 7 – „Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului”	Entități publice - administrație locală și centrală, culte religioase, ONG-uri	326,97 mil.euro (207 mon.istorice)	600 mil.euro



	Programul Operațional de Dezvoltare Rurală 2014 – 2020 (MI categoria B - patrimoniul cultural local din zonele rurale)	APL din mediul rural, ONG, culte religioase, întreprinderi comerciale și individuale care gestionează proprietățile de patrimoniu cultural de utilitate publică	206,7 mil.euro (57 mon.istorice)	300.mil.euro
	<p>Programul RO-Cultura (SEE, cooperare transfrontalieră, fonduri norvegiene etc.)</p> <p>Proiectul „Reabilitarea monumentelor istorice din România”</p> <p>Programul Transnațional Dunărea 2014-2020 a finanțat proiectul”CultPlatForm_21 - Danube Culture Platform – Creative Spaces of the 21st Century”</p> <p>Programul Europa Creativă</p> <p>Programul COSME 2014-2020</p> <p>Programul Erasmus+(proiecte de mobilitate, parteneriate strategice și proiecte de dialog pentru tineret)</p>	Entități publice ONG, IMM	<p>16 mil.euro</p> <p>11,48 mil euro</p> <p>1.6 mil.euro.</p> <p>1,46 ml.euro</p>	100 mil.euro



	Programul Orizont	Entități publice, ONG Universități, instituții de cercetere	9,9 mil.euro	
	Just Transition Mechanism și Green Deal	APL, ADI	-	500 mil.euro
	<p>Planul Național de Relansare și Reziliență al României</p> <p>Pilonul Servicii publice, dezvoltare urbana si valorificarea patrimoniului</p> <p>Domeniul II.1. Mobilitate urbana, regenerare urbana si valorificarea patrimoniului local</p> <p>(Investiții în restaurarea monumentelor istorice - Programul de Restaurare a Monumentelor Istorice UNESCO; investiții complementare celor în creșterea eficienței energetice; investiții în formarea resurselor umane din domeniul conservării și restaurării; investiții de mediu – crearea unei structuri pentru colectarea deșeurilor provenind din construcții în scopul folosirii lor în restaurarea monumentelor istorice; Investiții în digitalizarea completă a activităților INP - creșterea capacității instituționale a INP)</p>	MC, INP, DJC, APL, ADI, ONG, persoane fizice si juridice, IMM		5 md. lei



X. Implicații juridice (normative)

a) Acte normative care se modifică sau se abrogă:

- Proiect lege privind modificarea Legii nr. 7/1996 privind cadastrul și publicitatea imobiliară;
- H.G. nr. 90/2010 – modificări și completări în vederea extinderii structurilor de personal ale MC, INP, INCFC, DJC;
- Normele metodologice de aplicare a L. nr. 422/2001 - actualizate;
- Ordin al MC privind modificarea și completarea ROF CNMI pentru detalierea atribuțiilor comisiilor în raport cu comisiile din domeniile conexe;
- Modificare și completare a actelor normative prin care sunt instituite programele de finanțare actuale și noi programe de finanțare destinate protejării MI și PCI;
- Completarea Anexei Ordinului comun nr. 3712/2018, cu ocupații din domeniul protejării patrimoniului cultural.

b) Acte normative ce urmează a fi elaborate:

- Codul patrimoniului cultural– proiect elaborat de Ministerul Culturii, în cadrul proiectului „Monumente istorice – planificare strategică și politici publice optimizate”, SIPOCA 389;
- Ordin comun MC, MDLPA, MIPE, MADR privind stabilirea criteriilor de prioritizare și a priorităților de finanțare a activității de gestiune a MI și PCI;
- Ordin MC privind stabilirea priorităților de investiții în ale programelor de finanțare destinate MI și PCI;
- Ordin al MC privind metodologia de colectare și gestionare participativă a informațiilor referitoare la MI și PCI;
- Ordin comun al MC și ANCPPI - normele metodologice referitoare la conținutul cărților funciare pentru MI;
- Ordin comun al MC și ANCPPI privind MI care au suferit operațiuni cadastrale;
- cadru legal aprobat prin ordin comun privind drepturile de autor asupra documentațiilor aferente protejării MI și PCI;
- act normativ privind introducerea în administrația publică locală a structurilor dedicate gestionării MI și PCI la nivelul fiecărui CJ, UAT.

În elaborarea noilor acte normative și modificarea și completarea celor existente, precum și în adoptarea de noi măsuri administrative, vor fi avute în vedere următoarele aspecte:

- redefinirea principiilor, obiectivelor și condițiilor impuse prin Programul Național de Restaurare;
- stabilirea sau reactualizarea zonei de protecție a monumentelor istorice în coordonate GIS și integrarea acestora în datele Agenției Naționale de Cadastru și Publicitate Imobiliară;
- clarificarea regimului de proprietate și elaborarea cadastrului pentru siturile arheologice;
- ameliorarea cadrului normativ și stabilizarea acestuia, inclusiv prin includerea principiilor de dezvoltare durabilă, precum și corelarea cu alte domenii legiferate în domeniul național tangente patrimoniului cultural, în general, cum ar fi legislația de mediu;
- elaborarea obligațiilor de folosință pentru monumentele istorice;
- stabilirea monumentelor istorice care intră cu prioritate în programul de restaurare pe baza unor criterii clare;
- cooptarea sectorului ONG în realizarea monitorizării intervențiilor asupra monumentelor istorice, a zonelor de protecție ale acestora și a zonelor construite protejate;



- definirea precisă a noțiunilor de patrimoniu cultural național de importanță locală, de zone construite protejate de interes local, pe baza interesului comunităților de a-și defini și gestiona autonom bunuri și expresii culturale cu caracter identitar (prin Codul patrimoniului cultural);
- promovarea unui regim de sancțiuni având ca principiu aplicarea de măsuri corelative de recuperare a prejudiciului și, după caz, obligarea la recuperarea integrală a valorilor culturale afectate, la readucerea terenurilor și a construcțiilor ori a artefactelor afectate la situația anterioară de integritate stabilită prin expertiză specifică (prin Codul patrimoniului cultural);
- extinderea formelor de sprijin sau compensare din domeniile programelor de finanțare, taxelor și impozitelor asupra tuturor categoriilor de patrimoniu cultural, pentru a crește interesul de a deține bunuri culturale clasate, spre deosebire de situația actuală în care restricțiile necompensate duc frecvent la acțiuni ilicite;
- asigurarea de condiții și facilități egale pentru toate categoriile de deținători (privați, publici, persoane fizice sau juridice) și indiferent de regimul de utilizare (în scop lucrativ sau non-profit) în vederea protejării, întreținerii, conservării și restaurării bunurilor patrimoniului cultural;
- sprijinirea proprietarilor privați care întreprind pe cheltuiala proprie lucrări de conservare și restaurare a bunurilor din patrimoniul cultural național prin asigurarea, în baza documentelor justificative, a unor deduceri fiscale sau a unor altfel de stimulente;
- instituirea unui Centru național de coordonare a planurilor de gestionare, protecție, valorificare și intervenție asupra siturilor UNESCO, precum și de coordonare a activității de extindere a listei UNESCO;
- instituirea protecției specifice peisajelor culturale, pe baza planurilor teritoriale de peisaj și a planurilor locale de peisaj ca instrumente de planificare integrate pentru cultură, mediu, agricultură și dezvoltare rurală (conform Strategiei Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022 naționale și Planului de acțiune pentru conservarea biodiversității);
- realizarea planurilor locale de peisaj și a regulamentelor pentru gestionarea peisajului cultural și natural (conform Strategiei naționale și planului de acțiune pentru conservarea biodiversității și în cadrul Codului patrimoniului cultural);
- actualizarea Programului național de salvagardare, protejare și punere în valoare a patrimoniului cultural imaterial;
- eliminarea recompenselor pentru descoperirile întâmplătoare de bunuri culturale arheologice făcute cu distrugerea contextului în care se aflau și promovarea reglementărilor care să asigure consemnarea și înțelegerea informațiilor cultural-istorice ce definesc astfel de descoperiri (prin Codul patrimoniului cultural);
- creșterea salariilor personalului serviciilor publice deconcentrate; creșterea salariilor personalului INP și INCFC;
- înființarea unui departament în cadrul Ministerului Culturii, pentru situații de urgență, în vederea securizării și optimizării structurii fizice a monumentelor istorice aflate în prezent în stare de (pre)colaps structural, în colaborare cu instituții de control, pentru ajutorarea sau sancționarea proprietarilor;
- întărirea capacității administrative a MC privind instituirea regimului de protecție, privind avizarea, inspecția și monitorizarea prin asigurarea resurselor financiare, umane și logistice necesare acestor activități în teritoriu;
- întărirea capacității administrative a instituțiilor subordonate și serviciilor publice deconcentrate ale Ministerului Culturii în vederea aplicării unitare, la nivelul țării, a politicilor publice naționale și a prevederilor normative în vigoare și pentru creșterea bunăstării naționale;



- publicarea online a stadiului de avizare a documentației depuse pentru monumentele istorice; realizarea unui soft și utilizarea sa pentru gestionarea și urmărirea circulației actelor în interiorul instituțiilor cu evidențierea termenelor de finalizare;
- implementarea unui sistem electronic de plată a taxelor pentru avizele emise de direcțiile județene pentru cultură;
- depunerea actelor solicitate la direcțiile județene pentru cultură în format electronic, online;
- atragerea de persoane și organizații calificate și motivate să dezvolte servicii culturale în mediul rural prin reglementarea unui cadru legal pentru managementul așezămintelor culturale;
- impulsionearea managementului instituțiilor publice de cultură pentru susținerea formării profesionale a personalului în domenii ca incluziunea socială, diversitatea culturală;
- creșterea competențelor celor care dețin posturi de conducere în cadrul departamentelor de cultură de la nivelul administrațiilor locale, prin elaborarea unor standarde profesionale cu valoare de recomandare de către MC și prin formare profesională specializată;
- creșterea calității deciziilor luate de comisiile de cultură din cadrul consiliilor locale și județene, prin elaborarea unor resurse de formare și informare pentru consiliere cu privire la managementul cultural, politicile culturale și promovarea rolului culturii pentru dezvoltarea locală;
- creșterea capacității de a face aprecieri asupra nevoii de inovare: cartografierea solicitării raportate la eforturile curente, scanarea opțiunilor tehnologice și evaluarea tehnologiilor.

Pentru creșterea eficienței și calității proceselor de acordare de subvenții pentru funcționare și de fonduri nerambursabile pentru proiecte culturale și editoriale, se vizează:

- reducerea birocrăției aferente solicitării, contractării, implementării și raportării tehnice și financiare aferente proiectelor și programelor cu finanțare nerambursabile.



XI. Proceduri de monitorizare, evaluare

Această secțiune prezintă deciziile ce urmează a fi luate pentru a se asigura cadrul operațional pentru monitorizarea și evaluarea realizării obiectivelor și direcțiilor de acțiune ale Strategiei. Scopul este asigurarea coerenței acțiunilor guvernamentale și creșterea implicării active a tuturor celorlalți actori relevanți, inclusiv a societății civile.

Activitățile de monitorizare au în vedere urmărirea progresului realizat pe parcursul implementării strategiei, în timp ce activitățile de evaluare compară realizările de la anumite momente (activitățile implementate și modul în care au fost implementate) cu țintele anterior propuse, inclusiv modul de implementare a politicilor specifice. Organizațiile implicate în implementarea politicilor vor furniza date pe măsură ce contribuie la desfășurarea procesului.

Sistemul de monitorizare și evaluare propus cuprinde 3 componente principale:

- monitorizarea și evaluarea dezvoltării capacității instituțiilor cu rol de gestionare a informațiilor referitoare la MI și PCI și a cadrului de cooperare a acestora cu alte entități, inclusiv dezvoltarea cooperării inter-instituționale și a parteneriatelor între entitățile publice și private;
- monitorizarea și evaluarea eficientizării și consolidării instrumentelor de finanțare a patrimoniului și a dezvoltării unui cadru de finanțare predictibil, viabil și eficient;
- monitorizarea și evaluarea gradului de realizare a direcțiilor de acțiune și a indicatorilor de la nivelul Strategiei.

Monitorizarea și evaluarea vor fi realizate sub coordonarea Ministerului Culturii, potrivit graficului din secțiunea „Direcții de acțiune și acțiuni pentru îndeplinirea obiectivelor strategice, rezultate, indicatori de monitorizare și evaluare, autorități și instituții responsabile pentru implementare și evaluare, termene de realizare”. Anual, Ministerul Culturii va elabora un raport de monitorizare a implementării Strategiei și de evaluare a gradului de implementare, precum și a gradului de eficiență a măsurilor implementate; INP și DJC vor elabora, de asemenea, rapoarte anuale de monitorizare și evaluare a procesului de implementare a Strategiei, potrivit atribuțiilor ce le revin, transmițând respectivele rapoarte, spre centralizare, Ministerului Culturii.



XII. Etape ulterioare și instituții responsabile

În completarea măsurilor deja prezentate în secțiunile anterioare ale Strategiei, Ministerul Culturii, autoritatea publică responsabilă pentru protejarea patrimoniului cultural național, și Institutul Național al Patrimoniului, instituție publică de specialitate în domeniul protejării patrimoniului cultural, funcționând în subordinea Ministerului Culturii, precum și serviciile publice deconcentrate ale acestuia din urmă, direcțiile județene pentru cultură, vor iniția și implementa măsurile cu caracter științific și administrativ expuse în tabelul sintetic de mai jos.

Cine inițiază/Colaboratori	Activitate de realizat	Perioada de realizare (1-2 ani/3-5 ani/6-10 ani)
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA, ANCP, INS	Identificarea bazelor de date ce includ informații relevante referitoare la MI și PCI (INS, Observatorul Teritorial, Imobile eTerra, RENN - Registrul Electronic Național de Nomenclatură Stradală etc.) și realizarea procedurilor și protocoalelor tehnice și administrative necesare pentru interconectarea acestora cu baza de date a MC (sistemului informatic centralizat).	1-2 ani
Inițiator: INP	Realizarea cadrului metodologic (norme, ghiduri și îndrumare) și procedural de colectare și introducere în baza de date națională privind MI și PCI a datelor, informațiilor și altor documente relevante de către personalul de specialitate, cercetători, ONG-uri etc.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, Academia Română, asociații profesionale, facultăți de profil, institute de cercetare	Realizarea glosarelor de termeni de specialitate, în vederea standardizării datelor colectate.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MDLPA	Implementarea semnăturii electronice în procedurile administrative aferente protejării MI și PCI și actualizarea periodică a acesteia.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Actualizarea permanentă a sistemului informatic centralizat, prin dezvoltarea structurii existente și/sau crearea de noi module în vederea armonizării acestuia cu viitoarele schimbări din domeniu.	6-10 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Extinderea și actualizarea modului public a sistemului informatic centralizat prin care să se permită accesul tuturor grupurilor interesate la diferitele categorii de informații publice.	6-10 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Realizarea și implementarea unui sistem de <i>data mining</i> pentru accesibilizarea datelor aferente inventarierii, evidenței, monitorizării și gestiunii patrimoniului cultural.	3-5 ani



Inițiator: MC	Constituirea în cadrul MC și INP a unor echipe tehnice dedicate exclusiv actualizării și dezvoltării sistemului informatic central.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, asociații profesionale, universități, societate civilă	Dezvoltarea unor programe multianuale la nivel local/regional/național pentru colectarea de date referitoare la MI și includerea propunerilor de clasare în documentații de urbanism avizate/aprobate, precum și pentru identificarea obiectivelor susceptibile de a fi incluse în Lista Indicativă UNESCO.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, asociații profesionale, universități, societate civilă	Dezvoltarea unor programe multianuale la nivel local/regional/național pentru colectarea de date referitoare la PCI (situri arheologice care nu au statut de monument istoric și obiective susceptibile de a fi clasate).	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: DJC	Instituirea în fiecare DJC a unui departament/serviciu cu sarcini specifice gestionării informațiilor referitoare la MI și PCI (inventariere, evidență, monitorizare).	1-2 ani
Inițiator: MC, ANR Colaboratori: INP, DJC, universități, societate civilă	Identificarea colaboratorilor externi potențiali, la nivel local, și stabilirea procedurilor de colaborare în vederea creșterii capacității de colectare a datelor și informațiilor privind MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, universități, societate civilă	Implicarea sectorului privat/societății civile în activitatea de inventariere și monitorizare a MI, prin facilitarea proiectelor în parteneriat cu INP/DJC și elaborarea unor metodologii dedicate.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INCFC, DJC, universități, societate civilă	Inițierea și dezvoltarea unor programe de specializare a resursei umane în colectarea și valorificarea datelor referitoare la MI și PCI.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: DJC, INP, ANCPI – OCPI	Delimitarea MI și realizarea ridicărilor topografice în coordonate stereografice 1970 pentru acestea, inclusiv pentru imobilele componente ale siturilor și ansamblurilor, precum și pentru zonele lor de protecție.	6-10 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA, ANCPI	Includerea UAT deținătoare de MI ca prioritate în elaborarea proiectelor din cadrul PNCCF, în vederea executării documentațiilor cadastrale necesare înscrierii în CF a MI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, ANCPI, DJC, OCPI, APL	Realizarea protocoalelor de colaborare între DJC-uri, OCPI-uri și UAT-uri referitoare la structura și transferul datelor necesar a fi înscrise în cartea funciară.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: DJC, INP, muzee, biblioteci, universități	Inventarierea și clasificarea documentelor relevante deținute de entitățile publice.	6-10 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC	Identificarea persoanelor și entităților ce dețin arhive private și stabilirea unor proceduri de colaborare, precum și inventarierea și clasificarea documentelor relevante deținute de entitățile private.	6-10 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC	Identificarea, digitizarea și organizarea arhivelor referitoare la MI deținute de MC și instituțiile subordonate acestuia.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Optimizarea procedurilor de depunere online a documentațiilor, pentru a facilita utilizarea informației în sistem.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, ORDA	Clarificarea și realizarea/completarea procedurilor de utilizare/publicare a studiilor în raport cu legislația privind drepturile de autor (prioritar - documentele depuse de beneficiari privați).	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC	Asigurarea resursei umane pentru gestiunea arhivelor prin colaborarea dintre MC, INP, DJC.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INCFC, DJC	Dezvoltarea unor programe de specializare a resursei umane, în digitizarea și arhivarea datelor.	3-5 ani
Inițiator: MC	Evaluarea resurselor umane existente și a capacității acestora de a îndeplini responsabilitățile legale în domeniu ale autorităților centrale și structurilor deconcentrate ale acestora.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MDLPA, Consilii Județene, Consilii Locale	Constituirea în structura aparatului de specialitate a primăriilor și CJ-urilor a unor subdiviziuni destinate gestionării MI și PCI (direcție, serviciu, birou).	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MDLPA, ANFP, INA	Organizarea resursei existente în vederea maximizării eficienței și evaluarea necesităților suplimentare de personal de specialitate și de pregătire profesională a funcționarilor publici sau personalului contractual, în raport cu responsabilitățile și categoriile de MI existente la nivel național/teritoriul județului/UAT.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: ANFP	Stabilirea cerințelor specifice pentru acoperirea necesarului de resursă umană, în raport cu pregătirea profesională, atestarea în domeniu, experiența, s.a, extinderea numărului posturilor de specialitate și organizarea de concursuri pentru ocuparea lor.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MDLPA, MIPE, MADR	Stabilirea priorităților de gestiune și intervenție asupra MI&PCI în vederea alocării eficiente a resurselor financiare necesare la nivel local, regional și național.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Identificarea partenerilor și a activităților care pot fi realizate prin cooperarea dintre diferite instituții, în protejarea MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: DJC în cooperare cu APL	Dezvoltarea de acorduri și parteneriate la nivel de DJC și APL, în vederea facilitării cooperării regionale în domeniul protejării MI și PCI.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC în colaborare cu parteneri din sectorul public și privat	Dezvoltarea cadrului de cooperare între parteneri din sectorul public și cel privat, în vederea finanțării, utilizării, punerii în valoare, promovării și activării MI și PCI.	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, APL în cooperare cu persoane fizice și juridice	Crearea de rețele de proprietari de MI, instituții publice și proprietari privați, în vederea promovării bunelor practici, cooperării și schimbului de experiență la nivel local, zonal și regional.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MF, MDLPA	Identificarea, cuantificarea și optimizarea măsurilor fiscale și financiare existente.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Creșterea capacității de colectare a sumelor destinate protejării MI, în conformitate cu cadrul legal existent.	1-2 ani
Inițiator: MC	Dezvoltarea mecenatului cultural, prin oferirea de stimulente și forme de recunoaștere a contribuției persoanelor fizice și juridice la protejarea MI, respectiv donarea de MI, în vederea protejării și activării acestora.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Dezvoltarea cadrului tehnic metodologic de intervenția asupra MI/PCI în scopul ameliorării comportării acestora la riscuri generate de criza climatică	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Identificarea bunelor practici administrative existente în domeniul protecției monumentelor istorice și analiza procedurilor și proceselor care asigură calitatea actului decizional.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC	Crearea cadrului metodologic necesar și adaptarea procedurilor existente în vederea digitizării, eficientizării și automatizării acestora.	3-5 ani
Inițiator: MC	Crearea unor ghiduri privind elaborarea documentațiilor tehnice în vederea avizării/autorizării și punerii în execuție.	3-5 ani
Inițiator: MC	Realizarea unui compartiment de specialitate în cadrul MC, cu responsabilități în informare și consultanță în vederea îndeplinirii criteriilor de calitate a documentațiilor.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Realizarea unui instrument de suport în organizarea de concursuri de soluții pentru lucrări de protejare a patrimoniului cultural imobil, de către autoritățile publice centrale și locale.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Identificarea bunelor practici la nivel european și național privind organizarea de achiziții publice pentru servicii de intervenție asupra MI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: ANAP	Realizarea unor ghiduri de elaborare a caietelor de sarcini, specifice achizițiilor publice din domeniul protejării MI, incluzând stabilirea unor criterii de participare și evaluare care să asigure calitatea și sustenabilitatea rezultatelor proiectelor.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INA, ANAP	Elaborarea unui ghid de bună practică și a unor cursuri de formare în domeniul achizițiilor publice pentru obiective MI și PCI.	3-5 ani



Inițiator: MC	Realizarea unor sinteze referitoare la costurile asociate diferitelor tipuri de lucrări, în vederea actualizării permanente a indicatorilor de norme de deviz.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Clarificarea conceptelor asupra lucrărilor de intervenție asupra MI (ex. cercetare, restaurare, reabilitare, renovare, reconstrucție, consolidare, punere în siguranță), în raport cu cartele internaționale și principiile de bună practică.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA	Actualizarea metodologiei de elaborare a documentațiilor de amenajarea teritoriului și de urbanism și a regulamentelor aferente, în vederea integrării și aplicării principiilor internaționale de protecție și conservare integrată a zonelor istorice/protejate.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA, ANCP	Stabilirea unor proceduri de preluare/delimitare a zonelor de protecție a MI, în documentațiile de urbanism și de actualizare/elaborare a regulamentelor aferente, în acord cu noul statut.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA	Realizarea unor norme metodice și ghiduri de bună practică pentru elaborarea reglementărilor urbanistice specifice și a intervențiilor asupra clădirilor cu valoare arhitecturală, imobilelor din zonele protejate, precum și de integrare a noilor construcții în specificul local al zonelor protejate, siturilor și ansamblurilor istorice în vederea dezvoltării durabile.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA	Corelarea la nivelul documentațiilor de urbanism și amenajarea teritoriului a lucrărilor de dezvoltare a infrastructurii cu protejarea MI și PCI, în scopul eliminării impactului negativ (constructiv, economic, social) pe care acestea l-ar putea avea.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MDLPA, MADR, MT	Realizarea unor ghiduri de bună practică și norme metodologice privind integrarea componentei de patrimoniu în planuri de management la nivel local, regional și național.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: ME, Colegiul Rectorilor, Universității, asoc. profesionale, societate civilă	Identificarea programelor de studii universitare destinate formării de profesioniști în domeniul MI și PCI și evaluarea eficienței și capacității acestora de a acoperi nevoile domeniului.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: ME în colaborare cu universități, asociații profesionale	Crearea de noi programe de studii și modificări ale curriculelor existente în vederea acoperirii nevoilor și racordărilor la practicile internaționale.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MMSS, ANC, MEC (în colaborare cu universități, asociații profesionale)	Revizuirea și completarea standardelor ocupaționale din domeniul protejării patrimoniului cultural.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MEC, Colegiul Rectorilor	Crearea rețelelor tematice de cooperare universitară, la nivel național și internațional, în domeniul patrimoniului.	1-2 ani



(Universități, asociații profesionale)		
Inițiator: MC Colaboratori: MEC, INP, INCFC (în colaborare cu universități, asociații profesionale)	Realizarea acordurilor de parteneriat între universitățile și instituțiile/autoritățile cu atribuții în domeniul protejării MI și PCI, pentru realizarea practicii profesionale și a stagiilor de pregătire.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MMSS, INCFC, MEC, (în colaborare cu școli profesionale, societate civilă)	Identificarea școlilor profesionale conexe domeniului MI și PCI și a nevoilor profesionale necesare domeniului.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MMSS, INP, INCFC (în colaborare cu sectorul privat)	Dezvoltarea de programe profesionale pentru meseriile patrimoniului cultural imobil, în parteneriat cu sectorul privat.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MMSS, INP, INCFC	Crearea unor programe de integrare pe piața muncii și creșterea forței de muncă calificate a absolvenților de învățământ profesional.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MEC (în colaborare universități, asociații profesionale)	Identificarea programelor de studii universitare și profesionale din domeniile conexe care au sau pot dezvolta activități legate de promovarea și protejarea MI&PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MEC (în colaborare cu universități, asociații profesionale, societatea civilă)	Crearea unui cadru de cooperare și colaborare interdisciplinară și interinstituțională în domeniul promovării și protejării MI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MMSS, INP, INCFC, MEC, MMSS (societate civilă)	Identificarea ofertei de cursurilor de formare existente și a entităților care le organizează.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INCFC	Stabilirea nevoilor de formare pentru funcționarii publici, cu responsabilități în domeniul protejării MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INCFC (asoc profesionale, universități, societate civilă)	Programe de specializare în domeniul protejării patrimoniului cultural destinate unor categorii profesionale ce desfășoară activități conexe – magistrați, poliție, specialiști în achiziții publice, contabili, experți evaluatori etc.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP (în colaborare cu comisiile profesionale, asociații profesionale)	Introducerea unei proceduri de evaluare deontologică a profesioniștilor.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP (în colaborare asociații profesionale)	Crearea unei platforme de informare a specialiștilor/expertiștilor în domeniu și sprijinirea constituirii cadrului de organizare profesională a acestora.	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC, (în colaborare cu universități și centre de cercetare, muzee)	Analiza programelor de cercetare cu impact asupra MI și PCI, a rezultatelor acestora și identificarea domeniilor și temelor insuficient sau neabordate până în prezent.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC, (în colaborare cu universități și centre de cercetare, muzee)	Crearea unui cadru de cooperare între gestionarii programelor de cercetare, de la nivel național și local, în vederea stabilirii nevoilor și priorităților din domeniul cercetării PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC, (în colaborare cu universități și centre de cercetare, muzee)	Corelarea nevoilor și a cerințelor de cercetare științifică, cu programele de finanțare existente.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC, (în colaborare cu universități și centre de cercetare, muzee)	Dezvoltarea de programe de cercetare inovativă, care să conducă la realizarea de produse și servicii noi, cu impact asupra protecției, conservării și reutilizării monumentelor istorice (tehnici, materiale, produse și servicii).	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC (în colaborare cu universități, centre de cercetare, asociații etc.)	Identificarea laboratoarelor, centrelor de cercetare și a tehnologiilor disponibile, precum și evaluarea resursei umane specializate disponibile, pe zone și regiuni de dezvoltare.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC (în colaborare cu universități, centre de cercetare, asociații etc.)	Identificarea nevoilor de rețehnologizare și specializare a cercetătorilor, în raport cu cerințele din domeniul protejării MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: DJC (în colaborare cu universități, centre de cercetare, asociații etc., muzee)	Crearea de rețele tematice și regionale ale laboratoarelor și centrelor de cercetare, în vederea schimbului de bune practici în domeniul MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC (în colaborare cu universități, muzee)	Crearea și dezvoltarea de laboratoare și centre de cercetare în arheologie.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP INP (în colaborare cu universități și asociații profesionale, muzee)	Dezvoltarea de bănci de cunoștințe despre materialele, tehnicile și know-how-ul tradițional.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA (în colaborare cu universități și centre de cercetare, muzee)	Identificarea tehnologiilor și soluțiilor digitale utilizate în domeniul patrimoniului construit imobil.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MEC	Realizarea și dezvoltarea de programe și proiecte inovative privind soluțiile și tehnologiile digitale aplicate domeniului protejării patrimoniului cultural.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC	Identificarea domeniilor în care există, sau se pot construi clustere în domeniul patrimoniului, ce includ activități de cercetare și activități economice (ex. produse și tehnologii din domeniul construcțiilor).	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: MDLPA, MEAT, MF (în colaborare cu universități)	Încurajarea sectorului economic de profil, pentru a dezvolta sau susține centre de cercetare destinate creării de produse și tehnologii cu aplicabilitate în domeniul patrimoniului (parenaj).	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MDLPA, MF, MMSS (în colaborare asociații profesionale)	Măsuri de sprijin pentru crearea locurilor de muncă în sectorul economic cu activități în clusterelor din domeniul MI și PCI.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MEC (universități, centre de cercetare, muzee, asociații profesionale)	Susținerea creării de parteneriate interdisciplinare și rețele la nivel zonal/regional, în vederea dezvoltării cunoașterii și cercetării în domeniul MI și PCI, la nivel local.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC (în colaborare cu asociații profesionale, structuri asociative ale administrației publice)	Dezvoltarea unor programe integrate de cercetare științifică, documentare, restaurare, gestiune și utilizare a MI și PCI, care să genereze bună stare și dezvoltare economică locală.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC (în colaborare cu asociații profesionale, structuri asociative ale administrației publice, ADR-uri)	Dezvoltarea de poli regionali de CDI care să răspundă nevoilor locale în domeniul MI și PCI și stabilirea relațiilor cu rețele existente din alte sectoare care au interese comune.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MEC	Susținerea dezvoltării cercetării inovative, prin simplificarea procedurilor de atestare și acreditare a noilor laboratoare și centre de cercetare publice și private, cu activități în domeniul CDI.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP (în colaborare cu asociații profesionale)	Crearea și dezvoltarea de strategii de comunicare și promovare a rezultatelor cercetării, către autorități, specialiști, sectorul economic și publicului larg.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC (în colaborare cu asociații profesionale, structuri asociative ale administrației publice, ADR-uri)	Realizarea de evenimente, publicații și campanii de diseminare a rezultatelor cercetării, în scopul conștientizării rolului MI și PCI pentru identitatea și dezvoltarea societății.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MEC (în colaborare cu asociații profesionale, structuri asociative ale administrației publice, ADR-uri)	Familiarizarea tinerilor cu domeniul cercetării, în vederea atragerii acestora către ocupațiile din domeniul protejării patrimoniului cultural.	1-2 ani
Inițiator: INP Colaboratori: INCFC (universități, asociații profesionale, ONG-uri)	Identificarea cunoștințelor, percepțiilor și modelelor de comportament ale societății contemporane referitoare MI, PCI și la mediul construit, diferențiat după specificul socio-economic și cultural al comunităților.	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MDLPA (universități, asociații profesionale, ONG-uri)	Dezvoltarea de acțiuni și programe de informare, facilitare și înțelegere a valorilor care definesc MI și PCI, precum și calitatea mediului construit.	3-5 ani
Inițiator: INP Colaboratori: DJC, MDLPA (universități, asociații profesionale, ONG-uri)	Dezvoltarea de acțiuni și programe de informare privind conservarea elementelor valoroase, componente ale mediului construit, incluzând clădiri, monumentele istorice, peisaj cultural etc., în raport cu tendințele actuale de utilizare a tehnicilor și materialelor existente.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC (universități, asociații profesionale, ONG-uri)	Crearea unei culturi a dialogului pe teme actuale ale patrimoniului și a schimbului de experiență între specialiști și non-specialiști, pe aceste teme.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MDLPA (universități, asociații profesionale, ONG-uri)	Organizarea de evenimente de informare a producătorilor și furnizorilor de materiale, produse și servicii din domeniul construcțiilor, în vederea cooptării acestora în dezvoltarea unei culturi sustenabile a construcțiilor, incluzând și intervențiile asupra fondului construit istoric.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MDLPA (universități, asociații profesionale, ONG-uri)	Informarea societății cu privire la valoarea istorică și potențialul de reutilizare pentru construcțiile noi a materialelor rezultate din desființarea/demolarea clădirilor istorice.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, APL (universități, asociații profesionale, ONG-uri)	Realizarea de ghiduri de utilizare și întreținere a MI și PCI, precum și de diseminare a bunelor practici, dedicate proprietarilor, administratorilor etc.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, APL (universități, asociații profesionale, ONG-uri)	Realizarea de studii și materiale de informare pentru toate mediile de diseminare, adaptate în raport cu publicul țintă, care să promoveze beneficiile conservării și valorificării patrimoniului pentru bunăstarea indivizilor și comunităților.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MEC (instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri)	Integrarea în curriculele școlare existente ale anumitor discipline (istorie, religie, educație vizuală etc.) a informațiilor privind MI și PCI, precum și introducerea unei discipline de sine stătătoare, pentru protejarea patrimoniului cultural.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MEC (instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri)	Realizarea de acțiuni didactice având ca scop promovarea MI și PCI din orizontul local și a rolului său în evoluția comunității.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC (instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri)	Conceperea de materiale didactice vizând explorarea, cunoașterea și înțelegerea MI și PCI, destinate activităților extracurriculare ale școlarii.	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP, MEC (instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri)	Conceperea de programe educative privind patrimoniul, inclusiv prin utilizarea noilor instrumente alternative și interactive de învățare, destinate tinerilor.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MEC (instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri)	Organizarea de evenimente interdisciplinare, dedicate tinerilor, cu implicarea specialiștilor din domeniu, vizând promovarea MI și PCI, precum și a mediului construit și a rolului acestuia pentru individ și comunitate.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MEC (instituții de învățământ, asociații profesionale, ONG-uri)	Susținerea organizării școlilor de vară și excursiilor tematice de descoperire și înțelegere a MI și PCI..	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MEC, MM (asociații profesionale, ONG-uri)	Adaptarea și crearea de noi programe de învățare pe tot parcursul vieții, prin includerea tematicilor privind MI și PCI.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MEC, MM (asociații profesionale, ONG-uri)	Integrarea în obiectivele și activitățile documentelor strategice privind învățarea pe tot parcursul vieții, a componentelor vizând valorificarea și protejarea MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MEC, MM (asociații profesionale, ONG-uri)	Identificarea și crearea cadrului de implicare în activități de învățare pe tot parcursul vieții, a meșterilor locali, a persoanelor adulte și vârstnice care au cunoștințe privind istoria locului, precum și privind MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, MEC, MM (asociații profesionale, ONG-uri)	Facilitarea dialogului interdisciplinar și inter-generațional dintre specialiști și tineri pe tematici vizând protejarea MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, CJ, APL (instituții de învățământ, ONG-uri)	Inițierea și dezvoltarea de programe participative de identificare, cartografiere și valorificare a MI și PCI local.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, CJ, APL (instituții de învățământ, ONG-uri)	Organizarea de activități educative și de informare tematice, interactive, inclusive, transgeneraționale ce vizează creșterea interesului pentru obiective de patrimoniu cu destinație culturală și de interes public.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, CJ, APL (ONG-uri)	Promovarea diversității culturale prin valorificarea și promovarea MI reprezentative pentru diferitele minorități și grupuri etnice de pe teritoriul României	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, CJ, APL (ONG-uri)	Promovarea MI și PCI cu scopul înțelegerii dimensiunii multietnice și multiconfesionale a comunităților locale.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, CJ, APL (mediul de afaceri, ONG-uri, comunități)	Realizarea unui cadru de planificare și management participativ privind gestiunea MI și PCI local.	1-2 ani
Inițiator: DJC Colaboratori: CJ, APL (ONG)	Realizarea de parteneriate public-private în vederea implicării comunităților locale în actul decizional cu privire la PCI.	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC, CJ, APL (mediul de afaceri, ONG-uri, comunități)	Promovarea proiectelor realizate prin management participativ care asigură coeziunea din interiorul comunităților multietnice și multiconfesionale.	6-10 ani
Inițiator: SGG – Departamentul pentru dezvoltare Durabilă Colaboratori: MC, MM, MDLPA	Introducerea abordări integrate natură-cultură, ce evidențiază legăturile dintre funcțiile ecologice și sociale ale peisajului și MI și PCI, din perspectiva unei dezvoltări sustenabile și a unei economii circulare.	1-2 ani
Inițiator: Guvernul României Colaboratori: MC, MF, MDLPA	Integrarea prevederile privind protecția și valorificarea MI și PCI, din documentele programatice de la nivel european și internațional, în direcțiile strategice ale regiunilor de dezvoltare ale României.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MDLPA	Identificarea documentelor publice și strategice de la nivel local, regional și național care au impact asupra patrimoniului și a entităților responsabile de redactarea, avizarea și implementarea acestora.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MDLPA	Elaborarea studiilor de impact privind protejarea și valorificarea MI și PCI și a valorilor de patrimoniu cultural național în documentele identificate, existente sau în curs de elaborare.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA	Elaborarea unui ghid privind introducerea componentei de MI și PCI și de peisaj cultural în documentele specifice în vederea armonizării cu tendințele internaționale de dezvoltare teritorială, economie circulară și guvernare participativă.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA	Adaptarea metodologiei de elaborare a studiilor de impact și fundamentare, a studiilor preliminare și a studiilor privind analizele de cost, la principiile dezvoltării durabile a MI și PCI și alinierea la bune practici și tendințe internaționale în protecția și valorificarea MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Identificarea pe plan internațional a tipurilor de asocieri care vizează protecția și valorificarea MI și PCI, precum și a oportunităților și a provocărilor în colaborarea dintre acestea.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: DJC, MDLPA, MIPE, MEAT, APL, CJ	Identificarea participativă a valorilor MI și PCI și a peisajului cultural în proiectele de regenerare urbană, cu potențial de reutilizare și readaptare funcțională pentru prelungirea ciclului de viață al acestora.	6-10 ani
Inițiator: MC Colaboratori: DJC, MDLPA, MIPE, MEAT, APL, CJ	Dezvoltarea de proiecte-pilot și acțiuni participative care să faciliteze înțelegerea publică a rolului mediului construit și a peisajului cultural în dezvoltarea proiectelor de regenerare urbană.	6-10 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Identificarea bunelor practici și a metodelor de intervenție asupra MI și PCI ce vizează reducerea amprenteii de carbon a acestora, în paralel cu conservarea valorilor culturale la nivel național și internațional.	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP	Prioritizarea promovării de bune practici de intervenție asupra clădirilor MI și PCI pentru evitarea degradării valorilor istorice, risipa de materiale de construcție și pentru utilizarea resurselor de energie compatibile.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC	Suținerea utilizării eficiente și sustenabile a tehnologiilor în intervenții sensibile, adaptate comportamentului în timp al MI și PCI, în vederea prelungirii ciclului de viață și asigurării caracterului ecologic al acestora.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MF, MEAT, MIPE	Dezvoltarea și implementarea de instrumente financiare care să încurajeze proiectele de intervenții integrate ce vizează creșterea performanței energetice și conservarea valorilor culturale ale clădirilor MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Încurajarea soluțiilor bazate pe natură pentru controlul factorilor climatici ce afectează MI și PCI (pentru evitarea expunerii la extremele climatice)	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, ANEVAR	Reducerea deșeurilor rezultate din lucrările din construcții executate asupra MI și PCI, în vederea evitării utilizării de noi resurse, prin prioritizarea extinderii ciclului de viață al componentelor materiale ale acestora și reutilizare materialelor existente.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, APL, CJ (universități, societate civilă, mediu privat)	Încurajarea colectării selective a materialelor rezultate din desființarea/demolarea sau intervenția asupra construcțiilor existente și dezvoltarea infrastructurii de gestiune a acestora în raport cu cerințele de mediu și cu potențialul de reutilizare.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, APL, CJ (universități, societate civilă, mediu privat)	Dezvoltarea centrelor de depozitare, reciclare și upcycling a deșeurilor din construcții, la nivel local și regional, accesibile pentru reutilizare și inovare.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MF (MLPAD, CJ, APL)	Identificarea și promovarea bunelor practici și a soluțiilor tehnologice active și pasive, a furnizorilor și a producătorilor care oferă produse sau servicii de creștere a performanței energetice cu impact pozitiv asupra clădirilor de patrimoniu.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MF	Prioritizarea implementării soluțiilor alternative bazate pe tehnologii care utilizează energia regenerabilă, precum și folosirea materialelor naturale și ecologice low tech produse prin tehnici tradiționale și/sau economia circulară în intervențiile asupra MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC	Înțelegerea și utilizarea caracteristicilor materiale și tehnologice ale clădirilor MI și PCI în dezvoltarea soluțiilor de creștere a performanței energetice.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MF	Constituirea unui sistem de evaluare și certificare a materialelor istorice produse național și local, din punct de vedere al ciclului de viață, al economiei de resurse noi și al amprenteii de carbon.	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP, DJC	Identificarea, documentarea și cuantificarea situațiilor critice în care se află MI și PCI și a cauzelor care au condus la acestea.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MJ	Actualizarea și întărirea cadrului instituțional de prevenire și sancționare a cauzelor care conduc la mutilarea, abandonul și vandalizarea MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Crearea unui cadru comun de responsabilizare a autorităților publice, a instituțiilor de control din subordinea acestora și a societății civile, în monitorizarea și prevenirea cauzelor degradării MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, ANEVAR	Stabilirea unor criterii de evaluare imobiliară a fondului construit istoric, care să integreze recunoașterea valorilor culturale (istorice, urbanistice, artistice și simbolice) în analize și studii de piață imobiliară.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, APL, CJ (universități, societate civilă, mediu privat)	Realizarea unei metodologii de evaluare a oportunității reutilizării clădirilor existente, în cadrul proiectelor de dezvoltare și de regenerare urbană.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, APL, CJ (universități, societate civilă, mediu privat)	Metodologii și norme de evaluare a eficienței investițiilor în fondul construit vulnerabil, din perspectiva valorii pentru comunitate, principiilor cost-beneficiu, a dezvoltării durabile, sustenabilității peisajului și a economiei circulare.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MF (MLPAD, CJ, APL)	Crearea unui cadru de sprijin diferențiat după tipul de proprietate, vizând prevenirea degradării fondului construit, respectiv buna gestiune a proprietăților.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: MF	Măsuri de încurajare a reutilizării MI și PCI, inclusiv pentru utilizări temporare cu alte funcțiuni prin proceduri adecvate la nivel transversal (autorizare, impozitare, funcționare, siguranță).	1-2 ani
Inițiator: MC	Crearea de programe destinate gestiunii, întreținerii, asigurării pazei și verificării periodice a instalațiilor și a bunei funcționări a clădirilor MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP (universități, asociații profesionale)	Identificarea practicilor necorespunzătoare, posibile în contextul legal actual sau rezultate dintr-o interpretare forțată a acestuia (ex. fenomenul de „fațadism” de conservare exclusivă a fațadelor în dezvoltările imobiliare, reconstrucția tip „butaforie” a siturilor arheologice, supraetajări distructive etc.).	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Realizarea de ghiduri de bune practici având ca scop promovarea principiilor și convențiilor internaționale, respectiv a proceselor și procedurilor care asigură calitatea și sustenabilitatea intervențiilor asupra MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Prioritizarea prevenției degradărilor și a întreținerii continue a construcțiilor și a soluțiilor bazate pe intervenții minimale, non-invazive, reversibile, vizând reducerea și optimizarea costurilor de investiție pe MI și PCI.	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP, MDLPA (universități, asociații profesionale)	Adoptarea unor soluții tehnice compatibile cu tehnicile și materialele istorice specifice MI și PCI. În lucrările de consolidare, pentru reducerea gradului de invazivitate asupra acestora.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Integrarea măsurilor de accesibilizare pentru toate categoriile de utilizatori, cu soluții adaptate MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Promovarea dialogului profesional și dezvoltarea unui aparat critic de specialitate care să contribuie la creșterea calității intervențiilor asupra MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MDLPA Colaboratori: MI, MC, INP, IGSU, ISC (universități, asociații profesionale)	Elaborarea și actualizarea normativelor tehnice din domeniu în vederea introducerii conceptelor de „optimizare” a intervențiilor precum cele care au ca rol reducerea riscului seismic, creșterea performanței energetice sau alte lucrări de modernizare executate asupra MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Instituirea planurilor de monitorizare și întreținere periodică a MI și PCI pentru prelungirea duratei de viață a acestora din punct de vedere tehnic, funcțional și economic.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Crearea/actualizarea cărților tehnice și a obligațiilor de folosință ale clădirilor MI și PCI, în vederea înregistrării și documentării lucrărilor executate și a responsabilităților post-operam.	1-2 ani
Inițiator: Guvernul României Colaboratori: MC, INP, MLPAD (CJ, APL)	Dezvoltarea și elaborarea de programe de investiții, în scopul asigurării unui cadru multianual de finanțare pentru punerea în siguranță și restaurarea monumentelor istorice care reprezintă un pericol public.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Realizarea unui catalog național de investiții, care să cuprindă obiective de patrimoniu aflate în proprietate publică sau privată, în vederea atragerii de investiții.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Realizarea unor cataloage regionale/locale care să cuprindă proprietăți cu valoare culturală locală în vederea promovării, valorificării și activării acestora.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP	Realizarea unor cataloage cu investiții de portofoliu de bune practici, realizate având ca obiect MI și PCI.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MLPAD	Crearea de bază de date publice cu informații referitoare la costurile de proiectare, execuție, avizare, management și finanțare a proiectelor realizate pe MI și PCI.	3-5 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, MLPAD	Studii și analize de piață privind costurile diferențiate pe materiale, tehnologii, manoperă cu nivel de complexitate comparativ.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INP (universități, asociații profesionale, INCERC)	Crearea cadrului normativ și tehnic privind proiectarea și execuția lucrărilor de intervenții asupra clădirilor istorice, prin corelarea cerințelor energetice cu specificul MI și PCI.	1-2 ani



Inițiator: MC Colaboratori: INP, INP (GUV, ministere)	Adaptarea și completarea programelor existente, vizând eficiența energetică a clădirilor, cu măsuri adaptate MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INP (universități, asociații profesionale)	Elaborarea de ghiduri și proiecte pilot privind aplicarea măsurilor de eficiență energetică în cadrul MI și PCI, pe tipuri diferite de sisteme constructive și caracteristici arhitecturale.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INP, INCERC (universități, laboratoare de cercetare)	Elaborarea de studii și cercetări care să identifice modele energetice MI și PCI, pe baza caracteristicilor specifice și a condițiilor de mediu și a ciclurilor de temperatură.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INP, INCERC (universități, laboratoare de cercetare)	Realizarea de analize și cercetări care să trateze diferențiat tipurile de sisteme constructive istorice, în raport cu cerințele actuale de performanță energetică.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INP, GUV	Actualizarea normativelor de audit energetic asupra construcțiilor și monumentelor istorice, care să permită optimizarea consumului de energie.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INP, MM	Realizarea de programe de subvenționare a măsurilor de eficiență energetică care utilizează tehnologii regenerabile în proiectele de eficientizare energetică a MI și PCI.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INP, MM	Crearea unui cadru responsabil de intervenție cu promovarea utilizării materialelor istorice, compatibile, ecologice și naturale.	1-2 ani
Inițiator: MC Colaboratori: INP, INP, MM	Încurajarea utilizării soluțiilor inovative și tehnologiilor active de creștere a performanței energetice, inclusiv cu utilizarea sistemelor digitale în gestiunea consumului de energie.	1-2 ani



ANEXĂ - Documente relevante pentru patrimoniu cultural, 2015- 2020

2015

Concluziile Consiliului European și ale reprezentanților guvernelor statelor membre UE, reuniți în cadrul Consiliului, privind un plan de lucru în domeniul culturii (2015-2018), au identificat patrimoniul cultural ca una dintre cele patru priorități și au indicat necesitatea ca UE să investească în statistici culturale, ca precondiție pentru articularea politicilor bazate pe dovezi, în domeniul patrimoniului cultural. Notabilă este și inițiativa „O nouă viziune pentru Europa” (“New Narrative for Europe”), desfășurată în 2013 și 2014, care a reamintit semnificația vitală a istoriei și a patrimoniului cultural comun pentru întreg proiectul european.

Getting cultural heritage to work for Europe- Horizon 2020 Expert Group on Cultural Heritage. Raportul oferă informații privind modul în care PC este un factor și o oportunitate de investiții pentru economie și un catalizator pentru coeziune social și sustenabilitate.

Cultural Heritage Counts for Europe - Europa Nostra, ENCATC, Heritage Europe, the Heritage Alliance, the International Cultural Centre (Krakow) and the Raymond Lemaire International Centre for Conservation (University of Leuven). Raportul detaliază, analizează și evaluează multiplele beneficii ale patrimoniului asupra economiei, societății și culturii mediului construit.

Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development- UNESCO. Documentul setează planul de acțiune pentru anul 2030 cu ajutorul unui set de 17 obiective universale și transformative.

Global Report on Culture for Sustainable Urban Development – UNESCO. Raportul examinează rolul culturii în asigurarea unui mediu construit de calitate, punând accentul pe politici publice integrate.

Culture 21, Agenda 21 for culture, Culture 21: Actions - Agenda 21 for Culture, United Cities and Local Governments (UCLG) articulează noi direcții de acțiune pentru implementarea Agendei 21, în special în privința relației de interdependență dintre cetățeni și dezvoltarea sustenabilă, promovarea rolului orașelor și autorităților în implementarea agendei.

Strategia Sectorială în domeniul culturii și patrimoniului național pentru perioada 2014-2020 – Ministerul Culturii. Studiul a fundamentat principalele obiective specifice și direcții de acțiune pe termen scurt, mediu și lung ce ar trebui să stea la baza politicilor naționale și strategiilor locale în domeniul culturii în România.

2016

Strategia pentru cultură și patrimoniu național 2016-2022 - Ministerul Culturii. Documentul urmărește să definească direcțiile politicilor publice din România, în care cultura este factor de dezvoltare durabilă, creșterea economiei creative, industria creativă și culturală și accesul la cultură

2017

Cultural Heritage and Localizing the SDGs – ICOMOS. Documentul focalizează planul de acțiune pe 3 direcții: advocacy și organizare generală, monitorizarea localizată și implementare.

Principles concerning rural landscape as Heritage - ICOMOS - IFLA, în care patrimoniu rural este prezentat ca o componentă vitală pentru patrimoniul comunității.



2018

Culture in the sustainable development: a guide for local action- United Cities and Local Governments (UCLG). Este un document realizat cu ocazia Agenda 21 a Culturii.

Anul European al Patrimoniului Cultural 2018- o acțiune a PE, pentru creșterea nivelului de conștientizare a rolului patrimoniului pentru Europa, care a adunat o serie de acțiuni și evenimente în diferite situri și locuri culturale. Peste 6,2 milioane de oameni au participat la peste 11.700 de evenimente organizate în 37 de țări, iar programul Orizont 2020 a investit în jur de 66 de milioane de euro în proiecte de cercetare și inovare legate de patrimoniu.

The Berlin call to action - Cultural Heritage for the Future of Europe lansat la Summitul European al Patrimoniului, subliniază 5 principii importante:

1. Recunoașterea patrimoniului cultural ca prioritate strategică pentru politicile și finanțările europene
2. Crearea unor punți între politicile și acțiunile de sprijinire a patrimoniului, de la nivel local la nivel european
3. Prezervarea și transmiterea patrimoniului cultural
4. Investirea în regenerare urbană care pornește de la patrimoniu
5. Promovarea unei mai bune cunoașteri și înțelegeri a patrimoniului

European Framework for action on cultural heritage/ Cadrul european de acțiune privind patrimoniul cultural reflectă structura comună pentru activitățile legate de patrimoniu, la nivel european, în principal în politicile și programele UE. Acesta își propune să capteze și să extindă succesul Anului european al patrimoniului cultural 2018, care a avut ca scop încurajarea mai multor persoane să descopere și să se ia contact cu patrimoniul cultural european și să consolideze sentimentul de apartenență la un spațiu european comun. Cadrul propune aproximativ 60 de acțiuni care urmau a fi puse în aplicare de către Comisia Europeană, în 2019 și 2020, axate pe cinci domenii tematice principale: Patrimoniul cultural pentru o Europă incluzivă: participare și acces pentru toți; Patrimoniul cultural pentru o Europă durabilă: soluții inteligente pentru un viitor coeziv și durabil; Patrimoniul cultural pentru o Europă rezistentă: protejarea patrimoniului pe cale de dispariție; Patrimoniul cultural pentru o Europă inovatoare: mobilizarea cunoștințelor și cercetării; Patrimoniul cultural pentru parteneriate globale mai puternice: consolidarea cooperării internaționale.

Declarația de la Davos - Către un Baukultur de calitate în Europa evidențiază căile pentru promovarea politică și strategică a conceptului de Baukultur (mediu construit) de înaltă calitate în Europa. Ne amintește că și construirea este cultură și creează spațiu pentru cultură.

Declarația de la Leeuwarden - Reutilizarea adaptivă a patrimoniului construit: conservarea și consolidarea valorilor de patrimoniu construit pentru generațiile viitoare, adoptată la Leeuwarden (Olanda), în 2018. Declarația este rezultatul conferinței „Reutilizarea adaptivă și tranziția patrimoniului construit” organizate de Consiliul Arhitecților din Europa (ACE) cu ocazia Anului European al Patrimoniului și promovează necesitatea reutilizării adaptive a patrimoniului construit ca instrument de valorificare și creștere a valorii sale sociale, culturale, ambientale și economice.

Direcția Generală pentru Cercetare și Inovare a Comisiei Europene a publicat o revizuire a politicii **Inovația în cercetarea culturală: pentru o politică europeană de cercetare integrată** care evaluează potențialul și provocările cercetării patrimoniului cultural finanțat de UE. Acesta include



sugestii pentru un cadru european adecvat de cercetare a patrimoniului, după 2020. Raportul propune următoarele teme potențiale pentru a încadra viitoarele cercetări privind patrimoniul cultural european:

- cercetări comparative cu privire la noțiunea de patrimoniu cultural și la receptarea discursurilor internaționale (UE și UNESCO) la nivel național, regional și local;
- patrimoniu european imaterial și semnificația acestora;
- reinstituționalizarea actuală a protecției monumentului/patrimoniului material în Europa;
- peisajul urban istoric din Europa (în orașele mici, mijlocii și mari);
- patrimoniul imaterial urban și relația acestuia cu industriile creative;
- teritorialitățile bazate pe rețele ale migrației sau difuziunii culturale au generat patrimoniul cultural față de teritoriile omogene ale culturilor naționale;
- participarea în procesele de patrimoniu cultural, în era digitală;
- metode co-creative pentru a aduce împreună părțile interesate din domeniul patrimoniului, practicienii și universitarii, în definirea și recunoașterea patrimoniului cultural european;
- patrimoniul rural și abordările europene ale peisajului cultural;
- practici democratice în aprecierea semnificației sociale a patrimoniului cultural;
- practici participative în formarea și recunoașterea patrimoniului cultural, pentru a lupta împotriva inegalităților sociale și culturale;
- impactul instituționalizării patrimoniului cultural asupra științelor sociale și umaniste (catedre și studii de patrimoniu cultural european dintr-o perspectivă comparativă și interdisciplinară).

Strategia patrimoniului cultural european pentru secolul XXI- Consiliul Europei. Această publicație are la bază Recomandarea Comitetului de Miniștri către statele membre UE, în ce privește Strategia patrimoniului cultural european pentru secolul XXI. Urmărește o abordare incluzivă și implică nu doar autoritățile publice locale, naționale și europene, dar și toate părțile interesate de patrimoniu - profesioniști, organizații (internaționale) neguvernamentale, voluntari și societatea civilă.

2019

O nouă agendă strategică pentru 2019-2024 pentru UE, pentru prima dată, identifică patrimoniul ca o prioritate explicită; această nouă agendă propune să „investim în cultură și moștenirea noastră culturală, care se află în centrul identității noastre europene”.

Declarația de la București și Declarația de la Paris semnată de miniștrii culturii din UE, după Anul european al patrimoniului cultural și incendiul Notre-Dame din aprilie 2019 au reafirmat importanța colaborării în vederea conservării patrimoniului cultural european, au inclus un angajament de menținere a patrimoniului cultural în centrul agendei politice și au lansat un apel la acțiune pentru mobilizarea unei rețele de experți și implicarea tinerilor.

Declarație de cooperare privind avansarea digitalizării patrimoniului cultural semnată de 24 de state membre UE, care încurajează utilizarea tehnologiilor avansate și emergente, big data, inteligență artificială prin promovarea accesului liber la informație și cooperare. Statele semnatare vor colabora mai strâns pentru a utiliza mai bine tehnologiile digitale de ultimă generație, pentru a aborda riscurile cu care se confruntă patrimoniul cultural bogat al Europei, îmbunătățind utilizarea și vizibilitatea acestuia, implicarea cetățenilor.

European Quality principles for EU-funded interventions with potential impact upon cultural heritage – ICOMOS. Vizează creșterea calității în intervențiile de restaurare/conservare



finanțate din fonduri publice europene. Acest document provine din activitatea unui grup de experți reuniți de Consiliul internațional pentru monumente și situri (ICOMOS), sub mandatul Comisiei Europene și în cadrul inițiativei emblematice a Anului european al patrimoniului cultural 2018, „Prețuind patrimoniul: elaborarea unor standarde de calitate pentru proiectele finanțate de UE, cu potențial de impact asupra moștenirii culturale”.

Obiectivul principal al documentului este de a oferi îndrumări cu privire la principiile calității tuturor părților interesate implicate direct sau indirect în conservarea și gestionarea patrimoniului finanțate de UE (adică instituțiile europene, autorități, organizații internaționale, societatea civilă și comunitățile locale, sectorul privat și experți). Documentul se concentrează pe problema calității în intervențiile finanțate de UE, care ar putea avea un impact asupra patrimoniului cultural (în principal asupra patrimoniului construit și peisajelor culturale), oferind un rezumat al conceptelor-cheie ale cartelor internaționale, ale convențiilor europene și internaționale și ale standardelor și schimbărilor de înțelegere și practică a conservării patrimoniului. Sunt prezentate beneficiile de mediu, culturale, sociale și economice, rezultate din aplicarea măsurilor adecvate de conservare. Având în vedere că recunoașterea patrimoniului cultural ca bun comun este o condiție prealabilă a calității, adoptarea măsurilor de calitate este propusă prin sensibilizarea și consolidarea punerii în aplicare a principiilor și standardelor conservării în fiecare etapă a unui proiect, de la concepție până la finalizare. Documentul recunoaște necesitatea dezvoltării capacității tuturor părților interesate implicate. Sunt menționate principalele domenii legate de programare, proiectare, implementare, guvernare, evaluarea riscurilor, cercetare, educație și formare. Este propus un set de criterii de selecție, ca instrument pentru factorii de decizie de a evalua calitatea proiectelor cu impact potențial asupra patrimoniului cultural.

Fostering cooperation in the European Union on skills, training and knowledge transfer in cultural heritage professions în care, pentru prima dată, Consiliul Uniunii Europene a invitat un grup de experți naționali să investigheze abilitățile, formarea și transferul de cunoștințe în profesiile de patrimoniu din Europa. Grupul a fost operațional în 2017 și 2018, în cadrul Planului de lucru pentru cultură 2015-2018, cu sprijinul Comisiei Europene. Acest raport urmărește să fie o resursă pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung a patrimoniului cultural european. Își propune să realizeze acest lucru contribuind la obiectivul Anului european al patrimoniului cultural 2018 „de a sprijini dezvoltarea competențelor specializate și de a îmbunătăți gestionarea cunoștințelor și transferul de cunoștințe în sectorul patrimoniului cultural, luând în considerare implicațiile schimbării digitale”. De asemenea, va contribui la Cadrul european de acțiune privind patrimoniul cultural, lansat de Comisia Europeană cu scopul de a prelungi impactul inițiativei, dincolo de 2018.

Concluziile Consiliului cu privire la Planul de lucru în domeniul culturii pentru perioada 2019-2022 în care Consiliul selectează următoarele priorități, ținând seama de contribuția lor la diversitatea culturală, valoarea lor adăugată la nivel european și necesitatea acțiunii comune: durabilitatea patrimoniului cultural, coeziunea și bunăstarea, un ecosistem care să susțină artiștii, profesioniștii din domeniul cultural și creativ, conținutul european, egalitatea de gen, relațiile culturale internaționale, digitizarea.

Green Deal/ Pactul Verde European - UE, este foaia de parcurs a UE pentru a ajunge la o economie durabilă, transformând provocările legate de schimbările climatice și de mediu în oportunități – în toate domeniile de politică – și asigurând o tranziție justă și incluzivă pentru toți europenii. Segmentul dedicat construcțiilor și renovărilor urmărește reducerea consumului și risipei de materie primă.



Policy Debate: Which innovative financing sources for Endangered Heritage in Europe?- Europa Nostra. Este o discuție preliminară referitoare la identificarea de surse alternative de finanțare pentru patrimoniu cultural imobil (în contextul Endangered Heritage).

2020

Renovation wave– UE. Obiectivul principal al noii strategii este îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor, în următorii zece ani, cel puțin dublarea ratei anuale de renovare energetică a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale și promovarea renovărilor energetice profunde. Potrivit Comisiei Europene, mobilizarea forțelor, la toate nivelurile, către aceste obiective, va duce la 35 de milioane de unități de construcții renovate până în 2030.

The New Bauhaus, urmare a planului Renovation Wave, aduce un nou sistem care implică crearea unui spațiu creativ unde arhitecții, artiștii, studenții, oamenii de știință, inginerii și designerii lucrează împreună pentru a face această viziune o realitate. Noul Bauhaus european va fi o forță motrice pentru a da viață acordului european european într-un mod atractiv, inovator și centrat pe om. Va fi o mișcare bazată pe sustenabilitate, accesibilitate și estetică pentru a aduce acordul european european mai aproape de oameni și a face accesibile reciclarea, energiile regenerabile și biodiversitatea. **EN statement - Cultural Heritage as an integral dimension of the “New European Bauhaus” initiative**

European Heritage Green Paper - ICOMOS și Europa Nostra. Cartea verde a patrimoniului european este concepută pentru a expune capacitatea patrimoniului cultural de a contribui la realizarea obiectivelor Acordului verde european și de a mobiliza comunitatea din domeniul protejării patrimoniului, pentru a atinge acest potențial. De asemenea, va colecta exemple de proiecte și inițiative europene relevante, având ca temă climatul și patrimoniul.

WORK PLAN FOR CULTURE 2019-2022 - WORKSHOP ON COMPLEMENTARY FUNDING FOR CULTURAL HERITAGE- Europa Nostra. Document pentru workshop-ul organizat de Comisia Europeană, cuprinde și o listă de forme complementare de finanțare, mapate la nivel european.

Cultural Deal for Europe, Statement- Europa Nostra. Dezbateri realizată în contextul EU Recovery Plan .

Exemple de bună practică

Finch Project (Interreg - ADR Sud-Oltenia) - Instrumente financiare și parteneriatul public-privat, bune practici identificate în țările partenere (<https://www.interregeurope.eu/finch/library/>)

CLIC - Economie circulară, finanțare circulară, reutilizare adaptivă a fondului construit istoric, modele de business

ILLUCIDARE - Patrimoniul cultural ca driver pentru inovare în relații internaționale



Proiect: „Monumente istorice – planificare strategică și politici publice optimizate”, SIPOCA 389/SMIS 115895

Editorul materialului (beneficiarul proiectului): Ministerul Culturii

Data publicării: 2021

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020.

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene sau a Guvernului României.

